

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่ม
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

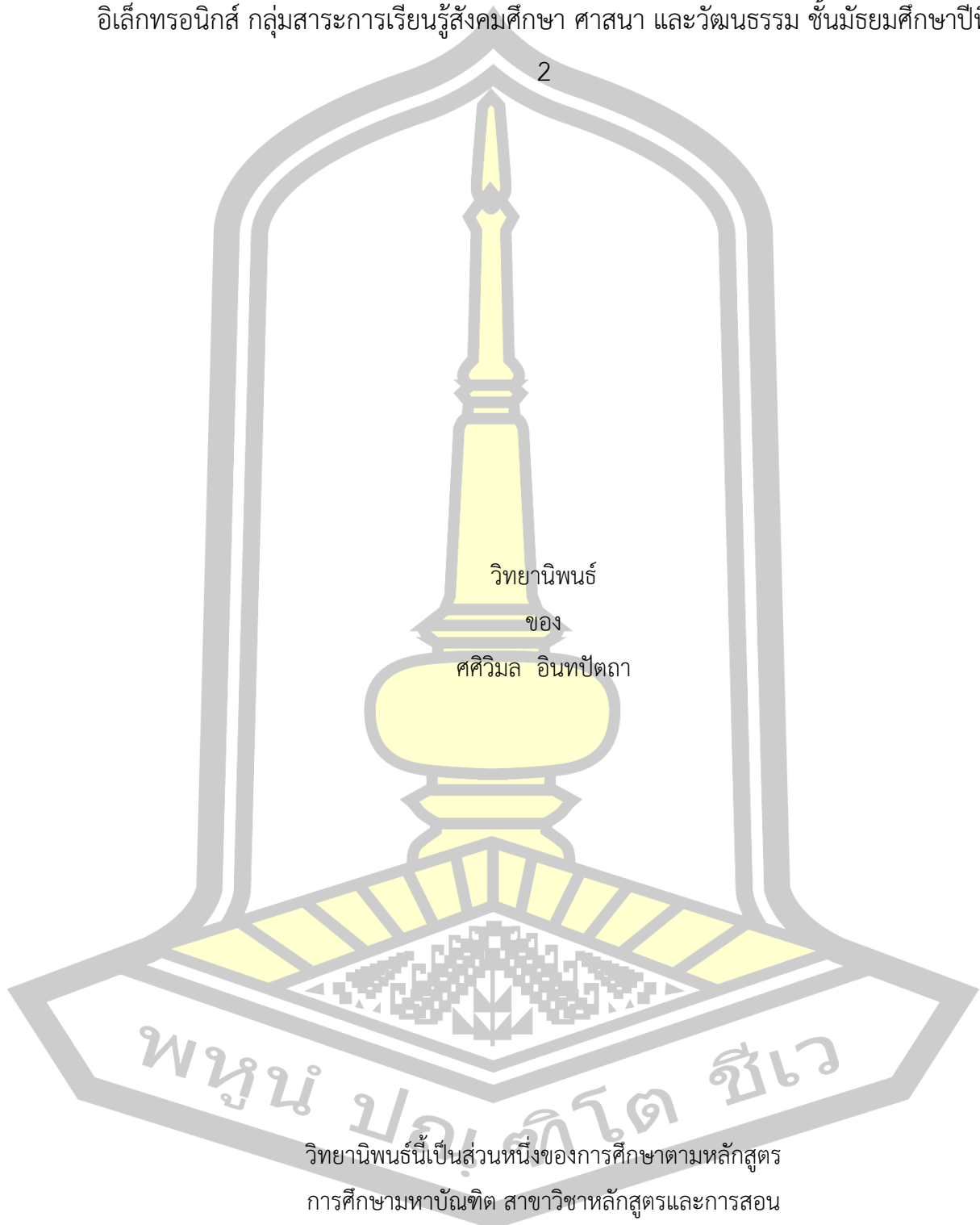
วิทยานิพนธ์
ของ
ศศิวิมล อินทปัทธา

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2560

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสือ
อิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่

2

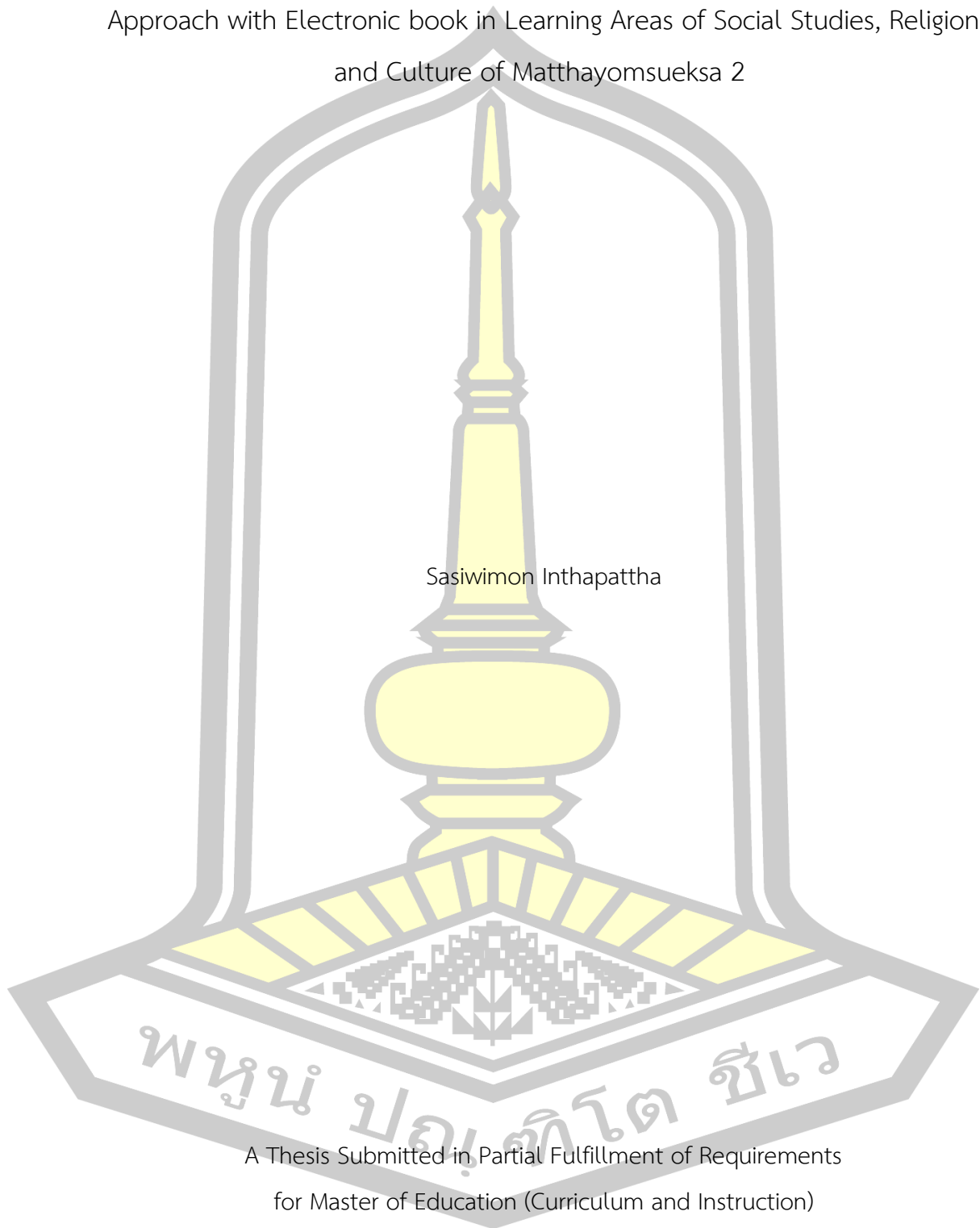

วิทยานิพนธ์
ของ
ศศิวิมล อินทปัดถา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The development of learning activities By Using the Yonisomanasikarn
Approach with Electronic book in Learning Areas of Social Studies, Religion
and Culture of Matthayomsueksa 2

Sasiwimon Inthapattha

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Education (Curriculum and Instruction)

Academic Year 2017

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาว ศศิวิมล อินทปัด
 ภา แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต
 สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผศ. ดร. เดชา จันทศักดิ์)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. มนต์รี วงษ์สะพาน)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ. ดร. สมาน เอกพิมพ์)

มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
 ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
 (ผศ. ดร. พชรวิทย์ จันทศิริสิริ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

.....
 (ผศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วัน.....เดือน.....ปี.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เตชา จันทคัต ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมาน เอกพิมพ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องตลอดมา ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทจรจิตร อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ เรือนนงการ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร อัมจักร อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน อาจารย์ ดร.นรินทร์ พุดลา โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร ครูชำนาญการพิเศษ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งคณะครูตลอดจนนักเรียนที่เกี่ยวข้อง ขอขอบพระคุณคลินิกวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ได้ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ แนะนำในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัย ขอขอบพระคุณกองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้การสนับสนุนให้ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อพัฒนานิสิตระดับบัณฑิตศึกษา (ปริญญาโท) ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ พี่ๆ นิสิต ปท. รุ่น 26 สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน และเพื่อน ๆ พี่ๆ น้อง ๆ นิสิตทุกคนที่เกี่ยวข้อง ที่ได้คำแนะนำช่วยเหลือ เป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบพระคุณนายรุจิกร อินทปัตถา นางสาวอ้อย ภูครองนา และญาติพี่น้องทุกคนที่เป็นแรงผลักดัน และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

คุณค่า และประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดา มารดาและบูรพาจารย์ที่ให้การศึกษอบรมสั่งสอน ให้มีสติปัญญาและคุณธรรม เป็นเครื่องชี้ความสำเร็จในชีวิต และหน้าที่การงานต่อไป

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2		
ผู้วิจัย	ศศิวิมล อินทปัดถา		
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เตชา จันทศักดิ์		
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต	สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เหตุผลเชิงจริยธรรม มีความรู้พร้อมสามารถนำคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถแก้ปัญหาที่เป็นอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย (1) เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 (2) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 80 (3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (4) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (5) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร เขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับสลาก ทำสลากขึ้นมาทั้งหมด 6 ห้องเรียน เริ่มตั้งแต่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/6 และได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 เป็นกลุ่มทดลอง เครื่องมือที่

ใช้ในการวิจัยได้แก่ (1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง ผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.61 (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.21 - 0.88 ค่าความเชื่อมั่น (r_{cc}) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 (3) แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.26 - 0.67 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.25 - 0.73 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.87 (4) แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจรรยาธรรมเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ตั้งแต่ 0.38 - 0.75 และค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบสมมุติฐานด้วย t-test (Dependent Samples) และ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.93/80.29 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.5755 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเท่ากับ 0.5755 คิดเป็นร้อยละ 57.55

3. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจรรยาธรรมระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อน

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยสรุป การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม จึงควรสนับสนุนให้ครูนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์และประสบผลสำเร็จมากขึ้น

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ, หนังสืออิเล็กทรอนิกส์, การคิดวิเคราะห์, เหตุผลเชิงจริยธรรม

TITLE	The development of learning activities By Using the Yonisomanasikarn Approach with Electronic book in Learning Areas of Social Studies, Religion and Culture of Matthayomsueksa 2		
AUTHOR	Sasiwimon Inthapattha		
ADVISORS	Assistant Professor Doctor Dacha Jantakat		
DEGREE	Master of Education	MAJOR	Curriculum and Instruction
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2017

ABSTRACT

The development of learning activities By Using the Yonisomanasikarn Approach with Electronic book in Learning Areas of Social Studies, Religion and Culture of Matthayomsueksa 2 to develop their analytical thinking skills. The learners were able to apply ethical reasoning to their lives properly. The method of development of Yonisomanasikara learning activities with using electronic book can help students learning gain more achievement and Thinking abilities and learners can solve the problems that are in different situations effectively. The purposes of this study were : (1) to develop the lesson plans using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book in Learning Areas of Social Studies, Religion and Culture of Matthayomsueksa 2 with a required efficiency of 80/80. (2) to find out effectiveness indices of the lesson plan using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book. (3) to compare learning achievement between pre and post-study of students learned by using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book. (4) to compare analytical thinking between pre and post-study of the students who learned by using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book. (5) to compare ethical reasoning between pre and post-study of the students who learned by using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book. The sample used in this study consisted of 35 Matthayomsueksa 2 students attending Yangtaladwittayakarn School, Yangtalad

District, Kalasin Province in the first semester of the academic year 2017. One class of 35 students, who were selected by cluster random sampling technique from all of 6 classrooms, there were Matthayomsueksa 2/1 – Matthayomsueksa 2/6, They were assigned to one experimental group was Matthayomsueksa 2/2. The instruments used in the study were : (1) plans for development of learning activities using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book in Learning Areas of Social Studies, Religion and Culture of Matthayomsueksa 2, 2 hours per week in each plan, for a total of 16 hours of teaching and mean of 4.61 (2) a 40 – item achievement test with discriminating powers (B) ranging 0.21 - 0.88 and a reliability (r_{cc}) of 0.89 (3) a 20 – item test of analytical thinking with difficulty (p) ranging 0.26 - 0.67, discriminating powers (r) ranging 0.25 - 0.73 and a reliability (KR-20) of 0.87 (4) a 20 – item test of ethical reasoning with discriminating powers (r_{xy}) ranging 0.38 - 0.75 and a reliability (α) of 0.91. The statistics used for analyzing the collected data were mean, percentage, and standard deviation; and t-test (Dependent Samples) and Wilcoxon Signed Ranks Test were employed for testing the hypotheses.

The results of the study were as follows :

1. The plans for development of learning activities using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book in Learning Areas of Social Studies, Religion and Culture of Matthayomsueksa 2 level had efficiencies of 85.93/80.29

2. The effectiveness indices of plans for development of learning activities using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book in Learning Areas of Social Studies, Religion and Culture of Matthayomsueksa 2 level were 0.5755, showing that the students progressed their learning at 57.55 percent.

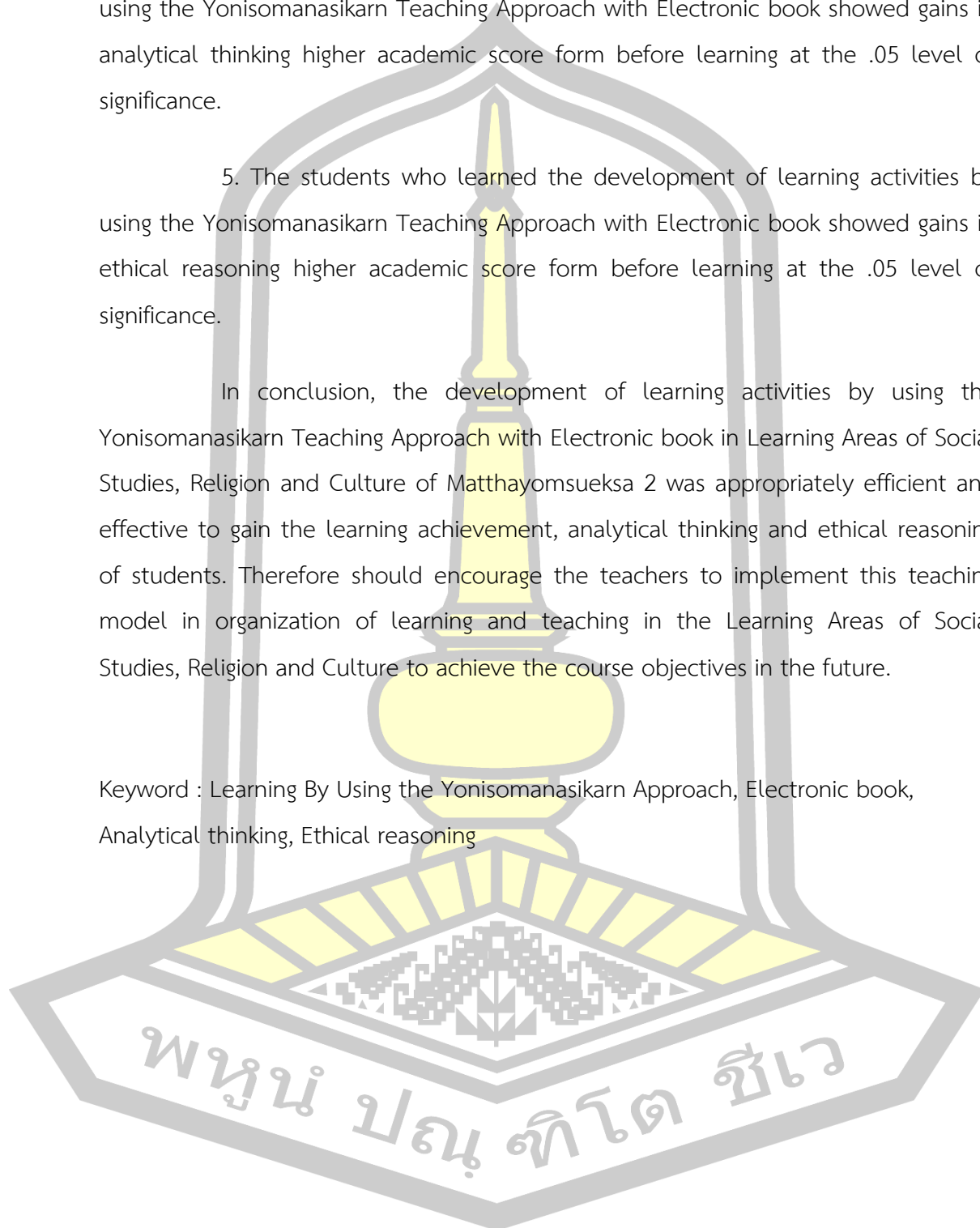
3. The students who learned using the activities of Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book showed gains in the learning achievement score was higher form before learning at the .05 level of significance.

4. The students who learned the development of learning activities by using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book showed gains in analytical thinking higher academic score form before learning at the .05 level of significance.

5. The students who learned the development of learning activities by using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book showed gains in ethical reasoning higher academic score form before learning at the .05 level of significance.

In conclusion, the development of learning activities by using the Yonisomanasikarn Teaching Approach with Electronic book in Learning Areas of Social Studies, Religion and Culture of Matthayomsueksa 2 was appropriately efficient and effective to gain the learning achievement, analytical thinking and ethical reasoning of students. Therefore should encourage the teachers to implement this teaching model in organization of learning and teaching in the Learning Areas of Social Studies, Religion and Culture to achieve the course objectives in the future.

Keyword : Learning By Using the Yonisomanasikarn Approach, Electronic book, Analytical thinking, Ethical reasoning

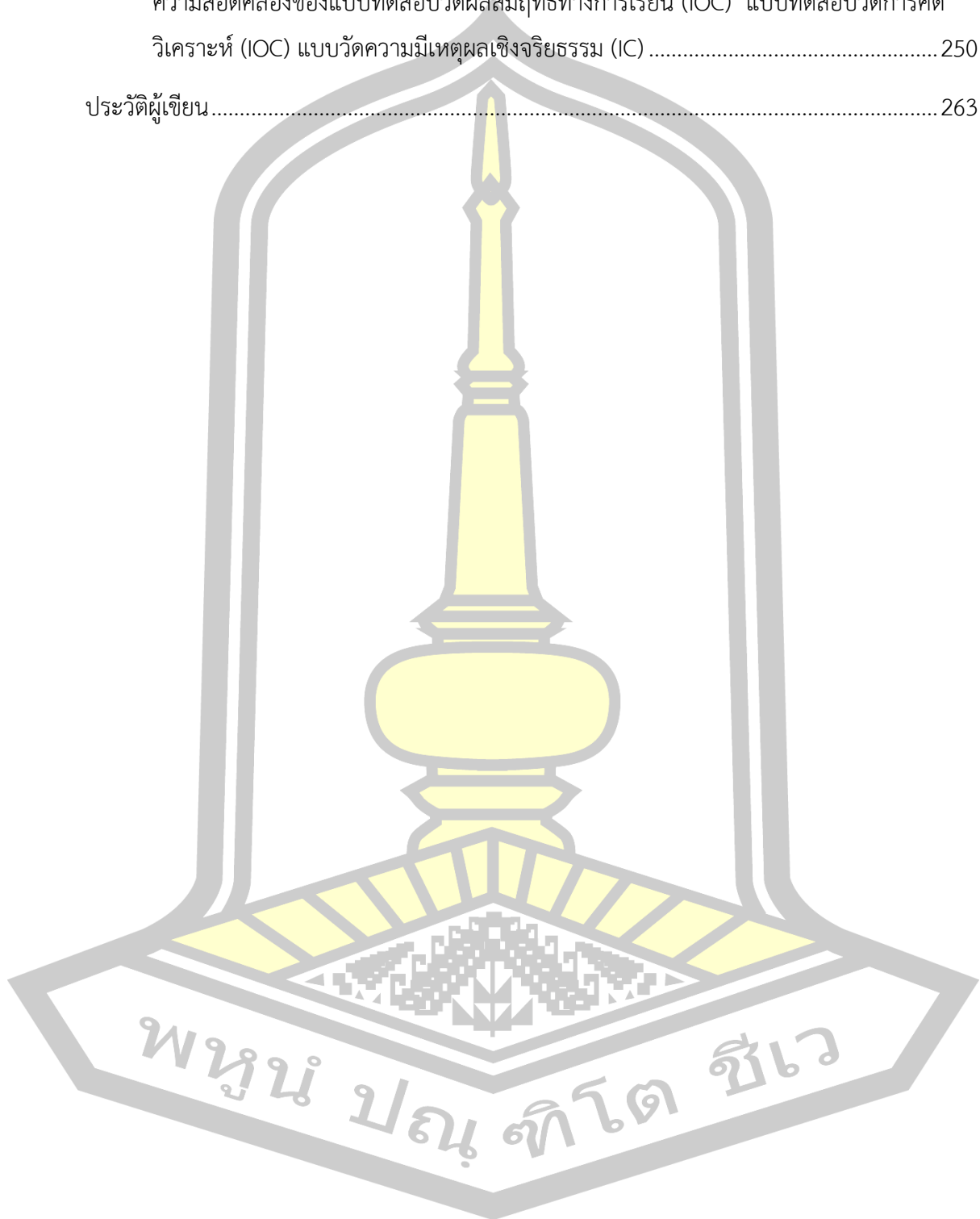
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
สารบัญ.....	ฎ
สารบัญตาราง.....	ฒ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
สมมติฐานของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.....	12
หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมพุทธศักราช 2551.....	17
การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ.....	27
สื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	41
แผนการจัดการเรียนรู้.....	45
การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้.....	51
การหาค่าดัชนีประสิทธิผล.....	55
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	56

การคิดวิเคราะห์.....	61
เหตุผลเชิงจริยธรรม.....	74
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	93
งานวิจัยในประเทศ.....	93
งานวิจัยต่างประเทศ.....	96
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	99
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	99
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ.....	100
รูปแบบการวิจัย.....	110
ระยะเวลาในการวิจัย.....	111
ขั้นตอนดำเนินการวิจัย.....	111
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	112
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	113
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	114
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
ลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	121
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	121
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่แบบโยนิโสมนสิการ ร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ที่ส่งเสริมการ คิดวิเคราะห์ และเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80.....	121

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโส มนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	131
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	134
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและ หลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	134
ตอนที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างก่อน เรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโส มนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	138
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	141
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	141
สรุปผล	142
อภิปรายผล.....	143
ข้อเสนอแนะ.....	151
บรรณานุกรม.....	153
ภาคผนวก.....	157
ภาคผนวก ก ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้สื่อ อิเล็กทรอนิกส์	158
ภาคผนวก ข ตัวอย่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ และแบบวัดความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม	226

ภาคผนวก ค ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ดัชนี ความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (IOC) แบบทดสอบวัดการคิด วิเคราะห์ (IOC) แบบวัดความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม (IC)	250
ประวัติผู้เขียน	263

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	22
ตาราง 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	25
ตาราง 3 ระดับของจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg	91
ตาราง 4 ผลสมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ..	99
ตาราง 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาและเวลาเรียน	101
ตาราง 6 การกำหนดจำนวนข้อสอบที่ต้องการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมชี้วัดด้านการคิดวิเคราะห์	108
ตาราง 7 แสดงแบบแผนการทดลอง.....	111
ตาราง 8 คะแนนการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้รายบุคคล การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และการทดสอบย่อย ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์.....	122
ตาราง 9 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต	129
ตาราง 10 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต.....	131
ตาราง 11 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต.....	132
ตาราง 12 ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์.....	133
ตาราง 13 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์	134
ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนนความสามารถการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต	135

ตาราง 15 Tests of Normality โดยใช้ Kolmogorov-Smirnov.....	137
ตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test.....	137
ตาราง 17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต.....	138
ตาราง 18 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test.....	140
ตาราง 19 ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	251
ตาราง 20 ผลการประเมินคุณภาพหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	254
ตาราง 21 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ข้อที่ใช้ได้ระหว่างข้อคำถามกับผลจุดประสงค์การเรียนรู้ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	256
ตาราง 22 ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (B) และค่าความเชื่อมั่น (r_{cc}) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	258
ตาราง 23 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์กับจุดประสงค์การคิดวิเคราะห์.....	259
ตาราง 24 ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ข้อที่ใช้ได้ ค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	260
ตาราง 25 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IC) ข้อที่ใช้ได้ ของข้อคำถามกับพฤติกรรมชีวิตเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	261
ตาราง 26 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) ข้อที่ใช้ได้ และค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.....	262

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ และกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถ ในการแข่งขันในเวทีระดับโลก และมีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ได้ให้ความหมายของ "การศึกษา" หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงาม ของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

นอกจากนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554 ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้ มีคุณธรรม ให้มีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวการพัฒนาค้น ดังกล่าว มุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนใหม่พื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ซึ่งแนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนมีคุณธรรม รักความเป็นไทย ให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ มีทักษะ ด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนใน ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต้องเรียน เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ว่าด้วยการอยู่ร่วมกันบน โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตลอดเวลา การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ซึ่งแตกต่างกันอย่าง หลากหลายการปรับตัวเองกับบริบทสภาพแวดล้อม ทำให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบมีความสามารถ ทางสังคมมีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามใน

แต่ละด้าน คือ ด้านความรู้ จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ ด้านทักษะและกระบวนการ ผู้เรียนจะได้พัฒนากระบวนการต่าง ๆ จนเกิดทักษะและกระบวนการทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการกลุ่ม ด้านเจตคติ และค่านิยมจะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน เห็นคุณค่าแห่งการทำงาน รู้จักวิเคราะห์ทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองของศาสนาและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้านการจัดการและปฏิบัติ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม นำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติได้รับการอบรมปมนิสัยมาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเต็มไปด้วยข่าวสารข้อมูลและเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว บุคคลที่มีสื่อต่างๆ ครอบครองจะสามารถรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วได้สัมผัสและแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ จึงทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมากจากอิทธิพลของกระแสของสังคมโลก คนไทยรับรู้ข่าวสารได้กว้างขวางขึ้น และในทางสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสารสนเทศได้นำเสนอโอกาสและทางเลือกให้บุคคลได้เรียนรู้จากหลายช่องทางและหลายรูปแบบของวิธีเรียนที่ยืดหยุ่นทั้งเวลาและสถานที่ ตลอดจนสามารถเรียนรู้และรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่องตามความสนใจของตนเอง โรงเรียนมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนโดยเรียนจากสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาที่นำเสนอความรู้หลากหลาย และเรียนจากสิ่งที่เป็นจริงในสังคม ผู้เรียนจะกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การแสวงหาความรู้จะเกิดจากความพึงพอใจ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างสมประสบการณ์และเพื่อการศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิตตั้งนั้น จากกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก การศึกษายุคใหม่จะต้องพัฒนาคนให้สามารถใช้ข้อมูลข่าวสารเป็น โดยสามารถนำมาพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของตนเองได้ การศึกษาจึงต้องเตรียมคนให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) และเมื่ออยู่ในโลกของเทคโนโลยีเราจึงควรรู้จักนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ประเทศไทยได้มีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 โดยมีการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยมีการนำระบบการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี ครอบคลุมวิธีการเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การเรียนรู้บนคอมพิวเตอร์ การเรียนรู้บนเว็บ ห้องเรียนเสมือนจริง เป็นต้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท การเรียนรู้ในลักษณะนี้เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความสำคัญมากในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน (ณัฐกฤษณ์ แสนละเอียด, 2546)

การเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการแข่งขันกัน การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมทั้งแข่งขันทางการค้า มีค่านิยมทางวัตถุสูงมาก เป็นสังคมที่เห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ขาดการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้เกิดภาวะขาดสมดุล ทั้งทางจิตใจและวัตถุสิ่งต่างๆดังกล่าวนี้นำส่งผลทำให้สังคมไทยมีปัญหามากขึ้น เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งปัจจัยที่สำคัญ คือคุณภาพของคน การจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนโดยใช้คุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี อยู่ดีมีสุข การศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต การจัดการศึกษาจึงเน้นให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ซึ่งจะมีแนวทางให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตได้ปกติสุข เห็นคุณค่าของตนเอง ดำเนินชีวิตอย่างมีสติ เป็นคนดีของสังคม การพัฒนาด้านปัญญา ปัญญาต้องเกิดจากความรู้ ความเข้าใจ ที่พัฒนาขึ้นในตัวผู้เรียนเองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้สร้างปัญญาให้เกิดแก่นจึงต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นผู้ที่ได้ลงมือกระทำมากที่สุด ผู้เรียนต้องเป็นอิสระในการใช้ความคิด การซักถามโต้ตอบ สืบเสาะค้นคว้าความจริงต่าง ๆ ให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจในตน และต้องให้แสวงหาความรู้โดยอิสระ เป้าหมายความสามารถในการคิดที่ต้องให้เกิดขึ้นในผู้เรียน คือการคิดไตร่ตรอง (Metacognitive Thinking) ของผู้เรียน (สมศักดิ์ สันธูระเวชญ์, 2543) และจากการศึกษาไทยได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ถึงปัญหาและความล้มเหลวที่เกิดขึ้น จากการจัดอันดับตามรายงานของ World Economic Forum ในปี พ.ศ. 2555 - 2556 ระบุว่าประเทศไทยมีอันดับคุณภาพทางการศึกษาลำดับสุดท้ายในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ได้รับการจัดอันดับ (ภาวิข ทองโรจน์, 2556) โดยคนไทยกว่าร้อยละ 87 เชื่อว่าการศึกษาไทยอยู่อันดับสุดท้ายในกลุ่มประเทศอาเซียนจริง ซึ่งมูลเหตุที่สำคัญมาจากปัญหาที่สะสมมานานหลายประการอันเกิดมาจากระบบการเรียนการสอน หลักสูตร ครูผู้สอน โอกาสการเข้าถึงการศึกษา รวมไปถึงคุณภาพของนักเรียนไทย ผลที่ได้จากการประชุมจะมีส่วนสำคัญในการเสนอแนะทิศทางการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจสังคม และการพัฒนาระหว่างประเทศนั้น ได้จัดอันดับคุณภาพการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน และปรากฏว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับรั้งท้าย คือ อันดับที่ 8 มีคะแนนต่ำที่สุด เป็นรองจากประเทศเวียดนาม ที่ได้อันดับ 7 และประเทศกัมพูชา อันดับ 6 การศึกษาไทยก็จะต้องมีการปรับใหญ่ทั้งระบบ โดยการปรับหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน และที่สำคัญต้องไปดูการจัดการศึกษาในภาพรวมว่า ได้มาตรฐานโลกหรือไม่ และจากผลการวิเคราะห์คะแนน Program for International Student Assessment (PISA) ที่ผ่านมามองเห็นได้ชัดเจนว่า เด็กไทยคิดไม่เป็น ซึ่งจะต้องเร่งแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ การปฏิรูปวิธีการเรียนการสอน และปฏิรูปครู ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของระบบการศึกษา (ภาวิข ทองโรจน์, 2556)

รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2556 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนเท่ากับ 38.24 (กลุ่มวิชาการ โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร, 2556) จากการสอบ 8 กลุ่มวิชา วิชาสังคมศึกษาติด 1 ใน 3 วิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 อันดับท้าย ดังนั้นจึงควรปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และเนื่องด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา มักจัดตามเนื้อหาที่กล่าวไว้ในตำรามุ่งการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์และปฏิบัติ ขาดสิ่งเร้าหรือสิ่งจูงใจในการเรียน ไม่มีสื่อประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทันสมัยหาสื่อที่นำมาประกอบการเรียนที่สอดคล้องกับเนื้อหาได้ยาก ส่วนมากมีแต่บทเรียนที่ขาดภาพประกอบทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา(พระมหาสุธน วงศ์แดง. 2540 : 5-8) ในการจัดการเรียนรู้นั้นครูผู้สอนต้องเป็นครูยุคใหม่ ต้องเลือกสรรและใช้รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้อย่างกว้างขวางและทันสมัย รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล สามารถแก้ไขปัญหาและมีทักษะในเชิงปฏิบัติ มีการสร้างแรงจูงใจ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในเชิงสร้างสรรค์ การนำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ หนังสือเรียนE-book มาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเข้าใจ มองเห็นภาพชัดเจนเป็นรูปธรรมและได้เรียนรู้อย่างมีความหมายมากขึ้น

ดังนั้นเพื่อให้การเรียนการสอนและการเลือกใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ครูจะต้องจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น (สุมน อมรวิวัฒน์, 2530) การสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น คือ การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ความจำ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่สะสมไว้ออกมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถแก้ปัญหาที่เป็นอยู่ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมหรือโยนิโสมนสิการเป็นการนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในการปฏิบัติ โดยพระธรรมปิฎก (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543) ได้กล่าวถึงความฉลาดทางอารมณ์ว่าเป็นการบูรณาการปัญญา กับอารมณ์ เน้นบทบาทของปัญญาในการพัฒนาหรือปรับสภาพจิตใจหรือใช้วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม โยนิโสมนสิการ โดยให้ใช้ปัญญาเป็นตัวชี้นำพฤติกรรมเพื่อช่วยให้บุคคลมีแสดงออกในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและคนอื่น วิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2530) ได้นำแนวคิดจากหนังสือพุทธธรรมของ (พระราชาขนิ ประยุกต ปยุตโต, 2525) ซึ่งได้เขียนเกี่ยวกับการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มาสร้างเป็นหลักการและขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธวิธีขึ้นตามนัยพระพุทธศาสนาเป็นการแสวงหาหลักการและความรู้เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการฝึกหัดอบรมตนเอง ทั้งทางกาย วาจา จิตใจ จนสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขและมีอิสรภาพ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มาใช้เพื่อการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ และความสามารถการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม เรื่อง พุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์ ความสามารถการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ การมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ถือว่ามีความสำคัญในการดำเนินชีวิตที่จะส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเหตุผล มีทัศนคติที่ดี มีความรู้พร้อมสามารถนำคุณธรรมจริยธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู สามารถนำไปพัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และความสามารถการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และความสามารถการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง พุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

5. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้อยู่แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และผู้สนใจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับนโยบาย และแนวทางพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น และเสริมสร้างให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 210 คน จำนวน 6 ห้อง
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้องม.2/2 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับสลากเพื่อเลือกกลุ่มทดลอง ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์
 - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.2.2 ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์
 - 2.2.3 ความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม
3. เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งสิ้น 8 เรื่อง ได้แก่ 1.) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน 2.) ความสำคัญของพระพุทธศาสนา 3.) พุทธประวัติ 4.) ประวัตินิทานพื้นบ้าน พุทธสาวิกาและชาดก 5.) โครงสร้างและสาระโดยสังเขปของพระไตรปิฎก 6.) วันสำคัญทางศาสนา และหลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 7.) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 8.) พระพุทธศาสนากับการพัฒนาชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
4. ระยะเวลาในการทดลอง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันพฤหัสบดีและวันศุกร์ วันละ 2 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 15.00 – 17.00 น.

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิดด้วยวิธีการแบบต่าง ๆ เป็นการพิจารณาข้อมูลโดยการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การโยงความสัมพันธ์ และการประเมินค่าด้วยเหตุผล เป็นกระบวนการที่นำเอาวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ มาใช้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์และเหตุผลเชิงจริยธรรม รวมทั้งการคิดพิจารณา สภาพการณ์ปัญหาอย่างรอบคอบต่อเนื่องเป็นลำดับตามเหตุผล เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสมโดยมีขั้นตอน การจัดการเรียน 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียนและบทเรียน 2) ขั้นสอน ได้แก่ ขั้นการใช้ทักษะการคิดตามแนวโยนิโสมนสิการ 3) ขั้นสรุป ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง อภิปรายและสอบถามข้อสงสัย สรุปผลการปฏิบัติ สรุปบทเรียน และวัดประเมินผล วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มี 10 วิธี ดังนี้

1.1 วิธีคิดแบบสืบสวนเหตุปัจจัย คือ การพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลพิจารณา ปัญหาและหาทางแก้ไข ค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลสืบทอดกันมา

1.2 วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ คือ การคิดพิจารณาสรรพสิ่งทั้งหลายว่าประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อยที่มาอาศัยกันอยู่

1.3 วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ สรรพสิ่งทั้งหลายมีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ไม่เที่ยงแท้ ไม่ยั่งยืน เป็นอนิจจัง และทุกสิ่งที่เกิดขึ้นล้วนมีเหตุและปัจจัย

1.4 วิธีคิดแบบอริยสัจสี่ หรือคิดแบบแก้ปัญหา คือ การคิดที่สามารถขยายให้ครอบคลุม วิธีคิดแบบอื่นได้ทั้งหมด ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ทุกข์ หมายถึง รู้และทำความเข้าใจปัญหานั้นอย่างชัดเจน

สมุทัย หมายถึง พิจารณาว่าต้นเหตุของปัญหามาจากอะไรบ้าง

นิโรธ หมายถึง พิจารณาถึงจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา

มรรค หมายถึง พิจารณาถึงวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งอาจมีหลายวิธี แล้วพิจารณาว่า ทางเลือกใดสมควรที่จะกระทำหรือนำไปปฏิบัติ ซึ่งอาจเลือกทางใดทางหนึ่งหรือหลาย ๆ ทาง ประกอบกันก็ได้

1.5 วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์ คือ พิจารณาให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหลักการกับความมุ่งหมายในการกระทำตามหลักการหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ ก็ตาม เพื่อให้บรรลุผลตรงตามความมุ่งหมาย

1.6 วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก เป็นการคิดแบบสองด้านหรือทวิลักษณ์ คือ การมองลักษณะของสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งในด้านที่เป็นคุณและด้านที่เป็นโทษ เป็นการมองที่ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง

1.7 วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม เป็นหลักการคิดที่เหมาะสมมากสำหรับการดำเนินชีวิต สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจความต้องการบริโภคสิ่งต่าง ๆ ว่าสิ่งใดเหมาะสมสำหรับชีวิตของเราโดยแท้จริงหรือไม่

1.8 วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม เป็นวิธีการคิดที่ช่วยชักนำความคิดให้ไปในทางที่ดีงามและเกิดประโยชน์

1.9 วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน เป็นการคิดด้วยแนวทางของความรู้ หรือคิดด้วยอำนาจของปัญญา ด้วยการมีสติตามทันสิ่งที่รับรู้เกี่ยวข้อง หรือต้องทำอยู่ในเวลานั้น ๆ แต่ละทุกขณะเป็นการใช้สติควบคุม

1.10 วิธีคิดแบบวิภาษวาท ถือว่าเป็นความคิดหลักในพระพุทธศาสนา การคิดมีลักษณะของการแยกแยะ แบ่งออก จำแนกหรือแจกแจงซึ่งใกล้เคียงกับคำว่า ความคิดแบบวิเคราะห์

2. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ประกอบการจัดการเรียนรู้อย่างนิโสมนสิการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ มีเหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีการเรียนรู้ผ่านคอมพิวเตอร์ โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์(E-book) เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ด้วยวิธีคิดแบบนิโสมนสิการร่วมกับใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต โดยใช้กระบวนการคิดแบบนิโสมนสิการใช้กระบวนการสอน 3 วิธีคิดคือ วิธีคิดแบบวิภาษวาท วิธีคิดแบบอริยสัจสี่ วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม ผ่านสถานการณ์ที่กำหนดไว้ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งวิธีคิดทั้ง 3 วิธีคิดที่เลือกมานี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา ตัวอย่างสถานการณ์ เพื่อให้ตอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละบทเรียนที่สอน ขั้นตอนการเรียนรู้ดังนี้

1. ขั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียนและบทเรียน การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้คิด ศึกษาสถานการณ์ที่กำหนดให้ผ่านหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์(E-book) หรือตัวอย่างสถานการณ์ การซักถาม-ตอบ

2. ขั้นสอน ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนคิด ใช้คำถาม ตัวอย่างสถานการณ์เร้าให้เกิดความคิดแบบนิโสมนสิการดังนี้

2.1 การคิดแบบวิภาษวาท ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ แยกแยะ เหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับสถานการณ์โดยร่วมกันอธิบายสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แนวโน้มที่จะเป็นปัญหา ปัจจัยเกื้อหนุนในการช่วยแก้ไขปัญหา

2.2 การคิดแบบอริยสัจสี่

2.2.1 ค้นหาทุกข์ คือ ทำความเข้าใจกับปัญหา

2.2.2 กำหนดสมุทัย คือ ลำดับต้นเหตุของปัญหา

2.2.3 กำหนดนิโรธ คือ ผล จุดมุ่งหมายที่ปัญหาถูกแก้ไข

2.2.4 กำหนดมรรค คือ กำหนดวิธีการแก้ปัญหามาสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ เลือกวิธีการที่เหมาะสมตามเหตุตามผล

2.3 การคิดแบบเร้าคุณธรรม ผู้เรียนอธิบายเหตุการณ์สถานการณ์ การร่วมกัน สนทนาถึงความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหอย่างสร้างสรรค์ แนวทางการปฏิบัติเพื่อ ชักนำความคิดไปในทางที่ดีงาม เกิดความสุข และเกิดประโยชน์ และให้ผู้เรียนสรุปบทเรียนที่ได้จาก การคิด และได้ประโยชน์อย่างไร และมีแนวทางการเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นคนดีของสังคมต่อไป

3. ชั้นสรุป ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติได้ ถูกต้องอภิปรายและสอบถามข้อสงสัย สรุปผลการปฏิบัติ สรุปบทเรียน วัดและประเมินผล

4. การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ สมเหตุ สมผลเกี่ยวกับการจำแนก แยกแยะ องค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยใช้เหตุผล อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยใช้ แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการจำแนกพฤติกรรมการ คิดวิเคราะห์ของผู้เรียน 3 ด้าน

4.1 ด้านการวิเคราะห์ความสำคัญ หมายถึง ความสามารถในการพิจารณาหรือจำแนก แจกแจง องค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งของหรือเรื่องราวต่าง ๆ ว่ามีสาระสำคัญอะไร มีปัจจัยอะไรบ้าง มีเหตุผลอย่างไร หรือหาสาเหตุของเรื่องราวเหตุการณ์ได้ชัดเจน

4.2 ด้านการวิเคราะห์หลักการ หมายถึง ความสามารถในการหาความสัมพันธ์ส่วน สำคัญในเรื่องนั้นว่าสัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด

4.3 ด้านการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการค้นหาความเกี่ยวข้อง ของส่วนสำคัญต่าง ๆ ของเรื่องราวหรือสิ่งของต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรเหตุใดจึงเป็น เช่นนั้น จะส่งผลกระทบต่ออย่างไร

5. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง การกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การศึกษาจริยธรรมเชิงเหตุผลจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมใน ระดับแตกต่างกัน อาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้เสมอ และบุคคลที่มีการกระทำเหมือนกันอาจมี เหตุผลเบื้องหลังการกระทำต่างกันและมีจริยธรรมที่แตกต่างกัน ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ โคลเบิร์ก (Kohlberg) มี 3 ระดับ 1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ 2. ระดับตามกฎเกณฑ์ 3. ระดับเหนือ

กฎเกณฑ์ 6 ชั้น ชั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ ชั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล อยู่ในระดับก่อนกฎเกณฑ์ ชั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ชั้นที่ 4 หลักการทำหน้าที่ทางสังคม อยู่ในระดับตามกฎเกณฑ์ ชั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา ชั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล อยู่ในเหนือกฎเกณฑ์ การจะพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นตามลำดับขั้นจากชั้นที่ 1 ไปตามลำดับจนถึงชั้นที่ 6 บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะเมื่อได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดและเหตุผล ทำให้การให้เหตุผลในขั้นสูงมีมากขึ้น โดยใช้แบบทดสอบวัดความมีเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามระดับของจริยธรรมทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg)

6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจของนักเรียน ซึ่งวัดจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 40 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น

7. ประสิทธิภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หมายถึงความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา การคิดประเมินค่ามีผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกคนที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และการทดสอบย่อยท้ายแผน ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป

8. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ค่าแสดงความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

พูน ปณ ทิโต ชิว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พุทธศักราช 2551
3. การจัดการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการ
4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์
5. แผนการจัดการเรียนรู้
6. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
7. การหาค่าดัชนีประสิทธิผล
8. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
9. การคิดวิเคราะห์
10. เหตุผลเชิงจริยธรรม
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 11.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 11.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทย ควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่ม เป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
6. มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผล และความถูกต้องตลอดจนการเลือกใ้ใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆและมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

มาตรฐานการเรียนรู้

การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่า ต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการทดสอบระดับชาติ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด

ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน

1. ตัวชี้วัดชั้นปี เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนแต่ละชั้นปีในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาปีที่ 1 – มัธยมศึกษาปีที่ 3)
2. ตัวชี้วัดช่วงชั้น เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (มัธยมศึกษาปีที่ 4- 6) หลักสูตรได้มีการกำหนดรหัสกำกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด เพื่อความเข้าใจและให้สื่อสารตรงกัน ดังนี้

ว 1.1 ป.1/2

ว กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

1.1 สาระที่ 1 มาตรฐานข้อที่ 1

ป.1/2 ตัวชี้วัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ข้อที่ 2

ต 2.2 ม.4-6/2

ต กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

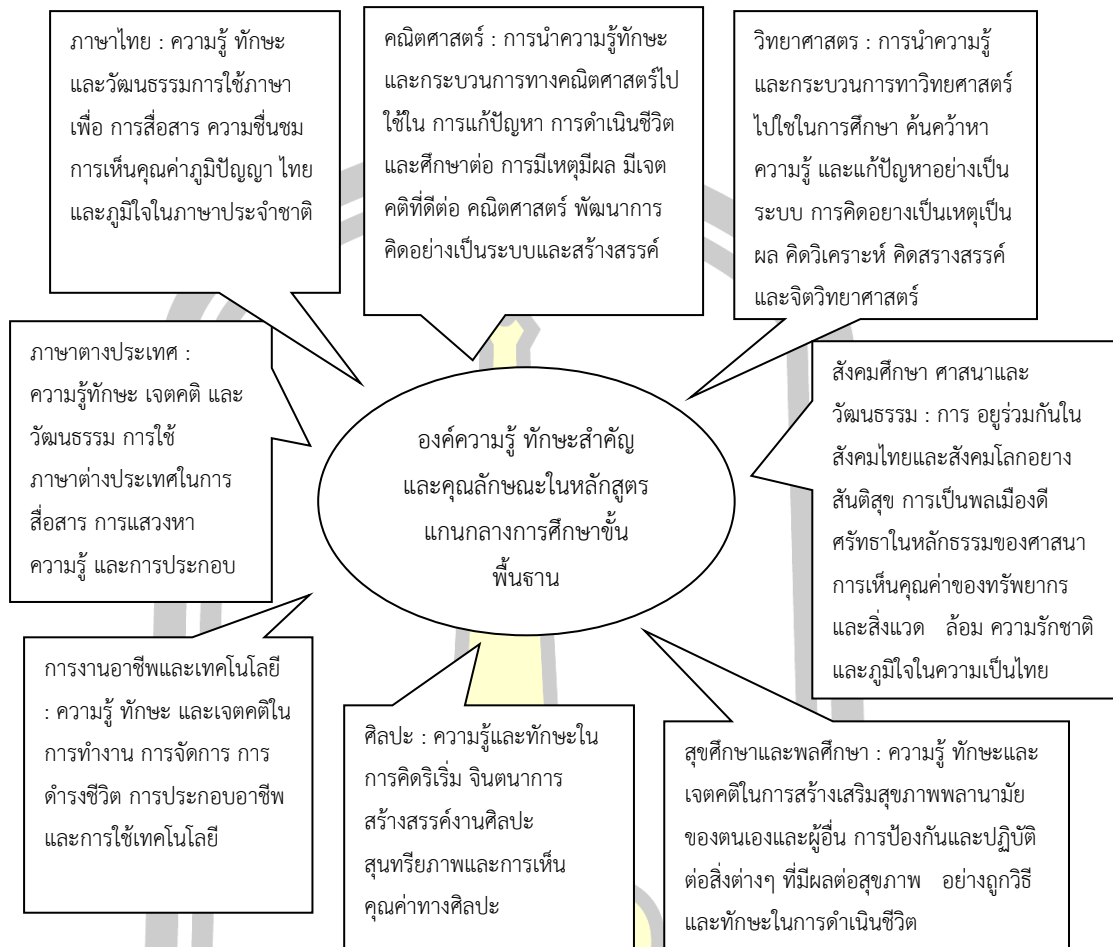
2.2 สาระที่ 2 มาตรฐานข้อที่ 2

ม.4-6/2 ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ข้อที่ 2

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

พหุ ประถมศึกษา ชีวะ

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมพุทธศักราช 2551

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระพื้นฐานที่ผู้เรียนต้อง เรียนตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยศาสตร์สาขาต่าง ๆ หลาย แขนง มีลักษณะเป็นพหุวิทยาการ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะกระบวนการ มีคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ รวมทั้งได้แสดงบทบาทและความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อ สภาพแวดล้อม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วยรายละเอียด ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ความสำคัญ

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งใน ฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา

ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

ธรรมชาติ/สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
มาตรฐาน ส 1.1	รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
มาตรฐาน ส 1.2	เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ
สาระที่ 2	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
มาตรฐาน ส 2.1	เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และ สังคมโลกอย่างสันติสุข
มาตรฐาน ส 2.2	เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
สาระที่ 3	เศรษฐศาสตร์
มาตรฐาน ส.3.1	เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภคการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ
มาตรฐาน ส.3.2	เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก
สาระที่ 4	ประวัติศาสตร์
มาตรฐาน ส 4.1	เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
มาตรฐาน ส 4.2	เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
มาตรฐาน ส 4.3	เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย
สาระที่ 5	ภูมิศาสตร์

- มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ
- มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. ได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง ตลอดจนสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย และเชื่อมโยงประสบการณ์ไปสู่โลกกว้าง
2. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีทักษะกระบวนการ และมีข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ มีความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ การอยู่ร่วมกันและการทำงานกับผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของห้องเรียน และได้ฝึกหัดในการตัดสินใจ
3. ได้ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนในลักษณะการบูรณาการ ผู้เรียนได้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับปัจจุบันและอดีต มีความรู้พื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ข้อคิดเกี่ยวกับรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว เข้าใจถึงการเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค รู้จักการออมขั้นต้น และวิธีการเศรษฐกิจพอเพียง
4. ได้รับการพัฒนาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในขั้นที่สูงต่อไป

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย
2. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนา มากยิ่งขึ้น
3. ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

4. ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่างๆของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำ ความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. ได้เรียนรู้และศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคต่างๆในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
2. ได้เรียนรู้และพัฒนาให้มีความเข้าใจที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้าน ศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์
3. ได้รับการพัฒนาแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้ เป็นประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตและวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

1. ได้เรียนรู้และศึกษาความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้พัฒนาตนเองเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้
3. ได้เรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทยยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
4. ได้รับการส่งเสริมให้มีความสนใจที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์ และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม
5. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตาม หลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตาราง 1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
2. วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วย เสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
3. อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือกับการ พัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับ การพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม
4. วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดา ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ การผจญมาร การตรัสรู้ การสั่งสอน
5. วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่าง การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่ กำหนด	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระสารีบุตร ◆ พระโมคคัลลานะ ◆ นางขุชชุตตรา ◆ พระเจ้าพิมพิสาร ◆ มิตตวินทุกชาดก

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ราโชวาทชาดก
6. อธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ โครงสร้าง และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก
7. อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ ๔ หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม	<p>พระรัตนตรัย</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ธรรมคุณ ๖ อริยสัจ ๔ ◆ ทุกซ์ (ธรรมที่ควรรู้) <ul style="list-style-type: none"> ชั้น ๕ <ul style="list-style-type: none"> - आयตนะ ◆ สมุทัย (ธรรมที่ควรละ) <ul style="list-style-type: none"> หลักกรรม <ul style="list-style-type: none"> - สมบัติ ๔ - วิบัติ ๔ อกุศลกรรมบถ ๑๐ อบายมุข ๖ ◆ นิโรธ (ธรรมที่ควรบรรลุ) <ul style="list-style-type: none"> สุข ๒ (สามีส, นีรามิส) ◆ มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) <ul style="list-style-type: none"> บุพพนิมิตของมัชฌิมาปฏิปทา ตรุณธรรม ๖ กุศลจริฐฐิติธรรม ๔ กุศลกรรมบถ ๑๐ สติปัฏฐาน ๔

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	<p>มงคล ๓๘</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประพฤติธรรม - เว้นจากความชั่ว - เว้นจากการดื่มน้ำเมา <p>พุทธศาสนสุภาษิต</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ กมมุนา วตตตี โลโก <p>สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ กลยาณการี กลยาณํ ปาปการี จ ปापकं <p>ทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ สุขो पुण्यसुส อจจโย <p>การสั่งสมบุญนำสุขมาให้</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ปุชโก ลภเต ปุชं วรुणโก ปฏिवรुण <p>ผู้บูชาเขา ย่อมได้รับการบูชาตอบ ผู้ไหว้เขาย่อมได้รับการไหว้ตอบ</p>
<p>8. เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโส-มนสิการคือ วิถีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม และวิถีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ</p>	<p>พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโส-มนสิการ ๒ วิธี คือ วิถีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม และวิถีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์</p>
<p>9. สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สวดมนต์แปล และแผ่เมตตา ◆ รู้และเข้าใจวิถีปฏิบัติและประโยชน์ของการบริหารจิตและเจริญปัญญา ◆ ฝึกการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐาน เน้นอานาปานสติ ◆ นำวิธีการบริหารจิตและเจริญปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ตาราง 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
10. วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	การปฏิบัติตนตามหลักธรรม (ตามสาระการเรียนรู้ ข้อ 8.)

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตาราง 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
1. ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคล ต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด	การเป็นลูกที่ดี ตามหลักทิศเบื้องหน้า ในทิศ 6
2. มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	การต้อนรับ (ปฏิสันถาร) มรรยาทของผู้เป็นแขก ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี ปฏิบัติต่อพระภิกษุ การยืน การให้ที่นั่ง การเดินสวน การสนทนา การรับสิ่งของ การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล งานอวมงคล
3. วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	การทำบุญตักบาตร การถวายภัตตาหารสิ่งของที่ควรถวายและสิ่งของต้องห้ามสำหรับพระภิกษุ การถวายสังฆทาน เครื่องสังฆทาน การถวายผ้าอาบน้ำฝน การจัดเครื่องไทยธรรม เครื่องไทยทาน การกรวดน้ำ การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า

ตาราง 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
4. อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องใน วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญ ระเบียบพิธีและการปฏิบัติตน ในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหนะ
5. อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธีพิธีกรรมตาม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน	ศาสนาพิธี/พิธีกรรม แนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ

คำอธิบายสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ศึกษา และวิเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านและการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน และความสำคัญของพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และมรดกชาติ สรูปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ การผจญมาร การตรัสรู้ การสั่งสอน วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก สาวิกา พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระเจ้าพิมพิสาร นางชูชุตตรา และชาดก มิตรวินทุกชาดก ราโชวาทชาดก นำข้อคิดคติเตือนใจจากการศึกษาประวัติสาวกชาดกใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ เห็นคุณค่าและความสำคัญประวัติสาวกชาดกไปประยุกต์ใช้ วิเคราะห์ โครงสร้าง และสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎกคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องใน วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหนะ วิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระรัตนตรัย ธรรมคุณ 6 อริยสัจ 4 การศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนามาวิเคราะห์เพื่อนำมาปฏิบัติ การแก้ปัญหา และพัฒนาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยใช้กระบวนการคิด การสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ตัวอย่างสถานการณ์และการคิดแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับศีลธรรมและจริยธรรม เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งมีเนื้อหาอยู่ในสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งสาระหลักนี้มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาตนเอง มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ

1. ความหมายของโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย “โยนิโส” กับ “มนสิการ” โยนิโส แปลว่า เหตุ ต้นเค้าแหล่งเกิดปัญญา อุบาย วิธี ทาง ส่วนมนสิการแปลว่า การทำในใจ การคิด การคำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการจึงหมายถึง การทำในใจโดยแยบคาย ความหมายของโยนิโสมนสิการสามารถแยกออกเป็นแง่ ๆ ได้ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542)

1. อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวกบัสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

2. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบ ตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน ไม่ใช่ประเดี๋ยววกเวียนติดพันเรื่องนี้ ที่นี้ เดี่ยวเตลิดออกไปเรื่องนั้น ที่โน่น หรือกระโดดไปกระโดดมา ต่อเป็นขึ้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความสามารถที่จะชักชวนนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

3. การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึงการคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มา ซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ท่านหมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหาวดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง

โยนิโสมนสิการ ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งอาจมีลักษณะครบที่เดียวทั้ง 4 ข้อ หรือ เกือบครบทั้งหมด หรือ อาจสรุปลักษณะทั้ง 4 ข้อสั้น ๆ ได้คือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล

สุมน อมรวิวัฒน์ (2530 : 82) ให้ความหมายโยนิโสมนสิการว่า การคิดถูกทางหรือคิดถูกวิธี โดยกระบวนการวิเคราะห์ที่เป็นระบบ เป็นกระบวนการ และพิจารณาทุกแง่มุมเพื่อเข้าใจในสิ่งที่คิด

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2541 : 15) ได้ให้ความหมายของโยนิโสมนสิการไว้ในทาง พระพุทธศาสนาแปลกันว่า การทำในใจโดยอุบายอันแยบคาย ซึ่งถ้าแปลกันง่าย ๆ คือการคิดเป็นการรู้จักวิเคราะห์ หรือการคิดวิเคราะห์

อารุณี ไทยมณฑิตย์ (2545 : 19) ได้สรุปว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง แนวคิดที่เกิดจากการ คิดพิจารณาอย่างถูกวิธี อันสอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา ไม่มีการลัดขั้นตอน หรือด่วนสรุปเกินข้อมูลที่ ได้รับมาเป็นการคิดที่มีระเบียบตามขั้นตอน คิดมีเหตุมีผลที่สมบูรณ์ เป็นการคิดที่ถูกต้องตรงตามความ เป็นจริงรู้จักพิจารณารู้จักคิดวิเคราะห์ (ไม่มองอะไรพร่า ๆ คลุม ๆ) ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ สร้างสรรค์ในสิ่งที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 137) ได้สรุปว่า “โยนิโส” แปลว่า เหตุต้นเหตุ ต้น ค้ำ แหล่งเกิดปัญญา อุบาย วิธีการ “มนสิการ” แปลว่า การทำใจ การคิดการคำนึง ใส่ใจพิจารณา เมื่อรวมเป็น โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำใจโดยแยบคาย

สุรางค์ โค้วตระกูล (2544: 231) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการคิดอย่างมีระเบียบ หรือ คิด ตามแนวทางของปัญญา คือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ แยกแยะ สิ่งนั้น ๆ เรื่องนั้น ๆ ออกให้เป็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึก ด้วย ตัณหาอุปาทานของตนเองเข้าจับหรือครอบคลุมนำ ทำให้เกิดความตึงและแก้ปัญหาได้ ซึ่งเป็น องค์ประกอบฝ่ายภายในหรือปัจจัยภายในตัวบุคคลหรือเรียกว่า วิธีการแห่งปัญญา

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2549 : 182) ได้สรุปว่า โยนิโสมนสิการ มาจากคำสองคำได้แก่ “โยนิโส” ซึ่งมาจากคำว่า “โยนิ” แปลว่า เหตุ แหล่ง กำเนิด วิธี หรือ ปัญญาและอีกคำหนึ่งได้แก่ “มนสิการ” แปลว่า การคิดพิจารณาอย่างลึกซึ้ง

สรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึงการคิดพิจารณาไตร่ตรองถึงต้นเหตุ อย่างเป็นเหตุ เป็น ผลโดยถูกวิธี คิดถูกทาง คิดอย่างละเอียด เชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มองเห็น ความจริงและ แง่มุม อย่างมีระเบียบระบบ เป็นการฝึกความคิดโดยแยบคาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง สามารถใช้ปัญญา แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ สร้างสรรค์ในสิ่งที่ดีทั้งต่อ ตนเองและสังคม

2. วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก็คือการนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ หรือโยนิโส มนสิการที่เป็นภาคปฏิบัติการ วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า วิธีโยนิโสมนสิการนี้ แม้ จะมีหลายอย่างหลายวิธี แต่เมื่อ ว่าโดยหลักการ ก็มี 2 แบบ คือ

โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัด หรือกำจัดอวิชชาโดยตรง

โยนิโสมนสิการที่มุ่งเพื่อสกัด หรือบรรเทาต้นเหตุ

โยนิโสมนสิการที่มุ่งกำจัดอวิชชาโดยตรงนั้น ตามปกติเป็นแบบที่ต้องใช้ในการปฏิบัติธรรมจนถึงที่สุดเพราะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามเป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตรัสรู้ ส่วนโยนิโสมนสิการแบบสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ มักใช้เป็นข้อปฏิบัติขั้นต้น ๆ ซึ่งมุ่งเตรียมพื้นฐานหรือพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรม ให้เป็นผู้พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป เพราะเป็นเพียงขั้นขัดเกลาจิตใจ แต่โยนิโสมนสิการหลายวิธีใช้ประโยชน์ได้ทั้งสองอย่าง คือ ทั้งกำจัดอวิชชา และบรรเทาต้นเหตุไปพร้อมกัน

วิธีโยนิโสมนสิการเท่าที่พบในบาลี พอประมวลเป็นแบบใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย
2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ
3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ
4. วิธีคิดแบบอริยสังข์/คิดแบบแก้ปัญหา
5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์
6. วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก
7. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม
8. วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม
9. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน
10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท

พุทธศาสนาเป็นศาสนาของปัญญา จึงมุ่งที่จะให้ทุกคนรู้จักคิด พิจารณาไตร่ตรองควบคุมไปกับการศึกษาค้นคว้า ดังนั้นจึงต้องพร้อมด้วยโยนิโสมนสิการคือรู้จักคิดโดยแยกคาย การคิดอย่างมีระบบ คิดถูกต้อง ใช้สติปัญญาในการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในระบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธศาสนา วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ การนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติซึ่งจะช่วยให้สามารถพัฒนาตนเองไปสู่สรีรภาพได้อย่างแท้จริง ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2543) ได้แบ่งวิธีคิดโยนิโสมนสิการไว้ 10 แบบคือ

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ พิจารณาเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลของการกระทำต่าง ๆ สืบค้นสืบสาวไปถึงสาเหตุและส่วนประกอบที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้น วิธีคิดการสืบค้นหรือสืบสาวหาสาเหตุ อาจทำได้โดยคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ การหาความสัมพันธ์ หรือ ตั้งคำถามแล้วหาคำตอบก็ได้

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หรือกระจายเนื้อหา วิธีคิดแบบนี้นอกจากจะเป็น การจำแนกแยกแยะองค์รวมของสรรพสิ่งออกเป็นองค์ประกอบย่อย ๆ แล้ว ยังมีการคิดวิเคราะห์และจัดประเภทหมวดหมู่ขององค์ประกอบย่อยๆนั้นไปพร้อมกันด้วย

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือ วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ มองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 คือ รู้เท่าทันและยอมรับความจริงว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามปัจจัยนั้น ทำให้เกิดความเป็นอิสระ ไม่ผูกมัดตัวเมื่อประสบสถานการณ์ที่ไม่ปรารถนา

ขั้นที่ 2 คือ แก้ไขและทำตามเหตุปัจจัย เป็นขั้นปฏิบัติด้วยปัญญา แก้ไขจัดการตัวเหตุปัจจัยเหล่านั้น

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ 4 หรือ คิดแบบแก้ปัญหา วิธีคิดแบบนี้เป็นวิธีแห่งการดับทุกข์ และจัดเป็นวิธีคิดแบบหลักอย่างหนึ่งเพราะที่สามารถครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่น ๆ ได้ทั้งหมด วิธีคิดแบบนี้มีลักษณะทั่วไป 2 ประการ

4.1 วิธีคิดตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขที่ต้นเหตุ จัดเป็น 2 คู่คือ

คู่ที่ 1 ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหา กำหนดตัวปัญหา เป็นสิ่งที่ไม่ต้องการ สมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา กำหนดเหตุของปัญหา เป็นจุดที่ต้องกำจัดหรือแก้ไขจึงจะพ้นปัญหาได้

คู่ที่ 2 นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา จุดหมายซึ่งเป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องการเข้าถึง มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ วิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขสาเหตุและเพื่อบรรลุภาวะสิ้นปัญหา อันได้แก่ความดับทุกข์

4.2 การกำหนดรู้และทำความเข้าใจปัญหาให้ชัดเจนแล้วคิดแก้ไขเหตุของปัญหาให้ตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงความมุ่งหมาย ไม่ฟุ้งซ่านออกไปนอกเรื่องและต้องเป็นการแก้ไขที่ปฏิบัติได้จริง หลักการหรือสาระสำคัญของวิธีคิดแบบอริยสัจ คือ การเริ่มต้นจากปัญหาที่ประสบโดยกำหนดรู้ทำความเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจน แล้วค้นหาสาเหตุของปัญหาให้พบ แล้วจึงกำหนด เป้าหมายที่ต้องการให้แน่ชัดว่าคืออะไร แล้วปฏิบัติหรือลงมือทำเพื่อกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดแล้ว

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือ พิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรม กับ อรรถ หรือหลักการกับความมุ่งหมาย เป็นวิธีคิดที่มีความสำคัญมาก ในเมื่อจะทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดผลตรงตามความมุ่งหมาย ไม่เป็นการกระทำที่เลื่อนลอยหรือมลาย ธรรมแปลว่า หลักหรือหลักการคือ หลักความดี หลักการปฏิบัติ อรรถ แปลว่า ความหมาย ความมุ่งหมาย ในการกระทำตามหลักการใด ๆ ก็ตามจะต้องเข้าใจความหมายหรือความมุ่งหมาย (อรรถ) ของหลักการ (ธรรม) นั้นๆ ว่าปฏิบัติไปเพื่ออะไร เพื่อให้หลักการเหล่านั้นสัมพันธ์กลมกลืนและรับช่วงสืบทอดกันนำไปสู่ผลที่มุ่งหมาย

6. วิธีคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก วิธีคิดแบบนี้เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอีกแบบหนึ่ง โดยเน้นการยอมรับความจริงตามที่เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้านทั้งด้านดี (เป็นคุณ) ด้านเสีย (เป็นโทษ) เมื่อเห็นทั้งด้านดีและด้านเสียแล้วต้องมองเห็นทางออกและรู้จุดมุ่งหมายว่าคืออะไร

7. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบนี้เป็นวิธีคิดแบบสกัดกั้น หรือบรรเทาต้นเหตุ “ความต้องการ” เป็นขั้นขัดเกลากิเลส หรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่อไป วิธีคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับความต้องการหรือต้นเหตุของเรา โดยคุณค่าแท้ หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่อาศัยปัญญาเป็นเครื่องวัดและเป็นคุณค่าหรือประโยชน์ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง คุณค่าของสรรพสิ่งจึงเป็นคุณค่าหรือประโยชน์ที่มนุษย์ปรุงแต่งพอกพูนให้แก่สิ่งนั้น คุณค่าเทียมนี้อาศัยต้นเหตุเป็นเครื่องวัดและตีค่าทำให้เกิดความทะเยอทะยาน ออยากแก่งแย่ง ริษยา ปราศจากความสงบสุข ดังนั้น คุณค่าแท้นอกจากจะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงแล้วยังเกื้อกูลต่อความมีสติ

8. วิธีคิดแบบเจ้าคุณธรรมคือ วิธีคิดในแนวสกัดกั้นหรือบรรเทาและขัดเกลากิเลสต้นเหตุหลักการทั่วไปของวิธีคิดแบบนี้คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์เดียวกัน บุคคลจะรับรู้ต่างกันตามความคิดที่ปรุงแต่งหรือตามโครงสร้างของจิตใจหรือประสบการณ์ของบุคคลนั้น วิธีคิดแบบนี้เป็นการทำให้หรือชักนำความคิดให้เป็นไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ ซึ่งมีความสำคัญทั้งในแง่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงามเป็นประโยชน์ในขณะนั้น ๆ และในแง่ที่ช่วยแก้ไขนิสัยความเคยชินแบบร้ายๆของจิตใจที่สั่งสมไว้แต่เดิม พร้อมกับสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ๆที่ดีงามให้แก่จิตใจไปในเวลาเดียวกัน เช่น ถ้ามีความคิดที่เป็นบาป เป็นอกุศล หรือโทษะ โมหะ ก็ให้นึก ใส่ใจถึงสิ่งอื่นที่ดีงามเป็นกุศลเพื่อทำให้เกิดความเมตตาเพื่อพิจารณาถึงโทษและไม่ใส่ใจต่อความคิดอกุศล

9. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบันเป็นวิธีคิดในแนวทางของความรู้หรือคิดด้วยปัญญา ดังนั้นเรื่องที่เป็นอยู่ในขณะนี้หรือเป็นเรื่องที่ล่วงไปแล้วหรือเป็นเรื่องภายหน้าก็จัดเป็นการอยู่ในปัจจุบันทั้งนั้น โดยต้องคิดพิจารณาตามแนวทางของปัญญาเกี่ยวกับอดีต ปัจจุบันหรืออนาคตเป็นสิ่งที่ถูกต้องและมีความสำคัญในเรื่องกิจปัจจุบัน อันช่วยให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ ช่วยให้การปฏิบัติในปัจจุบันถูกต้องได้ผลดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้มีการเตรียมและวางแผนกิจการล่วงหน้า ส่วนการคิดถึงเรื่องอดีตและอนาคตตามแนวของต้นเหตุที่เพื่อฝันเลื่อนลอยจะผลาญเวลาและคุณภาพของจิตใจให้สูญเสียไปกับอดีตและอนาคต โดยไม่มีฐานแห่งความเป็นจริงในปัจจุบัน

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นการมองและแสดงความจริงใจโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละด้านครบทุกแง่ทุกด้าน ไม่ใช่จับเอาแง่เดียวหรือบางแง่ขึ้นมาวินิจฉัยหรือประเมินค่าความดีความชั่ว เป็นต้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

सनัน ไซยานุกุล (สุนน อมรวิวัฒน์. 2530 : 80 – 81 ; อ้างอิงมาจากसनัน ไซยานุกุล. 2525 : 12) ได้เสนอทฤษฎีที่พิจารณาเห็นได้ชัดเจนจากพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระปัญญาของพระพุทธเจ้านั้นล้ำเลิศ ความคิดและคำสั่งสอนของพระองค์นั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นระบบ ระเบียบ มีความลึกซึ้งสูงส่งเป็นสากล

1. ทฤษฎีที่แสดงให้เห็นว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เพราะปัจจัยที่เป็นเหตุเป็นผลสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันและกัน
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับกรรม แสดงถึง ผลของการกระทำที่จะต้องเกิดขึ้นแก่ตน
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง แสดงถึง สภาพของชีวิตย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย
4. ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับอนัตตา ความไม่มีตัวตนของทุกสิ่ง ดังนั้นจึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น กับสิ่งต่าง ๆ ต้องฝึกหัดให้ทำใจปล่อยวางได้ด้วยเหตุนี้การศึกษาตามพุทธวิธีจึงต้องใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์ในหลาย ๆ วิธี ซึ่งเป็นเรื่องของการคิดแบบโยนิโสมนสิการนั่นเอง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2546 : 9 – 23) ได้เสนอแนวคิดตามหลักพุทธธรรมไว้ว่า แหล่งที่มาเบื้องต้นของการศึกษา เรียกว่า ปัจจัยแห่งสัมมาทิฎฐิ มี 2 อย่าง คือ

1. ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ แปลว่า เสียงจากผู้อื่น หรือเสียงบอกจากผู้อื่น ได้แก่ การรับถ่ายทอดจากอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา หนังสือ สื่อมวลชนและวัฒนธรรม ซึ่งให้ข่าวสารที่ถูกต้อง สั่งสอนอบรมแนะนำชักจูงไปในทางที่ดีงาม บุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม สามารถทำหน้าที่เป็นปรโตโฆสะที่ดีมีคุณภาพสูง มีคำเรียกเฉพาะว่า กัลยาณมิตร ตามปกติกัลยาณมิตรจะทำหน้าที่เป็นผลดีประสบความสำเร็จแห่งปรโตโฆสะได้ ต้องสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ผู้เล่าเรียน หรือรับการฝึกสอนอบรม จึงเรียกวิธีเรียนรู้นี้ว่า วิธีการแห่งศรัทธา
2. ปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ แปลว่า การทำในใจให้แยบคายหรือการคิดถูกวิธี ความรู้จักคิดหรือคิดเป็น หมายถึงการคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญาคือการรู้จักมอง รู้จักพิจารณา สิ่งทั้งหลายตามสภาวะ เรียกว่า วิธีการแห่งปัญญา
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดโยนิโสมนสิการ

สุนน อมรวิวัฒน์ได้นำแนวคิดจากหนังสือพุทธธรรมของพระราชวรมุนี ซึ่งได้เขียนเกี่ยวกับการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มาสร้างเป็นหลักการขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธวิธีนั้น เรียกว่า “การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ” (สุนน อมรวิวัฒน์, 2530) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. หลักการ

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกกาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการนี้ ใช้สอนได้ทุกระดับการศึกษา มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และศิษย์ได้มีโอกาสคิด ได้แสดงออก ปฏิบัติอย่างถูกวิธี จนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2. ขั้นตอนการสอนชั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียน และบทเรียน

2.1 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับระดับของชั้นเรียน เช่น การจัดชั้นเรียนใน ระดับปฐมวัยศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ย่อมมีความแตกต่าง ย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในแง่ของอาคารที่ครุภัณฑ์ การตกแต่งและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน

2.2 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะกับวัยเรียนและภูมิหลังของผู้เรียน บรรยากาศของชั้นเรียน สำหรับเด็กเล็กอาจมีความรื่นเริงสนุกสนาน มีเสียงเพลงดนตรีประกอบ บทเรียน สำหรับนักเรียนที่โตขึ้นบรรยากาศชั้นเรียนเปลี่ยนไป ชั้นเรียนสำหรับนิสิต บัณฑิต นักเรียน นายทหาร นักเรียนอาชีวศึกษา พระภิกษุสามเณร เกษตรกร ฯลฯ ย่อมมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เปลี่ยนแปลงไป

2.3 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับวิธีการเรียนการสอนบรรยากาศ และสภาพชั้นเรียนที่สอนโดยวิธีการบรรยาย การสาธิต การทดลอง การแสดงบทบาท สมมติ การจัดสถานจำลอง การเล่นเกม การจัดศูนย์การเรียน การทำงานกลุ่ม การฝึกปฏิบัติ ฯลฯ ย่อมมีความแตกต่างกัน ครูจึงต้องจัดสภาพชั้นเรียนให้สอดคล้องกับวิธีการสอนนั้น ๆ

2.4 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับบทเรียนที่สอน การสอนวิชาที่มีเนื้อหาต่างกัน ย่อมมีบรรยากาศและสภาพชั้นเรียนแตกต่างกันไป การสอนวิชาภาษาไทยย่อมต้องเน้นการจัดสื่อการสอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทางการอ่าน เขียน พูด ฟัง ในขณะที่สอนศิลปะ พลศึกษา และดนตรี จะมีสภาพชั้นเรียนอีกอย่างหนึ่ง การเรียนวิชาศาสนาและปรัชญาอาจมีการถกเถียงและซักถามกันอย่างเคร่งครัดในขณะที่การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ อาจเน้นการสาธิต การทดลอง การสังเกต และความตื่นตันที่ได้ค้นพบความจริงของธรรมชาติ เมื่อนักเรียนและนักศึกษาได้พบบรรยากาศที่เปลี่ยนไปในแต่ละวิชา เขาย่อมรู้สึกสนุกและสนใจที่จะได้เรียนรู้วิชาการที่กลายเป็นสิ่งแปลกใหม่ นำค้นคว้าแสวงหาคำตอบ เขาจึงเกิดศรัทธาที่จะได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างจริงจังต่อไป

3. บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ปัจจุบันนี้ คุณสมบัติได้แผ่ขยายไปกว้างขวาง จำนวนนักเรียนมีมากมาย และจำนวนครูก็เพิ่มขึ้น คุณสมบัติของผู้ที่เป็นครูนั้นมักพิจารณา กันที่วุฒิและกำหนดอัตราเงินเดือนตามตำแหน่งหน้าที่ของวุฒินั้น ๆ

ทุกระดับการศึกษาจึงมีครูหลายประเภท ต่างรุ่น ต่างวุฒิ ต่างวัยและมีประสบการณ์ ความสามารถ คุณธรรมที่แตกต่างกัน บุคลิกภาพและพฤติกรรมของครูก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ความศรัทธาที่ศิษย์เคยมีต่อครูก็ดูจะลดน้อยลงกว่าเมื่อก่อน และความสัมพันธ์ฉันครูกับศิษย์ก็ห่างเหินกันไปทุกที (สุมน อมรวิวัฒน์. 2530 : 66)ในการสอนแบบสร้างศรัทธาครูควรคงบุคลิกภาพที่ดีของการเป็นครูไว้ดังต่อไปนี้

3.1 บุคลิกภาพทางกาย มีความสะอาด สีสหน้าแจ่มใส สงบ และสำรวม

3.2 เป็นผู้มีสุขภาพจิตที่ดี กล่าวคือ มีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของตัณหาและอาภิส เพราะผู้ที่มีเป็นอิสระปลอดโปร่งจากปัญหาเท่านั้นที่จะชี้แนะและช่วยเหลือผู้อื่นได้ดี

3.3 มีความมั่นใจในตนเอง เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้จักจริงและปฏิบัติจริงในสิ่งที่สอนผู้อื่น ครูที่ดีจึงไม่มีปมด้อยหรือปมเด่น เป็นผู้มีความเรียบง่ายฉันคนธรรมดาสามัญด้วยความรู้และความรัก ครูผู้สอนเป็นกัลยาณมิตรจึงควรสร้างศรัทธาด้วยเมตตาต่อศิษย์ช่วยให้ความอบอุ่นใจ เป็นกันเอง และแนะแนวทางแก้ปัญหาอย่างมีหลักการและเหตุผลความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์จะเกิดขึ้นเมื่อศิษย์ตระหนักว่าครูหวังดีต่อเขา ครูมีความยุติธรรมและรักการสอน ครูนั้นมุ่งสร้างศรัทธาไม่ใช่ทำลาย เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์เป็นไปเช่นนี้ศิษย์ย่อมเกิดกำลังใจและตั้งใจใฝ่รู้วิทยาการที่ครูจะถ่ายทอดให้

4. การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

ใช้สื่อการเรียนการสอนหรืออุปกรณ์และวิธีต่าง ๆ เพื่อเร้าให้ความสนใจเช่น การจัดป้ายนิเทศ นิทรรศการ เสนอเอกสาร ภาพกรณีปัญหา กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง นิทาน หุ่น เป็นต้น

4.1 จัดกิจกรรมชั้นนำที่สนุก น่าสนใจ

4.2 นักเรียนได้ตรวจสอบความรู้ ความสามารถของตน และได้รับทราบผล

ทันทีที่เป็นการเสริมแรง

5. ชั้นสอน

5.1 ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

5.2 ครูแนะแหล่งวิทยาการและข้อมูล

5.3 นักเรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ โดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือ ของการเรียนรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์และทักษะทางสังคม

5.4 จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดการคิดวิธีต่าง ๆ เช่น วิธีคิดสืบค้นต้นเค้า วิธีคิดสืบสาวตลอดสาย วิธีคิดค้นต้นปลาย วิธีคิดโยงสายสัมพันธ์ เป็นต้น การจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักคิด

จะต้องเป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีส่วนร่วม ได้ลงมือค้นคว้า ได้พบกับสิ่งเร้า เกิดความสนใจที่จะคิดต่อไป จนสามารถสรุปความคิดได้

5.5 ฝึกการสรุปประเด็นข้อมูลความรู้และเปรียบเทียบประเมินค่า โดยมีวิธีการ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา

5.6 ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ

5.7 กิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือกและการตัดสินใจให้ประจักษ์จริง

6. ชั้นสรุป

6.1 ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติ

6.2 อภิปรายและสอบถามข้อสงสัย

6.3 สรุปผลการปฏิบัติ

6.4 สรุปบทเรียน

6.5 วิธีวัดและประเมินผล

ถูกต้อง

(คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542) ได้เสนอแนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธวิธี แบบโยนิโสมนสิการ ไว้ดังนี้หลักการ การจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ผู้สอนเป็นบุคคลที่จะต้องจัดสภาพแวดล้อม สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีคิดโดยแยกกาย เน้นให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้เรียนมีโอกาสแสดงออกนำไปสู่การปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เสนอไว้ดังนี้

1. ชี้นำ-ชั้นเสริมการสร้างศรัทธา

1.1 จัดบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ชั้นตอนนี้ เช่น การจัดสภาพบรรยากาศในชั้นเรียนมีลักษณะดังนี้

1.1.1 ต้องมีความสงบ

1.1.2 พยายามจัดให้ผู้เรียนได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มีการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน ให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง

1.1.3 จัดสภาพในชั้นเรียนให้มีความแปลกใหม่ไม่จำเจ เช่น จัดการเรียนเป็นกลุ่มบ้าง มีการเปลี่ยนกลุ่มเปลี่ยนที่นั่ง

1.1.4 จัดบริเวณห้องเรียนและโรงเรียนให้สะอาดมีระเบียบและเรียบง่ายอยู่

เสมอ

1.1.5 สร้างบรรยากาศ สร้างความสนใจ ตั้งใจเรียนเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียน เป็นบรรยากาศที่ชวนให้สบายใจ ไม่มีการข่มขู่บังคับ ห้ามพูด ห้ามแสดงความคิดเห็น ห้ามลุกจากที่นั่ง แต่เน้นการสำรวมกาย วาจา ใจ ผีกเมตตา ผีกสมาธิอย่างง่ายฝึกให้ผู้เรียนมีสติอยู่เสมอ ให้รู้ตัวว่ากำลังทำอะไร พูดอะไร คิดอะไร

1.2 สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนผู้สอนต้องปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน คือ ต้องมีบุคลิกภาพสำรวมน่าเชื่อถือศรัทธา สง่า สะอาดแจ่มใส และมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ต้องมีความรู้ มีคุณธรรม มีเมตตา เอื้ออาทรทำให้ศิษย์มีความรู้สึกสบายใจที่จะเข้ามาหาและปรึกษา ผู้สอนสั่งสอนผู้เรียนด้วยความรักและเป็นที่ยิ่งของผู้เรียนได้อย่างแท้จริงความเป็นกัลยาณมิตรของผู้สอน จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ศิษย์เกิดฉันทะและวิริยะในการฝึกหัดอบรมตนเอง

1.3 ผู้สอนนำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงต้นนี้ เช่น ใช้วิธีตรวจสอบความคิด และความสามารถของผู้เรียนก่อนสอนแล้วแสดงผลการตรวจสอบให้นักเรียนได้รู้อย่างรวดเร็วที่สุด เพื่อเป็นการเสริมแรงเร้าให้เกิดความมานะ พากเพียร ฝึกหัดอบรมตนใช้สื่อการสอนและกิจกรรมที่น่าสนใจ

2. ชั้นสอน

2.1 ผู้สอนเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียนตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงต้นนี้ เช่น ใช้วิธีนำเสนอที่หลากหลายและท้าทายความคิด

2.2 ชั้นสอนแนะแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงต้นนี้ เช่น เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้อย่างกว้างขวาง

2.3 ให้ผู้เรียนฝึกการรวบรวมข้อมูลตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงต้นนี้ เช่น ฝึกการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบโดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และทักษะทางสังคม

2.4 ผู้สอนจัดกิจกรรมเร้าให้ผู้เรียนเกิดความคิดวิธีต่าง ๆ ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ในช่วงต้นนี้ เช่น ใช้คำถามอย่างเหมาะสมเพื่อเร้าให้เกิดความคิดแบบใดแบบหนึ่ง เช่น

2.4.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

2.4.2 วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ

2.4.3 วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา

2.4.4 วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหา

2.4.5 วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์

2.4.6 วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก

2.4.7 วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม

2.4.8 วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม

2.4.9 วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน

2.4.10 วิธีคิดแบบวิรัชชวาท

2.5 ให้ผู้เรียนฝึกสรุปประโยชน์ของข้อมูลเพื่อหาทางเลือกวิธีแก้ปัญหาตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงตอนนี้ เช่น ให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการทำงานกลุ่มให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยกันเปรียบเทียบประเมินทางเลือก

2.6 ให้เรียนเลือกและตัดสินใจตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงตอนนี้ เช่น การลงมติร่วมกันภายในกลุ่ม ฝึกความเป็นประชาธิปไตยบนพื้นฐานของการคิดอย่างมีเหตุผลปราศจากอคติ

2.7 ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือกตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงตอนนี้ เช่น ฝึกปฏิบัติงานตามแผนและการบันทึกผลข้อมูลอย่างเป็นระบบระเบียบ เป็นการทำงานนอกและในเวลาเรียนโดยผู้สอนคอยสังเกตและในคำแนะนำ

3. ชั้นสรุป

3.1 ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันสังเกตวิธีปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงตอนนี้ เช่น อภิปราย ระดมสมองและการให้ผลย้อนกลับจากผู้สอน

3.2 ผู้สอนและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและสอบถามข้อสงสัยตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงตอนนี้ เช่น ให้อาสาตรวจสอบคำตอบโดยการคิดย้อนกลับไปกลับมา

3.3 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียนตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงตอนนี้ เช่น ใช้การอภิปรายกลุ่มช่วยกันสรุปสาระสำคัญ

3.4 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ในช่วงตอนนี้ เช่น การวัดผลด้วยการประเมินความคิดรวบยอดของผู้เรียนเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน (สุนน อมรวัดณ์, 2542) (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตตโต), 2542) (ทศนา เขมณี, 2553) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้หลายวิธี เช่นกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

1. ชัยนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียนและบทเรียน (สุนน อมรวัดณ์, 2533)

1.1 จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม ได้แก่ เหมาะสมกับระดับของชั้น วัยของผู้เรียน วิธีการเรียน การสอน และเนื้อหาของบทเรียน

1.2 สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ครูเป็นกัลยาณมิตรหมายถึง ครูทำตนให้เป็นที่เคารพรักของนักเรียน ครูเป็นกัลยาณมิตร โดยมีบุคลิกภาพที่ดี สะอาด แจ่มใส และสำรวม มีสุขภาพจิตดี มีความมั่นใจในตนเอง

1.3 การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

1.3.1 ใช้สื่อการเรียนการสอนหรืออุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อเร้าความสนใจ เช่น การจัดป้ายนิเทศ นิทรรศการ เสนอเอกสาร ภาพ กรณียปัญหา กรณียตัวอย่างสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

1.3.2 จัดกิจกรรมชั้นนำที่สนุก น่าสนใจ

1.3.3 นักเรียนได้ตรวจสอบความรู้ ความสามารถของตนและได้รับทราบผลทันที

2. ชั้นสอน

2.1 ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.2 ครูแนะนำแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล

2.3 ครูฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการโดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ เช่น ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม

2.4 ครูจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนคิด ลงมือค้นคว้า คิดวิเคราะห์ และสรุปความคิด

2.5 ครูฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา

2.6 นักเรียนดำเนินการเลือกและตัดสินใจ

2.7 นักเรียนทำกิจกรรมและฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือก และการตัดสินใจ

3. ชั้นสรุป

3.1 ครูและนักเรียนรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการปฏิบัติทุกขั้นตอน

3.2 ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้

3.3 ครูและนักเรียนสรุปผลการปฏิบัติ

3.4 ครูและนักเรียนสรุปบทเรียน

3.5 ครูวัดและประเมินผลการเรียนการสอนผู้ที่เรียนจะได้รับจากการเรียนตามรูปแบบผู้เรียนจะพัฒนาทักษะในการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

(สุมน อมรวิวัฒน์, 2542) ได้นำเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีลักษณะดังนี้

1. ให้ผู้เรียนพิจารณาเรื่องหนึ่งหรือเหตุการณ์หนึ่ง โดยใช้แนวทางการคิดที่ต่างกักัน หรือหลายเรื่องหลายเหตุการณ์ สามารถเลือกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธีในการวิเคราะห์สังเคราะห์เรื่องหรือเหตุการณ์นั้น

2. ลงมือปฏิบัติ ทดลองด้วยตนเองตามความสนใจ ความสามารถความต้องการ และปรับเป็นกระบวนการคิดของตน โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3. วิเคราะห์สื่อทางสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ สารคดี โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

4. วิเคราะห์ สังเคราะห์ผลงานเป็นกลุ่มหรืองานเดี่ยวเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ

5. นำเสนอวิธีการคิดในวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการในเรื่องหนึ่งๆ หรือ การคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าทำให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติ ตามที่คาดการณ์ไว้

6. ส่งเสริมการบริหารจิตและเจริญปัญญาตามหลักสติปัฏฐานเพื่อนำไปสู่การคิดที่สมบูรณ์แบบ และเป็นกระบวนการ ใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการปรับเป็นพัฒนาการปัญญา

7. สัมมนาเชิงวิชาการสามารถนำไปใช้ได้ โดยผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการสัมมนาผู้สอนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น แนะนำการวิเคราะห์และปรับแนวทางการคิดที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียน

8. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

9. ร่วมกันนำผลการประชุมสัมมนาไปใช้ให้เห็นจริงเป็นรูปธรรมตามความเป็นไปได้ และความสามารถของการดำเนินการของผู้เรียน

10. นำสื่อ/วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับ ผู้เรียน ร่วมกันสร้างสื่อเพิ่มเติมเพื่อนำไปสู่กิจกรรมเสริมพลังความคิด

สรุปได้ว่า การสอนแบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม จูงใจ มีวิธีการสอนให้นักเรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกคายนำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นักเรียนได้มีโอกาสคิดโดยการนำกิจกรรมเป็นเครื่องมือ ในการฝึกคิดและพัฒนาเป็นกระบวนการคิด ได้แสดงออก ปฏิบัติอย่างถูกวิธี จนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งขั้นตอนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ มีดังนี้

1. ชี้นำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียนและบทเรียน

1.1 จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม ได้แก่ เหมาะสมกับระดับของชั้นวัยของผู้เรียน วิธีการเรียน การสอน และเนื้อหาของบทเรียน

1.2 ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ครูเป็นกัลยาณมิตรหมายถึง ครูทำตนให้เป็นที่เคารพรักของนักเรียน ครูเป็นกัลยาณมิตร โดยมีบุคลิกภาพที่ดี สะอาด แจ่มใส และสำรวม มีสุขภาพจิตดี มีความมั่นใจในตนเอง

1.3 การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

1.3.1 ใช้สื่อการเรียนการสอนหรืออุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อเร้าความสนใจ เช่น หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ตัวอย่างภาพสถานการณ์

1.3.2 จัดกิจกรรมชั้นนำที่สนุก น่าสนใจ

1.3.3 นักเรียนได้ตรวจสอบความรู้ ความสามารถของตนและได้รับทราบผล

ทันที

2. ชั้นสอน

2.1 ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.2 ครูแนะนำแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล

2.3 ครูฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการโดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ เช่น ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม

2.4 จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนคิด ลงมือค้นคว้า คิดวิเคราะห์ ใช้คำถาม ตัวอย่างสถานการณ์ เร้าให้เกิดความคิดแบบโยนโบสถ์คือการคือ

2.4.1 การคิดแบบวิพากษ์หาข้อดี ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ แยกแยะ เหตุปัจจัยต่างๆที่สัมพันธ์กับสถานการณ์โดยร่วมกันอธิบายสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แนวโน้มที่จะเป็นปัญหา ปัจจัยเกื้อหนุนในการช่วยแก้ไขปัญหา

2.4.2 การคิดแบบอริยสัจสี่

1) ค้นหาทุกข์ คือ ทำความเข้าใจกับปัญหา

2) กำหนดสมุทัย คือ ลำดับต้นเหตุของปัญหา

3) กำหนดนิโรธ คือ ผล จุดมุ่งหมายที่ปัญหาถูกแก้ไข

4) กำหนดมรรค คือ กำหนดวิธีการแก้ปัญหามาตามสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ

เลือกวิธีการที่เหมาะสมตามเหตุตามผล

2.4.3 การคิดแบบเร้าคุณธรรม ผู้เรียนอธิบายเหตุการณ์สถานการณ์ การร่วมกันสนทนาถึงความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหอย่างสร้างสรรค์ แนวทางการปฏิบัติเพื่อชักนำความคิดไปในทางที่ดีงาม เกิดความสุข และเกิดประโยชน์ และให้ผู้เรียนสรุปบทเรียนที่ได้จากการคิด และได้ประโยชน์อย่างไร และมีแนวทางการเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นคนดีของสังคมต่อไป

2.5 ครูฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา

2.6 นักเรียนดำเนินการเลือกและตัดสินใจ เช่น การลงมติร่วมกันภายในกลุ่ม บนพื้นฐานของการคิดอย่างมีเหตุผล

2.7 นักเรียนทำกิจกรรมและฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือก และการตัดสินใจ ให้ประจักษ์ชัด

3. ชั้นสรุป

ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติได้ ถูกต้องอภิปรายและสอบถามข้อสงสัย สรุปผลการปฏิบัติ สรุปบทเรียน วัดและประเมินผล

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1. ความหมาย

กิดานันท์ มลิทอง (2544 :10) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์(e-learning) ว่าเป็นการศึกษาทางไกลที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยผู้เรียนสามารถศึกษาเนื้อหาบทเรียนต่างๆและกิจกรรมการเรียนการสอนได้จากอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนและทำงานตามที่มอบหมาย นอกจากนี้ยังสามารถใช้พูดคุยกับผู้เรียนได้จึงทำให้เรียกได้ว่าเป็นการสอนบนเว็บ (Web-Based Instruction) เป็นต้น

ศุภชัย สุขะนินทร์ ; กรรณก วงศ์พานิช (2545 : 15) ได้ให้ความหมายของคำว่า E-Learning มาจากคำว่า Electronic Learning หรือเป็นการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ และยังหมายถึง Computer Learning ซึ่งก็คือการเรียนรู้ทางคอมพิวเตอร์ หรือเป็นการเรียนรู้ทางใหม่โดยใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งอาจจะเป็นการเรียนในรูปแบบของการใช้คอมพิวเตอร์ วีดีโอ ซีดีรอม สัญญาณดาวเทียม (Satellite) แลน อินเทอร์เน็ต อินทราเน็ต หรือแม้แต่ลักษณะของเอ็กซ์ทราเน็ต และสัญญาณโทรศัพท์ก็ได้

ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2544 :online) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ว่าหมายถึง เป็นการเรียนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งใช้การนำเสนอเนื้อหาทางคอมพิวเตอร์ในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดียได้แก่ ข้อความอิเล็กทรอนิกส์ ภาพนิ่ง ภาพกราฟฟิก วิดีทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว และภาพสามมิติ

บัณฑิต พลุฒเศรณี (2544 : 8) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ว่าเป็นการศึกษาที่เรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตโดยผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตัวเอง การเรียนรู้จะเป็นไปตามปัจจัยภายใต้ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สองประการ คือ การเรียนตามความรู้ ความสามารถของผู้เรียนเองและการตอบสนองในความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ประเภทสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มะลิวัลย์ จันทนการ (2557 : ไม่มีเลขหน้า)

1. แผ่นซีดี เป็นแผ่นบันทึกเสียงที่ใช้เก็บข้อมูลได้มาก การบันทึกข้อมูลต้องใช้แสงเลเซอร์ นิยมใช้บันทึกเพลงซึ่งมีคุณภาพที่ชัดเจนกว่าเทปบันทึกเสียง
2. ซีดีรอม เป็นแผ่นพลาสติกเคลือบด้วยอลูมิเนียมและแลคเกอร์มีความแข็งและเบา ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 4.75 นิ้ว หรือ 12 เซนติเมตร (ปัจจุบันมีแผ่นขนาดเล็กลง) สามารถบันทึกได้ทั้ง ตัวอักษร ภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว สามารถบรรจุข้อมูลได้จากหนังสือประมาณ 250,000 หน้า ใช้อ่านเพียงอย่างเดียว โดยใช้ร่วมกับเครื่องอ่านซีดีรอม
3. แผ่นวีดีทัศน์ เป็นแผ่นพลาสติกบาง ๆ เคลือบด้วยอลูมิเนียม บันทึกข้อมูลที่เป็นตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ซึ่งเป็นสัญญาณภาพและเสียงในรูปของระบบดิจิทัล จึงมีคุณภาพของภาพและเสียงคมชัดกว่าเทปวีดีทัศน์
4. แผ่นดีวีดี หรือแผ่นดีวีดีออลเนกประสงค์ เป็นแผ่นพลาสติกมีขนาดเท่าแผ่นซีดี สามารถบันทึกข้อมูลได้ทั้ง 2 ด้าน จึงมีขนาดความจุในการจัดเก็บข้อมูลสูงกว่าแผ่นซีดีทั่วไป ดีวีดีจะจัดเก็บข้อมูลภาพและเสียงในรูปดิจิทัล จะต้องใช้ร่วมกับ เครื่องอ่านแผ่นดีวีดี
5. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน CAI เป็นการนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นสื่อในการสอนโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มีการโต้ตอบกันระหว่างผู้เรียนกับโปรแกรม ในแต่ละบทจะมีตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และมีเสียงประกอบ
6. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือที่เรียกว่า E-Book เป็นการบันทึกข้อมูลหนังสือในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสืบค้นข้อมูลจากคอมพิวเตอร์
7. สื่อการเรียนการสอนบนเครือข่าย ปัจจุบันสถาบันการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการเรียนรู้ที่เรียกว่า E-Learning ซึ่งเกิดขึ้นทั่วโลก ในต่างประเทศกระแสการเรียนรู้ออนไลน์ได้รับความนิยมสูงมาก โดยผู้เรียนสามารถลงทะเบียน โอนหน่วยกิต และได้รับปริญญาบัตรจากการเรียนบนอินเทอร์เน็ต การเรียนบนอินเทอร์เน็ตเป็นการเรียนที่สามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา ซึ่งมีการพัฒนาหลายรูปแบบ ได้แก่ บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
8. บทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web-based Instruction) เป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ ที่ใช้เว็บเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต และเผยแพร่บทเรียน ผู้เรียนศึกษาได้ในระบบออนไลน์ หรือบันทึกลงในแผ่นซีดีรอม เพื่อนำไปศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ ได้

3. ระบบอินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ต

ประมูล เสริมสุข ; และคณะ (2547 : 87-105) กล่าวว่า อินเทอร์เน็ต เป็นคำที่ทุกคนคุ้นหู หลายคนมีโอกาสได้ใช้บริการจากอินเทอร์เน็ต เช่น ส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรืออีเมลถึงเพื่อนที่อยู่คนละจังหวัดการสนทนากับเพื่อนในห้องคุย (chat room) การที่คนทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ใดในโลก

สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นระบบที่เชื่อมเครื่องคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องทั่วโลกเข้าด้วยกัน เป็นระบบเครือข่ายระดับโลก เครื่องคอมพิวเตอร์ทุกประเภท ทุกยี่ห้อ ทุกรุ่นสามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ประสิทธิภาพต่ำอย่างเครื่องพีซี หรือเครื่องประสิทธิภาพสูงอย่างเครื่องเมนเฟรมคอมพิวเตอร์ จุดประสงค์หลักของอินเทอร์เน็ตคือ เอื้ออำนวยให้ผู้ใช้สามารถใช้คอมพิวเตอร์เข้าถึงข้อมูลและบริการจากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องใดก็ได้ที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต

อินทราเน็ต (Intranet) คือ การสร้างระบบคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกันเป็นเครือข่ายในวงจำกัด เช่น ในระดับภายในโรงเรียนหรือภายในองค์กร เช่น บริษัท หน่วยราชการโดยมีวิธีการทำงานเช่นเดียวกับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต คือมีเครื่องให้บริการ (Server) ที่ให้บริการแก่เครื่องคอมพิวเตอร์อื่น (client) ที่อยู่ในระบบเครือข่าย การติดต่อสื่อสารระหว่างเครื่องใช้อินทราเน็ตใช้มาตรฐานการสื่อสาร (Protocol) เช่นเดียวกับที่ใช้ในอินเทอร์เน็ต คือ มาตรฐาน TCP/IP บริการต่างๆ ที่มีได้บนอินเทอร์เน็ตก็สามารถมีได้บนอินทราเน็ต ความแตกต่างเดียวที่มีระหว่างอินทราเน็ตกับอินเทอร์เน็ต คือเครื่องที่อยู่ภายนอกระบบเครือข่ายอินทราเน็ตจะไม่สามารถใช้บริการอินทราเน็ตได้ เช่น คนภายนอกโรงเรียนไม่สามารถเข้าหน้าเว็บเพจ ที่แสดงกระดานข่าวของโรงเรียนได้

4. ประโยชน์การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกลได้เรียนรู้ สาเหตุมาจากการไม่มีเวลาในการมาเข้าชั้นเรียน และสถานที่ที่เรียนอยู่ห่างไกล ผู้เรียนจะสามารถศึกษาทางอินเทอร์เน็ตจากที่บ้าน ที่ทำงาน หรือสถานศึกษาใกล้เคียงได้อย่างสะดวก โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังสถานศึกษาที่กำหนดไว้ จึงสามารถช่วยแก้ปัญหาในด้านของข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลา และสถานที่ศึกษาของผู้เรียนเป็นอย่างดี

2. การส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการศึกษา จะทำให้ผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาในภูมิภาค หรือต่างประเทศ สามารถที่จะศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ อภิปรายกับอาจารย์ ครูผู้สอนของสถาบันที่ลงทะเบียนเรียนกับสถาบันการศึกษาที่อยู่ห่างไกล ซึ่งสถาบันการศึกษาอาจอยู่ในเมืองหลวง หรือในต่างประเทศ ทั้งนี้จะทำให้ผู้เรียนมีความเท่าเทียมกันทางการศึกษา

3. การส่งเสริมแนวคิดในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากเว็บเป็นแหล่งความรู้ที่เปิดกว้าง ให้ผู้ที่ต้องการศึกษาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สามารถเข้ามาค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และตลอดเวลาในการเรียนรู้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์สามารถตอบสนองต่อผู้เรียนที่มีความใฝ่รู้มีทักษะในการตรวจสอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Meta-cognitive Skills)

4. ความรวดเร็วและเนื้อหาที่ทันสมัยอยู่เสมอ การที่เนื้อหาและขบวนการต่าง ๆ อาทิ เช่น การจัดเก็บที่ดี การปรับปรุงให้ทันสมัย การประมวลผล การนำเสนอและการเผยแพร่เป็นการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นหลัก จะมีข้อได้เปรียบสื่อประเภทอื่นๆ ตรงที่ผู้เรียนได้รับความรวดเร็ว

และเนื้อหาที่ทันสมัยในการเข้าถึงข้อมูล ข้อมูลที่ได้จึงมีเสถียรภาพ ส่วนใหญ่บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์มักใช้เทคโนโลยีสื่อประสม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงและใช้งานกับข้อมูลได้หลายรูปแบบ เช่น ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดีทัศน์ เป็นต้น ผู้พัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์จะต้องมีการปรับปรุงข้อมูลในบทเรียนของตนให้ทันสมัยอยู่เสมอจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

5. ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์สามารถสนองตอบพฤติกรรมการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี เพราะผู้เรียนบางคนมีพฤติกรรมที่จะเลือกเรียนในหัวข้อหรือบทเรียนที่ตนคิดว่ามีประโยชน์ หรือสามารถตอบปัญหาที่ตนสงสัยในขณะนั้นก่อนแล้วจึงเรียนบทเรียนอื่น ๆ ภายหลัง นอกจากนั้นการที่ผู้เรียนสามารถเลือกสถานที่เวลาและช่วงเวลาของผู้เรียนรู้สึกว่าจะสะดวกสบาย หรือเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของตนที่สุด การเรียนย่อมเกิดจากความเต็มใจและมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลของการเรียนรู้จึงเกิดขึ้น

6. ความประหยัดด้านเศรษฐกิจ การศึกษาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์นี้จะเสียต้นทุนต่ำทั้งนี้เพราะผู้เรียนสามารถเรียนจากแหล่งที่มีการเชื่อมโยง เครือข่ายที่ใกล้กับที่พักอาศัยหรือแหล่งที่ผู้เรียนสะดวกที่สุด เมื่อมองในแง่ของการเปรียบเทียบต้นทุนระหว่างการเรียนปกติกับบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ต้นทุนต่อหน่วยที่ต่ำก็คือ การเรียนโดยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เพราะไม่มีค่าเดินทาง ค่าที่พัก แต่จะเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเป็นครั้งคราวเฉพาะเพื่อการบำรุงรักษาข้อมูลอุปกรณ์ที่ให้บริการและค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงข้อมูลเท่านั้น

7. การเปิดโอกาสสำหรับผู้เรียนในการเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถาบันจากในประเทศและต่างประเทศทั่วโลก โดยผู้เรียนสามารถติดต่อสอบถามปัญหาของข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญจริงโดยตรง ซึ่งไม่สามารถทำได้ในการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมนอกจากนี้ยังประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายเมื่อเปรียบเทียบกับ การติดต่อสื่อสารกับผู้เชี่ยวชาญในลักษณะเดิม

8. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานของตน สู่สายตาผู้อื่นอย่างง่ายดาย ทั้งนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนหากแต่เป็นบุคคลทั่วไปทั่วโลกได้ ดังนั้นจึงถือเป็นการสร้างแรงจูงใจภายนอกในการเรียนอย่างหนึ่งสำหรับผู้เรียน ผู้เรียนจะพยายามผลิตผลงานที่ดีเพื่อไม่ให้เสียชื่อเสียงตนเอง นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีโอกาสได้เห็นผลงานของผู้อื่นเพื่อนำมาพัฒนางานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

9. การส่งเสริมความคิดและการค้นคว้าไม่มีที่สิ้นสุด ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ไม่มีที่สิ้นสุดจากแหล่งข้อมูลมากมายในอินเทอร์เน็ตได้ในขณะเรียน ซึ่งลักษณะบทเรียนนี้จึงมีความเสมือนจริงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิด ที่หลากหลาย และมีการ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ ระหว่างผู้เรียนด้วยกันและผู้เรียนกับครูจึงช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและส่งข้อมูลถึงกันได้อย่างสะดวก

สรุปได้ว่า การนำการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างมีความหมาย บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์สามารถตอบสนองต่อผู้เรียนที่มีความใฝ่รู้ เป็นการส่งเสริมแนวคิดในเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มีความรวดเร็วมีการปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัย บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์มักใช้เทคโนโลยีสื่อประสม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงและใช้งานกับข้อมูลได้หลายรูปแบบ เช่น ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดีทัศน์ จะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนที่คิดว่ามีประโยชน์สำหรับตนเองได้ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ การส่งเสริมการพัฒนาการคิด สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาเป็นเครื่องมือกระตุ้นเร้าความสนใจในขั้นนำและใช้คำถาม นำเสนอสถานการณ์ปัญหาในชั้นสอนเพื่อให้นักเรียนมีประเด็นในการคิดแบบโยนิโสมนสิการได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

แผนการจัดการเรียนรู้

1. ความหมายแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการสอน หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2543 : 1)

กรมวิชาการ (2546) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนซึ่งครูเตรียมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน โดยวางแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ แผนการวัดผลประเมินผลโดยการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนด อันสอดคล้อง กับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เอกรินทร์ สัมहाศาล (2545) กล่าวว่า แผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plan) เป็นวัสดุหลักสูตรที่ควรพัฒนามาจากหน่วยการเรียนรู้ (UNIT PLAN) ที่กำหนด ไว้ เพื่อให้การจัดการสอบบรรลุเป้าประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้จึงเปรียบเสมือนโครงร่างหรือพิมพ์เขียวที่กล่าวถึงประสบการณ์การเรียนรู้ตามหัวข้อการจัดการเรียนรู้และกระบวนการวัดผลที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่วนแผนการเรียนรู้จะแสดงการจัดการเรียนรู้ตามบทเรียน (Lesson) และ

ประสบการณ์การเรียนรู้เป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามกำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

แผนการจัดการเรียนรู้ คือ แผนการเตรียมการสอนหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (สุวิทย์ มูลคำ, 2549)

2. ความสำคัญของแผนการเรียนรู้

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545 : 409) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ว่า การวางแผนจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า ในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละชั่วโมงผู้สอนควรจะสอนรายวิชาใด ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ครอบคลุมเรื่องราวอะไรบ้าง รวมทั้งการสำรวจสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้และสามารถทำการประเมินผลผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ตามเป้าหมาย

ทวิตศักดิ์ ไชยมาโย (2537 : 4-5) ให้ความสำคัญของแผนการสอนไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ครุได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ในเรื่องหลักสูตร แนวการสอนการจัดทำจัดหาสื่อประกอบการสอน ตลอดจนวิธีการวัดผลประเมินผลอย่างละเอียดทุกแง่มุม
2. ช่วยให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียนที่มีความหมายยิ่งขึ้น เพราะการทำแผนการสอนเป็นการผสมผสานเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนจากหลักสูตรกับหลักจิตวิทยาการศึกษาหรือนวัตกรรมการเรียนใหม่ ๆ ตลอดจนปัจจัยอำนวยความสะดวกของโรงเรียนและสภาพปัญหาความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและทรัพยากรในท้องถิ่นโดยใช้วิธีการเชิงระบบเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยให้ผู้ครุมีคู่มือที่ทำด้วยตนเองไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครบถ้วน สอดคล้องกับระยะเวลาและจำนวนคาบที่มีอยู่จริงในแต่ละภาคเรียน นั่นคือสอนได้ครบถ้วนและทันเวลา ช่วยให้ผู้ครุมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น
4. ทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ช่วยให้ครูสามารถวินิจฉัยจุดอ่อนของนักเรียนที่จะได้รับการแก้ไขและทราบจุดเด่นที่ควรได้รับการเสริมสร้างต่อไป นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูเห็นภาพการทำงานของตนเองให้เด่นชัดขึ้น
5. ครูผู้สอนสามารถใช้เป็นข้อมูลที่ต้องการ เที่ยงตรง เพื่อเสนอแนะแก่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหาร เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

6. ช่วยให้ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องสามารถทราบขั้นตอน กระบวนการต่าง ๆ ในการสอนของครู เพื่อการนิเทศติดตามประเมินผลการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ผู้สอนติดธุระจำเป็นไม่สามารถสอนด้วยตนเองได้ แผนการสอนจะใช้เป็นคู่มือแก่ผู้มาสอนแทนได้อย่างดี

8. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูที่แสดงว่างานสอนต้องได้รับการฝึกฝนมีความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะมีเครื่องมือและเอกสารที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ

9. เป็นผลงานทางวิชาการอย่างหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงความชำนาญพิเศษ หรือความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำแผนการสอน ซึ่งสามารถนำไปพัฒนางานในหน้าที่และเสนอเลื่อนระดับให้สูงขึ้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 : 102) แผนการสอนว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยอำนวยความสะดวกแก่ครูที่ไม่มีประสบการณ์การสอน ช่วยให้ผู้บริหารและผู้นิเทศรู้แนวทางที่จะให้คำแนะนำตลอดจนให้ความสนับสนุนในด้านต่าง ๆ และแผนการสอนจะใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกำหนดการสอน เพื่อให้สอนได้สะดวกครูจะเข้าใจและมองเห็นงานของตนได้ ล่วงหน้าชัดเจน

3. การวางแผนการเรียนรู้

การวางแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การตีความหมายของหลักสูตร และการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรที่จะต้องนำ มาจัดการเรียนการสอน ให้แก่ผู้เรียน ผลจากการวางแผนจะได้คู่มือที่ใช้ เป็นแนวทาง เรียกว่า กำหนดการสอน ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544: 2 – 7)

1) ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ได้แก่ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน แนวดำเนินการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การวัดและการประเมินการเรียน คำอธิบายในแต่ละกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งระบุเนื้อหาที่ต้องให้นักเรียนได้เรียนตามลำดับขั้นตอนกระบวนการที่ต้องให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้

2) ศึกษาความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ก็บองค์ประกอบแต่ละส่วนของหลักสูตร

3) ลำดับความคิดรวบยอดที่จัดให้นักเรียนแต่ละระดับชั้นได้เรียนรู้ก่อนหลัง โดยพิจารณาขอบข่ายเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชา

4) กำหนดผลที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน เมื่อได้เรียนรู้ความคิดรวบยอดแต่ละเรื่องแล้ว

5) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้ในคำอธิบายรายวิชา หรืออาจพิจารณาจากกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ

6) กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสมกับขอบข่ายเนื้อหาสาระหรือความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมที่กำหนดไว้

7) รวบรวมรายละเอียดตามกิจกรรมข้อ 1 – 6 จัดทำเป็นเอกสารที่เรียกว่า กำหนดการสอนหรือ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้เป็นแนวทางในการเตรียมแผนการสอนต่อไป

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545, หน้า 409) กล่าวว่า การวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นการจัดโปรแกรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาต่างๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อดำเนินการให้ผู้เรียนบรรลุการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การวางแผนจัดการเรียนรู้ จึงต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลง การวางแผนการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนทราบว่าในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละชั่วโมง ครูผู้สอนจะสอนรายวิชาใด หัวข้อความรู้อะไร ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ครอบคลุมเรื่องราวอะไรบ้าง เหตุใดจึงต้องสอน ควรใช้วิธีการสอนรูปแบบใด และจะใช้อุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้อะไรบ้าง รวมทั้ง การสำรวจสภาพปัญหาต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ และสามารถทำการประเมินผลผู้เรียนทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ได้ตามเป้าหมาย

4. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2546 : 95) ได้เสนอตัวอย่างองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังตัวอย่าง

แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระ.....หน่วยการเรียนรู้ที่.....

เรื่อง.....ชั้น..... เวลา.....

จุดประสงค์การเรียนรู้

1.....

2.....

3.....

สาระการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1.....

2.....

สื่อการเรียนรู้

1.....

2.....

3.....

ฯลฯ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

1.....

2.....

3.....

(วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542) กล่าวรูปแบบแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่นิยมใช้กันมี 2 รูปแบบคือ

1. รูปแบบแผนการสอนแบบบรรยาย เป็นการเขียนแผนการสอน โดยนำรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมาเขียนเรียงลำดับเป็นข้อ ๆ ตามหัวข้อขององค์ประกอบที่กำหนดไว้ตั้งแบบฟอร์มแผนการสอนแบบบรรยาย ต่อไปนี้

แผนการสอนที่.....

เรื่อง.....เวลา.....คาบ

วิชา.....ชั้น.....

1. สารสำคัญ

.....

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 จุดประสงค์ปลายทาง

.....

2.2 จุดประสงค์นำทาง

.....

3. เนื้อหาสาระ

.....

4. กิจกรรมการเรียนการสอน

1)

2)

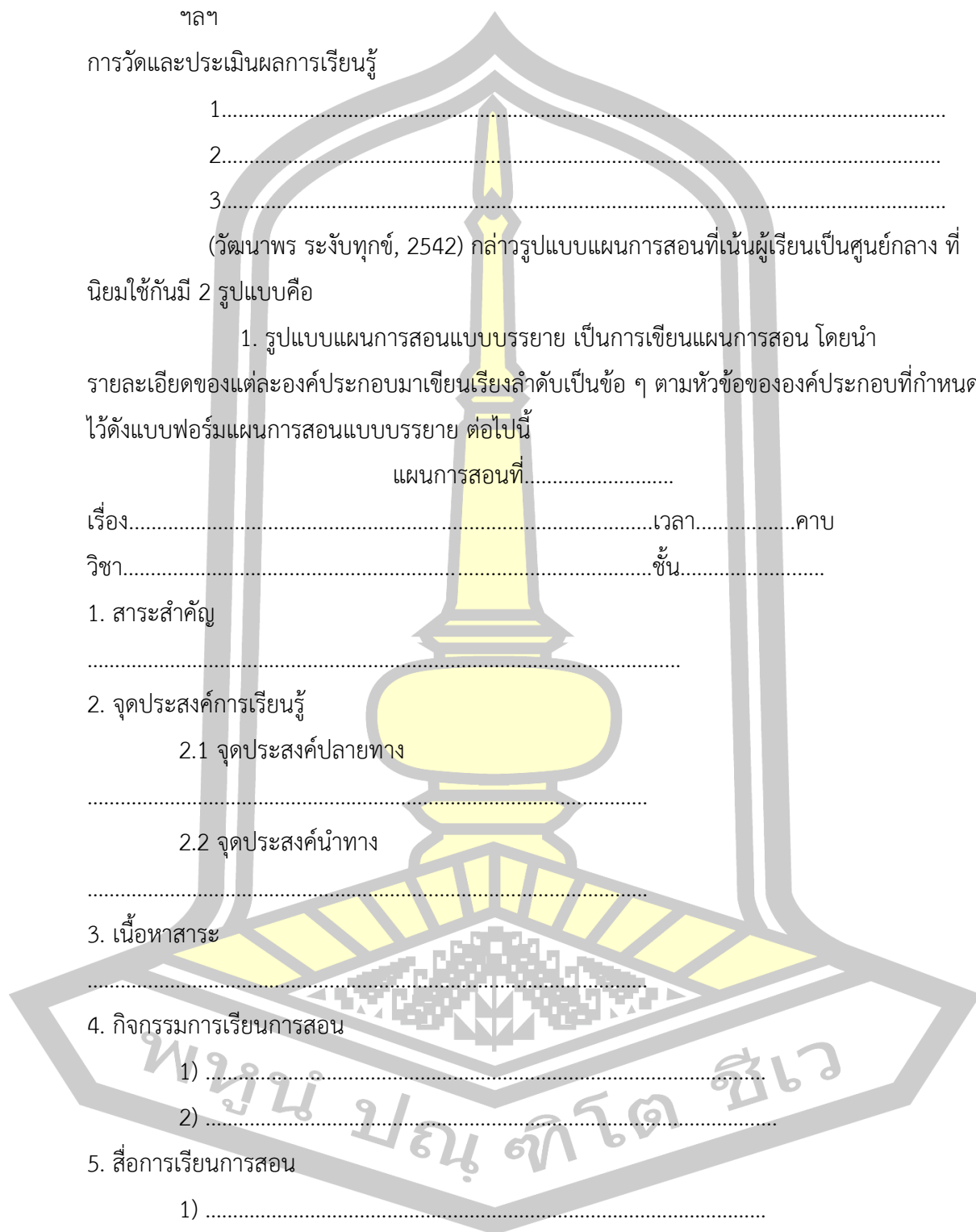
5. สื่อการเรียนการสอน

1)

2)

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีวัด

1)

2)

6.2 เครื่องมือวัดและประเมิน

1)

2)

6.3 เกณฑ์

1)

2)

7. กิจกรรมเสนอแนะ

2. รูปแบบแผนการสอนแบบตาราง เป็นการเขียนแผนการสอน โดยนำรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมาเขียนในลักษณะตารางแสดงความสัมพันธ์สอดคล้องของแต่ละหัวข้อขององค์ประกอบที่กำหนดไว้ ดังแบบฟอร์มแผนการสอนแบบตาราง ดังต่อไปนี้

แผนการสอนที่.....	
เรื่อง.....	เวลา.....คาบ
วิชา.....	ชั้น.....

สาระสำคัญ

.....

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์นำทาง	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอน	การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์ปลายทาง

สรุปแล้วในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูแต่ละครั้งควรดำเนินตามขั้นตอน โดยเริ่มจากการทดสอบก่อนเรียน ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ชี้นำดำเนินกิจกรรมการสอน ชี้นำสรุปบทเรียน และประเมินผลการเรียนจะทำให้ครูมีความมั่นใจในการสอน และการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การนำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนในการหาประสิทธิภาพดังนี้

1. การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หากแผนการจัดการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว แผนการจัดการจัดการเรียนรู้มีคุณค่าที่จะนำไปใช้สอนนักเรียนได้

การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพกระทำได้ โดยการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียน 2 ประเภท คือ พฤติกรรมต่อเนื่องและพฤติกรรมขั้นสุดท้าย โดยกำหนดค่าประสิทธิภาพ เป็น E1 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ E2 คือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละของผลเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ ดังนั้น $E1 / E2$ คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ / ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เช่น $80 /$

80 หมายความว่า เมื่อเรียนจากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วผู้เรียนสามารถทำแบบฝึกหัดหรืองาน ได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 และทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80 การกำหนดเกณฑ์ E1 / E2 โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำ มักจะตั้งไว้ 80 / 80 , 85 / 85 หรือ 90 / 90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะมักจะต่ำกว่านี้ เช่น 75 / 75

2. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงเพื่อนำไปสอนจริงให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2537 : 479 - 498) ได้ให้ความหมายของเกณฑ์ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ คือ

1. เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะพึงพอใจ หากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้ว แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นก็มีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียน

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ กำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่าผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนทั้งหมดต่อเปอร์เซ็นต์ของผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมดนั้น คือ E1 / E2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ / ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ตัวอย่าง 80/80 หมายความว่า เมื่อเรียนจบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วผู้เรียนจะสามารถทำแบบฝึกหัด กิจกรรม หรืองานได้ผลเฉลี่ย ร้อยละ 80 และข้อสอบปลายภาคเรียนหรือสอบไล่ หรือแบบทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 80

การที่จะกำหนดเกณฑ์ E1 / E2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ให้ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาตามความเข้าใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำมักจะตั้งไว้ 80 / 80, 85 / 85 หรือ 90 / 90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะหรือเจตคติ อาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75 / 75 เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำ เพราะตั้งเกณฑ์ไว้เท่าใดมักจะได้ผลเท่านั้น

2. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เมื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นเป็นต้นฉบับแล้วต้องนำไปหาประสิทธิภาพเสร็จแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ชั้น 1 : 1 (แบบเดี่ยว) คือ นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียน 1 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

2.2 ชั้น 1 : 10 (แบบกลุ่ม) คือ นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียน 6 - 10 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

2.3 ชั้น 1 : 100 (ภาคสนามหรือกลุ่มใหญ่) คือ นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียน 30 – 100 คน คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น

เผชิญ กิจกรรม (2544 : 46 - 51) กล่าวว่า การหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนมีกระบวนการสำคัญอยู่ 2 ขั้นตอน ที่ต้องทำควบคู่กันไปจึงจะมั่นใจได้ว่า สื่อหรือเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ผ่านกระบวนการหาประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงเหตุผล

กระบวนการนี้เป็นวิธีการหาประสิทธิภาพโดยใช้หลักของความรู้และเหตุผลในการตัดสินใจตัดสินในคุณค่าของสื่อการเรียนการสอน โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (Panel of Experts) เป็นผู้พิจารณาตัดสินคุณค่า ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมในด้านความถูกต้องของการนำไปใช้ (Usability) ผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะนำมาหาประสิทธิภาพโดยใช้สูตรดังนี้

$$CRV = \frac{2N_2}{N} - 1$$

เมื่อ CRV แทน ประสิทธิภาพเชิงเหตุผล

N_2 แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ยอมรับ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

ผู้เชี่ยวชาญจะประเมินสื่อการเรียนการสอนตามแบบประเมินที่สร้างขึ้นในลักษณะของแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) (นิยมใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ) นำค่าเฉลี่ยที่ได้จากแบบประเมินของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไปแทนค่าในสูตร สำหรับค่าเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญที่ยอมรับจะต้องอยู่ในระดับมากขึ้นไป คือ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 5.00 ค่าที่คำนวณได้ต้องสูงกว่าค่าที่ปรากฏในตาราง ตามจำนวนของผู้เชี่ยวชาญจึงจะยอมรับว่าสื่อมีประสิทธิภาพ ถ้าได้ค่าไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องปรับปรุงแก้ไขสื่อและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาใหม่

2. วิธีการหาประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach)

วิธีการนี้จะนำไปทดลองกับกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย การหาประสิทธิภาพของสื่อ เช่น แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น ส่วนมากจะหาประสิทธิภาพด้วยวิธีนี้ ประสิทธิภาพที่วัดส่วนใหญ่จะพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์การทำแบบฝึกหัดหรือกระบวนการเรียน หรือแบบทดสอบย่อย โดยแสดงเป็นค่าตัวเลข 2 ตัว เช่น $E1/E2 = 80/80$, $E1/E2 = 90/90$ เป็นต้น

เกณฑ์ประสิทธิภาพ (E1/E2) มีความหมายแตกต่างกันหลายลักษณะในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะ E1/E2 เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 1 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E1) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบย่อยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E2) คือ นักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนการหาค่า E1 และ E2 มีดังนี้

$$E^1 = \frac{\sum \frac{X}{N} \times 100}{A}$$

เมื่อ E1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ
$\sum X$	แทน	คะแนนของแบบฝึกหัดหรือของแบบทดสอบย่อยทุกชุดรวมกัน
A	แทน	คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดทุกชุดรวมกัน
N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด

$$E^2 = \frac{\sum \frac{X}{N} \times 100}{A}$$

เมื่อ E2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์
$\sum X$	แทน	คะแนนรวมของแบบทดสอบหลังเรียน
A	แทน	จำนวนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน
N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด

กล่าวโดยสรุปว่าเกณฑ์ในการหาประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอนจะนิยมตั้งเป็นตัวเลข 3 ลักษณะ คือ 80/80 85/85 และ 90/90 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของวิชาและเนื้อหาที่นำมาสร้างสื่อ นั้น ถ้าเป็นวิชาที่ค่อนข้างยากก็อาจจะตั้งเกณฑ์ไว้ 80/80 หรือ 85/85 สำหรับวิชาที่มีเนื้อหาง่ายก็อาจจะตั้งเกณฑ์ไว้ 90/90 เป็นต้น นอกจากนี้ยังตั้งเกณฑ์เป็นค่าความคลาดเคลื่อนไว้เท่ากับร้อยละ 2.5 นั่นคือ ถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ที่ 90/90 เมื่อคำนวณแล้วค่าที่ถือได้ว่าใช้ได้คือ 87.5/87.5 หรือ 87.5/90 เป็นต้น

สรุปได้ว่าการหาประสิทธิภาพของแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการตรวจสอบ และพิจารณาคุณค่าของแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีระบบ ก่อนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าสื่อนั้นมีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอนมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

การหาค่าดัชนีประสิทธิผล

การหาค่าดัชนีประสิทธิผลของสื่อ วิธีสอนหรือนวัตกรรมที่ครูผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นมี ประสิทธิภาพ (Effectiveness) เพียงใด ก็ให้นำสื่อที่พัฒนาขึ้นนั้นไปทดลองใช้กับผู้เรียนที่อยู่ในระดับที่ เหมาะสมกับที่ออกแบบมาแล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการให้ผลอย่างชัดเจน แน่นนอน นิยมวิเคราะห์และแปลผล 2 วิธี (บุญชม ศรีสะอาด, 2546)

วิธีที่ 1 พิจารณาผลของการพัฒนา

วิธีนี้เป็นการเปรียบเทียบจุดเริ่มต้นกับจุดสุดท้าย เช่น ระหว่างก่อนเรียนกับหลัง เรียน เพื่อเห็นพัฒนาการหรือความงอกงาม ครูผู้วิจัยจะต้องสร้างเครื่องมือวัดในตัวแปรที่สนใจศึกษา เช่น แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อวัดผลการเรียนรู้ หลังจาก เรียนเรื่องนั้นหรือการทดลองเรื่องนั้น ซึ่งจะต้องสร้างให้ครอบคลุมจุดประสงค์ เนื้อหา สารที่เรียน หรือคุณลักษณะที่มุ่งวัด สร้างไว้ล่วงหน้าเมื่อก่อนจะเริ่มสอนหรือทดลอง ก็ให้นำแบบทดสอบหรือ เครื่องมือดังกล่าวมาวัดกับผู้เรียน เรียกว่าการทดลองก่อนเรียน (Pre-Test) และหลังเรียนเรื่องนั้นจบ แล้วก็นำแบบทดสอบชุดเดิมมาทดสอบกับผู้เรียนกลุ่มเดิม (Post-Test) นำผลสอบทั้งสองครั้งมา เปรียบเทียบกันโดยเขียนคะแนนหลังเรียนไว้ก่อนคะแนนก่อนเรียน จำแนกเป็น 2 กลุ่ม

1. การพิจารณารายบุคคล
2. การพิจารณารายกลุ่ม

วิธีที่ 2 การหาค่าดัชนีประสิทธิผล

การหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness) กรณีรายบุคคล ตามแนวคิดของ Hofland จะให้สารสนเทศที่ชัดเจนโดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{คะแนนหลังเรียน} - \text{คะแนนก่อนเรียน}}{\text{คะแนนเต็ม} - \text{คะแนนก่อนเรียน}}$$

โดยทั่วไปการหาค่าดัชนีประสิทธิผลมักหาโดยใช้คะแนนของกลุ่ม ซึ่งทำให้สูตรเปลี่ยนไปดังนี้

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน} - \text{ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน}}{\text{ร้อยละของคะแนนเต็มหลังเรียน} - \text{ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน}}$$

การหาค่าดัชนีประสิทธิผล เป็นการหาค่าอัตราส่วนของความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน โดยการเทียบคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนกับคะแนนจากการทดสอบหลังเรียน โดยทั่วไปค่าดัชนีประสิทธิผลจะต้องมีค่า .05 ขึ้นไป

ดัชนีประสิทธิผลสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อประเมินผลสื่อการสอนที่ผลิตขึ้นโดย Hovland (เผชิญ กิจระการ. 2542 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Hovland. 1949 : unpagged) ได้เสนอดัชนีประสิทธิผล ซึ่งคำนวณได้จากการหาค่าความแตกต่างของการทดสอบก่อนการทดลองและการทดสอบหลังการทดลองด้วยคะแนนสูงสุด ที่สามารถทำเพิ่มขึ้นได้ เสนอค่าความสัมพันธ์ของการทดลองจะสามารถกระทำได้อย่างถูกต้องแน่นอน จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของคะแนนพื้นฐาน (คะแนนก่อนเรียน) และคะแนนที่สามารถทำได้สูงสุด ดัชนีประสิทธิผลจะเป็นตัวชี้ถึงขอบเขต และประสิทธิภาพสูงสุดของสื่อ ค่าดัชนีประสิทธิผลจะมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00 ในสภาพของการเรียน เพื่อรอบรู้ ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะต้องเรียนให้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดัชนีประสิทธิผลสามารถนำมาตัดแปลง เพื่ออ้างอิงถึงเกณฑ์ด้วยค่าของเกณฑ์ที่สามารถเป็นไปได้ซึ่งในกรณีค่าดัชนีประสิทธิผล อาจจะมีค่าได้ถึง 1.00

สรุปแล้วค่าดัชนีประสิทธิผล ก็คือการหาค่าอัตราส่วนที่ได้จากความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยเทียบจากคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อเป็นการประเมินสื่อการสอนที่สร้างขึ้นดัชนีประสิทธิผลจึงมีค่าอยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความหมาย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นความสามารถของนักเรียนในด้านต่างๆ ซึ่งเกิดจากนักเรียนได้รับประสบการณ์จากกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยครูต้องศึกษาแนวทางในการวัดและประเมินผล การสร้างเครื่องมือวัดให้มีคุณภาพนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

ปราณี กองจินดา (2549 : 42) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถหรือผลสำเร็จที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และยังได้จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน

บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 53) สรุปว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ หมายถึงแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของบุคคลในด้านวิชาการซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระและตามจุดประสงค์ของวิชา

พิมพ์ันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2548 : 125) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึงขนาดของความสำเร็จที่ได้จากกระบวนการเรียนการสอน

สมพร เชื้อพันธ์ (2547 : 53) สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงความสำเร็จและความสมรรถภาพด้านต่างๆของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน การฝึกฝนหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถวัดได้จากการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆ

พิชิต ฤทธิ์จรรยา (2550 : 95-96) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ ทักษะและความสามารถทางวิชาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วได้บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงใด

ลักขณา สริวัฒน์ (2548 : 278-280) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า เป็นเครื่องมือชนิดที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพของบุคคลในด้านความรู้ทักษะ และสมรรถภาพของสมองด้านต่างๆ ที่ผู้เรียนได้รับจากประสบการณ์ทั้งทางบ้านและสถาบันต่างๆ

จากความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่กล่าวมาแล้วอาจสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประเมินวัดความรู้ ความสามารถทางการเรียนด้านเนื้อหา ด้านวิชาการและทักษะของวิชาต่างๆ การบรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ด้านเนื้อหาต่างๆของผู้เรียน

2. ประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บุญชม ศรีสะอาด (2545 : 53) ได้แบ่งประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ (Criterion Referenced Test) หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัดหรือคะแนนเกณฑ์สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดตรงตามจุดประสงค์เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2. แบบทดสอบอิงกลุ่ม (Norm References Test) หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้สอบตามความเก่งอ่อนได้ดีเป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้การรายงานผลการสอบอาศัยคะแนนมาตรฐานซึ่งเป็นคะแนนที่สามารถให้ความหมายแสดงถึงสถานภาพ ความสามารถของบุคคลนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นๆ ที่ใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ

สมนึก ภัททิยธนี (2546) ได้แบ่งประเภทของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สรุปว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบที่ครูสร้าง
2. แบบทดสอบมาตรฐาน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ครูสร้าง ที่นิยมใช้มี 6 แบบ คือ

1. ข้อสอบแบบอัตนัยหรือความเรียง (Subjective or Essay Test) ลักษณะทั่วไป เป็นข้อสอบที่มีเฉพาะคำถาม แล้วให้นักเรียนเขียนตอบอย่างเสรี เขียนบรรยายตามความรู้และ
ข้อคิดเห็นของแต่ละคน
2. ข้อสอบแบบกาถูก - ผิด (True - false Test) ลักษณะทั่วไป ถือได้ว่าข้อสอบ
แบบกาถูก - ผิด คือ ข้อสอบแบบเลือกตอบที่มี 2 ตัวเลือก แต่ตัวเลือกดังกล่าวเป็นแบบคงที่และมี
ความหมายตรงกันข้าม เช่น ถูก - ผิด ใช่ - ไม่ใช่ จริง - ไม่จริง เหมือนกัน - ต่างกัน เป็นต้น
3. ข้อสอบแบบเติมคำ (Completion Test) ลักษณะทั่วไป เป็นข้อสอบที่
ประกอบด้วยประโยค หรือข้อความที่ยังไม่สมบูรณ์แล้วให้ผู้ตอบเติมคำ หรือประโยค หรือ ข้อความ
ลงในช่องว่างที่เว้นไว้ นั้น เพื่อให้มีใจความสมบูรณ์และถูกต้อง
4. ข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ (Short Answer Test) ลักษณะทั่วไป ข้อสอบประเภทนี้
คล้ายกับข้อสอบแบบเติมคำ แต่แตกต่างกันที่ข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ เขียนเป็นประโยคคำถาม
สมบูรณ์ (ข้อสอบเติมคำเป็นประโยคที่หรือข้อความยังไม่สมบูรณ์) แล้วให้ผู้ตอบเป็นคนเขียนตอบ
คำตอบที่ต้องการจะสั้น และกะทัดรัดได้ใจความสมบูรณ์ ไม่ใช่เป็นการบรรยายแบบข้อสอบอัตนัยหรือ
ความเรียง
5. ข้อสอบแบบจับคู่ (Matching Test) ลักษณะทั่วไป เป็นข้อสอบเลือกตอบชนิด
หนึ่ง โดยมีคำหรือข้อความแยกจากกันเป็น 2 ชุด แล้วให้ผู้ตอบเลือกจับคู่ว่า แต่ละข้อความในชุดหนึ่ง
(ตัวยี่น) จะคู่กับคำ หรือข้อความใดอีกชุดหนึ่ง (ตัวเลือก) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างไรอย่างหนึ่งตามที่
ผู้ออกข้อสอบกำหนดไว้
6. ข้อสอบแบบเลือกตอบ (Multiple Choice Test) ลักษณะทั่วไป คำถามแบบ
เลือกตอบนี้ โดยทั่วไปจะประกอบด้วย 2 ตอน ตอนนำหรือคำถาม (Stem) กับตอนเลือก (Choice) ใน
ตอนเลือกนี้จะประกอบด้วย ตัวเลือกที่เป็นคำตอบถูกและตัวเลือกที่เป็นตัวลวง ปกติจะมีคำถามที่
กำหนดให้นักเรียนพิจารณา แล้วหาตัวเลือกที่ถูกต้องมากที่สุดเพียงตัวเลือกเดียวจากตัวเลือกอื่นๆ และ
คำถามแบบเลือกตอบที่นิยมใช้ตัวเลือกที่ใกล้เคียงกัน ดูเ็น ๆ จะเห็นว่าทุกตัวเลือกถูกหมดแต่ความ
จริงมีน้ำหนักถูกมากน้อยต่างกัน

3. ลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี

สมนึก ภัททิยธนี (2551) สรุปว่า คุณลักษณะของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี มีดังนี้

1. ต้องเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง คุณสมบัติที่ทำให้ผู้ใช้บรรลุถึงวัตถุประสงค์แบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงสูงคือ แบบทดสอบที่สามารถทำหน้าที่วัดสิ่งที่เราจะวัดได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามความมุ่งหมาย
2. ต้องยุติธรรม (Fair) คือโจทย์คำถามทั้งหลายไม่มีช่องทางแนะให้เด็กเดาคำตอบได้ ไม่เปิดโอกาสให้เด็กเกียจคร้านที่จะดูตำราแต่ตอบได้ดี
3. ต้องถามลึก (Searching) วัดความลึกซึ้งของวิทยาการตามแนวตั้งมากกว่าการวัดตามแนวกว้างว่ารู้มากน้อยเพียงใด
4. ต้องช่วยเป็นเยี่ยงอย่าง (Exemplary) คำถามมีลักษณะท้าทายชักชวนให้คิด เด็กสอบแล้วมีความอยากรู้มากน้อยเพียงใด
5. ต้องจำเพาะเจาะจง (Definite) เด็กอ่านคำถามแล้วต้องเข้าใจแจ่มชัดว่าครูถามถึงอะไรหรือให้คิดอะไร ไม่ถามคลุมเครือ
6. ต้องเป็นปรนัย (Objectivity) หมายถึง มีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ
 - 6.1 แจ่มชัดในความหมายของคำตอบ
 - 6.2 แจ่มชัดในวิธีตรวจหรือมาตรฐานการให้คะแนน
 - 6.3 แจ่มชัดในการแปลความหมายของข้อความ
7. ต้องมีประสิทธิภาพ (Efficiency) สามารถให้คะแนนที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้มากที่สุดภายในเวลา แรงงาน และเงินน้อยที่สุดด้วย
8. ต้องยากพอเหมาะ (Difficulty)
9. ต้องมีอำนาจจำแนก (Discrimination) สามารถแยกเด็กออกเป็นประเภทได้ทุกระดับตั้งแต่อ่อนสุดถึงเก่งสุด
10. ต้องเชื่อมั่นได้ (Reliability) ข้อสอบนั้นสามารถให้คะแนนได้คงที่แน่นอนไม่แปรผัน

4. หลักการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สมนึก ภัททิยธนี (2546) ได้สรุปถึง หลักในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบไว้ ดังนี้

1. เขียนตอนนำให้เป็นประโยคที่สมบูรณ์ แล้วใส่เครื่องหมายปรกตินี้ไม่ควรสร้างตอนนำให้เป็นแบบอ่านต่อความ เพราะทำให้คำถามไม่กระชับ เกิดปัญหาสองแง่หรือข้อความไม่ต่อกัน หรือเกิดความสับสนในการคิดหาคำตอบ

2. เน้นเรื่องจะถามให้ชัดเจนและตรงจุดไม่คลุมเครือ เพื่อว่าผู้อ่านจะไม่เข้าใจไขว้เขว สามารถมุ่งความคิดในคำตอบไปถูกทิศทาง

3. ควรถามในเรื่องที่มีคุณค่าต่อการวัด หรือถามในสิ่งที่ตั้งถามมีประโยชน์คำถามแบบเลือกตอบสามารถถามพฤติกรรมในสมองได้หลายๆ ด้าน ไม่ใช่ถามเฉพาะความจำหรือความจริงตามตำรา แต่ต้องถามให้คิดหรือนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในสถานการณ์ใหม่

4. หลีกเลี่ยงคำถามปฏิเสธ ถ้าจำเป็นต้องใช้ก็ควรขีดเส้นใต้คำปฏิเสธแต่คำปฏิเสธซ้อนไม่ควรใช้อย่างยิ่ง เพราะปกติผู้เรียนจะยุ่งยากต่อการแปลความหมายของคำถามและตอบคำถามที่ถามกลับ หรือปฏิเสธซ้อนผิดมากกว่าถูก

5. อย่าใช้คำฟุ่มเฟือย ควรถามปัญหาโดยตรง สิ่งใดไม่เกี่ยวข้องหรือไม่ได้ใช้เป็นเงื่อนไขในการคิดก็ไม่ต้องนำมาเขียนไว้ในคำถาม จะช่วยให้คำถามรัดกุม ชัดเจนขึ้น

6. เขียนตัวเลือกให้เป็นเอกพจน์ หมายถึง เขียนตัวเลือกทุกตัวให้เป็นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือมีทิศทางแบบเดียวกัน หรือมีโครงสร้างสอดคล้องเป็นทำนองเดียวกัน

7. ควรเรียงลำดับตัวเลขในตัวเลือกต่างๆ ได้แก่ คำตอบที่เป็นตัวเลข นิยมเรียงจากน้อยไปหามาก เพื่อช่วยให้ผู้ตอบพิจารณาหาคำตอบได้สะดวก ไม่หลง และป้องกันการเดาตัวเลือกที่มีค่ามาก

8. ใช้ตัวเลือกปลายเปิดหรือปลายปิดให้เหมาะสม ตัวเลือกปลายเปิด ได้แก่ ตัวเลือกสุดท้ายใช้คำว่า ไม่มีคำตอบถูก ที่กล่าวมาผิดหมด ผิดหมดทุกข้อ หรือสรุปแน่นอนไม่ได้

9. ข้อเดียวต้องมีคำตอบเดียว แต่บางครั้งผู้ออกข้อสอบคาดไม่ถึงว่าจะมีปัญหาหรืออาจเกิดจากการแต่งตั้งตัวลวงไม่รัดกุม จึงมองตัวลวงเหล่านั้นได้อีกแง่หนึ่ง ทำให้เกิดปัญหาสองแง่สองมุมได้

10. เขียนทั้งตัวถูกและตัวผิดให้ถูกหรือผิดตามหลักวิชา คือจะกำหนดตัวถูกหรือผิด เพราะสอดคล้องกับความเชื่อของสังคม หรือกับคำพังเพยต่างๆ ไปไม่ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนทราบความจริงตามหลักวิชาเป็นสำคัญ จะนำความเชื่อ โศกกลาง หรือขนบธรรมเนียมประเพณีเฉพาะท้องถิ่นมาอ้างไม่ได้

11. เขียนตัวเลือกให้อิสระจากกัน พยายามอย่าให้ตัวเลือกตัวใดตัวหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือส่วนประกอบของตัวเลือกอื่น ต้องให้แต่ละตัวเป็นอิสระจากกันอย่างแท้จริง

12. ควรมีตัวเลือก 4-5 ตัว ข้อสอบแบบเลือกตอบนี้ ถ้าเขียนตัวเลือกเพียง 2 ตัว ก็กลายเป็นข้อสอบแบบกาถูก-ผิด และเพื่อป้องกันไม่ให้เดาได้ง่ายๆ จึงควรมีตัวเลือกมากกว่าตัวที่นิยมใช้ หากเป็นข้อสอบระดับประถมศึกษาปีที่ 1-2 ควรใช้ 3 ตัวเลือก ระดับประถมศึกษาปีที่ 3-6 ควรใช้ 4 ตัวเลือก และตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป ควรใช้ 5 ตัวเลือก

13. อย่าแฉะคำตอบ ซึ่งการแฉะคำตอบมีหลายกรณี ดังนี้

13.1 คำถามข้อหลังๆ แฉะคำตอบข้อแรกๆ

13.2 ถามเรื่องที่คุณเรียนคล่องปากอยู่แล้ว โดยเฉพาะคำถามประเภทคำพังเพย สุภาษิต คติพจน์ หรือคำเตือนใจ

13.3 ใช้ข้อความของคำตอบถูกซ้ำกับคำถามหรือเกี่ยวข้องกันอย่างเห็นได้ชัด เพราะนักเรียนที่ไม่มีความรู้ก็อาจจะเดาได้ถูก

13.4 ข้อความของตัวถูกบางส่วนเป็นส่วนหนึ่งของทุกตัวเลือก

13.5 เขียนตัวถูกหรือตัวลวงถูกหรือผิดเด่นชัดเกินไป

13.6 คำตอบไม่กระจาย

สรุปว่า หลักการในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้มีคุณภาพวิธีการสร้างแบบทดสอบที่เป็นคำถามเพื่อวัดเนื้อหาและพฤติกรรมที่สอนไปแล้วต้องตั้งคำถามที่สามารถวัดพฤติกรรมการเรียนการสอนได้อย่างครอบคลุมและตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

การคิดวิเคราะห์

1. ความหมายของการคิดวิเคราะห์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายคำว่า คิด คือ ทำให้ปรากฏเป็นรูป หรือ ประกอบให้เป็นเรื่องขึ้นในใจ ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ส่วนคำว่า วิเคราะห์ มีความหมายว่า ใคร่ครวญ แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษา ให้ถ่องแท้ ดังนั้น คิดวิเคราะห์จึงมีความหมายว่า ทำให้ปรากฏเป็นรูปหรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ โดยการใคร่ครวญ ไตร่ตรอง โดยการแยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2549) ได้ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ว่าการคิดวิเคราะห์ คือการระบุเรื่องหรือปัญหา การจำแนกแยกแยะ เปรียบเทียบข้อมูลหรือเพื่อจัดกลุ่มอย่างเป็นระบบ ระบุเหตุผลหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลหรือหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เพียงพอในการตัดสินใจ แก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์

สุวิทย์ มูลคำ (2547 : 9) ได้กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะส่วนย่อยๆ ของเหตุการณ์ เรื่องราวหรือเนื้อเรื่องต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมายหรือความประสงค์สิ่งใด และส่วนย่อย ๆ ที่สำคัญนั้นแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง และเกี่ยวพันกันโดยอาศัยหลักการใด เป็นการระบุคุณลักษณะ ระบุประเด็นหรือองค์ประกอบของข้อมูล ซึ่งครอบคลุมถึงการระบุความเหมือนหรือความแตกต่างของข้อมูลด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. 2550 : 13 ; อ้างอิงมาจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ม.ป.ป.) กล่าวว่า การคิด หมายถึง เป็นกลไกของสมองที่เกิดขึ้นตลอดเวลาซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ที่ใช้ในการสร้างแนวคิดรวบยอดด้วยการจำแนกความแตกต่าง การจัดกลุ่มและการกำหนดชื่อเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงกระบวนการที่ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูลรวมถึงการสรุปอ้างอิงด้วยการจำแนกรายละเอียดการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งข้อมูลที้นำมาใช้ อาจจะเป็นความจริงที่สัมผัสได้หรือเป็นเพียงจินตนาการที่ไม่อาจสัมผัสได้ ตลอดจนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการนำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีเหตุผลและเหมาะสม การคิดเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการที่สมองถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อม สังคมรอบตัวและประสบการณ์ดั้งเดิมของมนุษย์

วนิช สุธาร์ตน์ (2547 : 24) อธิบายว่าการคิดเป็นการแสดงถึงการกระทำ วิธีการหรือกรรมวิธี ที่เกิดจากการทำหน้าที่ของจิตใจในเรื่องต่างๆ ที่มีการกระทำเป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน เช่น การคิดแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจ เป็นต้น

เพ็ญศรี จันทร์ดวง (2545 : 90) ให้ความหมายว่า เป็นวิธีคิดแยกแยะองค์ประกอบหรือลักษณะของสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวหรือเหตุการณ์ การคิดในระดับนี้ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือข้อมูลทางทฤษฎีมาเป็นเครื่องมือในการคิดวิเคราะห์ จึงจะสามารถอธิบายได้ว่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นอยู่ในสภาพใด และอาจบอกได้ว่ามีแนวโน้มไปในทางใด

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า การคิดวิเคราะห์หมายถึง การจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วน ๆ เพื่อค้นหาว่าทำมาจากอะไร มีองค์ประกอบอะไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไร เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 3) อธิบายความหมายว่า การคิด หมายถึง กระบวนการทำงานของสมองโดยการใช้ประสบการณ์มาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าและสภาพแวดล้อม โดยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ สังเคราะห์และประเมินอย่างมีระบบและเหตุผลเพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่

สมนึก ภัทธิยธนี (2551 : 144) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่า หมายถึง การแยกแยะ พิจารณาวิเคราะห์รายละเอียดของสิ่งต่างๆ หรือเรื่องราวต่างๆ ว่ามีชิ้นส่วนใดสำคัญที่สุดสองชิ้นส่วนใดสัมพันธ์กันมากที่สุด และชิ้นส่วนเหล่านั้นอยู่รวมกันได้หรือทำงานได้เพราะใช้หลักการใด ลักษณะของการวิเคราะห์คือ การใช้วิจารณญาณเพื่อไตร่ตรองนั่นเอง

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2552 : 4-5) ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ และต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการพัฒนาทั้งในด้านทักษะการคิดลักษณะการคิดหรือกระบวนการคิด

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (ทึศนา แชนมณี และคณะ. 2540 : 13-14 อ้างอิงมาจาก Piaget. 1964 : unpagged) อธิบายว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์มีลักษณะเดียวกันในช่วงอายุเท่ากันและแตกต่างกันในช่วงอายุต่างกัน พัฒนาการทางสติปัญญาเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลพยายามปรับตัวให้อยู่ในสภาวะสมดุลด้วยการใช้กระบวนการดูดซึมและกระบวนการปรับให้เหมาะสม จนทำให้เกิดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการสัมผัสต่อมา จึงเกิดความคิดทางรูปธรรมและพัฒนาไปเรื่อยๆ จนเกิดความคิดเป็นนามธรรมซึ่งเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับขั้น

การเกิดพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของเพียเจต์ เป็นผลเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม บุคคลพยายามปรับตัวโดยใช้กระบวนการ 2 อย่าง คือ กระบวนการดูดซึมและกระบวนการปรับให้เหมาะสม

ก. กระบวนการดูดซึม (Assimilation) เป็นกระบวนการที่เกิดจากการที่เด็กพบหรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แล้วรับหรือดูดซึมภาพและเหตุการณ์ต่างๆ เข้าไว้ในความคิดของตน

ข. กระบวนการปรับให้เหมาะสม (Accommodation) เป็นกระบวนการปรับความรู้เดิมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ หรือสามารถปรับความคิดเดิมให้สอดคล้องกับสิ่งใหม่ ทำให้เด็กอยู่ในสภาวะสมดุล (Equilibrium) ซึ่งทำให้คนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ และเกิดโครงสร้างทางสติปัญญาที่เรียกว่า “Schema” ซึ่งบุคคลจะใช้ตีความหมายสิ่งที่ยังไม่รู้ต่างๆ เพียเจต์ได้แบ่งพัฒนาการทางปัญญาของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้นด้วยกัน ซึ่งเด็กแต่ละขั้นจะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ (ประสาธ อิศรปริดา. 2547 : 75)

1. ขั้นประสาทรับรู้และการเคลื่อนไหว (0-2 ปี) เด็กจะเรียนรู้สิ่งรอบตัวจากการสัมผัสและการกระทำเท่านั้น เด็กจะสนใจสิ่งต่างๆ และจะเลียนแบบในสิ่งที่พบเห็นในตอนปลายๆ ของขั้นนี้ เด็กทำสิ่งต่างๆ ซ้ำๆ ด้วยวิธีต่างๆ ที่แปลกออกไป และเริ่มสร้างภาพความคิดในใจได้

2. ขั้นก่อนการคิดแบบเหตุผล (2-7 ปี) เด็กขั้นนี้จะมีพัฒนาการทางภาษา และการใช้สัญลักษณ์ก้าวหน้ารวดเร็วมก เด็กจะเริ่มมีจินตภาพ เลียนแบบได้โดยไม่ต้องเห็นแม่แบบชอบเล่นสมมุติโดยใช้สิ่งหนึ่งแทนสิ่งที่เป็นจริง อย่างไรก็ตามเด็กระยะนี้ยังมีขีดจำกัดในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เนื่องจากมีลักษณะที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางสูง มีการรับรู้แบบมุ่งสู่ศูนย์กลาง ใส่ใจเฉพาะสภาวะที่ปรากฏโดยไม่ใส่ใจกระบวนการก่อนจะเกิดผลหรือสภาวะนั้น และยังไม่อาจคิดย้อนกลับได้

3. ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงรูปธรรม (7-11 ปี) เด็กส่วนใหญ่ในขั้นนี้จะอยู่ในระดับประถมศึกษาขึ้นไป ข้อจำกัดที่ปรากฏในขั้นก่อนการคิดแบบเหตุผลจะหมดไป ฉะนั้น เขาจึงสามารถเข้าใจสิ่งๆ หนึ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การจัดกลุ่มหรือแบ่งหมู่ การจัดเรียงลำดับของสิ่งของเวลา

และอัตราเร่ง อย่างไรก็ตามความสามารถเข้าใจสิ่งก่อกำเนิดก็ยังคงจำกัอยู่เฉพาะเรื่องที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น

4. ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงนามธรรม (11 ปีขึ้นไป) ขั้นนี้ได้ก็จะมีสามารถคิดแก้ปัญหา หรือสรุปผลอย่างเป็นระบบ สามารถสรุปเหตุผลนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลตามหลักตรรกศาสตร์ และสามารถคิดสมมุติฐานหรือความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล และสรุปกฎเกณฑ์จากการตรวจสอบสมมุติฐานที่กำหนดขึ้นด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

3. องค์ประกอบของการคิด

สุวิทย์ มูลคำ (2551 : 53) สรุปองค์ประกอบของการคิด ได้ดังนี้

1. สิ่งเร้า เป็นสื่อและองค์แรกที่เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลเกิดการรับรู้ สิ่งเร้าทำให้เกิดปัญหา ความสงสัยหรือความขัดแย้งจะก่อให้เกิดการคิด อาจจะเป็นวัตถุ สิ่งของ ภาพ เสียง ข้อมูล สัญลักษณ์ กิจกรรมหรือสถานการณ์ต่าง ๆ

2. การรับรู้ บุคคลสามารถรับรู้ได้ โดยประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ หู ตา จมูก ลิ้น และผิวหนัง ระดับการรับรู้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณภาพของสิ่งเร้าและความสามารถรับรู้ของแต่ละบุคคลเมื่อรับรู้แล้วเกิดปัญหา หรือข้อสงสัยจะกระตุ้นให้เกิดการคิด

3. จุดมุ่งหมายในการคิด ผู้คิดจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนในการคิดแต่ละครั้งว่าต้องการเหตุผลเพื่ออะไร เช่น เพื่อแก้ปัญหาตัดสินใจหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ จะช่วยให้เลือกใช้วิธีคิดได้ถูกต้องและได้ผลตรงกับความต้องการ

4. วิธีการคิด การคิดแต่ละครั้งจะต้องเลือกวิธีที่ตรงกับจุดมุ่งหมายในการคิดนั้น ๆ เช่น คิดเพื่อตัดสินใจ ควรใช้วิธีคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา ควรใช้วิธีคิดแบบแก้ปัญหา

5. ข้อมูลหรือเนื้อหา ข้อมูลหรือเนื้อหาจะใช้ประกอบความคิดใด ๆ อาจจะเป็นความรู้หรือประสบการณ์เดิม หรือข้อมูลความรู้ใหม่ที่ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่ง โกวิท วรพิพัฒน์ เสนอว่า การคิดแต่ละครั้งควรประกอบด้วยข้อมูล 3 ด้าน คือ ข้อมูลตนเอง ข้อมูลสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทางวิชาการ

6. ผลของการคิด เป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติงานทางสมองหรือกระบวนการคิดของสมอง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547 : 26-30) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบการคิดวิเคราะห์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้คือ

1. ความสามารถในการตีความ เราไม่สามารถวิเคราะห์สิ่งต่างๆ ได้ หากไม่เริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจข้อมูลที่ปรากฏ เริ่มแรกเราจึงจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลที่ได้รับว่าอะไรเป็นอะไรด้วยการตีความ สร้างความเข้าใจต่อสิ่งที่ต้องการวิเคราะห์ โดยสิ่งนั้นไม่ได้ปรากฏโดยตรงคือ

ข้อมูลไม่ได้บอกโดยตรง แต่เป็นการสร้างความเข้าใจที่เกินกว่าสิ่งที่ปรากฏ อันเป็นการสร้างความเข้าใจบนพื้นฐานของสิ่งที่ปรากฏในข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์

2. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์ เราจะคิดวิเคราะห์ได้ดีนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องนั้น เพราะความรู้จะช่วยในการกำหนดขอบเขตของการวิเคราะห์ แจกแจงและจำแนกได้ว่าเรื่องนั้นเกี่ยวข้องกับอะไร มีองค์ประกอบย่อยอะไรบ้าง มีทั้งหมดหมู่ จัดลำดับความสำคัญ อย่างไร และรู้ว่าอะไรเป็นสาเหตุก่อให้เกิดอะไร

3. ความช่างสังเกต ช่างสงสัย และช่างถาม นักคิดเชิงวิเคราะห์ต้องมีองค์ประกอบทั้งสามนี้ร่วมด้วยคือ ต้องเป็นคนที่ช่างสังเกต สามารถค้นพบความผิดปกติท่ามกลางสิ่งที่ดูอย่างผิวเผินแล้วเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ต้องเป็นคนที่ช่างสงสัย เมื่อเห็นความผิดปกติแล้วไม่ละเลยไป แต่หยุดพิจารณาขบคิดไตร่ตรอง และต้องเป็นคนที่ช่างถาม ชอบตั้งคำถามกับตัวเองและคนรอบๆ ข้างเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การคิดต่อเกี่ยวกับเรื่องนั้น การตั้งคำถามจะนำไปสู่การสืบค้นความจริงและเกิดความชัดเจนในประเด็นที่ต้องการวิเคราะห์

4. ความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล นักคิดเชิงวิเคราะห์จะต้องมีความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล สามารถค้นหาคำตอบได้ว่า อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดสิ่งนี้ หรือเรื่องนั้นเชื่อมโยงกับเรื่องนี้ได้อย่างไร หรือเรื่องนี้ใครเกี่ยวข้องกับบ้าง เกี่ยวข้องกันอย่างไรและคำถามอื่นๆ ที่มุ่งหมายการออกแรงทางสมองให้ต้องขบคิดอย่างมีเหตุผลเชื่อมโยงกับเรื่องที่เกิดขึ้น นักคิดเชิงวิเคราะห์ จึงต้องเป็นผู้มีความสามารถในการใช้เหตุผล จำแนกแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นจริง สิ่งใดเป็นความเท็จ สิ่งใดมีองค์ประกอบในรายละเอียดเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไรการคิดเชิงวิเคราะห์ช่วยให้เรารู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้นเข้าใจความเป็นมาเป็นไปของเหตุการณ์ต่างๆ รู้ว่าเรื่องนั้นองค์ประกอบอะไรบ้าง รู้ว่าอะไร เป็นอะไรทำให้เราได้ข้อเท็จจริงที่เป็นฐานความรู้ในการนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาการประเมินและการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

4. ประเภทของการคิด

สุวิทย์ มูลคำ (2551 : 54) อ้างถึง กาเย่ ได้จำแนกประเภทของการคิดเป็น 2 แบบคือ

1. การคิดอย่างเลื่อนลอย หรือไม่มีทิศทาง คือ การคิดจากสิ่งที่ประสบพบเห็นหรือจากประสบการณ์ตรง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การคิดต่อเนื่อง (Associative thinking) ซึ่งจำแนกย่อยเป็น 5 ลักษณะ คือ

1.1 Free Associative คือ การคิดถึงเหตุการณ์ที่ล่วงมาแล้วเมื่อมีการกระตุ้นจากสิ่งเร้าจำพวกคำ หรือเหตุการณ์

1.2 Controlled Associative คือ การคิดโดยอาศัยคำสั่งเป็นแนว เช่น ผู้คิดอาจได้รับคำสั่งบอกสิ่งที่อยู่ในพวกเดียวกันกับคำที่คนได้ยินมา

1.3 Day Dreaming คือ การคิดที่มีจุดประสงค์เพื่อป้องกันตนเองเพื่อให้เกิดความพอใจในตนเอง ซึ่งเป็นการคิดฝันในขณะที่ตื่นอยู่

1.4 Night Dreaming คือ การคิดฝันเนื่องจากความคิดของตนเอง ซึ่งเป็นการคิดฝันเนื่องจากการรับรู้ หรือตอบสนองต่อสิ่งเร้า

1.5 Autistic Thinking คือ การคิดหาเหตุผลเข้าข้างตัวเอง ซึ่งขึ้นอยู่กับความเชื่อหรืออารมณ์ของผู้คิดมากกว่าขึ้นอยู่กับลักษณะที่แท้จริงของการผลิต

2. การคิดอย่างมีทิศทางหรือมีจุดมุ่งหมาย คือ การคิดที่บุคคลเริ่มใช้ความรู้พื้นฐานเพื่อทำการกลั่นกรองการคิดที่เพื่อฝัน การคิดที่เลื่อนลอยไร้ความหมาย ให้เป็นการคิดที่มีทิศทางขึ้นโดยมุ่งไปสู่จุดหมายใดจุดหมายหนึ่ง และ เป็นการคิดที่มีบทสรุป หลังจากที่คิดเสร็จแล้วซึ่งจำแนกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

2.1 การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) คือ การคิดในลักษณะที่คิดได้หลายทิศทาง (Divergent Thinking) ไม่ซ้ำกัน หรือเป็นการคิดในลักษณะที่โยงสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่

2.2 การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) คือ การคิดอย่างมีเหตุผล (Reasoning Thinking) ซึ่งมีการคิดที่ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาโดยพิจารณาถึงสภาพการณ์หรือข้อมูลต่าง ๆ ว่ามีข้อเท็จจริงเพียงใดหรือไม่

สุวิทย์ มูลคำ (2551 : 54) อ้างถึง หลักพุทธวิธี “แบบโยนิโสมนสิการ” จำแนกประเภทของการคิดเป็น 10 วิธี ดังนี้

1. แบบสืบสาวสาเหตุ คือ พิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล ให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง พิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกัน

2. แบบแยกแยะส่วนประกอบ คือ การพิจารณาว่าสิ่งต่าง ๆ ล้วนมีองค์ประกอบย่อยที่มารวมกัน ทุกองค์ประกอบมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ และจำเป็นต้องอาศัยต้องพึ่งพาอาศัยกัน

3. แบบสามัญลักษณะ (รู้เท่าทันธรรมดา) คือ การพยายามคิดโดยใช้สติปัญญาว่าสรรพสิ่งล้วนมีการเปลี่ยนแปลง ไม่คงที่ ไม่ยั่งยืน เป็นอนิจจัง และทุกสิ่งที่เกิดขึ้น ล้วนมีเหตุมีปัจจัย

4. แบบอริยสัจสี่ (แก้ปัญหา) การคิดตามเหตุและผล โดยสืบสาวจากผลไปหาเหตุ เมื่อรู้เหตุชัดแจ้งแล้ว ก็แก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เปรียบเหมือนแพทย์ที่ตรวจดูอาการของคนไข้จนรู้ที่ตั้งของโรคชัดเจน (ทุกข์) แล้ววิเคราะห์ตรวจค้นดูต้นเหตุของโรคจนรู้ชัดแจ้ง (สมุทัย) จึงทำการวางยาบำบัดรักษาโรคให้หายสนิท (นิโรธ) โดยอาศัยขั้นตอนและวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง (มรรค) ในการรักษาโรคนั้น

5. แบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คือ การคิดเชื่อมโยงระหว่างหลักการและความมุ่งหมายให้สัมพันธ์กัน โดคิดถึงหลักการของสิ่งนั้น ๆ ว่า คืออะไร มีความมุ่งหมายเพื่ออะไร มีการปฏิบัติอย่างไรในสิ่งนั้นตามหลักการและความมุ่งหมายหรือไม่ อาศัยการคิดที่มีหลักการและความมุ่งหมายที่

ถูกต้องแน่นอนเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและได้ผลตามความมุ่งหมายโดยปราศจากความผิดพลาดและความมุงงาย

6. แบบคุณโทษและทางออก คือ การคิดอย่างรอบคอบในทุกแง่ทุกมุม คิดทั้งในทางบวก ทั้งในทางลบ และคิดเสนอแนวทางแก้ไข กล่าว คือ การคิดให้ลึกซึ้งในทุกด้านทั้งด้านดีทั้งด้านเสีย และมองเห็นทางออกจากสิ่งนั้น

7. แบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม คือ การคิดแบบวิเคราะห์ถึงประโยชน์ที่แท้จริงหรือประโยชน์เทียมของสิ่งนั้น ๆ เพื่อจะได้รู้จักประมาณการบริโภคใช้สอยสิ่งทั้งหลายที่เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อชีวิตประจำวัน และเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนเองและผู้อื่น

8. แบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม คือ การคิดในทางส่งเสริมความเจริญของงามแห่งกุศลธรรมและสกัดกั้นอกุศลธรรม จัดเป็นวิธีคิดที่ให้เกิดกำลังใจสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่ตนเองและสังคม

9. แบบเป็นอยู่ในปัจจุบันธรรม คือ การคิดที่มีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์กล่าว คือ การคิดแบบมีสติสัมปชัญญะ ระลึกรู้เท่าทันขณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยไม่หลงติดอยู่กับอดีตและไม่คิดเพ้อฝันถึงอนาคต

10. แบบแสดงออกเป็นวิภาษวาท (พูดจำแนก) คือการคิดแบบจำแนกประเด็นและแง่มุมต่างๆ ในทุกด้าน โดยสามารถมองเห็นได้หลายมุม เพื่อให้เกิดความเข้าใจและหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง

ทิศนา แชมมณี (2546) ได้จัดมิติการคิดไว้ 6 ด้านเพื่อเป็นกรอบของการคิดในการพัฒนาความสามารถทางการคิดของเด็กและเยาวชน ดังนี้

1. มิติด้านข้อมูล หรือเนื้อที่ใช้ในการคิด ในการคิด บุคคลไม่สามารถคิดโดยไม่มีเนื้อหาของการคิด เพราะการคิดเป็นกระบวนการในการคิด จึงต้องมีการคิดอะไร ควบคู่ไปกับการคิดอย่างไร ข้อมูลที่บุคคลใช้ในการพิจารณาหาทางแก้ปัญหาจะมี 3 ด้านด้วยกันคือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และข้อมูลทางวิชาการ ทั้ง 3 ด้านนี้จะต้องใช้ควบคู่กันไปอย่างผสมกลมกลืนจนกระทั่งพบทางออกหรือทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

2. มิติด้านคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยต่อการคิด ในการพิจารณาเรื่องใด ๆ โดยอาศัยข้อมูลต่าง ๆ คุณสมบัติส่วนตัวบางประการมีผลต่อการคิดและคุณภาพของการคิด เช่น คนที่มีจิตใจกว้างขวางย่อมยินดีที่จะรับฟังข้อมูลจากหลายฝ่าย จึงอาจได้ข้อมูลจากคนที่ไม่รับฟัง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีผลต่อการคิด ช่วยให้การคิดพิจารณาเรื่องต่าง ๆ มีความรอบคอบมากขึ้น หรือผู้ที่ช่างสงสัยยากจะรู้อยากเห็น มีความใฝ่รู้ ย่อมมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูล และค้นหาคำตอบซึ่งคุณสมบัตินี้มักจะช่วยส่งเสริมการคิดให้มีคุณภาพขึ้น

3. มิติด้านทักษะการคิด ในการคิด บุคคลจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐานหลายประการ ในดำเนินการคิด เช่น ความสามารถในการจำแนกความเหมือนและความแตกต่างของ 2 สิ่ง หรือ มากกว่าและความสามารถในการจัดกลุ่มของสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกัน เป็นทักษะพื้นฐานในการสร้าง มโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ความสามารถในการสังเกต การรวบรวมข้อมูล และการตั้งสมมติฐาน เป็น ทักษะพื้นฐานในกระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น ทักษะการคิดที่นับเป็นทักษะการคิดขั้นพื้นฐานจะมี ลักษณะเป็นทักษะย่อย ซึ่งมีกระบวนการหรือขั้นตอนมาก และซับซ้อนส่วนใหญ่จะต้องใช้ทักษะ พื้นฐานหลายทักษะผสมกัน ซึ่งจะเรียกว่า “ ทักษะการคิดขั้นสูง” ทักษะการคิดเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ในการคิด บุคคลจะคิดได้ดีจำเป็นต้องมีลักษณะการคิดที่จำเป็นมาบ้างแล้ว

4. มิติด้านลักษณะการคิด ลักษณะการคิดเป็นประเภทการคิดที่แสดงลักษณะ เฉพาะที่ชัดเจน ลักษณะการคิดแต่ลักษณะจะอาศัยพื้นฐานบางประการ และมีกระบวนการหรือ ขั้นตอนในการคิดมานานัก ลักษณะการคิดใดมีกระบวนการ หรือ ขั้นตอนมาก และซับซ้อนจะเรียก การคิดนั้นเป็น “กระบวนการคิด” ลักษณะการคิดที่ได้เลือกสรรว่ามีความสำคัญสมควรที่จะนำไป พัฒนาเด็กและเยาวชน มี 9 ประการ ได้แก่ กาคิดคล่อง การคิดหลากหลาย การคิดละเอียด การคิด ชัดเจนการคิดถูกทาง การกว้าง การคิดไกล และการคิดลึกซึ้ง รวมทั้งการคิดอย่างมีเหตุผล

5. มิติด้านกระบวนการคิด กระบวนการคิดเป็นการคิดที่ประกอบไปด้วยลำดับ ขั้นตอนในการคิดซึ่งมีมากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ความจำเป็นของการคิดแต่ละลักษณะ และในแต่ละ ขั้นตอนของการดำเนินการคิด จำเป็นต้องอาศัยทักษะการคิดขั้นพื้นฐานและขั้นสูงตามความเหมาะสม กระบวนการคิดที่จำเป็นมีจำนวนมาก แต่กระบวนการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณเป็นกระบวนการที่ สำคัญที่ต้องนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการ ตัดสิน กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระบวนการวิจัย เป็นต้น

6. มิติด้านการควบคุม และประเมินการคิดของตนเอง การควบคุมการรู้คิดของ ตนเอง หมายถึง การรู้ตัวถึงความคิดของตนเองในการทำอะไร อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ การ ประเมินการคิดของตนเอง และใช้ความรู้้นั้นในการควบคุมหรือปรับการกระทำของตนเองการคิดใน ลักษณะ เรียกว่า การคิดอย่างมียุทธศาสตร์ หรือ “Strategic Think” ซึ่งครอบคลุมการวางแผนการ ควบคุมกำกับการกระทำของตนเอง การตรวจสอบความก้าวหน้า และ การประเมินผล มิติด้าน ตระหนักรู้ถึงการคิดของตนเอง และความสามารถควบคุมและประเมินการคิดของตนเองได้ จะสามารถ ปรับปรุงกระบวนการคิดของตนให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ การพัฒนาความสามารถของผู้เรียนมีดังนี้ จะส่งผลต่อ ความสามารถทางการคิดของผู้เรียนในภาพรวม ในการคิดใด ๆ ก็ตามมิติทั้ง 6 นี้ จะปรากฏขึ้นใน กระบวนการคิด ซึ่งหากเกิดขึ้นอย่างครบถ้วนและอย่างมีคุณภาพก็จะส่งผลให้การคิดนั้นเกิดคุณภาพ ตามไปด้วย

5. คุณสมบัติบุคคลที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์

สุวิทย์ มูลคำ (2551) แบ่งคุณสมบัติที่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์ไว้ 4 ประการ คือ

1. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะวิเคราะห์ การคิดวิเคราะห์ที่ดี ผู้คิดจะต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องนั้น เพราะจะช่วยกำหนดขอบเขตการวิเคราะห์ จำแนกแจกแจงองค์ประกอบ จัดหมวดหมู่ ลำดับความสำคัญหรือหาสาเหตุของเรื่องราวเหตุการณ์ได้ชัดเจน เช่น การที่รัฐบาลไทยเปิดการค้าเสรีกับประเทศจีนจะเกิดผลดีต่อประเทศไทยอย่างไร ถ้าเราไม่ใช่นักเศรษฐศาสตร์ก็อาจมาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า จะเกิดผลดีผลเสียอย่างไร

2. ช่างสังเกต ช่างสงสัย ช่างไต่ถาม ช่างสังเกต สามารถเห็นหรือค้นหาความผิดปกติของสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่ดูอย่างผิวเผินแล้วเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นช่างสงสัย เมื่อเห็นความผิดปกติแล้วไม่ละเลย หยุดคิดพิจารณาช่างไต่ถาม ขอบตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอเพื่อนำไปสู่การขบคิด ค้นหาความจริงในเรื่องนั้นคำถามที่มักใช้กับการคิดวิเคราะห์ คือ 5 W 1 H ประกอบด้วย What (อะไร) Where (ที่ไหน) When (เมื่อใด) Why (ทำไม) Who (ใคร) How (อย่างไร)

3. ความสามารถในการตีความการตีความ เกิดจากการรับข้อมูลเข้ามาทางประสาทสัมผัสสมองจะทำการตีความข้อมูล โดยวิเคราะห์เทียบเคียงกับความทรงจำหรือความรู้เดิมที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นเกณฑ์ที่ใช้เป็นมาตรฐานในการตัดสินจะแตกต่างกันไปตามความรู้ ประสบการณ์และค่านิยมของแต่ละบุคคล เช่น เราเห็นคนหน้าบึ้ง อาจตีความว่าเขากำลังอารมณ์เสีย เห็นคนแต่งตัวมอซออาจตีความว่าเขาคงเป็นคนยากจน

4. ความสามารถในการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลการคิดวิเคราะห์จะเกิดขึ้น เมื่อพบสิ่งที่มีความคลุมเครือเกิดข้อสงสัย ตามมาด้วยคำถาม ต้องค้นหาคำตอบหรือความน่าจะเป็น ว่ามีความเป็นมาอย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นจะส่งผลกระทบอย่างไร ซึ่งสมองจะพยายามคิดเพื่อหาข้อสรุปความรู้ความเข้าใจอย่างสมเหตุสมผล

5. การพัฒนาการคิด

จากนิยามความหมาย ลักษณะ และกระบวนการคิด อาจกล่าวได้ว่า บุคคลสามารถพัฒนาและฝึกฝนความสามารถในการคิดของตนเองได้ด้วยการเรียนรู้ ดังที่ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551 : 47-49) ได้เสนอแนวทางในการฝึกสมรรถภาพสมองเพื่อพัฒนาคุณภาพในการคิดไว้ว่าการพัฒนาให้คนมีความสามารถในการแก้ปัญหา ทั้งปัญหาเชิงวิชาการ และปัญหาทั่วไปได้ด้นั้นต้องฝึกสมรรถภาพสมองตามความสามารถ หรือองค์ประกอบการคิด 4 ด้าน ได้แก่

1. องค์ประกอบการคิดด้านการสังเกต เป็นการฝึกทักษะในการรับรู้และสังเกตสิ่งต่าง ๆ เพื่อหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่ต้องการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการคิดค้นหาปัญหา หรือประกอบการแก้ปัญหา และช่วยส่งเสริมความสามารถด้านความจำอีกด้วย

2. องค์ประกอบของการคิดด้านการประยุกต์ เป็นการฝึกฝนทักษะการคิดด้านเหตุผลพื้นฐานในการขยายโครงสร้างความคิดหรือความรู้เดิมที่มีอยู่ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งจะส่งเสริมความสามารถในการรู้จักนำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไปใช้

3. องค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์ เป็นการฝึกฝนทักษะการคิดด้านเหตุผลแบบนิรนัย (Deductive reasoning) ซึ่งเป็นการส่งเสริมการปรับขยายโครงสร้างการคิดในแง่มุมต่าง ๆ ที่กว้างไกลกว่าการประยุกต์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความรู้ทางวิชาการมาใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้

4. องค์ประกอบของการคิดด้านการสังเคราะห์ เป็นการฝึกทักษะการคิดด้านเหตุผลแบบอุปนัย (Inductive reasoning) ซึ่งเป็นการส่งเสริมการปรับขยายโครงสร้างการคิดและความรู้จากข้อเท็จจริง หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่สังเกตได้มาบูรณาการเป็นความรู้ใหม่

6. ลักษณะการคิดวิเคราะห์

บลูม (สมนึก ภัทธีธรณี. 2551 : 144-147 ; อ้างอิงมาจาก Bloom. 1956 : unpagged) ได้จำแนกการคิดวิเคราะห์ออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสำคัญ หมายถึง การพิจารณาหรือจำแนกว่า ชั้นใด ส่วนใด เรื่องใด เหตุการณ์ใด ตอนใด สำคัญที่สุด หรือหาจุดเด่น จุดประสงค์สำคัญ สิ่งที่ชอบเร้นอยู่
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ หมายถึง การค้นหาความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะสำคัญของเรื่องราวหรือสิ่งต่างๆ ว่าสองชั้นส่วนใดสัมพันธ์กัน
3. การวิเคราะห์หลักการ หมายถึง การให้พิจารณาดูชั้นส่วนต่างๆ ว่าทำงานยึดกัน ได้หรือคงสภาพเช่นนั้นได้เพราะใช้หลักการใดเป็นแกนกลางจึงถามโครงสร้างหรือหลัก หรือวิธีการที่ยึด

สุวิทย์ มูลคำ (2547 : 23-24) ได้จำแนกการคิดวิเคราะห์ออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นความสามารถในการหาส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งของหรือเรื่องราวต่างๆ เช่น การวิเคราะห์ส่วนประกอบของพืช สัตว์ ข้าว ข้อความ หรือ เหตุการณ์ เป็นต้น
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของส่วนสำคัญต่างๆ โดยการระบุนความสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผลหรือความแตกต่างระหว่างข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้อง
3. การวิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถในการหาหลักการความสัมพันธ์ส่วนสำคัญในเรื่องนั้นๆ ว่าสัมพันธ์กันอยู่โดยอาศัยหลักการใด เช่น การให้ผู้เรียนค้นหาหลักการของเรื่องการระบุจุดประสงค์ของผู้เรียน ประเด็นสำคัญของเรื่อง เทคนิคที่ใช้ในการจูงใจผู้อ่านและรูปแบบของภาษาที่ใช้ เป็นต้น

7. ความสำคัญและคุณค่าของการคิดวิเคราะห์

วินิช สุธารัตน์ (2547 : 123-124) กล่าวถึง ความสำคัญและคุณค่าของการคิดวิเคราะห์ว่า

1. การคิดวิเคราะห์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน การคิดวิเคราะห์เป็นวิธีการของนักปราชญ์
2. การคิดวิเคราะห์ เป็นวิธีคิดที่ทำให้ผู้คิดมีความชำนาญในการคิด สามารถก่อให้เกิดผลผลิตทางปัญญาที่ดีกว่า และสามารถประเมินผลงานทางด้านสติปัญญาได้ดี ส่งผลให้การกระทำด้านต่าง ๆ มีเหตุผลดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งทางด้านการดำเนินชีวิตและการทำกิจกรรมการงานทั้งหลาย
3. การคิดวิเคราะห์ เป็นวิธีการที่บุคคลใช้ประเมินผลตนเอง เพื่อให้รู้ว่าตนเองมีวิธีการให้เหตุผลและตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ มีความสมบูรณ์เพียงพร้อมเพียงใด
4. การคิดวิเคราะห์ เป็นการคิดที่เต็มไปด้วยสาระ และมีส่วนสร้างความเจริญแก่วิทยาการทุก ๆ สาขา ทำให้ทุกเรื่องมีความสมบูรณ์ทางด้านเหตุผลและการปฏิบัติทั้งวิชาในสาขาวิทยาศาสตร์ ศิลปะและวิชาชีพ
5. การคิดวิเคราะห์ เป็นมาตรฐานการวัดผลทางสติปัญญาและการกระทำของมนุษย์ ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ที่ความสมบูรณ์ถูกต้องของการให้เหตุผลและการตัดสินใจต่าง ๆ

8. การวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์

การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (ลัวน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2539: 149-154) คือ การวัดความสามารถในการพิจารณาแยกแยะส่วนย่อยๆ ของเหตุการณ์เรื่องราว หรือเนื้อเรื่องต่างๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีจุดมุ่งหมายหรือประสงค์สิ่งใด และส่วนย่อยๆ ที่สำคัญนั้นแต่ละเหตุการณ์เกี่ยวพันกันโดยอาศัยหลักการใด จะเห็นได้ว่าความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์จะต้องมีเหตุผลมาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ การคิดวิเคราะห์จึงต้องอาศัยพฤติกรรมด้านความจำ ความเข้าใจ และด้านการนำไปใช้มาประกอบพิจารณาการวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์แบ่งแยกย่อยออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วิเคราะห์ความสำคัญ เป็นการวิเคราะห์มูลเหตุ ต่อนกำเนิด ผลลัพธ์ และความสำคัญของเรื่องราวทั้งปวง เป็นการเปรียบเทียบว่าเหตุผลใดถูกต้องที่สุด ตัวอย่างคำถาม เช่น คณิตศาสตร์สาขาใดต้องใช้เหตุผลมากที่สุด
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นความสามารถในการค้นหาความสำคัญย่อยๆ ของเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นต่างติดต่อเกี่ยวพันกันอย่างไร สอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร ตัวอย่างคำถามเช่น เพราะเหตุใดรัฐจึงโค้งงอตามแนวโค้งของโลก

3. วิเคราะห์หลักการ เป็นความสามารถที่จะจับเค้าเงื่อนของเรื่องราวที่น่าอัศจรรย์ หลักการใด มีเทคนิคการเขียนอย่างไรจึงชวนให้คนอ่านมีมโนภาพหรือยึดหลักปรัชญาใดอาศัย หลักการใดเป็นสื่อสารสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ตัวอย่างคำถาม เช่น การเกิดลมบกลมทะเล อาศัยหลักการใด Bloom (1956 : 201-207) ได้กล่าวถึง การวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์นั้น จะต้องพิจารณาทั้ง 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

1. การคิดวิเคราะห์ความสำคัญหรือเนื้อหาของสิ่งต่างๆ (Analysis of Element) เป็นความสามารถในการแยกแยะได้ว่า สิ่งใดจำเป็น สิ่งใดสำคัญ สิ่งใดมีบทบาทมากที่สุดประกอบด้วย

1.1 วิเคราะห์ชนิด เป็นการให้นักเรียนได้วินิจฉัยว่า สิ่งนั้น เหตุการณ์นั้นๆ จัดเป็นชนิดใดลักษณะใด เพราะเหตุใด เช่นข้อความนี้ (ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว) เป็นข้อความชนิดใด ต้นผักชีเป็นพืชชนิดใด ม้าน้ำเป็นพืชหรือสัตว์

1.2 วิเคราะห์สิ่งสำคัญ เป็นการวินิจฉัยว่าสิ่งใดสำคัญ สิ่งใดไม่สำคัญเป็นการ ค้นหาสาระสำคัญ ข้อความหลัก ข้อสรุป จุดเด่น จุดด้อย ของสิ่งต่างๆ เช่น สาระสำคัญของเรื่องนี้อะไร ควรตั้งชื่อเรื่องนี้ว่าอะไร การปฏิบัติตนเช่นนั้น เพื่ออะไร สิ่งใดสำคัญที่สุดสิ่งใดมีบทบาทมากที่สุดจากสถานการณ์นี้

1.3 วิเคราะห์เลศนัย เป็นการมุ่งค้นหาสิ่งที่แอบแฝงซ่อนเร้น หรืออยู่ เบื้องหลังจากสิ่งที่เห็น ซึ่งมีได้บ่งบอกตรง ๆ แต่มีร่องรอยของความจริงซ่อนเร้นอยู่ เช่น

1.3.1 สมทรงเป็นป่าของฉัน จึงหมายความว่า สมทรงเป็นผู้หญิง

1.3.2 ถ้าเห็นคนใส่เสื้อผ้าขะมุกขะมอมสกปรกจึงน่าจะเป็นคนยากจน

1.3.3 ข้อความนี้หมายถึงใครหรือสถานการณ์ใด

1.3.4 สมชายกับสมศรีเป็นพี่น้องกัน สมชายบอกว่าฉันเป็นหลานของเขา แต่สมศรีบอกว่า ฉันไม่ใช่หลานเธอ ทำไมคนทั้งสองจึงพูดไม่เหมือนกัน (เพราะว่าฉันเป็นลูกของสมศรี)

1.3.5 เรื่องนี้ให้ข้อคิดอะไร ผู้เขียนมีความเชื่ออย่างไร มีจุดประสงค์คืออะไร

2. การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) เป็นการค้นหา ความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ว่า มีอะไรสัมพันธ์กัน สัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร สัมพันธ์มากน้อยเพียงใด สอดคล้องหรือขัดแย้งกันได้แก่

2.1 วิเคราะห์ชนิดของความสัมพันธ์

2.1.1 มุ่งให้คิดว่ามีความสัมพันธ์แบบใด มีสิ่งใดสอดคล้องกัน หรือไม่ สอดคล้องกัน มีสิ่งใดเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ และมีสิ่งใดไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เช่น ลิง นก เป็ด เสือสัตว์ ชนิดใดไม่เขาพวก

2.1.2 มีข้อความใด มีสิ่งใดไม่สมเหตุสมผล เพราะอะไร

2.1.3 มีคำกล่าวใดสรุปผิด การตัดสินใจอย่างไรหรือการกระทำอะไรที่ไม่ถูกต้อง

2.1.4 ภาพที่1 คู่กับภาพที่2 ภาพที่3 คู่กับภาพใด

2.1.5 สองสิ่งนี้เหมือนกันอย่างไร หรือแตกต่างกันอย่างไร เช่นมีนักข่าวลงหนังสือพิมพ์ว่า “การกินกาแฟถึงกับทำให้ตาอักเสบได้ เนื่องจากผู้ดื่มกาแฟไม่ได้เอาช้อนออกจากถ้วยกาแฟ ช้อนจึงไปทิ่มตาขณะดื่ม” ข้อความนี้ไม่สมเหตุสมผล เพราะตาอักเสบไม่ได้มาจากกาแฟแต่มาจากช้อน จึงเป็นคำกล่าวที่สรุปข้อมูลไม่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อีกตัวอย่างหนึ่งที่เป็นการ

สรุปข้อมูล แต่ขาดการเชื่อมโยงจากข้อมูลรอบด้าน เช่น การสรุปว่าผู้หญิงสาวที่ทำงานสถานอาบ อบ นวด ต้องเป็นหมอนวด ซึ่งอาจมีผู้หญิงบางคนอาจทำงานอย่างอื่นในสถานอาบอบนวดก็ได้เช่นพนักงานบัญชี พนักงานทำความสะอาด พนักงานประชาสัมพันธ์ ในสถานอาบอบนวดก็ได้

2.2 วิเคราะห์ชนิดของความสัมพันธ์

2.2.1 สิ่งใดเกี่ยวข้องมากที่สุด สิ่งใดเกี่ยวข้องน้อยที่สุด

2.2.2 สิ่งใดสัมพันธ์กับสถานการณ์ หรือเรื่องราวมากที่สุด

2.2.3 การเรียงลำดับมาก น้อยของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เรียงลำดับความรุนแรง ไกล - ใกล้ มาก - น้อย หนัก - เบา ใหญ่ - เล็ก ก่อน - หลัง

2.3 วิเคราะห์ขั้นตอนความสัมพันธ์

2.3.1 เมื่อเกิดสิ่งนี้แล้ว เกิดผลลัพธ์อะไรตามมาบ้างตามลำดับ

2.3.2 การเรียงลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์ วงจรของสิ่งต่างๆ สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาตามลำดับขั้นตอน เช่น วิเคราะห์วงจรของฝน ฝิ่เสื่อ เป็นต้น

2.3.3 ผลสุดท้ายจะเป็นอย่างไร

2.4 วิเคราะห์จุดประสงค์และวิธีการ

2.4.1 การกระทำแบบนี้เพื่ออะไร

2.4.2 เมื่อทำอย่างนี้จะเกิดผลสัมฤทธิ์อะไร

2.4.3 ทำอย่างนี้มีเป้าหมายอะไร มีจุดมุ่งหมายอะไร

2.5 วิเคราะห์สาเหตุและผล

2.5.1 สิ่งใดเป็นสาเหตุของเรื่องนี้

2.5.2 หากไม่ทำอย่างนี้ผลจะเป็นอย่างไร

2.5.3 หากทำอย่างนี้ผลจะเป็นอย่างไร

2.5.4 ข้อความใดเป็นผลต่อกัน หรือขัดแย้งกัน

2.6 วิเคราะห์แบบความสัมพันธ์ในรูปอุปมาอุปไมย เช่น บินเร็วเหมือนนก ในน้ำมีปลาในนามีข้าว

3. การวิเคราะห์เชิงหลักการ (Analysis of Organizational Principles)

หมายถึงการหาโครงสร้างระบบ เรื่องราว สิ่งของและการทำงานต่างๆ ว่าสิ่งเหล่านั้นดำรงอยู่ได้ในสภาพเช่นนั้น เนื่องจากอะไร มีอะไรเป็นแกนหลัก มีหลักการอย่างไร มีเทคนิคอะไรหรือยึดถือคติอะไรมีสิ่งใดเป็นตัวเชื่อมโยง การคิดวิเคราะห์หลักการเป็นการวิเคราะห์ที่ถือว่ามีความสำคัญที่สุดการที่จะวิเคราะห์เชิงหลักการได้ดี จะต้องมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ดีเสียก่อน เพราะผลจากความสามารถในการวิเคราะห์องค์ประกอบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์จะทำให้สามารถสรุปเป็นหลักการได้ ประกอบด้วย

3.1 วิเคราะห์โครงสร้าง เป็นการค้นหาโครงสร้างของสิ่งต่างๆ เช่น การทำวิจัยมีกระบวนการทำอย่างไร สิ่งนี้บ่งบอกความคิดหรือเจตนาอะไร คำกล่าวนี้มีลักษณะอย่างไร ส่วนประกอบของสิ่งนี้มีอะไรบ้าง

3.2 วิเคราะห์หลักการ เป็นการแยกแยะเพื่อค้นหาความจริงของสิ่งต่างๆแล้วสรุปเป็นคำตอบหลักได้ เช่น หลักการของเรื่องนี้มีว่าอย่างไร เหตุใดความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงไม่มีที่ท่าว่าจะยุติลงได้ หลักการในการสอนของครูควรจะเป็นอย่างไร เป็นต้นลักษณะของสิ่งต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ เช่น วิเคราะห์วัตถุ วิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์บุคคล วิเคราะห์ข้อความ วิเคราะห์ข่าว วิเคราะห์สารเคมี เป็นต้น สรุปได้ว่าการวิเคราะห์ทั้งข้อมูลเชิงกายภาพ เชิงรูปธรรม และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงนามธรรม

ดังนั้นครูผู้เป็นกัลยาณมิตรจึงเป็นผู้สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นกิจกรรมการบูรณาการการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดความสามารถตามศักยภาพของตน ทั้งความคิดและการกระทำ

เหตุผลเชิงจริยธรรม

1. ความหมายของเหตุผลเชิงจริยธรรมและจริยธรรม

ดวงตา เครือทิวา (2544 : 14) ได้ให้ความหมายของเหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจหรือเบื้องหลังการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เมื่อบุคคลใช้เหตุผลจะสามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นเหตุผลระดับใด ซึ่งเหตุผลที่แสดงออกมาจะแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล โดยเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่ำสุดเป็นระดับที่บุคคลมี

ความเห็นแก่ตัวมากที่สุด และค่อย ๆ ลดความเห็นแก่ตัวลงตามลำดับ เปลี่ยนเป็นเห็นพวกพ้อง เห็นแก่ส่วนรวมจนในที่สุดเป็นการทำความดี เพื่อความดีโดยแท้จริงไม่หวังผลตอบแทนในการกระทำนั้น

สุดใจ บุญอารีย์ (2546 : 16) ให้นิยามเหตุผลเชิงจริยธรรมว่า เป็นกระบวนการหรือลักษณะของการคิดในระดับต่างๆ ที่บุคคลใช้เป็นหลักในการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องถูกผิด

อัญชลี เครือคำขาว (2540 : 57) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจหรืออยู่เบื้องหลังการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่างๆ เมื่อบุคคลใช้เหตุผลจะสามารถวินิจฉัยได้ว่าป็นเหตุผลระดับใด

ฤกษ์ชัย คุณูปการ (2539 : 131) ให้นิยามเหตุผลเชิงจริยธรรมว่า หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจได้ด้วยตนเองว่า เขาควรจะทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำหน้าที่เป็นเหตุจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ บุคคลจึงสามารถประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของผู้อื่นได้โดยการสังเกต และซักถามเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำต่างๆ ของเขา

ดวงเดือน พันธุนาวิน (2524 : 2-5) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลในการเลือกหรือไม่เลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องแสดงมูลเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่างๆ ตลอดจนพัฒนาการทางด้านอื่นๆ ของบุคคล โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านสติปัญญาและพัฒนาการทางด้านอารมณ์ด้วย

พุทธทาส อินทปัญญา (2514 : 17) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรมหรือศีลธรรม ได้แก่ ระเบียบซึ่งมุ่งปฏิบัติให้เกิดความสุข ความสงบสุข เนื่องด้วยสังคมเป็นส่วนใหญ่ซึ่งมนุษย์ได้ทำขึ้นบัญญัติขึ้น แต่งตั้งขึ้นตามเหตุผลของมนุษย์ หรือความต้องการของมนุษย์นั่นเอง

ราชบัณฑิตยสถาน (2526 : 214) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

ประสาธ อิศรปริดา (2531 : 120) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรมตรงกับคำว่า Morality ในภาษาอังกฤษซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำว่า Moralis ในภาษาลาตินตามรากศัพท์นั้น จริยธรรมหมายถึง จารีต ประเพณี มารยาท หรือความประพฤติในสังคมหรือรูปแบบของพฤติกรรมซึ่งปฏิบัติตามมาตรฐานของกลุ่ม

ประวีณ ณ นคร (2527 : 1-3) ได้ให้ความหมายของจริยธรรม คือ ปทัสถานแห่งความประพฤติในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบของศาสนา รูปแบบของวงการวิชาชีพ และวงงานต่าง ๆ ดังนี้

1. จริยธรรมในรูปแบบของศาสนา คือ ศีลธรรมและคุณธรรม
2. จริยธรรมในรูปแบบของวงการวิชาชีพ คือ จรรยาบรรณและจรรยา ซึ่งจรรยาบรรณ หมายถึง ข้อกำหนดอันเป็นปทัสถานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ยึดถือปฏิบัติและ

จรรยาหมายถึง ลักษณะเชิงพฤติกรรมที่มีอยู่ในตัวผู้ประกอบวิชาชีพหรือแสดงออกมาจากตัวคนดังกล่าวนี้ทั้งนี้เพื่อศักดิ์ศรีของผู้ปฏิบัติและประสิทธิผลของงาน

3. จริยธรรมในรูปแบบของวงงานหรือหมู่คณะ คือวินัยซึ่งเป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์อันเป็นปทัสถานสำหรับคนในวงงาน หรือหมู่เหล่านั้น ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายวิชาชีพต้องถือปฏิบัติร่วมกันเพื่อประสิทธิผลของงาน

สุริย์ มีผลกิจ (2550 : 121) ให้ความหมายของ จริยธรรม คือธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ได้แก่ ศีลธรรม กฎแห่งศีลธรรม

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2542 : 88) ได้ให้ความหมายของ จริยธรรม แยกออกเป็นจริย+ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติหรือกิจที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม มีความหมายหลายอย่างเช่น คุณความดี หลักคำสอนศาสนา จึงนำคำสองคำมารวมกันได้ความหมายว่า หลักแห่งความประพฤติ หรือ แนวทางของการประพฤติ

มองติเมเยอร์ (สุทธิพร บุญส่ง. 2549 : 12-13 ; อ้างอิงมาจาก Montenmayer.1994) กล่าวว่า จริยธรรมสามารถนิยามได้ถึง ศาสตร์ของพฤติกรรมทางศีลธรรม บนพื้นฐานของวัฒนธรรมทางสังคม และเป็นหลักการมาตรฐานสำหรับพฤติกรรมมนุษย์ที่นับได้ว่าเป็นศาสตร์ของการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง

ศิริลักษณ์ เกิดจันทร์ตรง (2540 : 75) ได้สรุปคำว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติปฏิบัติตน และลักษณะนิสัยที่แสดงออกทั้งด้านส่วนตัวและสังคมโดยรวม โดยมีลักษณะของความดี ความถูกต้องอยู่บนรากฐานของศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี โดยมีแนวทางความประพฤติเพื่อให้สังคมเรียบร้อยและเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

2. ความสำคัญของเหตุผลเชิงจริยธรรมและจริยธรรม

ในชีวิตประจำวันของคนเราจะต้องเผชิญกับปัญหาที่ต้องขบคิดต้องตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา ปัญหาบางอย่างง่ายต่อการตัดสินใจ ไม่ต้องใช้ความคิดใช้เวลามากนักแต่บางปัญหามีความยุ่งยากซับซ้อนต้องใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจบุคคลที่พิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผล จะสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและสังคม

พิชาญ สำอางศรี (2527: 14) กล่าวถึง เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นเหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจหรืออยู่เบื้องหลังการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่างๆ เมื่อบุคคลได้ให้เหตุผล เราสามารถวินิจฉัยความดีความ เป็นเหตุผลขั้นไหนตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งแบ่งออกเป็น3 ระดับใหญ่ คือ ระดับต่ำหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์ มีลักษณะยึดความต้องการของตนเองเป็นศูนย์กลางระดับกลางหรือระดับตามกฎเกณฑ์ มีลักษณะยึดความต้องการของกลุ่มคนเป็นหลัก ระดับสูงหรือ

ระดับเหนือกฎเกณฑ์ มีลักษณะยึดความต้องการและประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก แต่ละระดับจะแบ่งแยกย่อยออกเป็นระดับละ 2 ชั้น รวมเป็นชั้นเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ชั้น

เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นต่ำสุด เป็นชั้นที่บุคคลมีความเห็นแก่ตัวมากที่สุดและค่อยๆลดความเห็นแก่ตัวลงตามลำดับชั้น เปลี่ยนเป็นเห็นแก่พวกพ้องในที่สุดยึดหลักอันเป็นอุดมคติ โดยเห็นแก่ส่วนรวมอันหมายถึงมนุษยชาติ ฉะนั้นการที่บุคคลมีเหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับสูง ย่อมเป็นที่ต้องการของสังคม

จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตและสังคม มีส่วนสำคัญที่จะนำความสุขและความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมนั้น ๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีจริยธรรมจิตใจก็ยอมสูงส่ง มีความสะอาดและสว่างในจิตใจ จะทำการใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นบุคคลที่มีค่า มีประโยชน์ต่อสังคม คนทุกคนควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมไปพร้อม ๆ กันเนื่องด้วย จริยธรรมและคุณธรรมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมมาก ซึ่งอาจสรุปความสำคัญของจริยธรรมและคุณธรรมได้ดังนี้ คือ (วศิน อินทสระ, 2534)

1. ช่วยให้มีชีวิตดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสงบ ไม่พบอุปสรรค ถ้าคนในสังคมทุกคนมีคุณธรรมและจริยธรรม สังคมของเราก็จะสงบสุขตามไปด้วย ทุกคนจะใช้เวลาที่มีทั้งหมดช่วยกันพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญมั่นคง เป็นปึกแผ่น เป็นอารยประเทศ ไม่ต้องแบ่งเวลาไปคอย ระมัดระวังอันตรายใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของคนแล้ว

2. ช่วยให้เราสัมผัสสัมผัสปัญญะอยู่ตลอดเวลา คุณธรรมและจริยธรรมที่มีอยู่ในตัวแต่ละคน จะเตือนสติให้รักษาเกียรติยศชื่อเสียงของตนเองและวงศ์ตระกูล ไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น รุ้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า สังคมก็จะสงบสุข ประเทศชาติก็จะมั่งคั่งมั่นคง

3. ช่วยสร้างความมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติโดยจะเป็นตัวกำหนดการประพฤติปฏิบัติของบุคคลให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ ที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าถูกต้อง กฎเกณฑ์นั้นจะมาจากความพอใจของคนเพียงคนเดียวไม่ได้คนเมื่ออยู่ในสังคมจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นญาติพี่น้อง หรือเพื่อนฝูงร่วมสังคมเดียวกัน จะอยู่คนเดียวยอมเป็นไปไม่ได้เมื่อบุคคลประพฤติตามคุณธรรมและจริยธรรมของสังคม ชีวิตก็จะมีระเบียบไม่ต้องพบกับอุปสรรค ถ้าทุกคนปฏิบัติเหมือนกัน สังคมและประเทศชาติก็จะเป็ระเบียบตามไปด้วย

4. ช่วยควบคุมไม่ให้คนชั่วมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นนับว่าเป็นคุณแก่สังคม เพราะนอกจากจะเป็นตัวอย่างโดยการขึ้นทางอ้อมแล้วยังจะออกปากแนะนำสั่งสอนโดยตรงได้อีกด้วย เช่น แนะนำให้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม อย่าเห็นแก่ตัว อย่าเห็นแก่ได้จนสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มิฉะนั้นผู้ที่คอยยึดเราเป็นตัวอย่างอาจหมดความศรัทธา และหมดกำลังใจสร้างคุณธรรมและจริยธรรมหันกลับไปทำความชั่วเช่นเดิมได้อีก

5. ช่วยทำให้มนุษย์นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ร่ำเรียนมาสร้างสรรค์แต่สิ่งที่มีคุณค่า ถ้ามนุษย์นำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการประกอบอาชีพที่สุจริตย่อมสร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้แก่คนทั่วไป รวมทั้งสังคมและประเทศชาติด้วย แต่ในทางตรงข้าม ถ้ามนุษย์ขาดคุณธรรมและจริยธรรมก็จะนำความรู้และประสบการณ์ที่มีไปเบียดเบียนเอาเปรียบผู้อื่น สร้างความเสียหายให้สังคมและประเทศชาติเพียงหวังให้ตนเองมีทรัพย์สินมีความสุข ผู้อื่นจะทุกข์อย่างไรก็ไม่คำนึงถึง

6. ช่วยควบคุมความเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจของคนให้เติบโตไปพร้อม ๆ กัน ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีสูงมาก ถ้ามนุษย์นำความเจริญนี้มาใช้ในทางที่ผิด เช่น สร้างอาวุธมาประหัตประหารกัน จนคนล้มตายลงเป็นจำนวนมากโดยหวังความเป็นใหญ่ ความมีอำนาจ ความเดือดร้อนก็จะเกิดแก่คนทั่วไป แต่ถ้าผู้ผลิตเทคโนโลยีมีคุณธรรมและจริยธรรมเหตุการณ์เหล่านี้ก็จะไม่เกิด สิ่งที่จะได้รับการสร้างหรือผลิตขึ้นมาก็จะมุ่งแต่ประโยชน์ที่จะเกิดแก่คนทั่วไป เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องถ่ายภาพเอกสาร ดาวเทียม ฯลฯ เพราะมีจิตใจที่สงบสุขจึงสร้างสรรค์แต่สิ่งที่มีคุณค่าต่อคนในสังคมและประเทศชาติ

ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมที่กล่าวมานี้ประเด็นที่สำคัญก็คือ สามารถลดปัญหาและขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติได้เมื่อทุกคนประพฤติปฏิบัติ ตนดี แลว อุปสรรค ศัตรูภัยอันตราย ก็จะหมดสิ้นไป ผู้คนมีแต่ความรักต่อกัน สังคมมีแต่ความสงบ และประเทศชาติก็จะเจริญรุ่งเรือง

3. ประเภทของจริยธรรม

ศีลวิภังค์ ลีจิงเจริญผล (สุทธิพร บุญส่ง. 2549 : 17 ; อ้างอิงมาจาก ศีลวิภังค์ ลีจิงเจริญผล. 2538) ซึ่งเป็นลักษณะในทิศทางเดียวกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ (2524 : 2-3) ได้แบ่งลักษณะทางจริยธรรมของมนุษย์ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนของตนนั้นถือว่าการกระทำชนิดใดเลวควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมมากนักเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรม หรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคล

2. ทักษะเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทักษะเชิงจริยธรรมของบุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติ อาจมีทัศนคติแตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทักษะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นมีความหมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะทัศนคติเชิงจริยธรรมนั้นรวมทั้งความรู้และความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจหรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การศึกษา เหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่าบุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกันอาจจะมีจริยธรรมที่คล้ายคลึงกันได้เสมอ และบุคคลที่มีการกระทำเหมือนกันอาจมีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำและระดับจริยธรรมที่แตกต่างกันได้ นอกจากนี้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ของบุคคลด้วยโดยเฉพาะพัฒนาการทางสติปัญญา และอารมณ์ ตลอดจนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ของบุคคลอีกด้วย

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรืองดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ หรือค่านิยมในสังคมนั้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าจริยธรรมด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรงต่อความผาสุก และความทุกข์ของสังคม

4. องค์ประกอบของจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุนาวิน (2524) ได้แบ่งจริยธรรมออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. เนื้อหาของจริยธรรม คือ สิ่งที่สังคมสั่งสอนลูกหลานว่าทำสิ่งนั้นดี สิ่งนี้ไม่ดี เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ทำแล้วจะได้รับการสรรเสริญจากสังคมลงโทษ เป็นเนื้อหาความรู้ทางศาสนา ทางกฎหมาย ระเบียบประเพณีของหมู่เหล่าอาจอยู่ในรูปของค่านิยมของสังคมหรือเจตคติของบุคคล และในรูปของบุคลิกภาพที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมต่าง ๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความก้าวร้าว เนื้อหาของจริยธรรมนั้น แต่ละสังคมอาจแตกต่างกันได้มาก สิ่งที่สังคมหนึ่งว่าดีอีกสังคมหนึ่งอาจว่าไม่ดี จะเปรียบเทียบว่าใครมีจริยธรรมสูงต่ำกว่ากันได้ยาก

2. โครงสร้างของจริยธรรม จะแบ่งจริยธรรมตั้งแต่ต่ำไปถึงจริยธรรมสูงออกเป็นชั้น ๆ การพิจารณาด้านนี้เกิดจากการพิจารณาการรู้การคิดของมนุษย์ว่ามีโครงสร้างเช่นกันหรือไม่ เช่น ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจท์และโคลเบอร์ก ได้ขยายความคิดออกจาก 3 ชั้น เป็น 6 ชั้น เรียกว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งจริยธรรมด้านโครงสร้างนี้อาจเปรียบเทียบคนในสังคมต่าง ๆ ว่าอยู่ในชั้นเดียวกันหรือต่างกันได้

เพียเจท์พบว่า ระดับชั้นของจริยธรรมของบุคคลแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ (โกศล มีคุณ. 2533 : 70 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. 1959 : unpagged)

1. ชั้นก่อนจริยธรรม เป็นขั้นต่ำที่บุคคลยังไม่เกิดความคิดเกี่ยวกับสิ่งใดผิดสิ่งใดถูกสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร
2. ชั้นยึดคำสั่ง ในขั้นนี้บุคคลจะเชื่อฟังและยึดถือเอาคำสั่งของผู้ที่มีอายุมีอำนาจเหนือเป็นหลัก

3. ชั้นยึดหลักแห่งตน ผู้ที่มีจริยธรรมอยู่ในขั้นนี้จะลักษณะคล้ายความเกรงกลัวอำนาจจาก ภายนอก และจะค่อยเกิดหลักภายในจิตของตนเองขึ้น

โคลเบอร์ก ถือเอาหลักของการตัดสินใจให้เหตุผล ในการแก้ปัญหาทางจริยธรรมหรือเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งสะท้อนถึงจริยธรรมของคน แบ่งเป็น 3 ระดับ 6 ขั้น ดังนี้ (บุญสม โพธิ์เงิน. 2537 : 15-30 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1969 : 391)

ระดับก่อนกฎเกณฑ์

ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ

ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัลระดับตามเกณฑ์

ระดับตามกฎเกณฑ์

ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ

ขั้นที่ 4 หลักการทำตามหน้าที่สังคมระดับเหนือกฎเกณฑ์

ระดับเหนือกฎเกณฑ์

ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา

ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ Kohlberg : บุคคลจะทำความดี ละเว้นไม่ทำความชั่วขึ้นอยู่กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น ดังนี้ (นารินทร์ รักวิจิตรกุล, 2551)

ขั้นที่ 1 หลีกเลี่ยงการลงโทษ

ขั้นที่ 2 แสวงหารางวัล

ขั้นที่ 3 ทำตามความเห็นชอบของกลุ่ม / ของคนอื่น

ขั้นที่ 4 ทำตามกฎระเบียบ, กฎหมาย หลักศาสนาเพราะเห็นความสำคัญของ

ส่วนรวม

ขั้นที่ 5 เจตนาที่จะทำในสิ่งที่ตนเห็นว่าถูกต้องกว่าควรเพื่อส่วนรวม เป็นตัวของตัวเอง ละอายใจเมื่อทำความชั่ว ภูมิใจเมื่อทำความดี เช่น มีหิริ

ขั้นที่ 6 ยึดอุดมคติสากลเป็นแนวปฏิบัติ เช่น โอดตปปะ มนุษย์ธรรม (ศีล 5)เมตตาธรรม และความเสมอภาคยุติธรรม (ไม่มีอคติ 4)

จำรัส ดวงธิดา (2522) ได้อธิบายถึงจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา 3 ระดับ คือ

1. อัตตัญญูจริยา หมายถึง ความประพฤติดต่อบุคคลของแต่ละคน คือ การทำตนให้ดี

2. ญาติตถจริยา หมายถึง ความประพฤติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในสายเลือด พ่อ แม่ ลูก เมีย ญาติ พี่น้อง เป็นการสงเคราะห์ตามหน้าที่ของแต่ละบุคคล

3. โลกทัศน์จริยา หมายถึง การประพฤติของบุคคลต่อส่วนรวม หรือชั้นนอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา คือ การช่วยเหลือผู้อื่นที่ยังช่วยตัวเองไม่ได้

นักจิตวิทยา ได้จำแนกจริยธรรมออกเป็นหลายลักษณะต่าง ๆ กัน ดังเช่น บราวน์ (Brown. 1977 : 411) ได้จำแนกจริยธรรมออกเป็น 3 มิติ คือ

1. ความรู้ (Knowledge)
2. ความประพฤติ (Conduct)
3. ความรู้สึก (Feeling)

ฮอฟฟ์แมน (Hoffman. 1979 : 958-966) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ใกล้เคียงกับบราวน์ กล่าวคือ เขาเชื่อว่าการซึมซาบจริยธรรม (Moral Internalization) ประกอบไปด้วย 3 กระบวนการที่อิสระจากกัน และต่างก็มีพื้นฐานเชิงประสบการณ์ต่างกัน กระบวนการทั้ง 3 ได้แก่

1. ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought)
2. ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling)
3. พฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)
5. ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับจริยธรรม

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psycho-analytic Theory) (พรวณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530) ทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์ที่กล่าวถึง คือ ฟรอยด์ (Freud) เขาเชื่อว่าจริยธรรมของคนนั้นอยู่ในส่วนตนที่เรียกว่า ตนในคุณธรรม (Superego) ซึ่งเป็นตนที่ได้รับการขัดเกลาจากสังคม โดยฟรอยด์ แบ่งตนของมนุษย์เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. Id (Primitive Self) ได้แก่ ตนในจิตใต้สำนึกของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์มีมาพร้อมกำเนิด และเป็นตนที่เป็นแหล่งกำเนิดของแรงขับพื้นฐานทั้งหมด
2. Ego (Present Self) ได้แก่ ตนในจิตใต้สำนึก และจิตในสำนึก บางส่วนที่เราอาจรับรู้ หรือได้รับรู้บางส่วนในปัจจุบัน
3. Superego (Self with Ethics) ได้แก่ตนในจิตใต้สำนึกเป็นส่วนมากอาจมีจิตใต้สำนึกแฝงอยู่บ้าง เป็นตนที่ได้รับการขัดเกลาจากกฎเกณฑ์ของสังคมแล้ว

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) (พรวณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530)

นักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนั้น ได้นำหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) หรือวัฒนธรรม (Culture) เป็นตัวกำหนดเงื่อนไขทางสังคม (Social Contingencies) ให้กับเด็กแต่แรกเกิด ในทัศนะของนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมหรือการเรียนรู้ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมเกิดขึ้นจากการประพฤติ

ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม โดยมีแรงจูงใจพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีววิทยาการแสวงหารางวัล ตลอดจนการหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ มนุษย์จึงมีปทัสถาน (Norm) ของจริยธรรมตามแนวโครงสร้างของสังคมที่มนุษย์อยู่นั่นเอง

นักจิตวิทยาทางการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) เช่น เซียร์ส (Sears) ฮอฟแมน (Hoffman) แบนดูรา และ วอลเตอร์ (Bandura and Walters) หรือมิลเลอร์ และ ดอลลาร์ด (Mileer and Dollard) จึงได้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของมนุษย์ เซียร์ส (Sears) เชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดู (Child-rearing Practice) มีอิทธิพลอย่างยิ่งในการปลูกฝังจริยธรรมให้กับเด็ก ส่วนแบนดูรา (Bandura) เชื่อว่าการสร้างค่านิยมและจริยธรรมของเด็กนั้นคือ การที่เด็กให้ผู้เรียนรู้ในลักษณะของการลอกเลียนแบบ โดยเด็กจะสังเกตพฤติกรรมจริยธรรมของคนที่อยู่ใกล้ชิดและบันทึกในความทรงจำ แล้วจึงถ่ายทอดพฤติกรรมนั้นในลักษณะที่ใกล้เคียงกับความคิดรวบยอดการลอกเลียนเอกลักษณ์ (Identification) ของฟรอยด์ (Freud)

จากการศึกษาของนักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคม อาจสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมของมนุษย์ได้ ดังนี้

1. พัฒนาการทางจริยธรรม คือ การที่มนุษย์พัฒนาพฤติกรรมและความรู้สึกให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดว่าถูกต้อง มากกว่าจะเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของการคิดการเข้าใจปัญญา (Cognition)
2. ตัวเสริมแรงหรือแรงจูงใจจะทำให้เกิดพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นมีพื้นฐานมาจากความต้องการทางสรีระหรือความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ที่จะได้รับการยอมรับหรือรางวัลทางสังคม
3. พัฒนาการทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัฒนธรรม
4. ปทัสถาน (Norm) ของจริยธรรมเป็นมาตรฐานของจริยธรรมได้มาโดยการเรียนรู้จากวัฒนธรรมของสังคม (External Cultural Rules)
5. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงพฤติกรรม ได้แก่ ตัวเสริมแรงทางบวกและทางลบ ตัวแบบพฤติกรรมที่มีอิทธิพล เช่น บิดา มารดา หรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อสังคมนั้น ๆ

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

จากการพินิจศึกษาแบบระยะยาวของโคลเบอร์ก (ประสาท อิศรปริดา, 2531) (อ้างอิงมาจาก Kohlberg, 1976) พบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กและวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ โดยจริยธรรมจะพัฒนาขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของเพียเจท์ เพราะการที่เด็กจะมีวินิจัยจริยธรรม (Moral Judgement) ว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี สิ่งใดควรหรือไม่ควรนั้น ต้องอาศัยการใช้เหตุผลเชิงตรรกวิทยาและความคิดเชิงนามธรรม เช่น คนที่มีพัฒนาการด้านจริยธรรมได้ในระดับต้น ๆ ส่วนผู้ที่มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาจนถึงขั้น

ปฏิบัติการคิดด้วยนามธรรม (Formal Operational Stage) ก็จะพัฒนาการด้านจริยธรรมในระดับสูงสุดได้ และโคลเบอร์ก (Kohlberg) ได้สรุปผลการศึกษาของเขาว่า จริยธรรมจะมีอยู่ 3 ระดับใหญ่ ๆ ในแต่ละระดับจะแยกย่อยได้อีกระดับละ 2 ชั้น รวมเป็น 6 ชั้น โดยเริ่มจากระดับต่ำสุดไปสู่ระดับสูงสุด ดังนี้

1. ระดับก่อนเกณฑ์ (Preconventional level) ระดับนี้เด็กจะเริ่มรู้จักตัดสินใจที่พบเห็นว่าผิดหรือถูก ดีหรือเลว โดยไม่เข้าใจในกฎเกณฑ์หรือนามธรรม เป็นการตัดสินใจที่ถูกครอบงำโดยสิ่งภายนอกจริยธรรม ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นพื้นฐานแรกสุด ขั้นนี้จริยธรรมจะเกิดขึ้นเพราะต้องการที่จะหลีกเลี่ยงการทำโทษ เด็กจะตัดสินใจว่าสิ่งใดควรไม่ควร ดีไม่ดี จากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ทั้งการกระทำ การคิด ซึ่งปรากฏในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 7 ปี

ขั้นที่ 2 ในขั้นนี้เด็กจะตัดสินใจว่า สิ่งใดควรไม่ควร ดีหรือไม่ดี ถูกหรือผิดโดยยึดเอาความพอใจที่มีพื้นฐานจากความต้องการของตนเองเป็นหลัก หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ เด็กจะเกิดสำนึกทางจริยธรรมว่า สิ่งใดดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร ด้วยการคำนึงถึงรางวัลเป็นสำคัญ หากพฤติกรรมใดทำไปแล้วเขาได้รับรางวัล หรือเกิดความพอใจจากปฏิกิริยาโต้ตอบของผู้อื่นก็จะสรุปว่าพฤติกรรมนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะที่ควร นอกจากนั้นเด็กในขั้นนี้ยังมีความคิดว่าสิ่งที่เหมาะสมและดีนั้นจะต้องอยู่ในรูปของการแลกเปลี่ยน (ทางรูปธรรม) ที่เท่าเทียมกันเช่น เมื่อฉันทนเหงาหลังให้ท่าน ท่านก็จะต้องทนเหงาหลังให้ฉันเป็นการตอบแทน ขั้นนี้เด็กจะมีอายุระหว่าง 7-10 ปี ซึ่งยังไม่สามารถเข้าใจถึงความซื่อสัตย์ หรือความยุติธรรม

2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ระดับนี้เป็นระดับที่เด็กจะเริ่มรู้จักกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมยึดปฏิบัติอยู่ เช่น ข้อห้าม จารีต กฎหมาย เป็นต้น เด็กจะต้องตัดสินใจว่า สิ่งใดควรหรือไม่ควร โดยยึดเอากฎของกลุ่มหรือสังคมเป็นแกนกลางในการวินิจฉัยความดี ความเลว ระดับนี้แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ

ขั้นที่ 3 ขั้นนี้เด็กจะเริ่มเรียนรู้พฤติกรรมที่ดีหรือเหมาะสมนั้นจะต้องเป็นที่พอใจหรือเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น หรือเด็กจะเกิดความสำนึกว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรโดยพิจารณาจากการคาดหวัง ท่าทีของผู้อื่นในสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ซึ่งจะปรากฏในเด็กอายุระหว่าง 11-16 ปี

ขั้นที่ 4 ขั้นนี้เป็นขั้นที่เด็กจะเกิดความสำนึกถึงสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมควรหรือไม่ควร ดีไม่ดี ก็โดยการยึดเอากฎระเบียบเป็นมาตรฐานของการวินิจฉัย เขาจะตัดสินใจว่าสิ่งใดควรหรือไม่ ก็โดยคำนึงถึงหน้าที่ การเคารพต่อผู้มีอำนาจเหนือกว่ากฎระเบียบที่สังคมยึดถือ หรือปฏิบัติอยู่ ในขั้นนี้จะพบในเด็กวัยรุ่นตอนกลาง คือ มีอายุระหว่าง 16-20 ปี

3. ระดับเหนือเกณฑ์ (Postconventional Level) ระดับนี้เป็นระดับบุคคลจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาถึงขั้นสูงสุด เขาจะเกิดการวิเคราะห์วิจารณ์ถึงสิ่งที่มีอยู่การสำนึกว่าสิ่งใด

เหมาะหรือไม่เกิดจากความนึกคิดภายในตนอย่างอิสระไม่ได้ขึ้นอยู่กับอำนาจภายนอกเพียงอย่างเดียว เหมือนระดับแรก ๆ จริยธรรมระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 5 ผู้ที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมถึงขั้นนี้ ส่วนมากจะอยู่ในวัยผู้ใหญ่ หรือวัยรุ่นตอนปลาย จะตัดสินใจว่าการกระทำที่เหมาะสมที่ควรนั้นจะต้องถูกกำหนดจากความคิดอย่างมีเหตุผล โดยใช้วิจารณ์ญาณของตนเองให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสังคมส่วนใหญ่ทั้งหมด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งจริยธรรมขั้นนี้จะเป็นขั้นที่บุคคลเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามเกณฑ์ของสังคม ซึ่งไม่ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่นและคนหมู่มาก ฉะนั้นลักษณะสำคัญของผู้ที่พัฒนาการถึงขั้นนี้ก็ได้อีก การเป็นผู้มีเหตุผล มีจุดหมายแน่นอน ทำตามคำสั่งญาติที่ตนให้ไว้กับผู้อื่นเคารพตน ไม่พยายามลิดรอนสิทธิของผู้อื่น และสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ สรุปได้ว่าจริยธรรมขั้นนี้จะถูกกำหนดจากทั้งความคิดภายในตนเอง และจากสังคมภายนอก

ชั้นที่ 6 ชั้นนี้มีความสำคัญว่า สิ่งใดถูกหรือผิด ดีหรือเลวจะกำหนดขึ้นโดยความรู้สึก ผิดชอบหรือมโนธรรม (Conscience) ขั้นนี้เขาจะสามารถควบคุมตนเองจากภายใน ไม่ขึ้นอยู่กับแรงบังคับจากภายนอก บุคคลที่พัฒนาถึงขั้นที่ 6 นี้จะพบในวัยผู้ใหญ่ที่มีความเจริญทางสติปัญญา จะยึดหลักธรรมที่เขาคิดว่าถูกต้องอย่างแน่นแฟ้น คำนึงความถูกต้องยุติธรรมยอมรับในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มีอุดมคติและคุณธรรมประจำใจ มีความยึดหยุ่นและยึดหลักจริยธรรมของตนอย่างมีสติ ด้วยความยุติธรรม และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เคารพในความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ละอายและเกรงกลัวต่อบาป

โคลเบิร์ต อธิบายว่า ขั้นนี้เป็นหลักการมาตรฐานจริยธรรมสากล เป็นหลักการเพื่อมนุษยธรรม เพื่อความเสมอภาคในสิทธิมนุษยชนและเพื่อความยุติธรรมของมนุษย์ทุกคน ในขั้นนี้สิ่งที่ “ถูก” และ “ผิด” เป็นสิ่งที่ขึ้นมโนธรรมของแต่ละบุคคลที่เลือกยึดถือ

6. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม

ชาญชัย อินทรประวัตติ และพวงเพ็ญ อินทรประวัตติ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. 2545 : 186 ; อ้างอิงมาจาก ชาญชัย อินทรประวัตติ และพวงเพ็ญ อินทรประวัตติ. 2534 : 89-92) ได้นำเสนอแนวทางและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม พร้อมตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม มีดังนี้

1. ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนก่อนว่าอยู่ในระดับใด ซึ่งอาจจะทำการวิเคราะห์โดยใช้การเล่าสถานการณ์ให้ฟัง อ่านกรณีศึกษา แล้วให้ผู้เรียนบอกเหตุผลเชิงจริยธรรมของตนเองหรือของตัวละครในเรื่อง หรือจากการสังเกตพฤติกรรม
2. ผู้สอนควรจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ยิน ได้ฟังการบอกหรือให้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับสูงขึ้นกว่าระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมที่เขามีอยู่

3. ผู้สอนควรจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้พบกับปัญหาที่ขัดแย้งกับระดับความคิดของผู้เรียนเอง เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดในระดับที่สูงขึ้น โดยผู้สอนจะเป็นผู้ชี้แนะเพื่อให้ผู้เรียนมีความเห็นคล้อยตามไปในทิศทางที่ปรารถนา

ชาญชัย อินทรประวัตติ และพวงเพ็ญ อินทรประวัตติ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. 2545 : 186 ; อ้างอิงมาจาก ชาญชัย อินทรประวัตติ และพวงเพ็ญ อินทรประวัตติ. 2534 : 89-92) ได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรมพร้อมด้วยตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. ชี้แนะเสนอปัญหา

1.1 ผู้สอนนำเสนอปัญหา ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของปัญหา กรณีศึกษา ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ เรื่องจริง โดยอาจจะใช้วิธีการนำเสนอด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การอ่านให้ฟัง การใช้สื่ออื่น ๆ เช่น ฟังจากวิทยุ ดวีดิทัศน์ เป็นต้น แต่ผู้สอนจะต้องมั่นใจว่าผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่เป็นประเด็นนั้นทุกคน

1.2 ผู้สอนอธิบายเพื่อชี้ประเด็นปัญหาหรือข้อเท็จจริง หรืออาจจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวที่นำเสนอจนทุกคนเข้าใจชัดเจน

1.3 ผู้สอนเปิดการอภิปรายทั่วไปทั้งชั้น โดยผู้สอนอาจจะเป็นผู้นำการอภิปราย ซึ่งอาจจะใช้คำถามเพื่อขยายความคิดของผู้เรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการนำไปสู่การอภิปรายกลุ่มย่อย

2. ชี้แนะแบ่งกลุ่มผู้เรียน

การแบ่งกลุ่มผู้เรียนในแต่ละกลุ่มย่อยควรจะมีผู้เรียนที่มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อที่พวกเขาจะได้แสดงผลประกอบการอภิปรายทัศนคติของเขาในกลุ่มย่อยซึ่งการแบ่งกลุ่มควรมีจำนวนสมาชิกประมาณ 6-8 คน เพราะถ้ามีสมาชิกมากเกินไป จะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นน้อยลง และถ้าสมาชิกน้อยเกินไปก็จะทำให้ได้ความคิดและเหตุผลที่แคบเกินไป

3. ชี้แนะอภิปรายกลุ่มย่อย

โดยมุ่งประเด็นไปที่การวิเคราะห์ปัญหา หรือการแก้ปัญหา หรือ การประเมินค่าของพฤติกรรม โดยจะต้องระบุเหตุผลของตนเองให้ชัดเจน การสอนในขั้นนี้จะต้องสิ้นสุดลงด้วยข้อสรุปและเหตุผลของแต่ละกลุ่ม

4. ชี้แนะเสนอผลการอภิปรายกลุ่มย่อยให้ผู้แทนของแต่ละกลุ่มมาเสนอสรุปผลการอภิปราย พร้อมทั้งเปิดโอกาส ๆ ในชั้น ซักถามและเสนอเหตุผลเพิ่มเติม

5. สรุปเหตุผลของผู้เรียนทั้งชั้น

ขั้นนี้ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปเหตุผลของทุกกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นเหตุผลในการกระทำของเพื่อน ๆ อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางที่ดีสู่การปฏิบัติ

ข้อดีและข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจริยธรรม มีดังนี้

ข้อดี

1. ผู้เรียนได้มีโอกาสอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิก
2. เป็นการสร้างความตระหนักการปฏิบัติที่ดีต่อเพื่อน
3. ผู้เรียนสามารถนำข้อสรุปจากเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ข้อจำกัด

1. ผู้สอนจะต้องเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนได้ จึงจะทำการวางแผนจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสู่ระดับที่สูงขึ้น
 2. ถ้าประเด็นปัญหาที่ผู้สอนเลือกมาใช้ไม่เหมาะสม หรือไม่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน การเรียนรู้จะอาจไม่ได้ผล
 3. เป็นวิธีการที่ใช้เวลาดูค่อนข้างมาก
7. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยใช้หลักการสอนด้านจิตพิสัย(Affective Domain)

สาระสำคัญ

Bloom (สุภรณ์ ลีมาอารีย์. ม.ป.ป. : 73-74 ; อ้างอิงมาจาก Bloom. 1956) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ จุดมุ่งหมายทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หรือด้านความรู้ความเข้าใจ จุดมุ่งหมายทางด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หรือด้านการปฏิบัติ การกระทำ และจุดมุ่งหมายทางด้านจิตพิสัย (Affective Domain) หรือด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และเจตคติ ทางด้านจิตพิสัย บลูมได้จำแนกออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งสามารถอธิบายขั้นตอนสำคัญของการเกิดเจตคติและการพัฒนาลักษณะนิสัยได้ดังนี้

1. ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) การที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยใด ๆ ได้ บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจในสิ่งนั้น ๆ ก่อน ดังนั้นหากเราจะต้องการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมใด ๆ ให้แก่บุคคลเราจึงต้องพยายามจัดสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการรับรู้และความสนใจในคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมนั้น ๆ
2. ขั้นการตอบสนอง (Responding) แม้บุคคลได้รับรู้หรือเกิดความสนใจในสิ่งนั้นแล้ว แต่หากไม่มีโอกาสได้ตอบสนองต่อสิ่งนั้น ความสนใจนั้นก็ไม่ได้มีการพัฒนาไปจนถึงระดับการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ดังนั้น ในการสอนจึงต้องพยายามให้บุคคลนั้นมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้น และเกิดความรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นพัฒนาความสนใจที่มีอยู่ขึ้นให้มากขึ้น
3. ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) หากบุคคลมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งใดแล้วได้รับผลเป็นพึงพอใจ บุคคลนั้นก็จะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้น หากเราสามารถจัดประสบการณ์หรือ

กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมที่ต้องการ ช่วยให้บุคคลนั้นเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ และเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป

4. **ขั้นการจัดระบบ (Organizing)** การที่บุคคลเห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมใด ๆ แล้ว จะสามารถพัฒนาไปเป็นลักษณะนิสัยได้นั้น บุคคลนั้นจะต้องมีการนำไปปฏิบัติ หรือนำไปใช้ในชีวิตของตน การจัดระเบียบหรือระบบในการปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมนั้น ๆ ในวิถีการดำรงชีวิตของตน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลนั้น ๆ ได้ก้าวไปสู่ขั้นสูงสุดของการพัฒนาด้านจิตพิสัย คือ ขั้นพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

5. **ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization)** บุคคลที่สามารถปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยม ที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะพัฒนาถึงขั้นการเป็นลักษณะนิสัยของตน ซึ่งนับเป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนาด้านจิตพิสัย

วิธีการ

จากแนวคิดข้างต้น การที่ปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมใด ๆ ให้แก่บุคคลเพื่อให้เป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น สามารถทำได้โดย

1. จัดสิ่งเร้าให้บุคคลนั้นได้รับรู้ และเกิดความสนใจในเรื่องที่ต้องการปลูกฝัง
2. จัดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่ช่วยให้บุคคลนั้นได้มีการตอบสนองในเรื่องนั้น และเกิดความพึงพอใจ
3. ช่วยให้ผู้บุคคลเห็นคุณค่าของเรื่องนั้น โดยการช่วยให้เขาได้เห็นประโยชน์ที่ได้รับ ประโยชน์ หรือเกิดความพึงพอใจที่มากเพียงพอ
4. ช่วยให้ผู้บุคคลนั้นมีโอกาสจัดระเบียบในเรื่องนั้นไปใช้ในระบบชีวิตของตนและให้การเสริมแรงอย่างเหมาะสม

8. การพัฒนาและการสอนคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยการประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการสอน

สาระสำคัญ

สุภรณ์ ลิ้มอารี (2548) ได้สรุป พุทธวิธีในการสอน หมายถึง วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไป ทั้งเทวดาและมนุษย์ ตามพระนามที่ได้รับการยกย่องว่า “สตถา เทวมนุสสานิ” ทรงเป็นศาสดาของมนุษย์ทั้งหลาย

พุทธศาสนิกชนหรือผู้ที่สนใจศึกษาพระพุทธศาสนาต่างก็ทราบกันดีว่าพระพุทธเจ้านั้นทรงเป็นพระบรมครูที่ยอดเยี่ยมหาที่เปรียบมิได้ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่เมื่อพระองค์ทรงสอนแล้วผู้ฟังมักจะได้รับผลตามความมุ่งหมาย คือ ได้บรรลุธรรมขั้นสูงบ้าง ต่ำบ้าง ตามพื้นฐานของผู้ฟังการที่พระพุทธองค์ทรงสอนอย่างได้ผลในเรื่องที่ลุ่มลึกที่สุดนั้น ก็เนื่องจากทรงเป็นผู้เปรียบไปด้วยพระปริสุทธิดุณ พระปัญญาคุณ และพระมหากุณาธิคุณ

เนื่องจากพระพุทธรองค์ทรงเป็นนักการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ พุทธวิธีและเทคนิคต่าง ๆ ที่ทรงใช้จึงได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก

หลักการ : อริยสัจสี่

1. สาระสำคัญ

การหลุดพ้นต้องอาศัยกระบวนการตามหลักของอริยสัจสี่ เป้าหมายของชีวิตที่สุดสุดของมนุษย์ คือ การดับทุกข์ และบรรลุถึงภาวะแห่งความสุข

- 1.1 ทุกข์ หมายถึง ภาวะที่บีบคั้น สภาพที่ทนได้ยาก
- 1.2 สมุทัย หมายถึง เหตุเกิดแห่งทุกข์
- 1.3 นิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์
- 1.4 มรรค หมายถึง ข้อปฏิบัติได้ถึงความดับทุกข์

2. การประยุกต์ใช้

สาโรช บัวศรี (2549) ได้ประยุกต์หลักอริยสัจสี่มาใช้ในการเรียนการสอน โดยนำอริยสัจสี่ มี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาใช้คู่กับแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า “กิจในอริยสัจสี่” อันประกอบด้วย ปริญา การกำหนดรู้ ปหานะ กาละ สัจฉิกิริยา การทำให้แจ้งการเจริญ และการภาวนา จากหลักทั้งสอง สามารถกำหนดวิธีสอนได้ 4 ชั้น คือ

1. ชั้นกำหนดปัญหา (ชั้นทุกข์)
2. ชั้นตั้งสมมุติฐาน (ชั้นสมุทัย)
3. ชั้นทดลองและเก็บข้อมูล (ชั้นนิโรธ)
4. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ชั้นมรรค)

9. การนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้ในการสอน หรือพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ (2548) ได้สรุปว่า ในการที่จะสั่งสอนอบรมและพัฒนาเด็กและเยาวชน แม้กระทั่งผู้ใหญ่สามารถทำได้ด้วยวิธีการที่หลากหลายนี้สามารถนำไปใช้ได้อย่างน้อย 2 ลักษณะ คือ

9.1 การนำไปใช้สอนหรือพัฒนาอย่างจริงจังและมีเป้าหมายการนำไปใช้ในลักษณะนี้ ผู้นำไปใช้มักจะมีเจตนาตั้งใจที่จะนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดก็ตาม เพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการ เช่น ครูตั้งใจที่จะปรับพฤติกรรมเด็กเกเร ไม่สนใจเรียนของนักเรียนบางคนให้เลิกประพฤติเกเร และมีความตั้งใจเรียนมากขึ้น หรือครูต้องการจะจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้กระบวนการเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจลึกซึ้งและเบาะแวงหรือเอาเปรียบกัน การนำไปใช้ในลักษณะนี้จำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างดีไว้ล่วงหน้า และมีการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นขั้นตอน จึงจะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย หากประเทศชาติต้องการที่จะแก้ปัญหาวิกฤติทางคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของสังคมอย่างจริงจัง จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน จะต้องหันมาร่วมมือกัน

นำวิธีการต่าง ๆ มาดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ปัญหาของการแก้ไขทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมไม่ได้อยู่ที่การขาดวิธีการที่จะสั่งสอน อบรม หรือพัฒนาสิ่งที่ขาดคือการร่วมมือกันนำวิธีการต่าง ๆ เหล่านั้นไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องจนกระทั่งบรรลุเป้าหมาย

9.2 การนำไปใช้สอนหรือพัฒนาอย่างทันทีตามสถานการณ์การนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้ในลักษณะนี้ เป็นการใช้ตามโอกาสที่อำนวย เนื่องจากมีโอกาสนี้จะใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันทุกวัน เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นและบุคคลได้รับการสอนให้เกิดความเข้าใจทันที อาจจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเกิดขึ้น หรือช่วยให้ปัญหานั้นคลี่คลายไปในทันที ไม่กลายเป็นปัญหาสะสมต่อไป จะเห็นได้ว่าการสอนในทันทีช่วยคลี่คลายปัญหานักศึกษาทะเลาะกัน นักศึกษาตัดสินใจไม่ได้ และปัญหานิสิตที่ถอยหมดกำลังใจ เป็นต้น

10. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม โดยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development Theory)

สาระสำคัญ

Piaget (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. ม.ป.ป. : 65-78 ; อ้างอิงมาจาก Piaget. n.d.) อธิบายว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์เป็นไปตามขั้นและขั้นขึ้นอยู่กับวัย โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นใหญ่ ๆ คือ ขั้นแรก อายุระหว่าง 5-8 ปี เป็นขั้นยอมรับกฎเกณฑ์จากผู้อำนาจเหนือตน (Heteronomous) เช่น บิดา มารดา ครู และเด็กที่โตกว่า เด็กจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และเชื่อกฎเกณฑ์จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ขั้นที่สอง เป็นขั้นการยอมรับการเปลี่ยนแปลงของกฎเกณฑ์ (Autonomous) อายุตั้งแต่ 9 ปีขึ้นไป เด็กจะเริ่มมีความคิดว่ากฎเกณฑ์คือ ข้อตกลงระหว่างบุคคล และผู้ที่ใช้กฎเกณฑ์จะต้องร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และกฎเกณฑ์อาจเปลี่ยนแปลงได้ ต่อมาโคลเบอร์ก (Kolhberk) ได้พัฒนาแนวคิดต่อเนื่องจากเพียเจต์ โดยแบ่งพัฒนาการทางจริยธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Level) แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ขั้น (Stages) รวมเป็น 6 ขั้น ได้แก่

ระดับ 1 ระดับก่อนคนมีจริยธรรมของตนเอง (Preconventional Level)

ขั้นที่ 1 ขั้นหลบหลีกการถูกลงโทษ (อายุ 2-7 ปี) คือการตัดสินใจโดยมุ่งที่จะหลบหลีกไม่ให้ตนเองถูกลงโทษ เป็นจริยธรรมที่เกิดจากภายนอก (Heteronomous Morality)

ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหารางวัล (7-10 ปี) คือการตัดสินใจมีความมุ่งหมายที่จะได้ผลตอบแทนที่ตนพอใจ หรือต้องการที่อยากจะได้ เป็นลักษณะปัจเจกนิยม การตอบสนองต้องมีการแลกเปลี่ยน (Individual, Instrumental Purpose and Exchange)

ระดับ 2 ระดับมีจริยธรรมตามกฎเกณฑ์สังคม (Conventional Level)

ขั้นที่ 3 ขั้นการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10-13 ปี) คือการตัดสินใจโดยการคล้อยตามความเห็นชอบหรือการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อน (Mutual Interpersonal Expectation, Relationship and Interpersonal conformity)

ขั้นที่ 4 ขั้นการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13-16 ปี) คือการตัดสินใจโดยถือว่าตนมีหน้าที่ที่จะทำสิ่งนั้น ในฐานะที่ตนเป็นหน่วยงานของสังคมนั้น และสังคมนั้นคาดหวังที่จะให้ตนทำหน้าที่ตามกฎหมายเกณฑ์ต่าง ๆ ทำตามระบบสังคม และมโนธรรม (Social System and Conscience)

ระดับ 3 ระดับจริยธรรมเหนือกฎเกณฑ์สังคม หรือยึดหลักการ (Postconventional Level or Principle Level)

ขั้นที่ 5 ขั้นทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปี) ขึ้นไป คือการตัดสินใจโดยเห็นแก่ประโยชน์ของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงได้ของผู้อื่น บุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นนี้จะสามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ โดยยึดคำสัญญาหรือประโยชน์ทางสังคมและสิทธิส่วนบุคคล (Social Contract or Utility and Individual Rights)

ขั้นที่ 6 ขั้นการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่) คือการตัดสินใจเพื่ออุดมคติอันยิ่งใหญ่ที่เป็นหลักประจำใจของตน บุคคลที่มีจริยธรรมในขั้นนี้ นับว่าเป็นผู้มีจริยธรรมในขั้นสูงสุด (Universal Ethical Principles)

Kohlberg (สิทธิพร บุญส่ง. 2549 : 21 24 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. n.d.) ได้ศึกษาการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลจะเป็นตามลำดับขั้นจากขั้นที่ 1 ผ่านไปตามลำดับจนถึงขั้นที่ 6 บุคคลจะพัฒนาข้ามขั้นไม่ได้ เพราะการให้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาเมื่อเมื่อได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดและเหตุผล ทำให้การให้เหตุผลในขั้นสูงมีมากขึ้นเหตุผลขั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงทุกที และถูกละทิ้งไปในที่สุด พัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละบุคคลไม่จำเป็นต้องไปถึงขั้นสูงสุดอาจจะหยุดชะงักในขั้นหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถทางสติปัญญา และประสบการณ์ทางด้านสังคมของบุคคลนั้น Kohlberg ได้กล่าวถึงระดับจริยธรรมสรุปได้ดังตาราง 3

พหุบัณฑิต ชีวะ

ตาราง 3 ระดับของจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg

ขั้นการให้เหตุผลทางจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ 1 หลักการหลบหลีกการลงโทษ (2 - 7 ปี) ขั้นที่ 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี)
ขั้นที่ 3 หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี) ขั้นที่ 4 หลักการทำหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี)	2. ระดับตามกฎเกณฑ์ (10 - 16 ปี)
ขั้นที่ 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปี ขึ้นไป) ขั้นที่ 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	3. ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (16 ปี ขึ้นไป)

วิธีการ

การสอนหรือพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม สามารถทำได้

หลายวิธีเช่น

1. ระดับพัฒนาการทางจริยธรรม และขั้นตอนของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์กให้ความเข้าใจว่า เด็กในช่วงอายุต่าง ๆ จะมีพัฒนาการทางจริยธรรมไปตามลำดับขั้น และเด็กในชั้นเรียนแต่ละคนอาจจะมีขั้นของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่เท่ากัน ดังนั้นครูจึงสอนจริยศึกษาให้เด็กทุกคนเหมือนกันหมดไม่ได้ ครูจำเป็นต้องวิเคราะห์เด็กก่อนว่าเขามีขั้นเหตุผลในเชิงจริยธรรมในขั้นใด แล้วจึงช่วยให้เขาได้พัฒนาขึ้นไปในขั้นสูงขึ้นอีก 1 ขั้น

2. พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลเกิดขึ้นได้จากการที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสภาพแวดล้อม การที่ได้มีปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยให้บุคคลเข้าใจความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้น ซึ่งเขาสามารถนำไปใช้ในการพิจารณาตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะกับปัญหาในเชิงจริยธรรม ดังนั้นการให้เด็กได้เข้ากลุ่มทางสังคมต่าง ๆ จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น อันจะช่วยให้เขาได้พัฒนาจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปอย่างรวดเร็ว

3. ครูสามารถช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กให้สูงขึ้น ได้โดยการช่วยให้เด็กได้ฝึกเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมบ่อย ๆ และฝึกให้เด็กวิเคราะห์อภิปรายโต้แย้งกัน และตัดสินใจโดยพิจารณาความเห็นรวมทั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทางสังคมด้วย เรื่องที่นำมาใช้ในการอภิปรายอาจเป็นเรื่องที่เกิดในชีวิตประจำวันหรือเป็นเรื่องที่ครูสมมุติขึ้น แต่สถานการณ์ควรมีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริงของผู้เรียน และควรเป็นปัญหาที่สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ตรงกับระดับพัฒนาการทางจริยธรรมที่เป็นอยู่ของผู้เรียน และในระดับที่สูงกว่าการเสนอสถานการณ์ปัญหานั้น อาจใช้สื่อ เช่น ภาพสไลด์ ฟิล์มสตริป หรือวีดิทัศน์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหาชัดเจนขึ้น

4. วิธีที่ครูสามารถช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กให้สูงขึ้นได้อีกวิธีหนึ่งก็คือ การจัดบรรยากาศในห้องเรียนและในโรงเรียนให้เอื้อต่อการที่เด็กจะสามารถแสดงความคิดเห็นอภิปรายโต้แย้งเกี่ยวกับปัญหาขัดแย้งเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับเพื่อน ๆ ได้อย่างเปิดเผยบรรยากาศในที่นี้ หมายถึง บรรยากาศของเสรีภาพในการพูด แสดงความคิดเห็น การได้รับการยอมรับ และความปลอดภัยจากการถูกลงโทษ วิพากษ์วิจารณ์ และการกล่าวหาต่าง ๆ

11. การวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม

โคลเบอร์ก (Kohlberg) เชื่อว่า การบรรลุวุฒิภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น จะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุด เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ไม่ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะเหตุผลเชิงจริยธรรมมิใช่การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองว่าดี หรือเลว แต่จะเป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นเป็นลำดับต่อไปเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดคือขั้นที่ 6 ซึ่งตรงกับสิ่งที่นักปรัชญายอมรับว่าเป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บริสุทธิ์มิได้เจือเหตุผลประเภทอื่นๆ เลย ฉะนั้นเหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดจึงมีลักษณะเป็นเหตุผลสากล กว้างขวาง ไม่ขัดแย้งกันและมีรากฐานจากควมมีหลักการ ไม่เข้าข้างตนเอง และเป็นอุดมคติ สำหรับวิธีการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) นั้น ได้ใช้วิธีเดียวกับเพียเจต์ (Piaget) กล่าวคือ นักจิตวิทยาทั้งสองได้ใช้วิธีเล่าเรื่องให้ผู้ถูกวัดฟังทีละเรื่อง เรื่องเหล่านี้เป็นเหตุการณ์ขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลกับกฎเกณฑ์ของหมู่คณะหรือสังคม ผู้ถูกวัดจะต้องใช้เหตุผลในการที่ได้ตัดสินใจให้ตัวเองในเรื่องทำหรือไม่ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น เหตุผลที่ผู้ตอบให้เกี่ยวกับเรื่อง 6 ถึง 9 เรื่องจะถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ชำนาญการ เพื่อจัดเข้าขั้นจริยธรรมขั้นที่ 1 ถึง 6 ตามทฤษฎีพัฒนาการของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) การใช้วิธีการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมแบบสัมภาษณ์หรือเขียนบรรยายตอบนี้กินเวลาประมาณ 2 ชั่วโมงต่อคน ส่วนการนำเนื้อหาคำตอบมาวิเคราะห์ต้องทำตามวิธีการของโคลเบอร์ก (Kohlberg) วิธีการวัดระดับขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่นิยมใช้กันอยู่ในขณะนี้ มีอีก 2 ประเภท คือ วิธีการวัดแบบมีตัวเลือกให้ผู้ตอบเลือกชี้คำตอบที่ใกล้กับความคิดของตนมากที่สุดเพียง 1 คำตอบในแต่ละเรื่อง และ

วิธีการประเมินและเรียงลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหา ในเรื่องหนึ่งๆ จะมีคำตอบมาหลาย ประเด็นที่เข้าอยู่ในขั้นของการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างๆ แต่ละเรื่องจะให้ผู้ตอบประเมินค่าประเด็น ต่างๆ ทุกประเด็นที่ให้ไว้ แล้วให้นำ 4 ประเด็นที่เห็นว่าสำคัญที่สุดมาเรียงลำดับความสำคัญอีกทีหนึ่ง (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524)

จากการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอน และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งได้เห็นถึง ประโยชน์ว่าสามารถนำแนวคิด ทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน การปรับเปลี่ยน พฤติกรรม และการพัฒนาในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียน ให้ประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา และใจที่ดีที่ชอบ อันก่อให้เกิดความสุขแก่ตนเอง ผู้อื่นและสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ณัฐธรมณฺฑน ญญฐฐปญญฐฐมฐฐ (2553) ได้วิจัย การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการยอมรับนับถือตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โยนิโสมนสิการ กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก ผลการวิจัย ปรากฏว่า แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ แบบโยนิโสมนสิการ กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.97/81.93 และ 82.49/80.36 ตามลำดับ ดัชนีประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ กับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ผังกราฟิก มีค่าเท่ากับ 0.5958 และ 0.5723 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน เท่ากับ 0.5958 และ 0.5723 ตามลำดับ กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โยนิโสมนสิการกับกลุ่มที่ ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนไม่แตกต่างกัน แต่กลุ่มที่ ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โยนิโสมนสิการมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการยอมรับนับถือ ตนเองหลังเรียนสูงกว่า กลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก

พระชาติชาย บุญบาล (2549) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เบญจศีล ที่สอนตามวิธีสอนแบบไตรสิกขา กับแบบโยนิโสมนสิการ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องเบญจศีลของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนตามวิธีสอนแบบไตรสิกขา กับแบบโยนิโสมนสิการ 2. เปรียบเทียบการใช้ เหตุผลเชิงจริยธรรมเรื่อง เบญจศีลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนตามวิธีสอนแบบ ไตรสิกขาแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1.) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามวิธีสอนแบบ ไตรสิกขามีค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 70.87 คะแนน และตามวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการมี

ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 72.87 คะแนน 2.) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง เบญจศีล ที่สอนตามวิธีสอนแบบไตรสิกขา กับแบบโยนิโสมนสิการไม่แตกต่างกัน 3.) การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง เบญจศีล ที่สอนตามวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าแบบไตรสิกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สะอาด ภิญโญศรี (2552) ได้ศึกษา การพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ผลการศึกษาปรากฏว่า 1.) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 78.83 /77.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2.) ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเท่ากับ .5590 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 55.90 3.) ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโยนิโสมนสิการ มีความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญหลาย แต่งทรัพย์ (2552) ได้ศึกษา ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง พัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ 1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง พัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 82.22/81.66 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง พัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7406 3. นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการเรื่อง พัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา มีความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระมหาประทีป กิตติภทโท (เกษรอินทร์) (2550) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า 1.) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.15 / 84.17 2.) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขา มีค่าเท่ากับ 0.6235 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 62.35 3.)

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบสร้างสรรค์และโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขา อยู่ในระดับมาก

พระวิญญู เถถาวงษ์ (2553) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และความมีวินัยในตนเอง ระหว่างการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับการสอนแบบคู่มือครูวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยปรากฏว่า 1.) แผนการจัดการสอนแบบโยนิโสมนสิการ และแผนการจัดการสอนแบบคู่มือครูวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.76/87.75 และ 81.01/84.70ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และมีดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.7343 และ 0.6652ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 73.43 และ 66.52 ตามลำดับ 2.) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการและแบบคู่มือครู มีการคิดวิเคราะห์ ความมีวินัยในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการมีการคิดวิเคราะห์มีวินัยในตนเอง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระภริภัทร คุณสาร (2552) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องไตรสิกขา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1.)บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.00/80.78 2.) ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียเท่ากับ 0.5770 หมายความว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 57 3.)นักเรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ธีรธร ปรัชญรัตน์ (2551) ได้ศึกษา การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและศิลปวัฒนธรรมสมัยอยุธยา กลุ่มสาระสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า 1.) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในด้านเนื้อหาและด้านบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ วิชาสังคมศึกษา เรื่องสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และศิลปวัฒนธรรมสมัยอยุธยา ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน วัตถุประสงค์ 4 ข้อ บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย เสียงบรรยายประกอบแบบฝึกหัด และแบบทดสอบ 2.) บทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นมีค่า E1 / E1 เท่ากับ 90.33/81.75 แสดงว่าบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์มีผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 3.) นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

พระบุญเลิศ นิมฺมสุววรรณ์ (2554) ได้ศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ เรื่อง ศาสนพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง ศาสนพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.73/82.87 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง ศาสนพิธี ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7084 นักเรียนมีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

คอนเนอร์ (Connor, 2001) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศประเภท บุคลิกภาพ ขอบเขตการสอน การแนะนำจริยธรรมภายในกลุ่มประชากรครูโรงเรียนมัธยมศึกษา คาทอลิก วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูจำนวน 120 คน ผลการศึกษาพบว่า ในกลุ่มตัวอย่างนี้ประเภทบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการแนะนำจริยธรรม ของเขต การสอน (คณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ และศิลปกรรม) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการแนะนำ จริยธรรม ครูทั้งเพศชายและเพศหญิงใช้จริยธรรมด้านความยุติธรรมและจริยธรรมด้านการดูแลเอาใจ ใส่ในการให้นิยามตนเอง และให้การแก้ปัญหาสถานการณ์ลำบากเกี่ยวกับสมมุติฐาน โดยสรุป ทฤษฎี การพัฒนาจริยธรรมอาจจะก้าวหน้าต่อไปได้อีกเมื่อพิจารณาเห็นว่าประเภทบุคลิกภาพเป็น องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของวุฒิภาวะทางจริยธรรม

แคสซาริโน (Cassarino, 2007) ได้ศึกษาผลของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อ การคิดวิเคราะห์และทักษะการแก้ปัญหาโดยมีนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจำนวน 13 คน เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีผลกระทบต่อสมมุติฐานการ พิจารณาเหตุผลและทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมกับการเรียนรู้โดยใช้ตัวเองเป็นหลัก โดยมีเครื่องมือคือ แบบสังเกต การบันทึกข้อมูล พบว่า มีอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาในการทำงานเป็นกลุ่ม แต่ได้รับการ เรียนรู้ที่จะใช้กลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถนำไปปรับปรุงการ ทำงานแบบกลุ่มที่เกี่ยวกับเครือข่ายด้านสังคมเทคโนโลยีและกลยุทธ์การแก้ไขปัญหา

ครูเกอร์ (Kruger, 2005) ได้ศึกษาพัฒนาการคิดของนักเรียนจากการจัดกิจกรรมภายใน ห้องเรียนว่าจะสามารถเพิ่มระดับความสามารถในการคิดหรือไม่และการจัดกิจกรรมในห้องเรียน อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้หรือเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนมีทักษะการคิดหรือไม่โดยใช้กลุ่ม ตัวอย่างนักเรียนที่กำลังเรียนในระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนมัธยมที่อยู่ชานเมืองของประเทศ สหรัฐอเมริกาผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการในชั้นเรียนที่ครูเป็นผู้อธิบายและเป็นผู้ควบคุมการ จัดการในชั้นเรียนทั้งหมดนั้น ไม่ได้พัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนให้สูงขึ้นแม้กระทั่งการอธิบาย ของผู้เรียนก็ไม่ให้ผู้เรียนมีพัฒนาการคิดที่ดีขึ้นโดยการศึกษาแล้วพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนการ

สอนในห้องเรียนโดยให้โอกาสและให้อิสระกับผู้เรียนในห้องเรียนมีประสิทธิภาพในการพัฒนากระบวนการคิดมากกว่า เนื่องจากผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออกทางด้านความคิดและการกระทำ

แดนเต้ (Dante, 2011) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการทัศน์ของกระบวนการเรียนการสอนจากครูผู้เรียนที่เป็นศูนย์กลาง มีแรงบันดาลใจมาจากนักวิจัยที่คิดค้นการจัดการเรียนการสอนแบบ 4MAT การศึกษานี้อยู่บนพื้นฐานสามอย่าง ได้แก่ 1) บุคคลที่มีประสบการณ์ในรูปแบบที่แตกต่างกัน 2) ใช้กระบวนการคิดได้ใช้ทั้งสองซีกซ้ายและซีกขวาในการศึกษาทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง 3) สิ่งที่เป็นใจของการที่มีประสบการณ์ร่วมกันของผู้เรียนด้วยวิธีการคิดและลงมือทำการศึกษาคั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อหาสิ่งที่มีผลต่อพฤติกรรม ทักษะคิด และผลการเรียนของนักเรียน

วิธีการบรรยายเชิงคุณภาพของงานวิจัยถูกนำมาใช้ในช่วงไตรมาสแรกในปี 2009 – 2010 กับนักศึกษาวิศวกรรมชั้นปีที่สองของสถาบันเทคโนโลยีมิวปา ในขั้นตอนที่ของการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ที่จะจัดการกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงประสบการณ์ การสังเกตสิ่งที่สะท้อนออกมา แนวความคิดแบบนามธรรม และ ประสบการณ์ที่ได้รับ การสังเกตและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน การเรียนของนักเรียนไปสู่ขั้นตอนถัดไปในการเรียนแบบ 4MAT การทำกิจกรรม การสอบถามรายละเอียด และการสนทนาแลกเปลี่ยนด้วยกัน ทฤษฎีและหลักการบางอย่างทำหน้าที่เป็นรากฐานของวิธีการทำ เป็นหลักวิธีคิดทางการศึกษา กฎของการปฏิบัติ ความพร้อม ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และรูปแบบการเรียนรู้ ที่ใช้ทั้งกระบวนการของสมองซีกซ้ายและซีกขวา ผลการศึกษาที่ได้ คือผลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ระดับคะแนน การสังเกตและสัมภาษณ์ จากการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ว่านักเรียนมีการพัฒนาขึ้นในด้านลักษณะนิสัยและทักษะคิด รวมถึงการเปิดกว้างและเคารพในความคิดของคนอื่นด้วย มีความคิดสร้างสรรค์ ความพยายาม และความอดทน มีวิธีการแก้ปัญหา และมุ่งมั่น มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้

เพียร์นา (Pienaar, 2000) ได้ศึกษาการคิดการคิดเชิงวิพากษ์ของวัยหนุ่มสาวด้านการเมือง ของประเทศแอฟริกาใต้ในเดือนพฤษภาคม ปี 1999 การศึกษาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางการเมืองให้กับคนวัยหนุ่มสาว และหนุ่มสาวมีวิจารณ์ญาณในประเด็นด้านการเมืองหรือไม่ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาตำราที่เกี่ยวข้องด้านการคิดเชิงวิพากษ์แสดงหลักเกณฑ์ของการคิดเชิงวิพากษ์ได้แก่ การพิจารณาเหตุผลทั่วไป การพิจารณาข้อคิดเห็นตั้งสมมติฐาน การให้ความไว้วางใจ และการแก้ไขปัญหา ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาผลการวิเคราะห์ของปัจจัยที่มีบทบาทในการพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ของบุคคลวัยหนุ่มสาว โดยอ้างอิงเฉพาะประเด็นทางการเมือง ส่วนที่ 3 เป็นการทดสอบของกระแสการเมือง และกระแสสังคมที่สำคัญได้แก่ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ และคณะกรรมการสั่งจจะและสมานฉันท์ ที่อยู่อาศัย การจัดสรรที่ดินการศึกษา แรงงาน สุขอนามัย อาชญากรรม ความรุนแรงทางการเมือง สิ่งแวดล้อมและการเลือกตั้งครั้งต่อไป เครื่องมือในการวัดค่าความเชื่อมั่น ได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อวัดระดับความรู้ของคนวัยหนุ่มสาวด้านการเมือง

และวัดความสามารถในด้านการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ผลของการศึกษาพบว่า ความสามารถทางสติปัญญาและความเชี่ยวชาญทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางการคิดเชิงวิพากษ์น้อยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัจจัยทางด้านเพศ สิ่งแวดล้อมและบุคลิกภาพ ไม่มีผลต่อ ความสามารถทางการคิดเชิงวิพากษ์ ความรู้ด้านการเมืองมีความสัมพันธ์กับความสามารถทางการคิดเชิงวิพากษ์ประเด็นทางการเมือง แสดงว่าการคิดเชิงวิพากษ์เป็นเรื่องเฉพาะพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มี ส่วนสำคัญในการคิดเชิงวิพากษ์ในประเด็นทางการเมือง และพบว่าผู้ชาย มีระดับความรู้ด้านการเมือง สูงกว่าผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เด็กที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงมีระดับความรู้สูงกว่าเด็กที่อาศัย อยู่รอบนอก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความสามารถทางด้านสติปัญญา ความเชี่ยวชาญทาง วิชาการ และความรู้ด้านการเมือง

จากผลงานการวิจัย สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการจะต้องจัดให้ เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของนักเรียนให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของตนเองพัฒนา สามารถพัฒนา ทักษะการคิดวิเคราะห์ มีเหตุมีผล นักเรียนเกิดความรู้ทักษะกระบวนการคุณธรรม จริยธรรม สามารถ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น การจัดการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ครูเป็นบุคคลที่สำคัญที่ สามารถจัดสภาพแวดล้อม จูงใจ มีวิธีการสอนให้นักเรียนเกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการ คิดโดยแยกคานำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน ครูและ นักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นักเรียนได้มีโอกาสคิดโดยการนำกิจกรรมเป็นเครื่องมือ ในการฝึก คิดและพัฒนาเป็นกระบวนการคิด ได้แสดงออก ปฏิบัติอย่างถูกวิธี จนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้ อย่างเหมาะสม และสามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ดี มีความสุข มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. รูปแบบการวิจัย
5. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย
6. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. การวิเคราะห์ข้อมูล
9. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 242 คน จำนวน 6 ห้อง ซึ่งกลุ่มประชากรมีลักษณะ คละความสามารถของนักเรียน จำนวนนักเรียนใกล้เคียงกัน ดังนั้นนักเรียนทุกห้องจึงมีลักษณะคล้ายกัน โดยมีนักเรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกัน จะเห็นได้จากตารางผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนี้

ตาราง 4 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคการเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558

ชั้น	ม.2/1	ม.2/2	ม.2/3	ม.2/4	ม.2/5	ม.2/6
จำนวนนักเรียน	40	40	42	41	40	39
คะแนนรวม	2391	2379	2325	2430	2311	2195
ร้อยละ	59.77	59.47	55.36	59.27	57.77	56.28
ค่าเฉลี่ย	597.75	594.75	553.57	592.68	577.75	562.82

2. กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับสลาก ทำสลากขึ้นมาทั้งหมด 6 ห้องเรียน เริ่มตั้งแต่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/6 และได้ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 เป็นกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ชนิด ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง พุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง พุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ
3. แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
4. แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนเป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนาเพื่อการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้
 - 1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้น การจัดทำคำอธิบายมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และการศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้ และ เวลาเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ดังตาราง 5

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาและเวลาเรียน

เรื่อง	จุดประสงค์	เนื้อหา	สื่อ อิเล็กทรอนิกส์	ชั่วโมง
1. การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา เข้าสู่ ประเทศเพื่อน บ้าน	1. อธิบายการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือสู่ ประเทศเพื่อน บ้าน	การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเข้าสู่ ประเทศเพื่อนบ้าน และการนับถือพระ พุทธ ศาสนาของ ประเทศเพื่อนบ้านใน ปัจจุบัน	หนังสือเรียน อิเล็กทรอนิกส์(E-book)เรื่อง การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา เข้าสู่ประเทศ เพื่อนบ้าน	2 ชั่วโมง
2. ความสำคัญ ของ พระพุทธศาสนา	1. วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้าง ความเข้าใจอันดีกับประเทศ เพื่อนบ้าน 2. วิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือใน ฐานะที่เป็นรากฐานของ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ของ ชาติและมรดกของชาติ ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาต่อ สังคมไทยในฐานะเป็น รากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์และ มรดกของชาติ	ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาที่ช่วย เสริมสร้างความเข้าใจ อันดีกับประเทศเพื่อน บ้าน และความสำคัญ ของพุทธศาสนาต่อ สังคมไทยในฐานะเป็น รากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และมรดก ชาติ	หนังสือเรียน อิเล็กทรอนิกส์(E-book)เรื่อง ความสำคัญของ พระพุทธศาสนา	2 ชั่วโมง

ตาราง 5 (ต่อ)

เรื่อง	จุดประสงค์	เนื้อหา	สื่อ	ชั่วโมง
3. พุทธประวัติ	1. วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสตร์ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	สรุปและวิเคราะห์ พุทธ ประวัติ การผจญมาร การตรัสรู้ การสั่งสอน	อิเล็กทรอนิกส์ หนังสือเรียน อิเล็กทรอนิกส์(E-book)เรื่อง พุทธประวัติ	2 ชั่วโมง
4. ประวัติพุทธสาวก/ พุทธสาวิก และชาดก	1. วิเคราะห์และประพาดิตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก/ชาดกเรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด 2. นำข้อคิดคติเตือนใจจากการศึกษาประวัติสาวกชาดกใช้ในชีวิตรประจำวันได้ 3. เห็นคุณค่าและความสำคัญประวัติสาวกชาดกไปประยุกต์ใช้	พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ พระเจ้าพิมพิสาร นางขุชชุตตรา มิตตวินทุกชาดก ราโชวาทชาดก	หนังสือเรียน อิเล็กทรอนิกส์(E-book) นิทาน เรื่อง พุทธสาวก ชาดก	2 ชั่วโมง
5. โครงสร้างและสาระโดยสังเขปของพระไตรปิฎก	1. อธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก 2. อธิบายสารถีรู้จากพระไตรปิฎกที่ศึกษาและนำข้อคิดที่ได้ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวันได้	โครงสร้าง และ สาระสังเขปของ พระวินัยปิฎก พระ สุตตันตปิฎกและพระ อภิธรรมปิฎกคำสั่ง สอนใน พระพุทธศาสนา	หนังสือเรียน อิเล็กทรอนิกส์(E-book)เรื่อง พระไตรปิฎก	2 ชั่วโมง

ตาราง 5 (ต่อ)

เรื่อง	จุดประสงค์	เนื้อหา	สื่ออิเล็กทรอนิกส์	ชั่วโมง
6. วันสำคัญทางศาสนา และหลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	1. อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	หลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องเนื่องในวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา วันธรรมสวนะและเทศกาลสำคัญระเบียบพิธีและการปฏิบัติตนในวันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันเทโวโรหณะ	หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์(E-book)เรื่องหลักธรรมเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	2 ชั่วโมง
7. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	1. วิเคราะห์ อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรม หรือหลักธรรม คำสอนที่ศึกษาได้ 2. เห็นคุณค่าของหลักธรรมที่ศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง 3. เห็นคุณค่าหลักธรรมที่ศึกษาและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม	พระรัตนตรัย ธรรมคุณ 6 อริยสัจ 4	หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์(E-book)เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	2 ชั่วโมง

ตาราง 5 (ต่อ)

เรื่อง	จุดประสงค์	เนื้อหา	สื่ออิเล็กทรอนิกส์	ชั่วโมง
8. พระพุทธศาสนา การพัฒนาชีวิต และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	1. วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในชีวิตประจำวัน 2. วิเคราะห์ และนำหลักธรรมทางศาสนา มาแก้ปัญหา และพัฒนา เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	การศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา และสามารถนำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา มาวิเคราะห์เพื่อนำมาปฏิบัติ การแก้ปัญหา และพัฒนาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์(E-book)เรื่อง พระพุทธศาสนา กับการแก้ปัญหาและการพัฒนา และสื่อทีวีดีตัวอย่าง สถานการณ์	2 ชั่วโมง

1.2 ศึกษาหลักการ วิธีการ ทฤษฎี และเทคนิควิธีการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้แบบ โยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จากเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 ศึกษาหลักการและแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) 2542 : 7)

1.4 กำหนดรูปแบบของแผนการเรียนรู้ โดยยึดองค์ประกอบ 6 ประการ ดังนี้

1.4.1 สาระสำคัญ

1.4.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.4.3 สาระการเรียนรู้หรือเนื้อหา

1.4.4 กิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1.4.4.1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

1.4.4.2 ชี้นสอน

1.4.4.3 ชี้นสรุปและวัดผล

1.4.5 สื่อการเรียนรู้/แหล่งข้อมูล

1.4.6 การวัดและประเมินผล

1.4.7 กิจกรรมเสนอแนะและภาคผนวก

1.4.7.1 เนื้อหาละเอียด / ใบงาน / ใบความรู้

1.4.7.2 เครื่องมือวัดผล / อื่นๆ

1.4.8 ข้อเสนอแนะของหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับการมอบหมาย

1.4.9 บันทึกผลการสอนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.5 เขียนแผนการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 8 แผน จำนวน 16 ชั่วโมง

1.6 นำแผนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แผนการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 8 แผน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไข ความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ จุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้

1.7 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความเหมาะสม ผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 5 ท่าน คือ

- 1.) รองศาสตราจารย์ ดร.นิราศ จันทร์จิตร อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
- 2.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ เรือนนระการ อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผลการศึกษา
- 3.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
- 4.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร อัมจักร อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อเทคโนโลยีการศึกษา
- 5.) อาจารย์ ดร.นรินทร์ พุดลา โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร ครูชำนาญการพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1.8 จัดทำแบบประเมินแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่อง ของแผนที่ร่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว แบบประเมินผลการเรียนรู้นี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งมี 5 ระดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย เหมาะสมน้อยที่สุดกำหนดเกณฑ์ให้คะแนนการประเมินผล แผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ ความสำคัญ ระดับน้ำหนักคะแนน

เหมาะสมมากที่สุด 4.50-5.00

เหมาะสมมาก 3.50-4.49

เหมาะสมปานกลาง 2.50-3.49

เหมาะสมน้อย 1.50-2.49

เหมาะสมน้อยที่สุด 1.00-1.49

1.9 นำแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยรวมที่ 4.61 แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขตามที่ได้เสนอแนะ แล้วจัดพิมพ์เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไปทดลองใช้(Try – out) เพื่อหาข้อจำกัดและคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 35 คน

1.10 แก้ไขปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้แผนจากนั้นจึงนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ

1.11 นำแผนการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 จำนวน 35 คน

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้ศึกษาดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามลำดับขั้น ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตร แผนการสอน คู่มือการวัดและประเมินผลกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เทคนิคการวัดผล เทคนิคการสร้างข้อสอบมาตรฐาน

2.2 ศึกษาวิธีการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ โดยการวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาจากหนังสือคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และคณะ (2547 : 69 – 162) และศึกษาการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อใช้ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต

2.3 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ แต่ละเนื้อหา กำหนดจำนวนข้อสอบในแต่ละเนื้อหา เพื่อจะได้ออกข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหา

2.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา / สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ เน้นความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ทราบเนื้อหาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2.5 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ใช้จริง 40 ข้อ

2.6 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง และความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและจุดประสงค์

2.7 นำแบบทดสอบมาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขพร้อมกับแบบประเมิน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านชุดเดิม เพื่อพิจารณาความถูกต้องตรงตามโครงสร้าง และความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาและจุดประสงค์ ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัดการเรียนรู้โดยใช้สูตร IOC (สมนึก ภัททิยธนี, 2544) ซึ่งมีเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตรงตามตัวชี้วัดการเรียนรู้

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตรงตามตัวชี้วัดการเรียนรู้

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดไม่ตรงตามตัวชี้วัดการเรียนรู้

2.8 นำผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบทดสอบกับจุดประสงค์ตัวชี้วัดการเรียนรู้ หาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00 จากผู้เชี่ยวชาญเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาอีกครั้ง แล้วจัดพิมพ์ข้อสอบที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ จำนวน 60 ข้อ เพื่อนำไปใช้ทดสอบ (Try – Out) จำนวน 1 ห้องเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยนำข้อมูลจากการทดสอบครั้งเดียวมาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบโดย

2.8.1 วิเคราะห์เพื่อหาความยากง่ายของข้อทดสอบ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ค่าความยาก (p) 0.51 ถึง 0.81

2.8.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก แบบทดสอบรายข้อตามวิธีของ Breannan (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552) ค่าอำนาจจำแนก เลือกได้ 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.21 - 0.88

2.8.3 นำข้อสอบที่คัดเลือกไว้จำนวน 40 ข้อ วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (r_{cc}) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของ Lovett ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552)

2.8.4 จัดพิมพ์แบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว จำนวน 40 ข้อเป็นแบบทดสอบฉบับจริง เพื่อนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดโยนิโสมนสิการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการคิดตามแนวคิดของ Bloom

3.2 กำหนดรูปแบบวัดการคิดวิเคราะห์ จากแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ โดยมีองค์ประกอบดังนี้ สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการ สื่อ/อุปกรณ์ การวัดผล ประเมินผล กิจกรรมเสนอแนะ

3.3 ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาการวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

3.4 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ แบบปรนัย 4 เลือก จำนวน 25 ข้อ นำไปใช้จริง 20 ข้อ ด้วยวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิธีคิดแบบอริยสัจสี่ วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบวิภาษวาท และสอดคล้องตามแนวคิดของBloom 3 ด้านคือ ด้านความสัมพันธ์ ด้านความสำคัญ และด้านหลักการ ดังตาราง 6

ตาราง 6 การกำหนดจำนวนข้อสอบที่ต้องการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์

พฤติกรรมชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์	จำนวนข้อสอบ	
	สร้าง	ต้องการจริง
วิธีคิดแบบอริยสัจสี่ ⇒ ความสัมพันธ์	10	8
วิธีคิดแบบเร้าคุณธรรม ⇒ คุณธรรมความสำคัญ	8	6
วิธีคิดแบบวิภาษวาท ⇒ หลักการ	7	6
รวม	25	20

3.5 นำแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา หลักการและทฤษฎี และความสามารถทางการคิดด้านการคิดวิเคราะห์ ความถูกต้องเหมาะสมในการใช้คำถาม ความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัดด้านการคิดวิเคราะห์ (IOC) ว่าข้อสอบแต่ละข้อสอดคล้องกับเกณฑ์การพิจารณาระดับการคิดวิเคราะห์ที่ต้องการวัดหรือไม่ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อสอบกับพฤติกรรมชีวิต ด้านการคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีเกณฑ์การประเมินดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี, 2544)

- +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามพฤติกรรมชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามพฤติกรรมชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดไม่ตรงตามพฤติกรรมชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์

3.6 คัดเลือกข้อสอบที่มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์หรือ ค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

3.7 นำแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไปทดลองใช้ (Try – Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 35 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อจำกัด คุณภาพของแบบทดสอบและการแก้ไขปรับปรุง

3.8 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หาคุณภาพของแบบทดสอบ เพื่อหาค่าความยาก (p)ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.26 - 0.67 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.25 - 0.73

3.9 นำแบบวัดการคิดวิเคราะห์ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีของคูเดอร์ – ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) ด้วยสูตร KR – 20 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (KR-20) เท่ากับ 0.87

3.10 นำแบบทดสอบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม

4.1 ศึกษาานิยาม และทฤษฎีจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบเนื้อหาจริยธรรมที่ต้องการวัดและศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดจริยธรรมจากงานวิจัยของประสาร ศรีพงษ์เพ็ด (2548 : 38-70) และเบญจพร หลวงเทพ (2549 : 60-78) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

4.2 ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของโคลเบอร์ก

4.3 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา สร้างแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเขียนข้อคำถามให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ จำนวน 25 ข้อ เพื่อนำไปใช้จริงจำนวน 20 ข้อ

4.4 สร้างแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยในแต่ละข้อสร้างตัวเลือก 3 ตัวเลือก กำหนดน้ำหนักคะแนนตามระดับจริยธรรมในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ดังนี้ ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ของสังคม ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ของสังคม และให้สอดคล้องกับช่วงวัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และได้กำหนดน้ำหนักคะแนนตามระดับจริยธรรมในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ถ้านักเรียนตอบอยู่ในระดับที่ 1 ได้ 1 คะแนน ระดับที่ 2 ได้ 2 คะแนน ระดับที่ 3 ได้ 3 คะแนน

4.5 นำข้อสอบแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม 25 ข้อเพื่อจะเลือกไว้ใช้จริง 20 ข้อ เสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบ ให้ข้อเสนอนั้น เพื่อนำมาปรับปรุง

4.6 นำข้อสอบแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมทั้ง 5 ท่าน เพื่อประเมินวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ระหว่างข้อสอบแบบวัดแต่ละข้อวัดได้ตรงกับจริยธรรมหรือไม่ ซึ่งเกณฑ์การประเมินมีดังนี้

+1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ตามนิยาม

0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมได้ตามนิยามหรือไม่

-1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ได้ตามนิยาม

หลังจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พิจารณาเสร็จแล้ว นำมาหาค่าเฉลี่ยแล้วเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้ คือ ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ถือว่าคำถามข้อนั้นใช้ได้ถ้าต่ำกว่า 0.50 เป็นคำถามที่ใช้ไม่ได้ต้องตัดทิ้งหรือแก้ไข ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

4.7 ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมตามที่ผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอนั้นแล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 35 คน

4.8 นำแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมที่ทดลองกับนักเรียนแล้วมาหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวมทุกข้อของแบบทดสอบ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) ตั้งแต่ 0.38 - 0.75 และหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.91

4.9 นำแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pretest - Posttest Design ซึ่งมีการทดลองดังแสดงดังตาราง 7 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2540 : 249)

พูน ปณ ทิโต ชีเว

ตาราง 7 แสดงแบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	ทดสอบก่อนเรียน	ทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
ทดลอง	T ₁	X	T ₂

เมื่อ T1	แทน	การทดสอบก่อนเรียน
X	แทน	การเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ โยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์
T2	แทน	การทดสอบหลังเรียน

ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการวิจัยกลุ่มทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเป็น 16 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1. ชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กับนักเรียนกลุ่มทดลองให้เข้าใจ
2. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ จำนวน 20 ข้อ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมจำนวน 20 ข้อ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ครอบคลุม และเก็บบันทึกคะแนนไว้
3. ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 35 คน โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร ตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
4. เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดแล้ว ทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

5. วัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ กับนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

6. วัดความสามารถมีเหตุผลเชิงจริยธรรม กับนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ โยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

7. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับนักเรียนไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลองตาม ความมุ่งหมายของการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ลงมือปฏิบัติการทดลองสอนด้วยตนเอง ดังมีรายละเอียด ตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยเสนอต่อผู้บริหาร โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร
2. แจงจุดประสงค์ที่จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการทำวิจัย ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. ชี้แจงจุดประสงค์ในการทดลอง และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยกับนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งบอกวิธีในการวัดและประเมินผลให้นักเรียนได้ทราบ
4. ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 แผน โดยทำการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัด ความสามารถการคิดวิเคราะห์ แบบทดสอบวัดความสามารถการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมที่สร้างขึ้น
5. ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้รายบุคคล ใบงาน การทดสอบย่อย ระหว่างเรียนของ นักเรียนในแต่ละแผน
6. ตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถการคิดวิเคราะห์ ความสามารถการ มีเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนด้วยแบบทดสอบและแบบวัดของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัด กิจกรรมการเรียนรู้แบบ โยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หลังจากเสร็จสิ้นการเรียน จาก 8 แผน
7. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองวิจัยแบบประเมินพฤติกรรมการ เรียนรู้รายบุคคล ใบงาน การทดสอบย่อย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัด ความสามารถการคิดวิเคราะห์ แบบทดสอบวัดความสามารถการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม เพื่อวิเคราะห์ ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. วิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำคะแนนของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนมาหาค่าเพื่อศึกษาการพัฒนาของการเรียนรู้จากการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ t - test (Dependent Samples)

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test

พหุบัณฑิต ชีวะ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 ทหาความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบวัดการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเมินความสอดคล้องจากสูตรการหาดัชนีความสอดคล้อง IOC (สมนึก ภัททิยธนี, 2545)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหาหรือระหว่างข้อทดสอบกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมระหว่างคะแนนความคิดเห็นของเชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

1.2 ทหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดความมีเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยใช้สูตรของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2531)

$$IC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IC แทน ดัชนีความสอดคล้องของข้อความกับประเด็นหลักที่ศึกษา

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.3 ทหาความยากของข้อสอบ โดยใช้สูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ P แทน ค่าระดับความยาก

R แทน จำนวนผู้ตอบถูกทั้งหมด

N แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

1.4 การหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรของแบรนแนน (Brannan) ดังนี้ (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552)

$$B = \frac{U}{N_1} - \frac{L}{N_2}$$

เมื่อ B แทน ค่าอำนาจจำแนก

U แทน จำนวนผู้เข้าสอบผ่านเกณฑ์ที่ตอบถูก

L แทน จำนวนผู้สอบไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตอบถูก

N_1 แทน จำนวนผู้สอบผ่านเกณฑ์

N_2 แทน จำนวนผู้สอบไม่ผ่านเกณฑ์

1.5 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรของโลเวทท์ (Lovett) ดังนี้ (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552)

$$r_{cc} = 1 - \frac{k \sum x_i - \sum x_i^2}{(k-1) \sum (x_i - c)^2}$$

เมื่อ r_{cc} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

K แทน จำนวนข้อสอบ

X_i แทน คะแนนสอบของแต่ละคน

C แทน คะแนนเกณฑ์หรือจุดตัดของแบบทดสอบ

1.6 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดการคิดวิเคราะห์ ใช้สูตร ดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี, 2548)

$$r = \frac{H - L}{N}$$

เมื่อ r แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

H แทน จำนวนคนในกลุ่มสูงตอบถูก

L แทน จำนวนคนในกลุ่มต่ำตอบถูก

N แทน จำนวนคนทั้งหมดในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

1.7 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดการคิดวิเคราะห์ โดยใช้สูตร KR – 20 ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right]$$

เมื่อ r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

k แทน จำนวนข้อสอบ

p แทน สัดส่วนของผู้ตอบถูกในข้อหนึ่ง ๆ

q แทน สัดส่วนของผู้ตอบผิดในข้อหนึ่ง ๆ = $1 - p$

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน

1.8 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวมทุกข้อของแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบประเมินความพึงพอใจ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์เพียร์สันโปรดักโมเมนต์ (Pearson Product moment Correlation Coefficient) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2551)

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy} แทน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X กับ Y

$\sum X$ แทน ผลรวมของค่าตัวแปร X

$\sum Y$ แทน ผลรวมของค่าตัวแปร Y

$\sum XY$ แทน ผลรวมของผลคูณระหว่างค่าตัวแปร X และ Y

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของค่าตัวแปร X

$\sum Y^2$ แทน ผลรวมของกำลังสองของค่าตัวแปร Y

N แทน จำนวนคู่ของค่าตัวแปรหรือจำนวนสมาชิกในกลุ่ม

1.9 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม และแบบประเมินความพึงพอใจโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตรดังนี้(บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

K แทน จำนวนข้อเครื่องมือวัด

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

1.10 หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E1 / E2

$$E_1 = \frac{\left[\frac{\sum x}{N} \right] \times 100}{A}$$

เมื่อ E1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ

$\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนจากการทำกิจกรรมและการประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน

N แทน จำนวนผู้เรียนทั้งหมด

A แทน คะแนนเต็มจากการทำกิจกรรมและการประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน

$$E_2 = \frac{\left[\frac{\sum x}{N} \right] \times 100}{B}$$

เมื่อ E2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนจากการทดสอบหลังเรียน

N แทน จำนวนผู้เรียนทั้งหมด

B แทน คะแนนเต็มของการทดสอบหลังเรียน

1.11 ทดดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (The Effectiveness Index : E.I.) ใช้วิธีของ กูดแมน, เฟรทเซอร์ และชไนเดอร์

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{คะแนนรวมของแบบทดสอบหลังเรียนของผู้เรียน} - \text{คะแนนรวมของแบบทดสอบก่อนเรียน}}{(\text{จำนวนผู้เรียนทั้งหมด} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{คะแนนรวมของแบบทดสอบก่อนเรียน}}$$

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ของคะแนนใช้สูตร (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552)

$$\bar{X} = \frac{\Sigma x}{n}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของกลุ่มตัวอย่าง

Σx แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนคะแนนทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง

2.2 ร้อยละ (Percentage) ใช้สูตร (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2552)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

F แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนน ใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2550)

$$S.D = \sqrt{\frac{N\sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Σ แทน ผลรวม

X แทน คะแนนดิบ

N แทน จำนวนผู้ตอบทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการหาค่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้สูตร t-test (Dependent Samples) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n\sum D^2 - (\sum D)^2}{n-1}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤติ

D แทน ค่าผลต่างระหว่างคู่คะแนน

N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

พหุ ประถมศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	คะแนนค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
T_1	แทน	คะแนนการประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล
T_2	แทน	คะแนนผลการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน
T_3	แทน	คะแนนทดสอบย่อยท้ายแผน
E_1	แทน	ประสิทธิภาพของกระบวนการ คะแนนเฉลี่ยร้อยละจากการประเมินพฤติกรรมการเรียน และการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และคะแนนทดสอบย่อยท้ายแผน
E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คะแนนเฉลี่ยร้อยละจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน
E.I.	แทน	ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
p	แทน	ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ
t	แทน	สถิติทดสอบที่ใช้ในการพิจารณาความมีนัยสำคัญใน t-distribution
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)

ลำดับชั้นในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับชั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ที่ส่งเสริมความสามารถการคิดวิเคราะห์ และความสามารถการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ที่ส่งเสริมความสามารถการคิดวิเคราะห์ และความสามารถการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาประสิทธิภาพด้านกระบวนการ และผลลัพธ์ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากคะแนนการประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และคะแนนแบบทดสอบย่อยท้ายแผน ในแต่ละแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตาราง 8 คะแนนการประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และการทดสอบย่อย ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

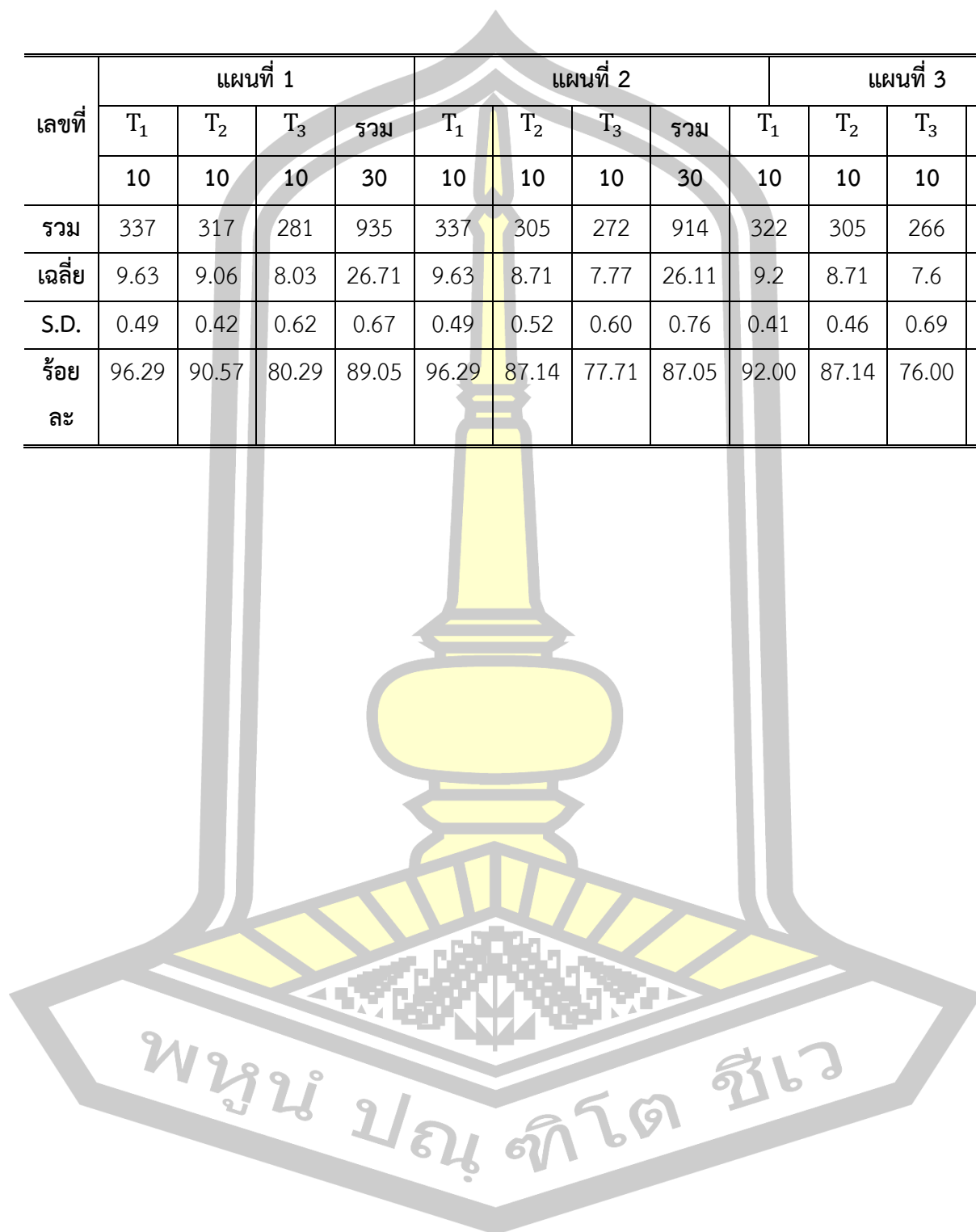
เลขที่	แผนที่ 1				แผนที่ 2				แผนที่ 3			
	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม
	10	10	10	30	10	10	10	30	10	10	10	30
1	10	9	8	27	9	9	7	25	9	9	8	26
2	10	9	7	26	10	8	7	25	10	9	8	27
3	10	9	8	27	10	8	8	26	10	9	8	27
4	10	8	8	26	10	9	8	27	9	9	8	26
5	10	9	7	26	9	9	8	26	9	9	7	25
6	9	9	8	26	10	9	7	26	9	9	6	24
7	10	9	8	27	10	8	8	26	9	9	9	27
8	9	9	8	26	9	9	9	27	10	8	7	25
9	10	9	7	26	10	8	8	26	10	9	8	27
10	10	9	8	27	9	9	8	26	9	9	7	25
11	10	9	7	26	9	8	8	25	9	8	7	24
12	9	9	8	26	9	9	7	25	9	8	8	25
13	10	10	7	27	9	9	7	25	9	8	8	25
14	10	9	8	27	9	9	9	27	10	8	8	26
15	10	9	8	27	10	8	8	26	9	9	7	25

ตาราง 8 (ต่อ)

เลขที่	แผนที่ 1				แผนที่ 2				แผนที่ 3			
	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม
	10	10	10	30	10	10	10	30	10	10	10	30
16	9	9	8	26	10	9	7	26	9	9	7	25
17	9	9	9	27	9	8	8	25	9	9	7	25
18	9	9	9	27	9	9	8	26	10	8	8	26
19	10	8	8	26	9	9	8	26	10	9	7	26
20	10	9	8	27	9	9	8	26	9	9	7	25
21	10	10	8	28	10	9	7	26	9	9	8	26
22	9	10	8	27	9	9	7	25	9	9	8	26
23	9	9	8	26	10	8	8	26	9	8	7	24
24	10	9	8	27	10	9	8	27	9	9	7	25
25	9	9	8	26	10	9	7	26	9	9	7	25
26	10	9	9	28	10	9	8	27	9	9	8	26
27	10	9	8	27	10	10	7	27	9	9	8	26
28	10	9	9	28	10	9	8	27	9	9	9	27
29	9	9	8	26	10	8	8	26	9	9	6	24
30	10	10	7	27	10	9	8	27	9	8	8	25
31	10	9	8	27	10	9	7	26	9	9	8	26
32	9	9	8	26	10	8	8	26	9	8	8	25
33	10	9	9	28	10	9	9	28	9	9	8	26
34	9	9	9	27	10	9	8	27	9	9	8	26
35	10	9	8	27	10	8	8	26	9	8	8	25

ตาราง 8 (ต่อ)

เลขที่	แผนที่ 1				แผนที่ 2				แผนที่ 3			
	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม
	10	10	10	30	10	10	10	30	10	10	10	30
รวม	337	317	281	935	337	305	272	914	322	305	266	893
เฉลี่ย	9.63	9.06	8.03	26.71	9.63	8.71	7.77	26.11	9.2	8.71	7.6	25.51
S.D.	0.49	0.42	0.62	0.67	0.49	0.52	0.60	0.76	0.41	0.46	0.69	0.89
ร้อยละ	96.29	90.57	80.29	89.05	96.29	87.14	77.71	87.05	92.00	87.14	76.00	85.05

ตาราง 8 (ต่อ)

เลขที่	แผนที่ 4				แผนที่ 5				แผนที่ 6			
	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม
	10	10	10	30	10	10	10	30	10	10	10	30
1	9	9	9	27	9	9	7	25	9	8	7	24
2	9	8	8	25	10	9	6	25	8	9	7	24
3	9	9	8	26	9	8	7	24	9	9	8	26
4	10	9	8	27	9	9	7	25	10	8	7	25
5	10	8	8	26	9	9	8	26	10	9	7	26
6	9	8	7	24	9	9	7	25	9	8	7	24
7	9	8	8	25	10	9	8	27	9	9	8	26
8	9	9	8	26	10	9	8	27	10	9	6	25
9	9	8	7	24	9	9	8	26	9	9	7	25
10	8	8	8	24	9	9	7	25	9	9	8	26
11	9	8	8	25	10	9	7	26	9	9	7	25
12	9	9	6	24	9	9	8	26	10	9	7	26
13	8	8	8	24	10	9	7	26	9	9	8	26
14	10	9	8	27	10	9	8	27	9	9	8	26
15	10	8	8	26	9	9	9	27	10	9	8	27
16	10	8	8	26	10	9	7	26	9	9	8	26
17	9	8	8	25	10	8	8	26	10	8	7	25
18	9	9	7	25	10	9	8	27	9	9	8	26
19	9	9	7	25	9	9	8	26	9	8	8	25
20	9	8	8	25	9	9	8	26	10	8	8	26
21	9	9	7	25	10	8	8	26	9	9	7	25
22	9	8	7	24	9	9	7	25	10	9	6	25
23	9	8	8	25	10	9	8	27	10	7	7	24
24	10	9	6	25	9	9	9	27	9	9	7	25
25	9	8	8	25	9	9	7	25	10	9	6	25

ตาราง 8 (ต่อ)

เลขที่	แผนที่ 4				แผนที่ 5				แผนที่ 6			
	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม
	10	10	10	30	10	10	10	30	10	10	10	30
26	10	9	7	26	10	9	8	27	9	9	8	26
27	10	9	8	27	10	9	7	26	10	9	8	27
28	10	9	7	26	10	9	8	27	9	9	9	27
29	9	8	8	25	9	9	9	27	9	9	8	26
30	10	9	7	26	10	9	8	27	10	10	7	27
31	9	9	8	26	10	9	8	27	9	9	8	26
32	10	9	7	26	10	9	8	27	10	10	6	26
33	10	9	7	26	10	9	8	27	9	9	9	27
34	10	9	8	27	10	10	8	28	10	9	8	27
35	10	9	7	26	10	9	7	26	9	8	8	25
รวม	327	299	265	891	335	313	269	917	328	308	261	897
เฉลี่ย	9.34	8.54	7.57	25.46	9.57	8.94	7.69	26.2	9.37	8.8	7.46	25.63
S.D.	0.59	0.51	0.65	0.95	0.50	0.34	0.68	0.90	0.55	0.58	0.78	0.91
ร้อยละ	93.43	85.43	75.71	84.86	95.71	89.43	76.86	87.33	93.71	88.00	74.57	85.43

ตาราง 8 (ต่อ)

เลขที่	แผนที่ 7				แผนที่ 8			
	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม
	10	10	10	30	10	10	10	30
1	10	9	7	26	9	9	8	26
2	9	9	8	26	9	8	8	25
3	10	8	8	26	9	8	8	25
4	9	8	8	25	9	9	8	26
5	9	8	7	24	9	9	8	26
6	10	8	7	25	10	9	6	25
7	10	9	7	26	9	9	7	25
8	10	8	8	26	9	9	8	26
9	10	8	7	25	9	8	8	25
10	9	8	8	25	9	8	8	25
11	9	8	8	25	9	8	7	24
12	10	8	7	25	9	9	7	25
13	9	9	8	26	9	8	8	25
14	10	8	8	26	9	9	7	25
15	10	8	7	25	10	8	8	26
16	10	8	7	25	9	8	7	24
17	9	9	7	25	9	9	6	24
18	9	9	8	26	9	9	7	25
19	10	9	7	26	10	8	8	26
20	9	9	7	25	10	9	6	25
21	9	9	8	26	9	9	7	25
22	9	9	7	25	9	9	7	25
23	9	9	7	25	9	8	7	24
24	9	7	8	24	9	9	7	25
25	9	8	7	24	10	7	7	24

ตาราง 8 (ต่อ)

เลขที่	แผนที่ 7				แผนที่ 8			
	T ₁	T ₂	T ₃	รวม	T ₁	T ₂	T ₃	รวม
	10	10	10	30	10	10	10	30
26	9	9	7	25	10	8	7	25
27	9	9	7	25	10	8	7	25
28	9	10	8	27	9	9	7	25
29	10	9	7	26	8	9	8	25
30	9	9	8	26	9	9	8	26
31	9	9	9	27	9	9	7	25
32	9	9	8	26	10	8	7	25
33	10	10	7	27	9	9	8	26
34	9	9	7	25	9	9	8	26
35	9	9	8	26	10	9	6	25
รวม	328	302	262	892	323	300	256	879
เฉลี่ย	9.37	8.63	7.49	25.49	9.23	8.57	7.31	25.11
S.D.	0.49	0.65	0.56	0.78	0.49	0.56	0.68	0.63
ร้อยละ	93.71	86.29	74.86	84.95	92.29	85.71	73.14	83.71

หมายเหตุ T₁ = คะแนนการประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล

T₂ = คะแนนผลการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน

T₃ = คะแนนทดสอบย่อยท้ายแผน

พหุบัณฑิต ชีวะ

ตาราง 9 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต

เลขที่	คะแนนระหว่างเรียน			รวมทั้ง 8 แผน	ทดสอบหลังเรียน
	T ₁	T ₂	T ₃		
	80	80	80	240	40
1	74	71	61	206	33
2	75	69	59	203	30
3	76	68	63	207	31
4	76	69	62	207	30
5	75	70	60	205	30
6	75	69	55	199	31
7	76	70	63	209	35
8	76	70	62	208	34
9	76	68	60	204	30
10	72	69	62	203	32
11	74	67	59	200	31
12	74	70	58	202	30
13	73	70	61	204	33
14	77	70	64	211	33
15	78	68	63	209	34
16	76	69	59	204	33
17	74	68	60	202	32
18	74	71	63	208	30
19	76	69	61	206	30
20	75	70	60	205	30
21	75	72	60	207	31
22	73	72	57	202	34
23	75	66	60	201	29

ตาราง 9 (ต่อ)

เลขที่	คะแนนระหว่างเรียน			รวมทั้ง 8 แผน	ทดสอบหลังเรียน
	T ₁	T ₂	T ₃		
	80	80	80	240	40
24	75	70	60	205	32
25	75	68	57	200	30
26	77	71	62	210	34
27	78	72	60	210	35
28	76	73	65	214	34
29	73	70	62	205	32
30	77	73	61	211	30
31	75	72	63	210	34
32	77	70	60	207	35
33	77	73	65	215	35
34	76	73	64	213	34
35	76	69	61	206	33
รวม	2637	2449	2132	7218	1124
เฉลี่ย	75.34	69.97	60.91	206.23	32.11
S.D.	1.43	1.77	2.25	4.02	1.89
ร้อยละ	94.18	87.46	76.14	85.93	80.29

จากตาราง 9 พบว่านักเรียน 35 คน ได้คะแนนเฉลี่ยจากการสังเกตประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และการทดสอบย่อยท้ายแผน ด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เท่ากับ 206.23 จากคะแนนเต็ม 240 คิดเป็นร้อยละ 85.93 และคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 32.11 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.29

ตาราง 10 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต

รายการประเมิน	คะแนน เต็ม	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ
การสังเกตประเมินพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และ การทดสอบย่อยท้ายแผน (E_1)	240	206.23	4.02	85.93
คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของ นักเรียนทุกคน (E_2)	40	32.11	1.89	80.29
ประสิทธิภาพ $E_1/E_2 = 85.93/80.29$				

จากตาราง 10 พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.93/80.29

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์หาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยได้นำคะแนนผลการทดสอบทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต มาวิเคราะห์ได้ค่าดัชนีประสิทธิผล ปรากฏผลดังนี้

พหุณ ปณุ ทิโต ชีเว

ตาราง 11 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (40 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (40 คะแนน)
1	21	33
2	20	30
3	23	31
4	22	30
5	19	30
6	22	31
7	23	35
8	22	34
9	20	30
10	21	32
11	20	31
12	19	30
13	24	33
14	21	33
15	25	34
16	24	33
17	23	32
18	20	30
19	19	30
20	21	30
21	20	31
22	22	34
23	19	29
24	20	32
25	21	30

ตาราง 11 (ต่อ)

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (40 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (40 คะแนน)
26	23	34
27	26	35
28	21	34
29	20	32
30	19	30
31	22	34
32	23	35
33	24	35
34	21	34
35	20	33
รวม	750	1124
เฉลี่ย	21.43	32.11
S.D.	1.84	1.89
ร้อยละ	53.57	80.29

ตาราง 12 ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

N	คะแนนเต็ม	ทดสอบหลังเรียน		ทดสอบก่อนเรียน		E.I.
		คะแนนที่ได้	ร้อยละ	คะแนนที่ได้	ร้อยละ	
35	1400	1124	80.29	750	53.57	0.5755

จากตาราง 12 พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.5755 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเท่ากับ 0.5755 คิดเป็นร้อยละ 57.55

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ t – test (Dependent Samples) ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 13 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

คะแนน	N	\bar{X}	S.D.	t	P-value
ก่อนเรียน	35	21.43	1.84	43.58	.000
หลังเรียน	35	32.11	1.89		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 13 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนน
ความสามารถการคิดวิเคราะห์ ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนนความสามารถการคิดวิเคราะห์
ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธ
ศาสนากับการดำเนินชีวิต

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (20 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)
1	9	16
2	10	17
3	8	16
4	9	17
5	10	18
6	11	18
7	8	16
8	7	16
9	10	17
10	10	18
11	9	16
12	10	17
13	9	17
14	9	16
15	11	18
16	10	17
17	8	16
18	10	17
19	9	16
20	8	16

ตาราง 14 (ต่อ)

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (20 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (20 คะแนน)
21	9	17
22	11	17
23	10	18
24	9	17
25	10	16
26	11	18
27	12	18
28	10	17
29	9	16
30	9	17
31	13	18
32	8	16
33	9	17
34	10	18
35	10	17
รวม	335	591
เฉลี่ย	9.57	16.89
S.D.	1.22	0.76
ร้อยละ	47.86	84.43

ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรตามการคิดวิเคราะห์ ความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ก่อนจะใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความมีเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนเรียนและหลังเรียน

ผลการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ ก่อนเลือกใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 15 Tests of Normality โดยใช้ Kolmogorov-Smirnov

ข้อความ	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Pre-Thinking	.191	35	.002	.929	35	.027
Post-Thinking	.222	35	.000	.806	35	.000
Pre-Reason	.206	35	.001	.907	35	.006
Post-Reason	.202	35	.001	.874	35	.001

จากตาราง 15 ผลการตรวจสอบพบว่า ตัวแปรตามก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ไม่ได้มีการแจกแจงแบบปกติ (ค่า P-value < 0.05) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิติทดสอบไม่อิงพารามิเตอร์คือ Wilcoxon Signed Ranks Test

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test

ข้อความ		N	Mean Rank	Sum of Ranks	ค่า Z	P-value
ความสามารถการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน	Negative Ranks	0 ^a	.00	.00	-5.250 ^a	.000
	Positive Ranks	35 ^b	18.00	630.00		
	Ties	0 ^c				
	Total	35				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 พบว่า ค่า P-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ดังนั้นนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของคะแนนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (60 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (60 คะแนน)
1	48	56
2	47	54
3	49	56
4	50	58
5	49	56
6	50	57
7	48	55
8	50	57
9	50	58
10	49	58

ตาราง 17 (ต่อ)

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (60 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (60 คะแนน)
11	48	57
12	49	58
13	50	58
14	47	56
15	46	55
16	48	56
17	46	57
18	46	58
19	45	56
20	46	57
21	45	57
22	45	56
23	44	55
24	49	58
25	48	57
26	50	58
27	49	57
28	48	56
29	49	58
30	48	57
31	47	57
32	49	58
33	48	57
34	48	56

ตาราง 17 (ต่อ)

เลขที่	คะแนนทดสอบก่อนเรียน (60 คะแนน)	คะแนนทดสอบหลังเรียน (60 คะแนน)
35	49	58
รวม	1677	1988
เฉลี่ย	47.91	56.80
S.D.	1.67	1.08
ร้อยละ	79.86	94.67

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test ผลปรากฏดังนี้

ตาราง 18 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ Wilcoxon Signed Ranks Test

ข้อความ		N	Mean Rank	Sum of Ranks	ค่า Z	P-value
ความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน	Negative Ranks	0 ^a	.00	.00	-5.250 ^a	.000
	Positive Ranks	35 ^b	18.00	630.00		
Ties		0 ^c				
Total		35				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 18 พบว่า ค่า P-value น้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ตั้งไว้ 0.05 ดังนั้นนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง พุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้สรุปผลของการวิจัยหลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ และความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 80
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต

4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต

5. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต

สรุปผล

ผลการวิจัยการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง พุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สรุปผลได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.93/80.29 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.5755 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเท่ากับ 0.5755 คิดเป็นร้อยละ 57.55

3. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

4. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

5. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.93/80.29 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 หมายความว่า นักเรียนได้คะแนนจากการประเมินพฤติกรรมการเรียน การประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน และคะแนนทดสอบย่อยท้ายแผนทั้ง 8 แผน คิดเป็นร้อยละ 85.93 และ คะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 80.29 แสดงว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สามารถนำไปใช้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐธมณันท์ ณัฐฐปัญญา มาศ (2553: 120) พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โยนิโสมนสิการ กักับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.97/81.93 และ 82.49/80.36 ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระบุญเลิศ นิมฺมสุวรรณ์ (2554 : 110) พบว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง ศาสนพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.73/82.87 สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวิญญู เถาถาวงษ์ (2553 : 121) พบว่า แผนการจัดการสอนแบบโยนิโสมนสิการ และแผนการจัดการสอนแบบคู่มือครู วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.76/87.75 และ 81.01/84.70 ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญหลาย แต่งทรัพย์ (2552 : 138) พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง พัฒนาการของไทย สมัยอยุธยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 82.22/81.66 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น มีกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบและวิธีที่เหมาะสม คือ ได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีการวิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหา ศึกษาแนวทางการเขียนแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ การศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องจุดประสงค์การเรียนรู้ และ เวลาเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ลงมือสร้างแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ดูเนื้อหาความเหมาะสมกับวัยผู้เรียนและมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามที่ได้ศึกษาแล้วว่า แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ทั้งในด้านแผนการจัดการเรียนโดยรวม เนื้อหา จุดประสงค์การ

เรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและการประเมินผล ซึ่งผลจาก การประเมินแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการ ได้คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.61 แสดงว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก แล้วนำไปทดลองใช้ เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือก่อนที่จะนำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง จึงมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นักเรียนได้มีกระบวนการคิดโดยแยกคาย ลงมือปฏิบัติ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ ด้วยระเบียบวิธีดำเนินการเป็นระบบ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการคิดด้วยวิธีการแบบต่างๆ เป็นการพิจารณาข้อมูลโดยการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การโยงความสัมพันธ์ และการประเมินค่าด้วยเหตุผล เป็นกระบวนการที่นำเอาวิธีสอนแบบโยนีโสมนสิการ มาใช้ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์และเหตุผลเชิงจริยธรรม รวมทั้ง การคิดพิจารณา สภาพการณ์ปัญหาอย่างรอบคอบต่อเนื่องเป็นลำดับตามเหตุผล เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม ฝึกให้นักเรียนได้คิดแก้ปัญหาเป็น รู้และทำความเข้าใจปัญหานั้นอย่างชัดเจน พิจารณาว่าต้นเหตุของปัญหามาจากอะไรบ้าง พิจารณาถึงวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งอาจมีหลายวิธี แล้วพิจารณาว่าทางเลือกใดสมควรที่จะกระทำหรือนำไปปฏิบัติ ซึ่งอาจเลือกทางใดทางหนึ่งหรือหลาย ๆ ทางประกอบกันก็ได้ ผล จุดมุ่งหมายที่ปัญหาถูกแก้ไขสำเร็จ และการสอนแบบโยนีโสมนสิการ ต้องการกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการสังเกต รู้จักการตั้งคำถาม รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อตอบคำถามที่ตนเองอยากรู้ รู้จักสรุป การนำเสนอความสำคัญให้ครบทุกด้านทั้งความเหมือนและความแตกต่าง และข้อดี ข้อเสีย สามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุและผล มีกระบวนการการทำงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักสร้างความคิดรวบยอด รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อตอบคำถาม และทำความเข้าใจกับสิ่งสงสัยต้องการคำตอบมีความรอบคอบ เป็นวิธีที่มีประโยชน์ต่อการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เรียนโดยตรง

2. ค่าดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.5755 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเท่ากับ 0.5755 คิดเป็นร้อยละ 57.55 สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฏฐมณฑน์ ณัฏฐปัญญามาศ (2553: 120) พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โยนีโสมนสิการ เรื่องหน้าที่ชาวพุทธ มีค่าเท่ากับ 0.5958 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนร้อยละ 59.58 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระบุญเลิศ นิมสุวรรณ์ (2554 : 110) พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนีโสมนสิการ เรื่อง ศาสนพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7084 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 70.84 สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวิญญู เกาถาวงษ์ (2553

: 121) พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการสอนแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7343 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 73.43 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญหลาย แต่งทรัพย์ (2552 : 138) พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง พัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7406 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 74.06 ซึ่งเป็นผลมาจากผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นการจัดทำคำอธิบายมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และการศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่อง จุดประสงค์การเรียนรู้ และ เวลาเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ศึกษาวิธีการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ โดยการวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาจากหนังสือคู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ แต่ละเนื้อหา เน้นกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดแยกแยะ ละเอียดลึกซึ้ง นำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่คิดหรือสิ่งที่เรียนรู้ เป็นผู้มีความสามารถในการใช้เหตุและผล ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเหตุผล มีทัศนคติที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์จึงทำให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยจากการทดลองการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน พบว่า ได้คะแนนค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 21.43 คะแนน และได้คะแนนค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 32.11 คะแนน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นักเรียนได้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวิญญู เกาถาวงษ์ (2553 : 121) พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการและแบบคู่มือครูมีการคิดวิเคราะห์

ความมีวินัยในตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการมีการคิดวิเคราะห์ที่มีวินัยในตนเอง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ ด้วยระเบียบวิธีดำเนินการเป็นระบบ การจัดการเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการต้องการกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการสังเกต รู้จักการตั้งคำถาม รู้จักวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อตอบคำถามที่ตนอยากรู้ รู้จักสรุปการนำเสนอความสำคัญให้ครบทุกด้าน ทั้งความเหมือนและความแตกต่าง และวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย การคิดพิจารณาไตร่ตรองถึงต้นเหตุ อย่างเป็นเหตุ เป็นผลโดยกฎวิธี คิดถูกทาง คิดอย่างละเอียด เชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มองเห็น ความจริงและแง่มุม อย่างมีระเบียบระบบ เป็นการฝึกความคิดโดยแยกคาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง สามารถใช้ปัญญา แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยสมุน อมรวิวัฒน์ (2530 : 82) ให้ความหมายโยนิโสมนสิการว่า การคิดถูกทางหรือคิดถูกวิธี โดยกระบวนการวิเคราะห์ที่เป็นระบบ เป็นกระบวนการ และพิจารณาทุกแง่มุมเพื่อเข้าใจในสิ่งที่คิด สอดคล้องกับของวคิน อินทาระ (2534 : 5) เสนอแนวคิดว่า โยนิโสมนสิการเป็นแนวคิดเห็นที่ถูกต้อง คือความคิดเป็น คิดอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับอารุณี ไทยมณฑิตย์ (2545 : 19) ได้สรุปว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง แนวคิดที่เกิดจากการคิดพิจารณาอย่างถูกวิธี อันสอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา ไม่มีการลัดขั้นตอน หรือด่วนสรุปเกินข้อมูลที่รับมาเป็นการคิดที่มีระเบียบตามขั้นตอน คิดมีเหตุมีผลที่สมบูรณ์ เป็นการคิดที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงรู้จักพิจารณารู้จักคิดวิเคราะห์ (ไม่มองอะไรพว้า ๆ คลุม ๆ) ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ สร้างสรรค์ในสิ่งที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม สอดคล้องกับของพระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต) (2543 : 7) ให้นิยามว่า โยนิโสมนสิการประกอบด้วยโยนิโสและมนสิการ โยนิโสมาจากโยนิ แปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งกำเนิด วิธีทางมนสิการ แปลว่า การนำในใจ การคิดคำนึงนึกถึง ใส่ใจ พิจารณา ดังนั้น โยนิโสมนสิการ แปลว่าการคิดให้ถึงต้นตอ การคิดแยกคายคิดให้ถึงรากเหง้า คิดอย่างละเอียด ลึกซึ้ง เชื่อมโยงต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มองเห็นความจริงและแง่มุมที่จะทำให้เกิดประโยชน์ขยายออกไป และสรุปผลได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์นี้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม ประกอบกับจุดเน้นนักเรียนได้เรียนรู้ศึกษาร่วมกัน มีความสามัคคี และให้นักเรียนปฏิบัติจริง เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิภาวนา ดูสื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ เกมส์ มีใบงาน หรือแบบฝึกหัด ล้วนเป็นสิ่งที่ปัจจุบันแสดงให้เห็นรูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับวัยจึงทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี รู้จักคิดวิเคราะห์ แยกแยะเหตุการณ์ต่างๆได้ และอาศัยบรรยากาศและ

สถานการณ์ต่างๆ การตั้งคำถาม เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นในการคิด และตอบคำถาม การเรียนรู้จึงมีการพัฒนาขึ้น ช่วยส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ จากการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยความสามารถด้านคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียน เท่ากับ 9.57 คะแนน และได้คะแนนค่าเฉลี่ยความสามารถด้านคิดวิเคราะห์หลังเรียน เท่ากับ 16.89 คะแนน ซึ่งคะแนนค่าเฉลี่ยความสามารถด้านคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสะอาด ภิญญศรี (2552 : 111) พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโยนิโสมนสิการ มีความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญหลาย แต่งทรัพย์ (2552 : 138) พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการเรื่อง พัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา มีความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระวิญญู เกถาวงษ์ (2553 : 121) พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการมีการคิดวิเคราะห์ที่มีวินัยในตนเอง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนปฏิบัติจริง นักเรียนมีความร่วมมือได้เรียนรู้ศึกษาร่วมกัน มีความสามัคคี และเป็นการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้คิด เกิดปัญญาด้วยปัจจัยสำคัญ 2 อย่างคือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายนอกคือ โปรโตไซส หมายถึง การเรียนพระสูตรและศาสตร์ต่างๆจากครูและแหล่งข้อมูลนอกตัวด้วยการที่ครูเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียนซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญกัลยาณมิตรจะทำหน้าที่เป็นผลดีประสบความสำเร็จแห่งโปรโตไซสได้ สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ผู้เล่าเรียน หรือรับการฝึกสอนอบรม จึงเรียกวินัยการเรียนรู้ว่า วิธีการแห่งศรัทธา สุมน อมรวิวัฒน์. 2530 : 65 กล่าวว่า การสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มาสร้างเป็นหลักการขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธวิธีนั้น เรียกว่า “การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ” ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยบคาย นำไปสู่

การปฏิบัติจนประจักษ์จริง การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการนี้ ใช้สอนได้ทุกระดับ การศึกษา มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และศิษย์ได้มี โอกาสคิด ได้แสดงออกปฏิบัติอย่างถูกวิธี จนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ครูที่ สามารถทำให้นักเรียนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาด้วยการมีบุคลิกภาพที่ดีมีความเมตตาและปราณาติ อันเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ทุกคน และทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นเสมือนแหล่งเรียนรู้ ส่วนปัจจัย ภายใน คือ โยนิโสมนสิการ การทำใจให้แนบคายหรือการคิดถูกวิธี ความรู้จักคิดหรือคิดเป็น หมายถึงการคิดอย่างมีระเบียบหรือคิดตามแนวทางของปัญญาคือการรู้จักมอง รู้จักพิจารณา สิ่ง ทั้งหลายตามสภาวะ เรียกว่า วิธีการแห่งปัญญา สุนน อมรวิวัฒน์ (2530 : 82) กล่าวว่าโยนิโสมนสิการ คือ การคิดถูกทางหรือคิดถูกวิธี โดยกระบวนการวิเคราะห์ที่เป็นระบบ เป็นกระบวนการ และพิจารณาทุกแง่มุมเพื่อเข้าใจในสิ่งที่คิด สอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 137) ได้สรุปว่า “โยนิโส” แปลว่า เหตุต้นเหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิดปัญหา อูบาย วิธีการ “มนสิการ” แปลว่า การทำใจ การคิดการคำนึง ใส่ใจพิจารณา เมื่อรวมเป็น โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำใจ โดยแนบคาย สอดคล้องกับ ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2549 : 182) กล่าวว่า โยนิโสมนสิการ มาจากคำสองคำ ได้แก่ “โยนิโส” ซึ่งมาจากคำว่า “โยนิ” แปลว่า เหตุ แหล่ง กำเนิด วิธี หรือ ปัญญาและอีกคำหนึ่ง ได้แก่ “มนสิการ” แปลว่า การคิดพิจารณาอย่างลึกซึ้ง นักเรียนที่เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างลึกซึ้ง สืบสาวหาเหตุและผล มีการตั้งคำถาม ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ครูได้ฝึกให้นักเรียนคิดเป็น ได้คิดและทำกิจกรรมอื่นๆประกอบการดูสื่อ อิเล็กทรอนิกส์คือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ใบงาน ประกอบวิธีคิดนั้นๆทำให้นักเรียนนำวิธีคิดวิเคราะห์ไป ใช้ในการเรียนรู้ นั่นคือ นักเรียนได้ฝึกคิด ได้กระทำซ้ำๆบ่อยๆในการใช้วิธีคิดจากการเรียนทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและมีความคล่องแคล่วในขั้นตอนของการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ซึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีทางจิตวิทยาของ ธอร์นไดค์ (Edward Thorndike) กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดได้ ดีเมื่อมีการฝึกฝน นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีความกระตือรือร้นสนใจ สนุกสนาน กล้าคิด กล้า ทำ กล้าพูด กล้าแสดงออก มีครูผู้เป็นกัลยาณมิตรจึงเป็นผู้สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นกิจกรรมการบูรณาการการเรียนรู้ ของนักเรียน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน พิจารณาเหตุการณ์ต่างๆอย่างใคร่ครวญด้วยปัญญา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จากที่กล่าวมานั้นจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ความสามารถด้านการ คิดวิเคราะห์ของนักเรียน ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

5. เปรียบเทียบความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้จากการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ยความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมก่อนเรียนเท่ากับ 47.91 คะแนน และได้คะแนนค่าเฉลี่ยความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมหลังเรียนเท่ากับ 56.80 คะแนน ซึ่งคะแนนค่าเฉลี่ยความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระชาติชาย บุญบาล (2549 : 78) พบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง เบญจศีล ที่สอนตามวิธีสอนแบบโยนีโสมนสิการสูงกว่าแบบไตรสิกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัยของสะอาด ภิญโญศรี (2552 : 111) พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโยนีโสมนสิการ มีความสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนีโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ นั้นนอกจากได้ฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ด้วยนั้นแล้ว ยังมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหา ที่ให้นักเรียนได้ฝึกคิดใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ดวงตา เครือทิวา (2544 : 14) ได้กล่าวว่า เหตุผลเชิงจริยธรรม เหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจหรือเบื้องหลังการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เมื่อบุคคลใช้เหตุผลจะสามารถวินิจฉัยได้ว่าเป็นเหตุุผลระดับใด ซึ่งเหตุผลที่แสดงออกมาจะแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล โดยเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับต่ำสุดเป็นระดับที่บุคคลมีความเห็นแก่ตัวมากที่สุด และค่อย ๆ ลดความเห็นแก่ตัวลงตามลำดับ เปลี่ยนเป็นเห็นพวกพ้อง เห็นแก่ส่วนรวมจนในที่สุดเป็นการทำความดี เพื่อความดีโดยแท้จริงไม่หวังผลตอบแทนในการกระทำนั้น สอดคล้องกับ ฤกษ์ชัย คุณูปการ (2539 : 131) กล่าวว่าเหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจได้ด้วยตนเองว่า เขาควรจะทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำหน้าที่เป็นเหตุุจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ บุคคลจึงสามารถประเมินคุณธรรมและจริยธรรมของผู้อื่นได้โดยการสังเกต และซักถาม เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำต่างๆ ของเขา สอดคล้องกับดวงเดือน พันธุมนาวัน (2524 : 2-5) กล่าวว่า เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลในการเลือกหรือไม่เลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องแสดงมูลเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมประเภทต่างๆ ตลอดจนพัฒนาการทางด้านอื่นๆ ของบุคคล โดยเฉพาะ

พัฒนาการทางด้านสติปัญญาและพัฒนาการทางด้านอารมณ์ด้วย ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งนี้ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งในชีวิตประจำวันของเราจะต้องเผชิญกับปัญหาที่ต้องขบคิดต้องตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา ปัญหาบางอย่างง่ายต่อการตัดสินใจ ไม่ต้องใช้ความคิดใช้เวลามากนักแต่บางปัญหามีความยุ่งยากซับซ้อนต้องใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจบุคคลที่พิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยเหตุผล จะสามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและสังคม พิชาญ สำอางศรี (2527: 14) กล่าวถึง เหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นเหตุผลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจหรืออยู่เบื้องหลังการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมต่างๆ เมื่อบุคคลใดให้เหตุผล เราสามารถวินิจฉัยความได้วา เป็นเหตุผลขั้นไหนตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับใหญ่ คือ ระดับต่ำหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์ มีลักษณะยึดความต้องการของตนเองเป็นศูนย์กลาง ระดับกลางหรือระดับตามกฎเกณฑ์ มีลักษณะยึดความต้องการของกลุ่มคนเป็นหลัก ระดับสูงหรือระดับเหนือกฎเกณฑ์ มีลักษณะยึดความต้องการและประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก สามารถควบคุมตนเองจากภายใน มีความเจริญทางสติปัญญาจะยึดหลักธรรมค้ำึงความถูกต้องยุติธรรม แต่ละระดับจะแบ่งแยกย่อยออกเป็นระดับละ 2 ชั้น รวมเป็นชั้นเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ชั้น ชั้นที่ 1 หลีกเลี่ยงการลงโทษ ชั้นที่ 2 แสวงหารางวัล ชั้นที่ 3 ทำตามความเห็นชอบของกลุ่ม / ของคนอื่น ชั้นที่ 4 ทำตามกฎระเบียบ, กฎหมาย หลักศาสนาเพราะเห็นความสำคัญของส่วนรวม ชั้นที่ 5 เจตนาที่จะทำในสิ่งที่ตนเห็นว่าถูกต้องควรเพื่อส่วนรวม เป็นตัวของตัวเองละอายใจเมื่อทำความชั่ว ภูมิใจเมื่อทำความดี เช่น มีหิริ ชั้นที่ 6 ยึดอุดมคติสากลเป็นแนวปฏิบัติ เช่น โอดตัมปะ มนุษย์ธรรม (ศีล 5)เมตตารธรรม และความเสมอภาคยุติธรรม จากที่กล่าวมานี้ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเพิ่มขึ้น ครูผู้สอนมีความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของผู้เรียนได้ จึงทำการวางจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาระดับที่สูงขึ้น ผู้เรียนได้มีโอกาสอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนสมาชิก สร้างความตระหนักการปฏิบัติที่ดีต่อเพื่อน ผู้เรียนสามารถนำข้อสรุปจากเหตุผลเชิงจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสมก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและสังคม ซึ่งส่งผลทำให้ความสามารถด้านการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียน ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ก่อนนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษานักเรียน ขั้นตอน วิเคราะห์ เนื้อหาของแผนการเรียนรู้ ประกอบกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีความน่าสนใจเหมาะสมกับวัยเรียนของนักเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน การจัดเตรียมสถานที่ มีสื่ออุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศที่ดีพร้อม มีครูคอยแนะนำเป็นกัลยาณมิตรที่ดี พร้อมที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เตรียมพร้อมให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

1.2 ครูมีความเข้าใจและต้องศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการมอบหมายงาน

1.3 ครูต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอนให้พร้อมก่อนสอนทุกครั้ง เช่น ใบงาน ใบความรู้ แบบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยแบบโยนิโสมนสิการ ควรมีเวลาให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างเพียงพอ แบ่งเวলাกำหนดตามความเหมาะสม ทั้งขั้นการกำหนดปัญหา การตั้งสมมติฐาน การศึกษาและการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุป และการรายงาน เพื่อให้นักเรียนได้คิดเรียนรู้อย่างเป็นระบบ นักเรียนมีเวลาในการฝึกคิดในแต่ละวิธีมากเพียงพอ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดได้หลากหลาย คิดได้อย่างมีระเบียบและพัฒนาความสามารถของตน

1.4 สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนสามารถใช้สื่อ เช่น หนังสือเรียน อิเล็กทรอนิกส์ ภาพนิ่ง คู่มือวีซีดี การ์ตูน ละครเรื่องสั้น ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ ตามความเหมาะสมและสัมพันธ์กับเรื่องนั้นๆที่จะสอน เพื่อแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียนมากขึ้น และเป็นการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายมากขึ้น

1.5 โรงเรียนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรเผยแพร่และส่งเสริมให้ครูนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ในแต่ละระดับชั้นเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

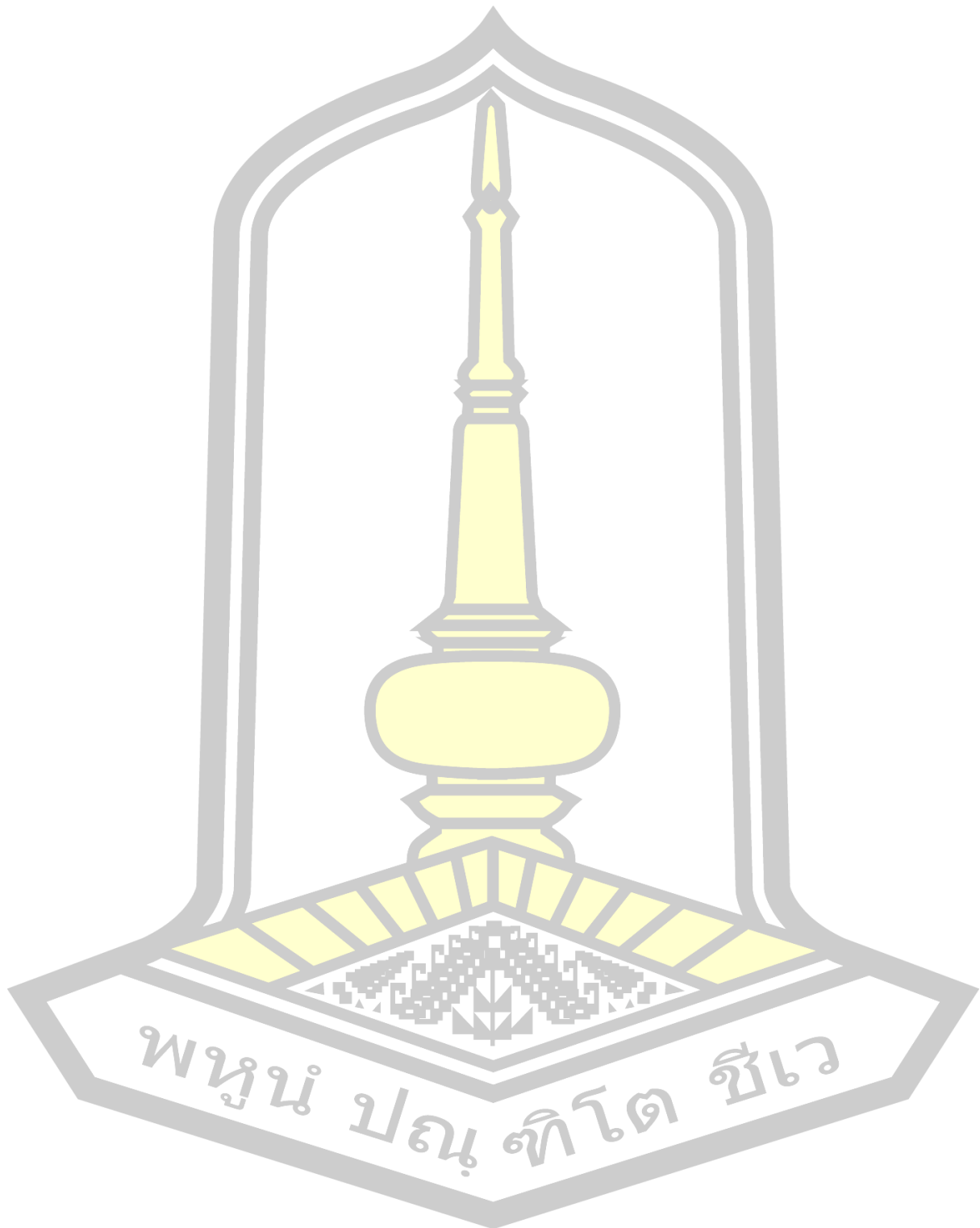
2.1 ควรศึกษาขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ ร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ เนื้อหาประกอบกับการจัดทำของ แผนการเรียนรู้ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความน่าสนใจเหมาะสมกับวัยเรียนของนักเรียน และ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน มีสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ ที่เหมาะสมน่าสนใจ พร้อมทั้งจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆได้ เช่นวิชาภาษาไทย ในระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 2 หรือระดับชั้นอื่นๆ สามารถนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม

2.3 สามารถศึกษาเปรียบเทียบการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโส มนสิการ หรือการใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กับวิธีสอนอื่น ๆ ศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมการเรียนรู้ แบบอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้แบบ 4MATร่วมกับการใช้หนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ การสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการสอนให้คิดมีวิจารณญาณร่วมกับการใช้ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ว่าจะส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ ความมีเหตุผลเชิงจริยธรรมและการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่

พูน ปรณ ทิโต ชีเว

บรรณานุกรม

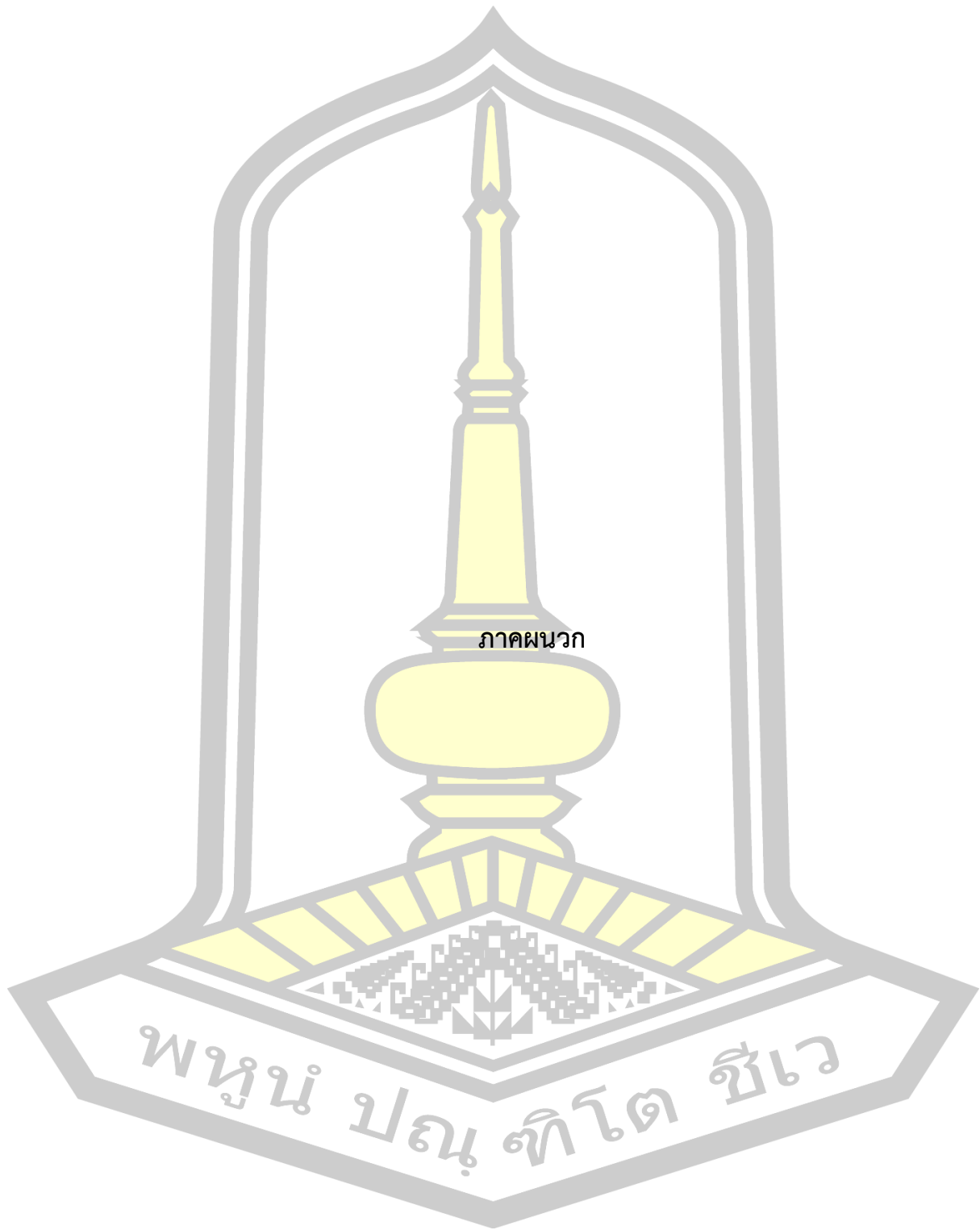

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กลุ่มวิชาการ โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร. (2556). สรุปผลการวิเคราะห์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET ปีการศึกษา 2556. กาลสินธุ์.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). ชุดพัฒนากระบวนการเรียนการสอนครูอาชีพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จำรัส ดวงธิสาร. (2522). “จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของชาวบ้าน” ใน จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ณัฐธรมณณ์ ณัฐปัญญามาศ. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถการคิดวิเคราะห์ และการยอมรับนับถือตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้โยนิโสมนสิการ กับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). การพัฒนาจริยธรรม : ตำราจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ทีศนา เขมมณี. (2546). การพัฒนากระบวนการคิด แนวทางที่หลากหลายสำหรับครู. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรธร ปรัชญรัตน์. (2551). การพัฒนาบทเรียนสไลด์อิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและศิลปวัฒนธรรมสมัยอยุธยา กลุ่มสาระสังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. สาขาเทคโนโลยีการศึกษา : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นารินทร์ รักรัตนกุล. (2551). เอกสารประกอบการสอนจริยธรรมและค่านิยมเพื่อพัฒนาสังคม. มหาสารคาม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การวิจัยสำหรับครู. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญหลาย แต่งทรัพย์. (2552). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง พัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ประสาธ อิศรปรีดา. (2531). จิตวิทยาการศึกษา. มหาสารคาม : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2530). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระชาติชาย บุญบาล. (2549). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เบื้องหลัง ที่สอนตามวิธีสอนแบบไตรสิกขา กับแบบโยนิโสมนสิการ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. หลักสูตรและการสอน : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพฯ : เบิกบาน.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระบุญเลิศ นิมสุวรรณ. (2554). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง ศาสนพิธี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระภุชงค์ คุณสาร. (2552). การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง ไตรสิกขา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระมหาประทีป กิตติภทโท (เกษรอินทร์). (2550). ผลการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เรื่อง ไตรสิกขา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระวิญญู เถาถางษ์. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์ และความมีวินัยในตนเอง ระหว่างการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับการสอนแบบคู่มือครูวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2531). การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วสิน อินทสระ. (2534). พุทธวิธีสอนในศึกษาศาสตร์แนวพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : แอลทีเพลส.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2544). การวัดผลการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2545). การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2546). เทคนิคการสอนและรูปแบบการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบวิชาคณิตศาสตร์เบื้องต้น. มหาสารคาม : ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สมนึก ภัททิยธนี. (2551). การวัดผลการศึกษา. กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2552). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3).
มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สะอาด ภิญญาศรี. (2552). การพัฒนาความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโยนิโสมนสิการ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาโรช บัวศรี. (2549). การศึกษาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ : กริสตส์ ดีไซน์ แอนด์ คอมมูนิเคชั่น การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุภรณ์ ลิ้มอารี. (2548). เอกสารการสอนค่านิยมและจริยธรรม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนน อมรวีวัฒน์. (2530). การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุนน อมรวีวัฒน์. (2542). การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์. กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2551). การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- เอกรินทร์ สีมหาศาล. (2545). กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวคิดสู่ปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.
- Cassarino, C. A. (2007). The Impact of Problem-based Learning of Critical Thinking and Problem Solving Skills. Dissertation Abstracts International.
- Connor, B. (2001). The Catholic School Secondary Teacher : A Relationship Study of Personality, Gender, and Moral Orientation. Dissertation Abstracts International.
- Dante, L. S. and O. (2011). Transforming Diverse Learners through a Brain-based 4MAT Cycle of Learning. Proceedings of the World Congress on Engineering and Computer Science. (Vol I).
- Kruger, T. M. (2005). The Thinking Adolescent : How Classroom Management Affects Higher Level Thinking. Masters Abstracts International.
- Pienaar, G. E. (2000). Critical Thinking of Adolescents with Regard to Political Issues. Dissertation Abstracts International.

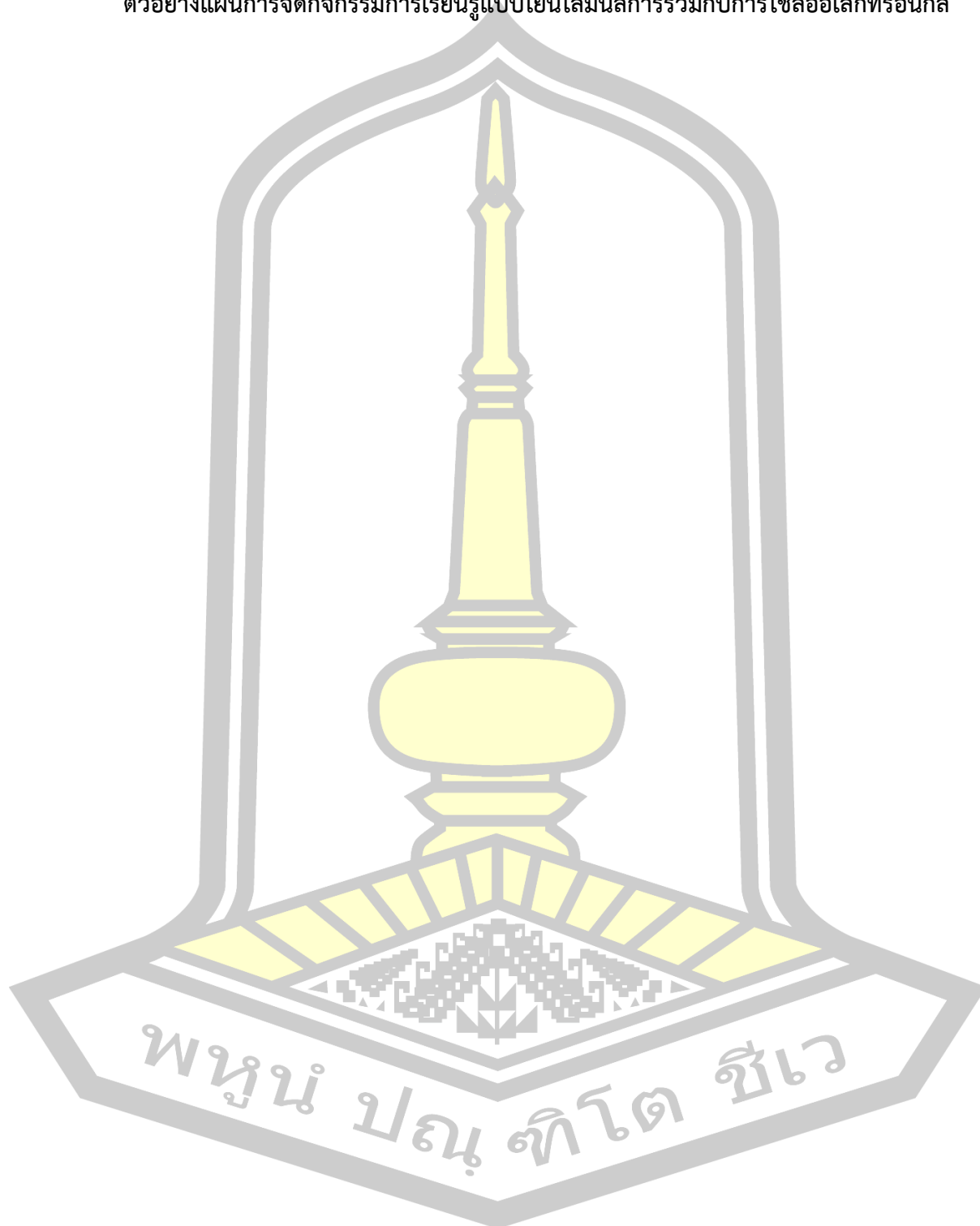

ภาคผนวก

พหุมนั ปณ ทิโต ชีเว

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ส22101)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธศาสนา

จำนวน 16 ชั่วโมง

เรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน นางสาว ศศิวิมล อินทปัทธา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1/2560

ครูประจำรายวิชา คุณครูอมสิน ภูผายาง

โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร

สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.2/1 อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

3. สาระสำคัญ

สามารถเรียนรู้พุทธประวัติและนำหลักธรรมของพระพุทธองค์มาใช้ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ตลอดจนจนถึงการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศได้

4. สาระการเรียนรู้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. ใฝ่เรียนรู้

6. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการคิด

- ทักษะการคิดวิเคราะห์

7. จุดประสงค์การเรียนรู้

นักเรียนสามารถอธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้านได้

8. การจัดการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

1. เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนนั่งสมาธิ 5 นาที ให้นักเรียนกำหนดลมหายใจตั้งสติ ใ้หายใจเข้า-ออกให้ลึกและยาว ขึ้น หายใจเข้าก็รู้ว่าเข้า หายใจออกก็รู้ว่าออก ถ้าหากจิตฟุ้งซ่านไปที่อื่นให้กำหนดรู้ แล้วกำหนดสติให้ กลับมาอยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออก

2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3. ครูแจ้งจุดประสงค์ของการเรียนรู้

4. ครูซักถาม สนทนากับนักเรียน เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ถามนักเรียนว่ารู้จักประเทศเพื่อนบ้านของไทยหรือไม่ มีประเทศอะไรบ้าง

ขั้นสอน (1 ชั่วโมง 30 นาที)

5. ครูสอนเนื้อหาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน จากหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

6. ครูถามนักเรียนว่ามีใครทราบหรือไม่ว่ากลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเรามีประเทศไหนบ้าง ที่ประชากรส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนาและมีกลุ่มประเทศที่มีประชากรบางส่วนนับถือพระพุทธศาสนา และทราบหรือไม่ว่าพุทธศาสนาที่แต่ละประเทศนับถือมีกึ่งนิกาย เพราะบางประเทศก็นับถือนิกายที่แตกต่างกัน

7. ครูอธิบายเล่าให้นักเรียนฟังว่าประเทศเพื่อนบ้านที่นับถือพระพุทธศาสนา สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม 2) กลุ่มประเทศที่มีประชากรบางส่วนนับถือพระพุทธศาสนา ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ และแต่ละประเทศเพื่อนบ้านก็นับถือพระพุทธศาสนานิกายที่ต่างกัน ซึ่งมี 2 นิกายคือ เถรวาท และ มหายาน

8. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มจะศึกษากลุ่มละ 1-2 ประเทศที่ตนเองเลือก เพื่อที่จะให้แต่ละกลุ่มอ่านทำความเข้าใจและได้ฝึกทักษะการคิด

9. ครูสนทนากลุ่มนักเรียนถึงความจำเป็นมาของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่แต่ละประเทศว่ามีความเป็นมาอย่างไร ให้นักเรียนทำกิจกรรมระดมความคิด วิเคราะห์เนื้อหา สถานการณ์ ประเด็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างไร และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้านแต่ละประเทศเข้ามาได้อย่างไร ทำไมบางประเทศถึงนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทหรือหินยาน และทำไมมีบางประเทศเพื่อนบ้านนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายาน เขียนลงในสมุดบันทึกงาน

10. นักเรียนตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานที่ตนเองได้รับมอบหมายตามประเด็นที่กำหนดไว้
 11. นักเรียนกลุ่มอื่นที่ยังไม่ได้นำเสนอ ชักถาม – ตอบ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ครูประเมินผลงานพร้อมทั้งให้คำแนะนำและความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสม
 12. ครูคอยสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล และจดบันทึกผลการให้คะแนนไว้
- ขั้นสรุป (20 นาที)
13. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหา บทเรียนการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และการนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเพื่อนบ้าน
 14. นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยหลังเรียน
 15. ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยคำตอบ

9. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
2. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. แบบบันทึกการเรียนรู้

10. การวัดและประเมินผล

- 10.1 วิธีวัดและประเมินผล
 - 10.1.1 แบบสังเกตพฤติกรรม
 - 10.1.2 ทดสอบย่อยหลังเรียน
 - 10.1.3 ตรวจสอบผลงาน
 1. ตรวจสอบรายงาน
 2. ตรวจสอบใบงาน
 3. ตรวจสอบสมุดบันทึก
- 10.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล
 - 10.2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้รายบุคคล
 - 10.2.2 แบบทดสอบย่อยหลังเรียน
 - 10.2.3 แบบบันทึกการตรวจสอบผลงาน
- 10.3 เกณฑ์การประเมิน ผ่านการประเมินร้อยละ 80

11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

11.1 ผลการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

11.2 ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

11.3 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

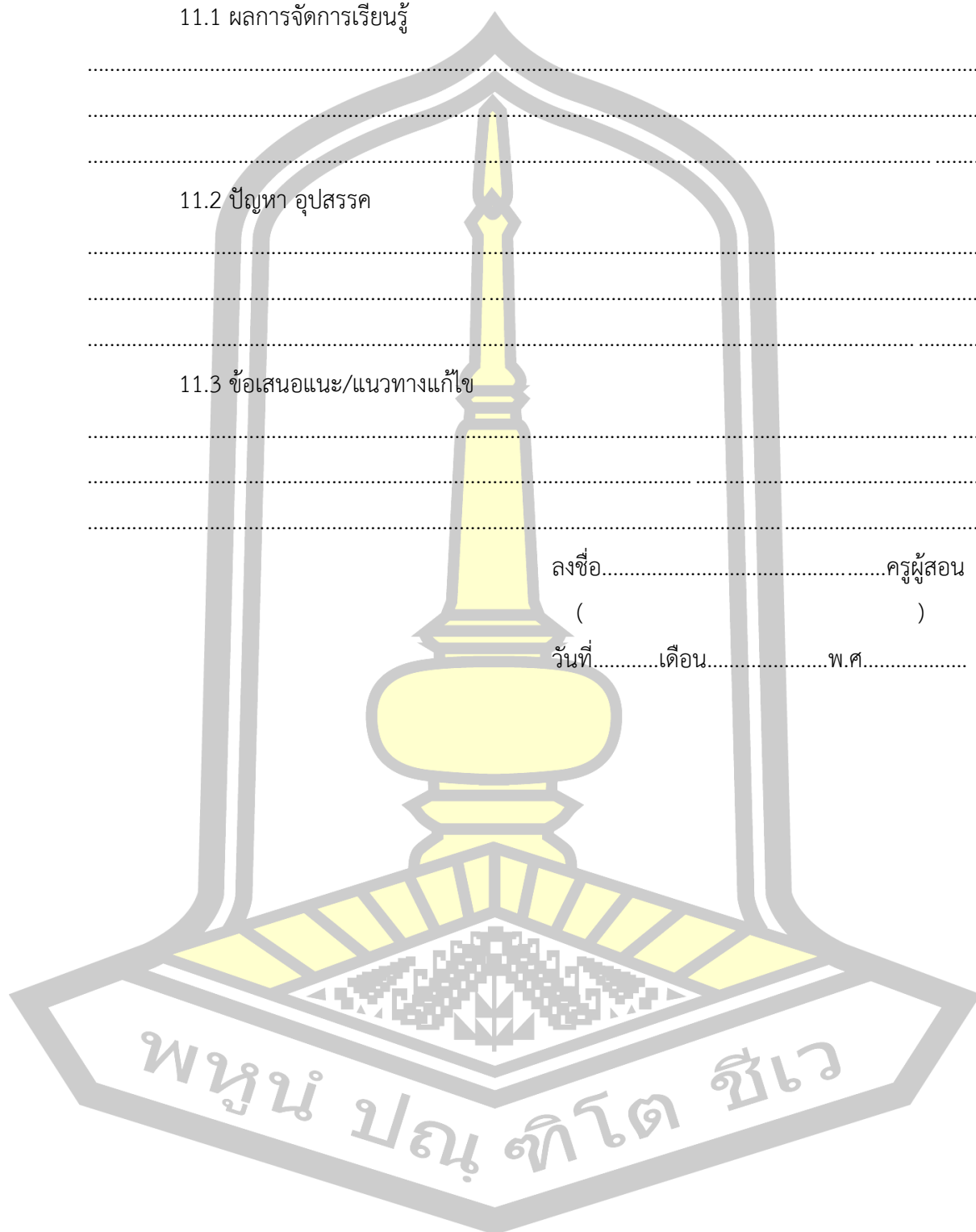
.....

.....

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน

()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

พหุณฺ์ ปณฺุ ทิโต ชีเว

ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะของครูประจำรายวิชา

ลงชื่อ ครูประจำรายวิชา
(.....)

ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะฝ่ายวิชาการ

ลงชื่อ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ
(.....)

ความคิดเห็นของผู้บริหาร

ลงชื่อ ผู้อำนวยการโรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร
(.....)

พูน ปรณ ทิโต ชีเว

แบบทดสอบย่อยหลังเรียน

เรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้แล้วเลือกตอบข้อที่คิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ดินแดนใดที่พระโสณเถระและพระอุตระเถระเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา
 1. เอเชียกลาง
 2. เอเชียตะวันออก
 3. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 4. ตะวันออกกลางและยุโรป
2. ประเทศใดที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับประเทศไทย
 1. อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน
 2. สิงคโปร์ เวียดนาม มาเลเซีย ลาว
 3. กัมพูชา พม่า อินโดนีเซีย สิงคโปร์
 4. พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม
3. เพราะเหตุใดพระพุทธศาสนาในประเทศพม่าจึงยังคงดำรงอยู่ยาวนานทั้งๆที่ประเทศพม่าตกอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศอังกฤษถึง 124 ปี
 1. ความเลื่อมใสศรัทธา
 2. นับถือสืบทอดต่อกันมา
 3. รักในพระเจ้าอนुरुทมหหาราช
 4. เพราะประเทศอังกฤษบังคับให้นับถือ
4. เพราะเหตุใดพระพุทธศาสนาในประเทศลาวจึงเสื่อมลงและไม่ได้รับการทำนุบำรุง
 1. เกิดการแย่งชิงราชสมบัติ
 2. ประชาชนนับถือผีสงเทวดา
 3. ตกอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศฝรั่งเศส
 4. มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์
5. สาเหตุใดที่ทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างสูงสุด
 1. การให้พระราชโอรสผนวช
 2. พระมหากษัตริย์เป็นพุทธศาสนูปถัมภก
 3. การนำคัมภีร์จากต่างประเทศเข้าสู่ราชอาณาจักร
 4. ความเชื่อและศรัทธาของประชาชนส่วนหนึ่ง

6. สภาพความเจริญรุ่งเรืองหรือการเสื่อมลงของพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนามขึ้นอยู่กับปัจจัยในข้อใด

1. พระมหากษัตริย์ที่ปกครอง
2. สถานการณ์ทางการเมือง
3. การตกอยู่ภายใต้การปกครองของจีน
4. ความนิยมนับถือของประชาชน

7. ข้อใดกล่าวถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศสิงคโปร์ได้ถูกต้อง

1. ชาวสิงคโปร์เชื้อสายจีนและอินเดียนับถือพระพุทธศาสนานิกายหินยาน
2. ชาวพุทธนิกายหินยานนิยมแปลคัมภีร์เป็นภาษาอังกฤษ
3. ชาวสิงคโปร์นับถือศาสนาพุทธตามธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น
4. มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาชื่อมหาโพธิ์

8. หลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญของพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซียคือข้อใด

1. เทวสถาน
2. พระวิหารเมนดู
3. พุทธวิหารบุโรพุทโธ
4. โรงเรียนสอนพระพุทธศาสนา

9. การนับถือพระพุทธศาสนาของประเทศเวียดนามได้รับอิทธิพลมาจากประเทศใด

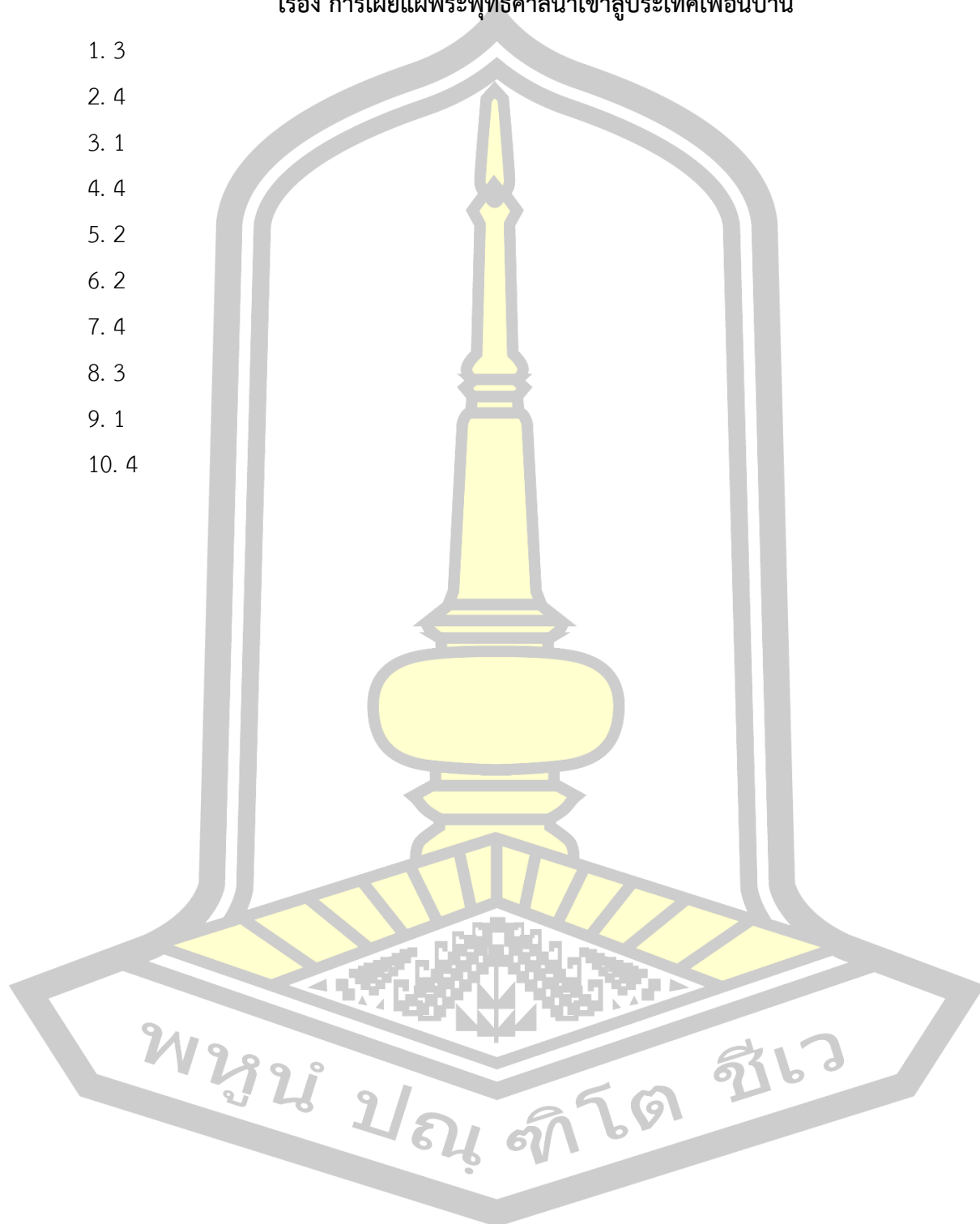
1. จีน
2. ลาว
3. ไทย
4. อินเดีย

10. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศฟิลิปปินส์

1. มีประชาชนที่นับถือพุทธศาสนาในฟิลิปปินส์ประมาณร้อยละ 1.5
2. มีการจัดทำนิตยสารที่มีเนื้อหาธรรมะง่ายๆ เช่น สารคดี ปาฐกถา นิทานชาดก
3. มีประชาชนที่นับถือพุทธศาสนาในฟิลิปปินส์ประมาณร้อยละ 92.5
4. ถูกทั้งข้อ ก และ ข

เฉลยแบบทดสอบย่อยหลังเรียน
เรื่อง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

1. 3
2. 4
3. 1
4. 4
5. 2
6. 2
7. 4
8. 3
9. 1
10. 4

หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน และการนับถือพระพุทธศาสนา
ของประเทศเพื่อนบ้าน

ภาพโบราณสถานในเมืองพุกาม

มีการส่งคายนาศึ้นที่กรุงย่างกุ้ง โดยมีพระสงฆ์ทรงความรู้จากประเทศ
ต่างๆ ทั้งศรีลังกา ไทย กัมพูชา ลาว อินเดีย และปากีสถาน ทำส่งคายน
ร่วมกับพระสงฆ์พม่าอีก 500 รูป พระโคตมปิฎกฉบับภาษาบาลีฉบับที่เป็น
หลักฐานเชื่อถือได้ รวบรวมแล้วบริบูรณ์ทันงานฉลองพุทธศตวรรษที่ 25
ซึ่งตรงกับวันวิสาขบูชา พ.ศ. 2499 รัฐบาลได้ออกกฎหมายรับรองให้พระ
พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติในปี พ.ศ. 2504

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศพม่า

พระพุทธศาสนาที่เผยแพร่เข้าสู่ประเทศพม่าสันนิษฐานว่าเข้ามาในเมื่อพระเจ้าอโศก
มหาราชได้ส่ง สมณทูตเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสุวรรณภูมิ ในระยะแรกคือพระพุทธ
ศาสนาสาทธิเถรวาทหรือนิกายหินยานที่เมืองสุธรรมวดีหรือเมืองสะเทิมซึ่งเป็นเมืองหลวง
ของมอญซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศ ส่วนพม่าตอนเหนือมีเมืองพุกามเป็นเมืองหลวง
นับถือพระพุทธศาสนาลัทธิอักษริยาวัต หรือนิกายมหายานซึ่งได้เผยแพร่มาจากแคว้นเบงก
อลและโอริสาของอินเดีย

ในรัชสมัยพระเจ้าอโนรุธมหาราชหรือพระเจ้าอโนรธามังช่อ พระองค์เป็นกษัตริย์ที่
ทรงรวบรวม ดินแดนของพม่าให้เป็นอาณาจักรเดียวกัน พระองค์ทรงศรัทธาเลื่อมใสในนิกาย
เถรวาทมากกว่ามหายาน จึงได้ส่งพระราชสาสน์ไปถึงพระเจ้ามุนหะผู้ครองเมืองสุธรรมวดี
เพื่อทูลขอพระโคตมปิฎกไปยังเมืองพุกาม แต่พระเจ้ามุนหะไม่ยินยอมจึงเกิดการสู้รบกัน
เมื่อพระองค์ทรงชนะแล้วได้นำพระสงฆ์มอญและพระโคตมปิฎกขึ้นไปเมืองพุกาม ส่งผล
ให้พระพุทธศาสนา นิกายเถรวาทได้แผ่ขยายไปทั่วอาณาจักรพม่านับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา
นอกจากนี้ยังทรงส่งสมณทูตไปลังกาและได้พระโคตมปิฎกฉบับสมบูรณ์มาจากลังกาด้วย

ในรัชสมัยพระเจ้าธรรมเจดีย์กษัตริย์มอญขึ้นครองราชย์พระองค์ได้ทรงมีพระราชดา
ริว่าพระพุทธศาสนา ในเมืองมอญขณะนั้นเสื่อมลงมาก จึงโปรดให้มีการชำระพระพุทธ
ศาสนาในบริสุทธิ โดยทรงให้พระภิกษุทุกรูปในเมืองมอญลาสิกขาและเข้ารับการ
อุปสมบทใหม่จากพระอุปัชฌาย์ที่ส่วนได้รับอุปสมบทจากลังกาเป็นผู้ให้อุปสมบท คอ
มาพระพุทธศาสนาที่เสื่อมลงอีกเนื่องมาจากพม่าที่กบฏมอญทาสงครามแย่งชิงความเป็น
ใหญ่กันตลอดเวลา จนกระทั่งประมาณ พ.ศ. 2300 เมื่อพระเจ้าอลองพญา กษัตริย์พม่า
ได้ยกทัพไปทลายกรุงหงสาวดีอย่างราบคาบชนชาติมอญก็สูญสิ้นอำนาจลงอย่างเด็ด
ขาด

ในรัชสมัยพระเจ้ามินดงมีการทำสังคายนาพระโคตมปิฎกที่เมืองมิงทะเลย์ เมื่อพม่า
ตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษซึ่งส่งผลให้พระพุทธศาสนาได้รับความกระทบกระเทือน
ด้วย แต่ชาวพม่าก็ยังคงเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นตลอดมา วันที่
4 มกราคม พ.ศ. 2492 พม่าได้รับอิสรภาพจากอังกฤษ ได้สถาปนาเป็นสหภาพพม่า
รัฐบาลได้สถาปนาคณะมนตรีพระพุทธศาสนาขึ้นโดยขยายศูนย์การศึกษาพระพุทธ
ศาสนาไปยังแหล่งต่างๆ เพื่อเตรียมงานฉลอง 25 พุทธศตวรรษ

การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศพม่า

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ประมาณร้อยละ 90 พระพุทธศาสนา
เป็นรากฐานของรัฐบาลพม่าได้จัดให้มีการสังคายนาพระโคตมปิฎกขึ้นเพื่อฟื้นฟูให้พระ
พุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ยังส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาของ
พระสงฆ์ ด้วยการถวายอาหารและค้ำอาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ สามเณรที่สอบได้คามลา
ดับชั้น สนับสนุนการปฏิบัติธรรมรวมทั้งการสร้างงานศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระ
พุทธศาสนา เช่น วิหาร เจดีย์ หรือ ปูนูนียสถานอื่นๆ ในด้านการดำเนินชีวิตของชาวพม่า
ก็มีการนำหลักธรรมคำสั่งสอนประยุกต์ใช้ด้วย เช่น การประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียด
เบียนคนและผู้อื่น เป็นต้น จัดเป็นการนำพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการพัฒนาบุษย์
ด้วย

ภาพการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาของชาวพม่า

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองสืบมาจนถึงรัชสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช พระองค์ได้ทรงทานุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างดียิ่ง ได้ทรงนำพระแก้วมรกต จากเมืองเชียงใหม่มาไว้ที่เมืองหลวงพระบาง เมื่อย้ายเมืองหลวงจากหลวงพระบาง ไปเมืองเวียงจันทน์ ทรงนำพระแก้วมรกตไปไว้ที่เมืองเวียงจันทน์ และไปประดิษฐาน พระธาตุหลวง และสร้างศาสนสถาน เช่น พระธาตุศรีโคตรบูรที่แขวงคาม่วน พระธาตุอิงรังที่แขวงสุวรรณเขต พระธาตุหลวง พระธาตุบังพวน ที่จังหวัดหนองคาย พระธาตุศรีสองรัก ที่จังหวัดเลย วัดพระธาตุ และวัดศรีเมืองที่จังหวัดหนองคาย ทรงปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม ทรงสร้างพระพุทธรูปอีกหลายองค์ เช่น พระเจ้าองค์ที่เวียงจันทน์และที่จังหวัดหนองคาย เมื่อสิ้นศตวรรษสมัยของพระองค์พระพุทธศาสนาไม่ค่อยเจริญรุ่งเรือง

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศไทยในรัชสมัยของเจ้าฟ้าจุ้มซึ่งได้อภิเษกสมรสกับพระราชธิดาพระเจ้าศรีจูลราชแห่งกรุงอินทปัตย์ ราชอาณาจักรกัมพูชา เมื่อเจ้าฟ้าจุ้มได้ตีเมืองหลวงพระบาง และเสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์ได้ทรงรวบรวมหัวเมืองต่างๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน พระนางแก้วยอดฟ้าทรงเลื่อมใสและเคารพนับถือพระพุทธศาสนากายเลวราวก่อน เมื่อเสด็จมาประทับที่อาณาจักรล้านช้างที่ชาวเมืองยังนับถือลัทธิที่สางเทวดาอยู่ พระนางจึงกราบบูลให้เจ้าฟ้าจุ้มแต่งคณะทูตไปทูลขอพระสงฆ์จากพระเจ้าศรีจูลราช ซึ่งพระองค์ทรงส่งพระมหาปาสมัดเถระและพระมหาเทพสิงกาพร้อมพระสงฆ์อีก 20 รูป เดินทางเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนล้านช้าง พร้อมกับได้พระราชทานพระพุทธรูปปฏิญ โลหะองค์หนึ่งปางห้ามญาติ พระนามว่า "พระบาง" พระโคตรปัทภ และหน่อพระศรีมหาโพธิ์มาถวายแก่เจ้าฟ้าจุ้ม นับแต่นั้นมาพระพุทธศาสนา กายเลวราวก่ได้ประดิษฐานในประเทศไทยและได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติในที่สุด ซึ่งกษัตริย์แต่ละพระองค์ทรงเอาใจใส่ต่อพระพุทธศาสนาสืบต่อกันมา ทรงสร้างวัด โรงเรียน หอสมุดเกี่ยวกับการค้นคว้าพระไตรปิฎกหลายแห่ง

โบราณสถานที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงสร้าง

ในรัชสมัยพระเจ้าสุริยวงศา มีความเจริญรุ่งเรืองด้านวัฒนธรรม ศิลปกรรม คนศรีประติมากรรมต่างๆ หลังจากนั้นลาวได้แตกเป็น 2 อาณาจักร คือหลวงพระบางกับเวียงจันทน์ ทั้ง 2 อาณาจักรมีความระแวงกันและคอยหาโอกาสแย่งชิงอำนาจกัน จนถึงกับไปผูกมิตรกับต่างประเทศเพื่อกำจัดกันและกัน ในที่สุดพระเจ้าตากสินมหาราชทรงยกทัพมาตีเวียงจันทน์และนำเอาพระแก้วมรกตไปยังกรุงธนบุรีด้วย ส่วนหลวงพระบางได้ส่งทูตไปอ่อนน้อมและมอบบรรณาการแก่เวียดนามซึ่งต่อมากลายเป็นข้ออ้างของฝรั่งเศสที่จะเข้าครอบครองลาว ในที่สุดลาวตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส เมื่อได้รับเอกราชแล้วคณะสงฆ์ไทยได้ช่วยปรับปรุงการศึกษาด้านศาสนา เมื่อลาวตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลคอมมิวนิสต์ การคิดต่อให้ความช่วยเหลือทางศาสนาระหว่างประเทศก็หยุดชะงักลง ในช่วงเวลาที่ลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองประเทศไทย ได้ทำการปฏิวัติใหม่ ทลายล้างสถาบันศาสนาและสถาบันกษัตริย์ มีพระสงฆ์ถูกฆ่าตายจำนวนมาก บางส่วนต้องลี้ภัยออกนอกมาเพื่อเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์และช่วยในการเผยแพร่แนวคิดของลัทธิคอมมิวนิสต์ด้วย

การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ปัจจุบันบ้านเมืองอยู่ในภาวะสงบ พระพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐ มีการก่อตั้งสถาบัน การศึกษาของสงฆ์เป็นวิทยาลัยสงฆ์ เช่น วิทยาลัยสงฆ์ประจำกรุงเวียงจันทน์ เป็นต้น ปัจจุบันชาวลาวใช้หลักธรรมในการประกอบอาชีพ เช่น ความขยัน ประหยัด อุดม เป็นต้น กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของวัฒนธรรมประเพณี ความคิด ความเชื่อของชาวลาว พิธีกรรมและวันสำคัญต่างๆ ศิลปกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาล้วนมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ นอกจากนี้พระพุทธศาสนายังมีบทบาทในการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชน เป็นที่พึ่งของชุมชน วัดจึงเป็นศูนย์กลางของการพบปะของชาวบ้านและทางราชการ

ภาพขาลาวที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับพระพุทธศาสนา

ในรัชสมัยพระเจ้าสุริยวงศาที่ 1 พระองค์ทรงนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานซึ่งได้รับอิทธิพลจากนครศรีธรรมราชอย่างเคร่งครัด จนกระทั่งในรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โปรดให้สร้างวัดคติมหายาน ทรงหาบูรณะพระพุทธศาสนาจนเจริญรุ่งเรืองที่สุด ทรงย้ายราชธานีไปที่ใดก็จะสร้างวัดอารามด้วย ทรงสร้างปราสาทและพระพุทธรูปจำนวนมาก พร้อมทั้งทรงสถาปนาปราสาทคตมเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีพระมหาเถระจำนวนมาก พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทรงให้พระราชโอรสไปศึกษาพุทธศาสนาที่ลังกาแล้วทรงผนวชที่วัดมหาวิหาร ต่อมาศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนานิกายมหายานเสื่อม คงเหลือแต่สำนักเถรวาทที่เจริญรุ่งเรือง และได้รับการนับถือจากคนทุกระดับ เมื่อกัมพูชาเป็นเอกราชจากไทยในพ.ศ. 2161 เกิดปัญหาสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านและเกิดความขัดแย้งภายในราชอาณาจักร จนกระทั่งตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสในพ.ศ. 2410 เมื่อได้อิสรภาพในปี พ.ศ. 2497 ก็มีความพยายามในการฟื้นฟูประเทศโดยมีกษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ในรัชสมัยพระเจ้าบรมโกศ รัชกาลที่ 1 พระองค์ทรงคิดตั้งทูลกระหม่อมราชวงศ์พรหมเทพ โดยยึดหลักพุทธธรรมเป็นหลักในการบริหารประเทศ ต่อมาพระองค์ถูกปฏิวัติและเปลี่ยนประเทศเป็นสาธารณรัฐ กัมพูชามีการส่งเสริมทานุบำรุงจากรัฐเป็นอย่างดี พระสงฆ์หลายรูปได้เข้ามาศึกษาที่ไทย และได้มาแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ไปใช้ในกัมพูชา มีมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่สร้างขึ้นโดยเจ้าบรมโกศ ต่อมากัมพูชาถูกกลุ่มเขมรแดงยึดครอง ทำให้กัมพูชาถูกปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์ พระพุทธศาสนาถูกล้มล้างโดยลัทธิคอมมิวนิสต์

ภาพเจ้าบรมโกศ

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศกัมพูชา

ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแพร่เข้าสู่ประเทศกัมพูชาในช่วงที่อาณาจักรฟูนันและอาณาจักรเจนละเจริญรุ่งเรือง แต่เดิมประชาชนในอาณาจักรเหล่านี้นับถือนิกายไศวะคือนับถือพระศิวะกับพระอิศวรตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ส่วนพระพุทธศาสนาเผยแพร่เข้ามาภายหลังเพราะในรัชสมัยของพระเจ้าวรมัน พระภิกษุ นาลเสนซึ่งได้คิดตามพ่อค้าชาวฟูนันมาจากเมืองกวางตุ้งและได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่ ทำให้พระองค์เกิดความเลื่อมใสและทรงยกย่องและอุปถัมภ์ พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองอีกครั้งในรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมัน ที่ 5 โปรดให้มีการนำเอาคัมภีร์จากต่างประเทศเข้ามาสู่อาณาจักรเป็นครั้งแรกและมีการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

ภาพโบราณสถานที่ยังคงเหลืออยู่ในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7

การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา

ปัจจุบันสถานการณ์พระพุทธศาสนาในกัมพูชามีแนวโน้มดีขึ้น ชาวกัมพูชามีความพยายามที่จะฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นพร้อมกับการบูรณะฟื้นฟูประเทศ ปัจจุบันมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาพระสิหนุราชซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่พระภิกษุสงฆ์ชาวกัมพูชา ในด้านความเป็นอยู่ของชาวกัมพูชาที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น ขาดแคลนอาหาร ขาดการดูแลสุขภาพเอาใจใส่จากรัฐ แต่ในใจของชาวกัมพูชามีพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวใจ เพราะพระพุทธศาสนาได้แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตของชาวกัมพูชา มีอิทธิพลต่อแนวคิด วิถีชีวิต วัฒนากรรมต่างๆ เป็นที่พึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนทางด้านศิลปวัฒนธรรม และได้มีการสร้างสถาปัตยกรรมอันทรงคุณค่าเป็นจำนวนมาก

ภาพวัดและโบราณสถานที่ทรงคุณค่าในกัมพูชา

ในรัชสมัยของพระเจ้าอินทรมุณี พระองค์ทรงรวบรวมประเทศชาติให้เป็นปึกแผ่นได้สำเร็จและพ้นจากอำนาจของจีน พระองค์ได้เอาใจใส่ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายมากขึ้น ส่วนในสมัยราชวงศ์เลและราชวงศ์ลี พระพุทธศาสนานิกายมหายานมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก เพราะได้รับอิทธิพลจากพระสงฆ์ที่ทรงมีความรอบรู้วิชาการต่าง ๆ เช่น กฎหมาย วรรณคดี รัฐศาสตร์ จริยศาสตร์ ปรัชญา โหราศาสตร์ แพทยศาสตร์ ประชาชนจึงมีความเคารพศรัทธาในพระสงฆ์เป็นอย่างสูง จึงทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนานิกายมหายานไปอย่างสะดวกจนเป็นที่นับถือกันอย่างแพร่หลาย ภายหลังได้รับเอาพุทธศาสนานิกายหินยานจากกัมพูชาไปเผยแผ่ จึงปรากฏว่าในเวียดนามมีพระพุทธศาสนาทั้งนิกายมหายานและหินยาน

เมื่อเวียดนามตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2426 ชาวเวียดนามถูกบังคับให้ไปนับถือคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก พระพุทธศาสนาเริ่มเสื่อมและไม่ได้รับการทะนุบำรุงเท่าที่ควร พุทธศาสนิกชนถูกกีดกันในการประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนา ชาวพุทธจึงเริ่มมีการเคลื่อนไหวเพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้น มีการยึดคัมภีร์และหนังสือไปเผาทำลายจำนวนมาก และเมื่อเวียดนามได้รับเอกราชจากฝรั่งเศสแล้วก็ยังมีเหตุการณ์ทางการเมืองวุ่นวายและเกี่ยวข้องกับศาสนา จนถึงกับมีการเดินขบวนประท้วงและเผาตัวเอง เมื่อเวียดนามถูกรัฐบาลคอมมิวนิสต์เข้ามามีปกครองพระพุทธศาสนาก็กลับเสื่อมโทรมลงอีกครั้ง **การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนาม** เนื่องจากสงครามเวียดนามที่ยาวนานทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเวียดนามหยุดชะงัก หลังจากได้รับสันติภาพแล้วก็มีกรฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นอีกครั้ง มีการตั้งมหาวิทยาลัยวันตันห์ซึ่งได้รับรองจากรัฐบาล ปัจจุบันการฟื้นฟูพระพุทธศาสนายังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก คนรุ่นใหม่มีผู้นับถือศาสนาคริสต์มากขึ้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเวียดนาม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศเวียดนามตั้งแต่สมัยโค ยังไม่ชัดเจนนักแต่จากหลักฐานจดหมายเหตุของจีนที่ปรากฏอยู่สรุปได้ว่า เวียดนามทางตอนใต้เป็นที่ตั้งของอาณาจักรจัมปา แต่เดิมนั้นประชาชนในดินแดนนี้ นับถือศาสนาพราหมณ์ฮินดูและมีการนับถือพระพุทธศาสนา

ในรัชสมัยของพระเจ้าอินทรวรมันที่ 2 พระองค์ทรงเสด็จไปพระพุทธรูปจำนวนมากโปรดให้สร้างวัดแห่งหนึ่งที่คลองเจียง ชื่อวัดมีโชน ราวพุทธศตวรรษที่ 8 ชาวอินเดียชื่อมหาชีวกะได้นำพระพุทธศาสนาเข้าไปเผยแผ่ยังเวียดนามและหลังจากนั้นก็ได้รับพระภิกษุหลายรูปเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างหลากหลาย เช่น การแปลคัมภีร์ประกาศคำสอน เป็นต้น ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับความสงบของบ้านเมือง

จีนเข้ามายึดเวียดนามเป็นเมืองขึ้นและทำการปกครองเวียดนามอยู่หลายร้อยปี เมื่อจีนนับถือศาสนาอะไรศาสนานั้นก็จะเผยแผ่เข้ามาในเวียดนามด้วย เริ่มแรกอิทธิพลของลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื้อได้เผยแผ่เข้าสู่ประเทศเวียดนามก่อน ต่อมา คณะธรรมทูตจากจีนได้เผยแผ่และประดิษฐานพระพุทธศาสนานิกายมหายานในเวียดนาม พระพุทธศาสนาในสมัยเริ่มแรกยังไม่เป็นที่นิยมนับถือกันอย่างแพร่หลายนัก

ภาพวัดหรือการประกอบพิธีกรรมของพระพุทธรูปนิกชนในเวียดนาม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศมาเลเซีย

มาเลเซียเคยได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในสมัยอาณาจักรศรีวิชัย ช่วงแรกเป็นแบบเถรวาท หลังจากได้เกิดอาณาจักรอาณาจักรศรีวิชัย จึงได้รับนิกายมหายานเข้าไปเผยแผ่ ในพ.ศ. 1837 พ่อขุนรามคำแหงมหาราช แห่งอาณาจักรไทยได้เกณฑ์อาณาจักรไปทางภาคใต้ของไทยและนำพระพุทธรุคศาสนานิกายหินยานไปเผยแผ่ด้วย แต่ไม่ได้รับความสนใจนักเพราะประชาชนบนแหลมมาลายูนับถือพระพุทธศาสนานิกายมหายานคิดคอกันมาเป็นเวลานาน พระพุทธรุคศาสนานิกายหินยานจึงไม่มีอิทธิพลต่อผู้คนในบริเวณนี้มากนัก โบราณวัตถุที่ค้นพบในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่เป็นรูปพระโพธิสัตว์หรือพระพิมพ์ดินเผา พระพิมพ์ดินดิบ ก็ล้วนถูกสร้างขึ้นตามธรรมเนียมในนิกายมหายานทั้งสิ้น

ภาพพระโพธิสัตว์ในพระพุทธรูปศานานิคมมหายาน

แต่ต่อมาศาสนาอิสลามได้เข้ามาแพร่หลายอย่างกว้างขวางนับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมาทำให้พุทธศาสนาหมดความสำคัญไป พระพุทธรูปเสื่อมลงเพราะกษัตริย์ศรัทธาในลัทธิศาสนาอิสลาม มีการทำลายศาสนสถาน พระพุทธรูป เทวรูป ทั้งของพระพุทธรูปศาสนาและศาสนาพราหมณ์จนหมดสิ้น ส่งผลให้พระพุทธรูปศานานิคมมหายานสิ้นสุดลงและศาสนาอิสลามได้กลายเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศมาเลเซียสืบต่อมา

ในช่วงที่มาเลเซียตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษนั้นได้มีชาวจีนนำพระพุทธรูปศานานิคมมหายานจากประเทศจีนเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยมาเลเซียด้วยแต่ไม่ประสบผลสำเร็จมากนักจนกระทั่งเมื่อมาเลเซียได้รับเอกราชจากอังกฤษเมื่อ พ.ศ. 2500 แล้ว จึงมีสมณะทูตจากประเทศไทย ศรีลังกา พม่า เดินทางเข้ามาเผยแพร่พระพุทธรูปศานานิคมมหายานในประเทศไทยมาเลเซียหลายคณะซึ่งสามารถช่วยให้พระพุทธรูปศานานิคมมหายานในประเทศไทยได้รับ การฟื้นฟูขึ้นมาบ้าง ผู้ที่นับถือพระพุทธรูปศานานิคมมหายานส่วนมากเป็นผู้ที่มีเชื้อสายมาจากชาวจีน ศรีลังกา พม่า และ ไทย มีวัดหรือสำนักสงฆ์ตั้งอยู่เป็นบางแห่ง และมีพระสงฆ์ไทยไปจารพรรษาอยู่ที่นั่น วัดไทยที่มาเลเซียสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2503 ด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลไทยกับมาเลเซีย คือวัดเชตวันซึ่งสร้างเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยสวยงามมากอยู่ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ส่วนที่ป็นิ่งชื่อวัดไชยมงคลาราม มีปูชนียสถานสำคัญ เช่น พระพุทธไสยาสน์ และวิหารพระพุทธเจดีย์ ซึ่งถือว่าใหญ่ที่สุดในเกาะป็นิ่ง

วัดเชตวัน

วัดไชยมงคลาราม

การนับถือพระพุทธรูปศานานิคมมหายานในประเทศมาเลเซีย

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่มีประชาชนจำนวนหนึ่งซึ่งส่วนมากเป็นชาวจีนยังนับถือพระพุทธรูปศานานิคมมหายานอย่างมาก ปัจจุบันมีองค์กรทางพระพุทธรูปศานานิคมมหายาน เช่น สมาคมผู้สอนพระพุทธรูปศานานิคม ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2505 สมาคมนี้ได้จัดพิมพ์หนังสือพระธรรมเทศนาเป็นภาษาอังกฤษออกเผยแพร่และยังจัดหาหลักสูตรอบรมพระสงฆ์ให้เป็นผู้เผยแผ่พระพุทธรูปศานานิคมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนอุวพุทธิกสมาคมแห่งมาเลเซียซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2513 สมาคมแห่งนี้มีเครือข่ายทั่วประเทศมาเลเซียจำนวนกว่า 70 แห่ง จุดมุ่งหมายของสมาคมคือให้เยาวชนมีโอกาสพบปะสังสรรค์จัดกิจกรรมทางพระพุทธรูปศานานิคมและสังคมร่วมกันและปฏิบัติคุณงามความดีของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้ยังมีสมาคมชาวพุทธแห่งมาเลเซีย ซึ่งมีวัดอุปสงฆ์เพื่อเผยแผ่พระพุทธรูปศานานิคมและจัดตั้งคลินิกให้การรักษายาบาลแก่ผู้ยากจนโดยไม่คิดมูลค่า และจัดตั้งโรงเรียนเด็กอนุบาล โดยได้รับเงินอุปถัมภ์จากชาวพุทธศรัทธาทวีประเทศรวมทั้งองค์กรอื่นๆ อีก เช่น ศูนย์สมาธิวิปัสสนาแห่งชาวพุทธมาเลเซีย พุทธสมาคมในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้จะมีสมาคม เพื่อเผยแผ่พระพุทธรูปศานานิคม ปัจจุบันรัฐบาลได้ประกาศให้วันวิสาขบูชาเป็นวันหยุดราชการทั่วประเทศมาเลเซีย

การเผยแผ่พระพุทธรูปศานานิคมมหายานเข้าสู่ประเทศสิงคโปร์

ในอดีตสิงคโปร์เคยเป็นดินแดนเดียวกับมาเลเซียและได้แยกตัวออกมาเป็นอิสระเมื่อพ.ศ. 2508 ดังนั้นการเผยแผ่พระพุทธรูปศานานิคมเข้าสู่ประเทศสิงคโปร์จึงมีลักษณะเช่นเดียวกันคือ ชาวสิงคโปร์ที่เป็นชาวจีนเคารพ นับถือพระพุทธรูปศานานิคมมหายาน ในสิงคโปร์มีสมาคมชาวพุทธอยู่ประมาณ 1,800 สมาคม และมีวัดจำนวน 122 วัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัดฝ่ายนิคมมหายาน ส่วนวัดฝ่ายนิกายหินยานที่สำคัญ ได้แก่ วัดศรีสังการามายณะของศรีลังกา วัดป่าเลไลยก์และวัดอาเนันทมคยารามของไทย เป็นต้น การเผยแผ่พระพุทธรูปศานานิคมมหายานในสิงคโปร์โดยมีการแปลคัมภีร์เป็นภาษาต่างๆ จัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธรูปศานานิคมมหายานโพธิ์ ซึ่งในโรงเรียนนี้ทำการสอนพระพุทธรูปศานานิคมมหายานระดับชั้น

ภาพวัดไทยในสิงคโปร์ หรือองค์การทางพระพุทธศาสนาในสิงคโปร์

การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศสิงคโปร์

ประชาชนชาวสิงคโปร์มีหลายเชื้อชาติ ส่วนมากนับถือศาสนาอิสลาม คริสต์ และฮินดู ที่นับถือพระพุทธศาสนามีไม่มากนักและส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่นับถือพระพุทธศาสนาในภายมหายาน มีกิจกรรมสำคัญ เช่น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาโดยการจัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนตามสถาบันการศึกษาต่างๆ มีองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น สหพันธ์พุทธศาสนิกชนชาวสิงคโปร์ สหภาพพุทธศาสนิกชน สถาบันสตรีชาวพุทธสิงคโปร์ สมาคมพุทธศาสนาแห่งสิงคโปร์ และองค์การพุทธยานแห่งสิงคโปร์ เป็นต้น มีกิจกรรมสำคัญ เช่น การส่งคนสงเคราะห์ผู้ยากไร้ มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนยากจน ตั้งศูนย์สงเคราะห์เด็กกำพร้า จัดที่พักสำหรับชาวพุทธ เป็นต้น จึงสรุปได้ว่าพุทธศาสนิกชนชาวสิงคโปร์ได้นำหลักธรรมประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนาตามธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศอินโดนีเซีย

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่ดินแดนที่เป็นประเทศอินโดนีเซียในช่วงพุทธศตวรรษที่ 3 คราวที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งพระโสณะและพระอุตรเถระเดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ และในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 อาณาจักรศรีวิชัยได้ก่อตั้งขึ้นและมีอิทธิพลครอบคลุมตั้งแต่ภาคใต้ของประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียทั้งหมด อาณาจักรศรีวิชัยนับถือพระพุทธศาสนาในภายมหายาน มีการค้นพบโบราณวัตถุจำนวนมาก เช่น พระพิมพ์ดินดิบและรูปพระโพธิสัตว์ ซึ่งสร้างขึ้นตามคติความเชื่อของผู้นับถือพระพุทธศาสนาในภายมหายาน ต่อมาได้เกิดราชวงศ์ไศเลนทร์บนเกาะชวา จนทำให้เข้าไปมีอำนาจปกครองอาณาจักรศรีวิชัย ราชวงศ์นี้มีการติดต่อสัมพันธ์กับราชวงศ์ปาละแห่งแคว้นเบงกอล ได้ส่งพระภิกษุไปศึกษาพระพุทธศาสนาที่มหาวิทยาลัยนาลันทา และภิกษุที่แห่งแคว้นเบงกอลส่งพระภิกษุ ช่างฝีมือ มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาและศิลปะปาละ โดยการสร้างพระพุทธรูปให้แก่ชาวศรีวิชัยด้วย

ภาพพระพุทธรูปศิลปะปาละ

พระพุทธศาสนาในอินโดนีเซียเสื่อมลง เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยเสื่อมลง และได้เกิดอาณาจักรมาหิชาห์ขึ้นมาแทนที่ ระเบิดนปาทางทรงศรัทธาในศาสนาอิสลามมากได้ประกาศห้ามเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอาณาจักรของตนเอง และทรงยกย่องให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ นับตั้งแต่บัดนั้นศาสนาอิสลามก็แพร่หลายไปยังเกาะต่างๆ ของอินโดนีเซียอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นศาสนาที่ชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่ นับถือไปในที่สุด ส่วนชาวอินโดนีเซียที่ยังมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาในภายมหายาน ยังคงมีในเกาะชวา สุมาตรา และเกาะบาหลี มีการจัดตั้งศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นที่เมืองบันดุง สร้างวัดเพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น วัดที่ปารามเมืองเสลัน วัดพุทธคยาเมืองมุนตีลาน วัดมหาธรรมโลก วัดมหาโพธิ์ และวัดธรรมสุริยะเมืองสมารัง เป็นต้น มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนพระพุทธศาสนาแก่เยาวชน และพิมพ์จุลสาร วารสารออกเผยแผ่ เป็นต้น

การนับถือพระพุทธศาสนาในประเทศอินโดนีเซีย

พระพุทธศาสนาในภายมหายานเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินโดนีเซียมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-13 มีพุทธสถานสำคัญ คือพระวิหารบุโรพุทโธ ต่อมาศาสนาอิสลามได้แผ่เข้ามาและชาวอินโดนีเซียได้ยอมรับนับถือเป็นศาสนาประจำชาติพระพุทธศาสนาได้เสื่อมถอยลงตามลำดับ จนปัจจุบันนี้มีชาวบ้านประมาณร้อยละ 1 เท่านั้นที่ยังนับถือพระพุทธศาสนาอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่บนเกาะบาหลี โดยนับถือพระพุทธศาสนาในภายมหายานควบคู่ไปกับศาสนาพราหมณ์ ทั้งสองศาสนานี้ได้ผสมกลมกลืนกันได้ดี โดยเฉพาะในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีและการดำเนินชีวิต แม้ว่าจะมีชาวอินโดนีเซียที่นับถือพระพุทธศาสนาในภายมหายานน้อยมากแต่ก็ยังมีส่วนประชาชนนับถืออยู่ โดยมีพระภิกษุชาวชวา รูปหนึ่งมีความเลื่อมใสในหลักศาสนทางพระพุทธศาสนาได้ไปอุปสมบทในพม่าเมื่อ พ.ศ. 2497 นาม "พุทธรักจิต" แล้วกลับไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในชวา สุมาตรา เซลีสบและบาหลี พร้อมทั้งได้นิมนต์พระสงฆ์จากประเทศไทย กัมพูชา พม่า และศรีลังกา ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา และได้ประกอบพิธี วิชาขบuchar่วมกันที่พุทธวิหาร โบโรพุทโธด้วย

ภาพพระวิหารบุโรพุทโธ

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศฟิลิปปินส์

พระพุทธศาสนาในประเทศฟิลิปปินส์เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีวิชัยเรืองอำนาจทางฝั่งมลายู ได้แผ่ขยายวัฒนธรรมมาถึงฟิลิปปินส์ในศตวรรษที่ 7 จนถึงศตวรรษที่ 13 แล้วมีชาวจีนโพ้นทะเลและชาวญี่ปุ่น ตั้งถิ่นฐานในฟิลิปปินส์ ได้นำพระพุทธศานานิกายมหายานเข้ามาด้วย ในขณะที่ชาวฟิลิปปินส์ส่วนใหญ่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งสเปนมาเผยแพร่เมื่อสมัยฟิลิปปินส์เป็นอาณานิคมของสเปน เมื่อเป็นเมืองขึ้นของสหรัฐอเมริกาที่มีการเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ซึ่งก่อนหน้านี้ศาสนาอิสลามก็ได้เข้ามาเผยแพร่และได้รับความนิยมมากทางภาคใต้ของประเทศ ต่อมาชาวอินเดีย-ปากีสถานอพยพเข้ามาตั้ง ถิ่นฐานในฟิลิปปินส์ก็ได้นำศาสนาฮินดูเข้ามาด้วย

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศฟิลิปปินส์นี้อยู่ในลักษณะการจัดทำนิตยสารนี้มีเนื้อหาธรรมะง่ายๆ เช่น สารคดี ปาฐกถา บทวิจารณ์ นิทานชาดก ปรีศนาธรรม สอนพระพุทธศาสนาเบื้องต้น ชาวพุทธศาสนารอบโลก และมีบทความภาษาอังกฤษด้วย เจ้าของนิตยสารเป็นหนุ่มอายุ 30 ปี

ปัจจุบันได้มีคณะสงฆ์ต่างๆ เดินทางเข้ามาเผยแพร่ศาสนาในฟิลิปปินส์ เช่น คณะสงฆ์ได้หัวน ปัจจุบัน มีชาวพุทธในฟิลิปปินส์ประมาณร้อยละ 1.5 เท่านั้น ขณะที่ศาสนาคริสต์มีประมาณร้อยละ 92.5 ศาสนาอิสลาม มีร้อยละ 5 และศาสนาฮินดูเพียงร้อยละ 2 เท่านั้น

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ส22101)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธศาสนา

จำนวน 16 ชั่วโมง

เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน นางสาว ศศิวิมล อินทปัทธา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1/2560

ครูประจำรายวิชา คุณครูอมสิน ภูผายาง

โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร

สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ตัวชี้วัด

1. ส 1.1 ม.2/2 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

2. ส 1.1 ม.2/3 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์และ มรดกของชาติ

3. สาระสำคัญ

สามารถเรียนรู้พุทธประวัติ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาและนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ตลอดจนถึงการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศได้

4. สาระการเรียนรู้

1. ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
2. ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์และมรดกของชาติ

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. ใฝ่เรียนรู้

6. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการคิด

- ทักษะการคิดวิเคราะห์

7. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านได้
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติได้

8. การจัดการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ 1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน (5 นาที)

1. เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนนั่งสมาธิ 3 นาที

2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นสอน (50 นาที)

4. ครูสนทนากับนักเรียน เกี่ยวกับความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน และบอกนักเรียนว่าสิ่งนี้เป็นพื้นฐานที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับคนรอบข้าง ประเทศเพื่อนบ้าน หรือประเทศอื่นๆได้

5. ครูเริ่มสอนความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านจากหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

6. ครูให้นักเรียนจับคู่กัน ฝึกทักษะการคิด แล้วช่วยกันสรุปหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีงาม แล้วให้นักเรียนแต่ละคู่ทำความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองได้สรุป และถามนักเรียนว่าถ้านักเรียนทำตามหลักธรรมนี้จะมีผลต่อตนเอง และส่วนรวมอย่างไร

7. ครูแจกใบงานให้นักเรียนดูภาพ แล้วตอบคำถาม ว่าเกิดอะไรขึ้น และจากสถานการณ์จากรูปภาพนี้เราสามารถนำหลักธรรมข้อไหนมาใช้ และใช้แล้วเกิดประโยชน์อย่างไร

8. ครูสุ่มให้นักเรียนแต่ละคู่นำเสนอผลงานนักเรียนหน้าชั้นเรียน มีการซักถาม – ตอบ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ครูประเมินผลงานพร้อมทั้งให้คำแนะนำและความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสม

ขั้นสรุป (5 นาที)

9. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน สาระสำคัญ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน

ชั่วโมงที่ 2

1. เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนนั่งสมาธิ 5 นาที

2. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้
ชั้นสอน (45 นาที)

3. ครูพูดให้นักเรียนฟังถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และมรดกของชาติ เป็นวัฒนธรรม ระเบียบแบบแผนอันดีงามที่ชนชาวไทยประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคนไทย และถามกระตุ้นให้นักเรียนตอบคำถาม ลองยกตัวอย่างว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของประเพณีวัฒนธรรมอะไรบ้าง

4. ครูสอนเข้าสู่บทเรียนความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์และมรดกของชาติจากหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

5. ครูให้นักเรียนจับคู่กัน ฝึกทักษะการคิด แล้วช่วยกันสรุปลงในสมุดบันทึกงานว่า วัฒนธรรมที่มีมาจากพระพุทธศาสนานั้นมีอะไรบ้าง วัฒนธรรมประเพณี มีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต และจิตใจต่อตนเอง ต่อสังคมชาวไทยอย่างไร

6. ขณะทำกิจกรรมครูคอยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล และจดบันทึกผลการให้คะแนนไว้

7. ครูสุ่มให้นักเรียนแต่ละคู่นำเสนอผลงานนักเรียนหน้าชั้นเรียน มีการซักถาม - ตอบ แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

8. ครูอธิบายความสำคัญ และสอนให้นักเรียนตระหนักถึงวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของเรา และช่วยกันบำรุงรักษา เห็นความสำคัญ จากการสอนของครูสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับตนเอง และสังคมได้

ชั้นสรุป (10 นาที)

10. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียน สาระสำคัญ และเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม - ตอบ ตามความเหมาะสม

11. นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

12. ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยคำตอบ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

2. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. แบบบันทึกการเรียนรู้

10. การวัดและประเมินผล

10.1 วิธีวัดและประเมินผล

10.1.1 สังเกตพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล

10.1.2 ทดสอบย่อยหลังเรียน

10.1.3 ตรวจสอบผลงาน

1. ตรวจสอบรายงาน
2. ตรวจสอบใบงาน
3. ตรวจสอบสมุดบันทึก

10.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

10.2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล

10.2.2 แบบทดสอบย่อยหลังเรียน

10.2.3 แบบบันทึกการตรวจสอบผลงาน

10.3 เกณฑ์การประเมิน ผ่านการประเมินร้อยละ 80

11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

11.1 ผลการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

11.2 ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

11.3 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

พจน ปรณ ทิโต สีวะ

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน
()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบทดสอบย่อยหลังเรียน

เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้แล้วเลือกตอบข้อที่คิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในข้อใดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
 1. อริยสัจ 4
 2. สาราณียธรรม 6
 3. สัพปุริสธรรม 7
 4. กุศลกรรมบถ 10
2. ข้อใดกล่าวถึงหลักสำคัญของสังคหวัตถุ 4 ได้ถูกต้อง
 1. หลักแห่งการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน
 2. หลักแห่งการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
 3. หลักธรรมที่ช่วยให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน
 4. หลักคำสอนอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ปรรณนาดีต่อกัน
3. ถ้ามีเหตุการณ์ที่ประเทศเพื่อนบ้านประสบภัยแล้วประเทศไทยส่งความช่วยเหลือต่างๆไปช่วยแสดงว่าคนไทยนำหลักสังคหวัตถุ 4 ข้อใดมาใช้ในการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
 1. อตถจริยา
 2. ปิยวาจา
 3. ทาน
 4. สมานัตตตา

จากบทความต่อไปนี้ใช้ตอบคำถามข้อ 4 - 5

ACMECS เป็นข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศลุ่มแม่น้ำอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Aeyawadee-Chaopraya-Mekong Economic Cooperation) เป็นข้อตกลงความร่วมมือด้านธุรกิจระหว่างประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ผู้ริเริ่มคือนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เป็นยุทธศาสตร์ความร่วมมือที่สำคัญระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจะมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของไทย เพราะการที่ไทยจะเป็นศูนย์กลาง (HUB) ของอนุภูมิภาคได้นั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือจากประเทศเพื่อนบ้าน ในการที่จะใช้เส้นทางของไทยหรือจะยอมให้ไทยใช้เส้นทางในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องของการลงตัวทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ภายใต้ความสัมพันธ์และการไม่ระแวงต่อกัน โดยเฉพาะการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจต่อการได้และต่างรับประโยชน์จากการที่ไทยเป็นศูนย์กลางขนส่งของภูมิภาค

4. จากบทความข้างต้นประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านใช้หลักธรรมในข้อใดในการเจรจาผลประโยชน์ร่วมกัน

1. อุตถจริยา
2. สมานัตตตา
3. สาธารณโภคี
4. ทิฏฐิสามัญญตา

5. การเจรจาในครั้งนี้ต้องใช้หลักธรรมในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านข้อใดมากที่สุด

1. สังคหัตถุ 4
2. ฆราวาสธรรม 4
3. สปัปฺริสธรรม 7
4. สาราณียธรรม 6

6. ถึงแม้ว่าในบางประเทศที่พระพุทธศาสนาไม่ใช่ศาสนาประจำชาติแต่ก็ยังคงมีประชากรบางส่วนยังคงนับถือพระพุทธศาสนา เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

1. มีคนไทยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก
2. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความอดทน
3. มีบรรพบุรุษที่นับถือพระพุทธศาสนาสืบทอดต่อลูกหลาน
4. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุและผล และเป็นศาสนาแห่งสันติ

7. ข้อใดสื่อถึงความหมายของวัฒนธรรมได้ถูกต้อง

1. สภาพหรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญในด้านต่างๆ ที่ได้ถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง
2. สภาพหรือลักษณะที่ดำรงในแต่ละสังคม
3. ลักษณะที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของสังคม
4. สภาพที่สวยงามในสังคมเมือง

8. ข้อใดต่อไปนี้เป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

1. งานจิตรกรรม
2. ภาษาและวรรณคดี
3. สถาปัตยกรรม
4. ประติมากรรม

9. ประเพณีพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาส่งผลให้คนไทยมีลักษณะเด่นตามข้อใด

1. เชื้อมั่นในตนเอง
2. เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตา

3. มีฝีมือในการสร้างสรรค์ที่ประณีต

4. มีความกล้าหาญ

10. จากภาษาบาลีที่ว่า “อิตตาหิ อิตตโน นาโถ” เป็นหลักคำสอนให้คนไทยรักความอิสระอย่างไร

1. สอนให้รู้จักช่วยเหลือตนเอง พึ่งพาตนเอง

2. สอนให้ทำสิ่งใดด้วยความรอบคอบ

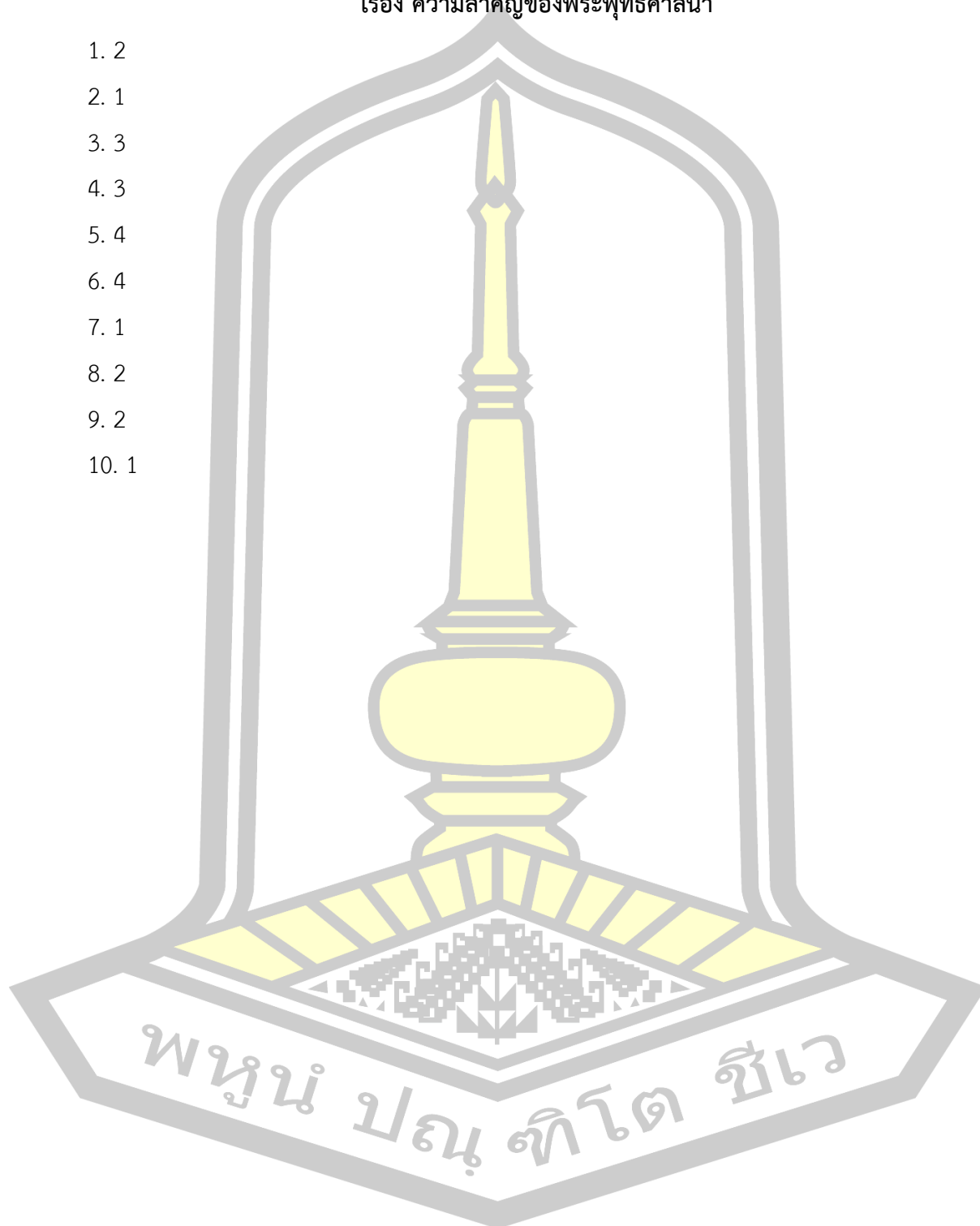
3. สอนให้ประกอบอาชีพที่สุจริต

4. สอนให้มีความมานะพยายามในการทำงานต่างๆให้สำเร็จ

เฉลยแบบทดสอบย่อยหลังเรียน
เรื่อง ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

1. 2
2. 1
3. 3
4. 3
5. 4
6. 4
7. 1
8. 2
9. 2
10. 1

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ส22101)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระพุทธศาสนา

จำนวน 16 ชั่วโมง

เรื่อง พุทธประวัติ

เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน นางสาว ศศิวิมล อินทปัทธา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1/2560

ครูประจำรายวิชา คุณครูอมสิน ภูผายาง

โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร

สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ตัวชี้วัด

1. ส 1.1 ม.2/5 วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด

3. สาระสำคัญ

สามารถเรียนรู้พุทธประวัติและนำหลักธรรมของพระพุทธองค์มาใช้ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม ตลอดจนถึงการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศได้

4. สาระการเรียนรู้

สรุปและวิเคราะห์ พุทธประวัติ การผจญมาร การตรัสรู้ การสั่งสอน

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. ใฝ่เรียนรู้

6. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการคิด

- ทักษะการคิดวิเคราะห์

7. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนดได้

2. นักเรียนสามารถอธิบายพุทธประวัติของพระพุทธเจ้าสรุป และวิเคราะห์การผจญมาร การตรัสรู้ และการสั่งสอนได้

8. การจัดการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

1. เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนนั่งสมาธิ 5 นาที
2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
3. ครูแจ้งจุดประสงค์ของการเรียนรู้
4. ครูสนทนากับนักเรียนต่อไปจะเรียนเรื่องพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ประสูติ ตรัสรู้ เสด็จออกเผยแผ่หลักธรรม ตลอดจนถึงดับขันธปรินิพพาน ล้วนมีความสำคัญแก่การศึกษา และสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ และถามนักเรียนว่านักเรียนทราบหรือไม่ว่าทำไมเจ้าชายสิทธัตถะถึงออกบวช และท่านมีประสบการณ์บำเพ็ญเพียรอย่างไรบ้างก่อนที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ชั้นสอน (1 ชั่วโมง 25 นาที)

5. ครูสอนเข้าสู่บทเรียน สอนพุทธประวัติเพิ่มเติมจากหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
6. ครูอธิบายให้นักเรียนฟังถึงพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ให้นักเรียนทำความเข้าใจแต่ละประเด็น และร่วมกันวิเคราะห์
7. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มจะศึกษา พุทธประวัติ มีประเด็น 1) การผจญมาร 2) การตรัสรู้ 3) การสั่งสอน
8. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์บทวิเคราะห์ 1) การผจญมาร 2) การตรัสรู้ 3) การสั่งสอน
9. สุ่มตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอสรุปเนื้อหาการเรียนรู้จากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
10. นักเรียนตัวแทนแต่ละกลุ่มมารับใบงานฝึกทักษะการคิด เพื่อทำกิจกรรมช่วยกันคิดเรื่อง พุทธประวัติ ที่ครูได้จัดเตรียมไว้แล้ว
11. นักเรียนทำกิจกรรมระดมความคิด วิเคราะห์เนื้อหาสถานการณ์ ปัญหา ผล ที่เจ้าชายประสบพบเจอก่อนออกบวช สาเหตุก่อนเจ้าชายสิทธัตถะออกบวช ทำไมท่านจึงออกบวช เจ้าชายสิทธัตถะท่านมีวิธีการอย่างไรถึงตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผลลัพธ์ที่ได้เป็นอย่างไร บันทึกข้อมูลลงในใบงาน

12. ขณะทำกิจกรรมครูคอยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล และจดบันทึกผลการให้คะแนนไว้

13. นักเรียนตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานการคิดตามใบงานที่กำหนด

14. นักเรียนในห้องตั้งใจฟังการรายงานของตัวแทน และเปิดโอกาสให้มีการซักถาม-ตอบ

ขั้นสรุป (25 นาที)

15. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหา โดยครูช่วยอธิบายเพิ่มเติมให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

16. ครูบันทึกคะแนนผลการทำกิจกรรมใบงานของนักเรียน

17. นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยหลังเรียน

18. ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยคำตอบ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
2. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. แบบบันทึกการเรียนรู้
4. ใบงาน

10. การวัดและประเมินผล

10.1 วิธีวัดและประเมินผล

10.1.1 สังเกตพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล

10.1.2 ทดสอบย่อยหลังเรียน

10.1.3 ตรวจสอบผลงาน

1. ตรวจสอบรายงาน

2. ตรวจสอบใบงาน

3. ตรวจสอบสมุดบันทึก

10.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

10.2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล

10.2.2 แบบทดสอบย่อยหลังเรียน

10.2.3 แบบบันทึกการตรวจสอบผลงาน

10.3 เกณฑ์การประเมิน ผ่านการประเมินร้อยละ 80

11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

11.1 ผลการจัดการเรียนรู้

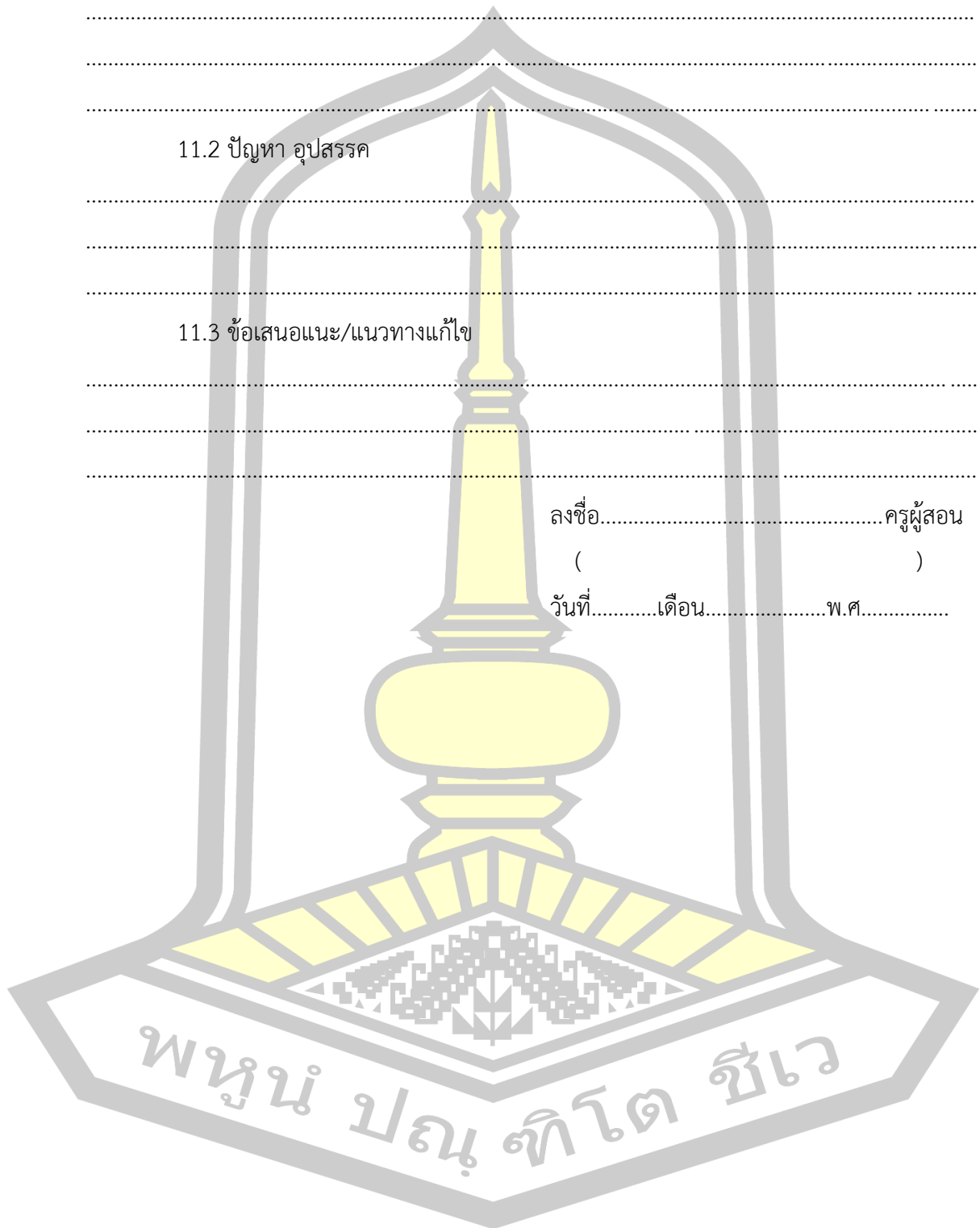
11.2 ปัญหา อุปสรรค

11.3 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน

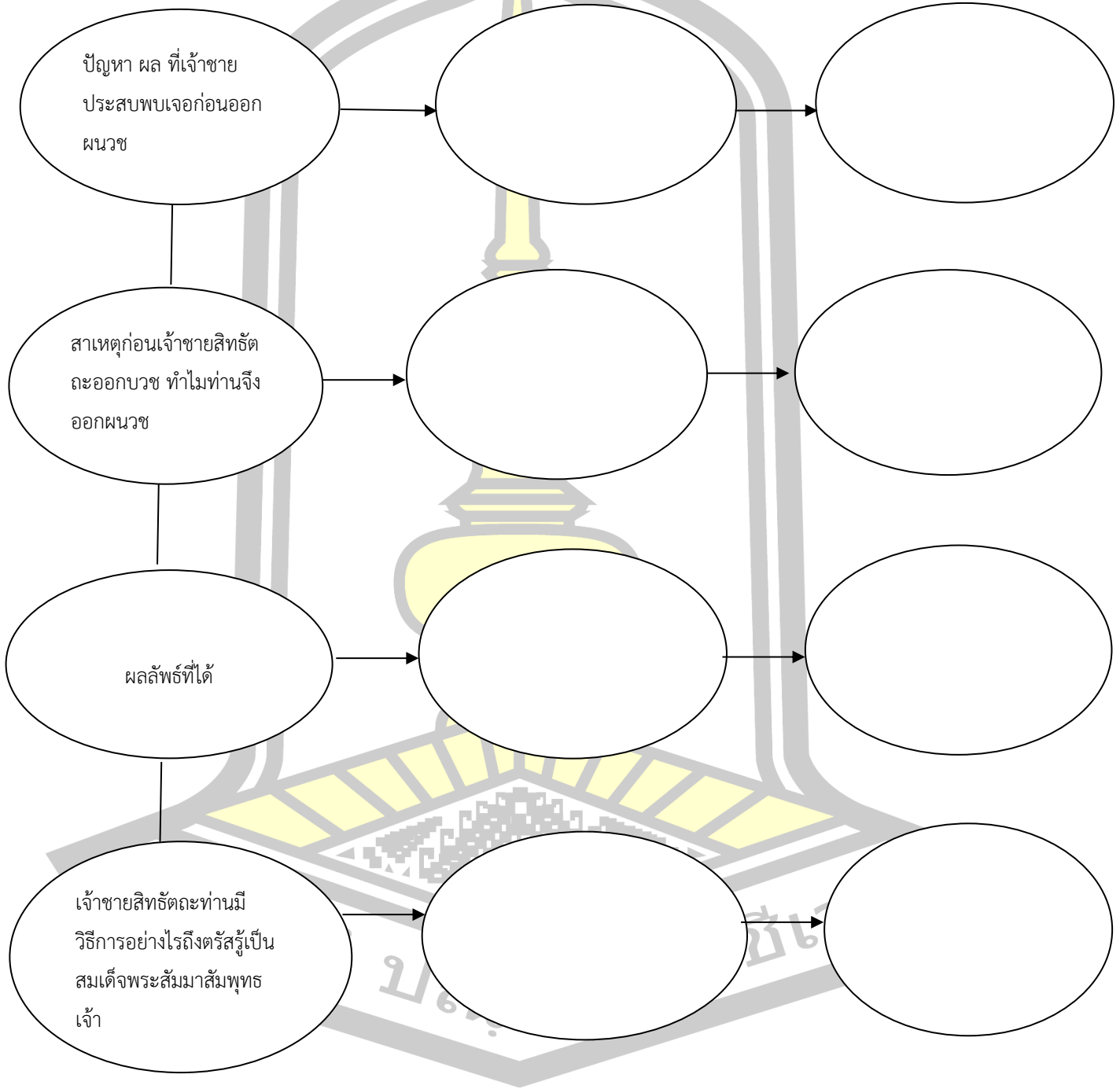
()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ใบงาน

งานเขียน Mind Mapping เรื่องราวพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า โดยใช้วิธีคิดแบบอริยสัจสี่

แบบทดสอบย่อยหลังเรียน

เรื่อง พุทธประวัติ

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้แล้วเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

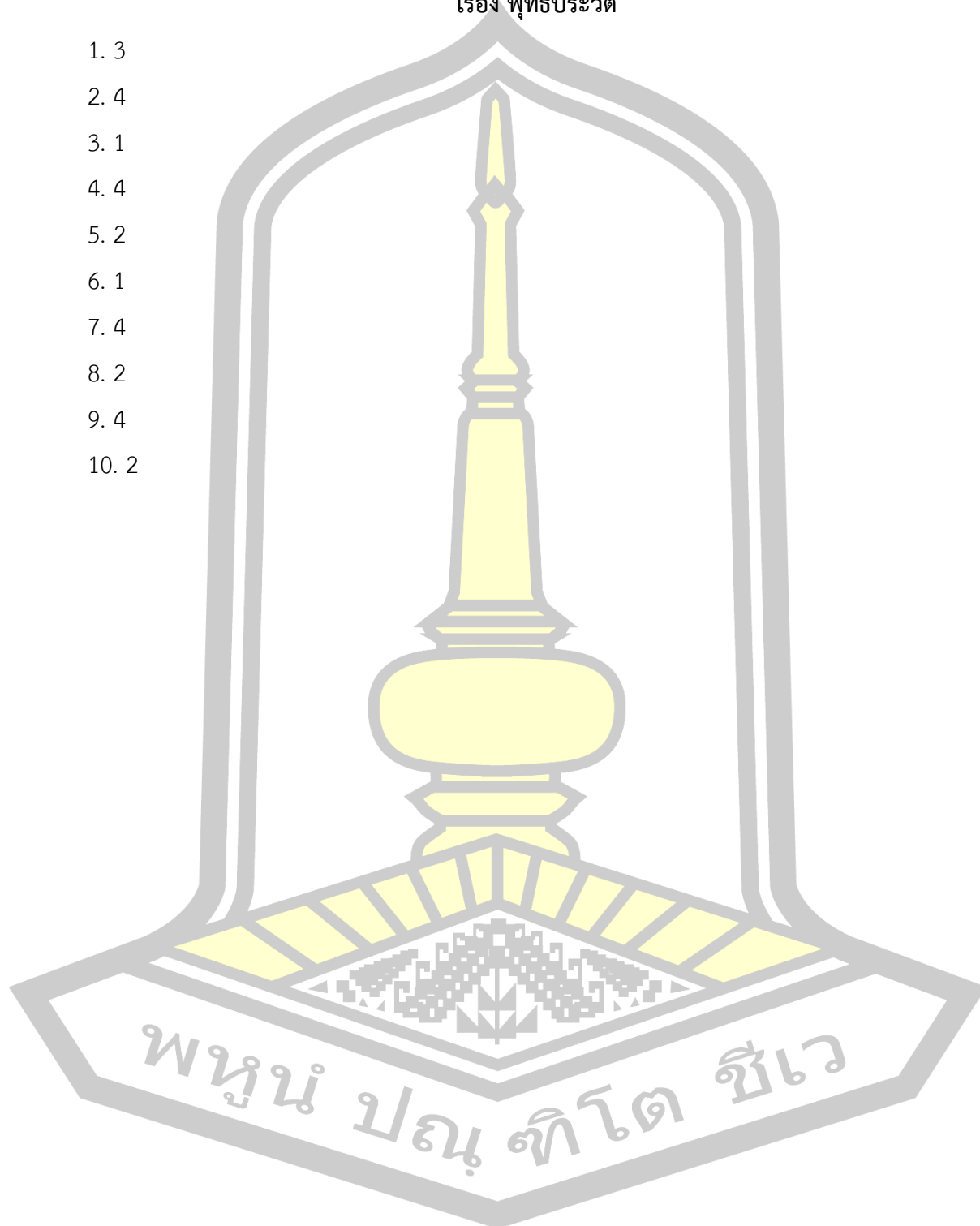
1. คำว่า “มาร” ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงข้อใด
 1. ยักษ์
 2. ผู้ให้ตาย
 3. ผู้ที่ขัดขวางบุคคลมิให้บรรลุผลสำเร็จอันดีงาม
 4. เทวดาจำพวกหนึ่งมีใจบาปคอยกีดกันไม่ให้ทำบุญ
2. เพราะเหตุใดชาวพุทธทุกคนควรศึกษาพุทธประวัติให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง
 1. เพื่อให้สามารถเล่าแก่ศาสนิกชนอื่นฟังได้
 2. เพื่อสามารถนำความรู้คำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตประจำวัน
 3. เพื่อเพิ่มความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า
 4. ถูกทั้งข้อ ข และ ค
3. สาเหตุใดพระสิทธัตถะจึงทรงเลิกการบำเพ็ญทุกรกิริยา
 1. ทรงเห็นว่าการบำเพ็ญทุกรกิริยาไม่ใช่วิธีที่ถูกต้องในการค้นหาหนทางพ้นทุกข์
 2. ทรงเหนื่อยและหมดกำลังในการบำเพ็ญทุกรกิริยา
 3. ทรงไม่ต้องการให้ปัญจวัคคีย์อยู่คอยดูแลรับใช้พระองค์
 4. ทรงหมดความมานะพยายามในการบำเพ็ญเพียร
4. ในการบำเพ็ญเพียรของพระสิทธัตถะ มารที่สำคัญที่สุดที่ท่านผจญคือข้อใด
 1. อภิสังขารมาร
 2. ชันธมาร
 3. เทวบุตรมาร
 4. กิเลสมาร
5. การชนะมารของพระสิทธัตถะถือว่าเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ สิ่งที่พระสิทธัตถะชนะคือสิ่งใด
 1. ความสะอึกสยบ
 2. กิเลสที่เกิดขึ้นในใจ
 3. ความไม่รู้
 4. ความกลัวหาญ

6. ข้อใดเรียงลำดับการบรรลุนิยามของพระสิทธัตถะได้ถูกต้อง
 1. ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวัภยญาณ
 2. อาสวัภยญาณ จุตูปปาตญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ
 3. จุตูปปาตญาณ อาสวัภยญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ
 4. ความหยั่งรู้ในชาติภพ อาสวัภยญาณ จุตูปปาตญาณ
7. คนแรกที่ได้ดวงตาเห็นธรรมจากการฟังธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าคือใคร
 1. ภัททิยะ
 2. มหานามะ
 3. อัสสชิ
 4. โกณฑัญญะ
8. การค้นพบอริยสัจ 4 ของพระพุทธเจ้ามีประโยชน์ต่อมนุษย์ ยกเว้นข้อใด
 1. ช่วยให้เราเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง
 2. ช่วยให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี โดยการยอมจำนนต่อโชคชะตาฟ้าลิขิต
 3. ช่วยแก้ปัญหามากมาย ได้โดยใช้เหตุผลและปัญญา
 4. ทำให้ไม่ประมาท คอยเตือนสติให้รู้ถึงความทุกข์หรือปัญหาเกิดขึ้นได้เสมอ
9. ข้อใดจับคู่ระหว่างอริยสัจ 4 ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบกับความจริงในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง
 1. มรรค – เป้าหมายของเรา นิโรธ – วิธีการไปถึงผลลัพธ์หรือเป้าหมาย
 2. ทุกข์ – ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิต
 3. สมุทัย – ต้นกำเนิดของทุกข์หรือปัญหา
 4. ถูกทั้ง ข และ ค
10. การสอนโดยใช้หลักกาลามสูตร 10 ประการ พระพุทธเจ้ามีเป้าหมายในการสอนอย่างไร
 1. เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจธรรมง่ายขึ้น
 2. เพื่อสอนให้มีเหตุ มีผล ไม่เชื่อง่าย
 3. เพื่อให้บรรยากาศการสอนไม่ตึงเครียด
 4. เพื่อสอนให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในทางสายกลาง

เฉลยแบบทดสอบย่อยหลังเรียน

เรื่อง พุทธประวัติ

1. 3
2. 4
3. 1
4. 4
5. 2
6. 1
7. 4
8. 2
9. 4
10. 2

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ส22101)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระธรรม

จำนวน 16 ชั่วโมง

เรื่อง โครงสร้างและสาระโดยสังเขปของพระไตรปิฎก

เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน นางสาว ศศิวิมล อินทปัดถา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1/2560

ครูประจำรายวิชา คุณครูอมสิน ภูผายาง

โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร

สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.2/7 อธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ

3. สาระสำคัญ

เรียนรู้พระไตรปิฎก คัมภีร์ของพระพุทธศาสนาที่รวบรวมพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. สาระการเรียนรู้

โครงสร้างและสาระสังเขปของพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. ใฝ่เรียนรู้

6. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการคิด

- ทักษะการคิดวิเคราะห์

7. จุดประสงค์ของการเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ

2. นักเรียนสามารถอธิบายสาระน่ารู้จากพระไตรปิฎกที่ศึกษาและนำข้อคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

8. การจัดการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (15 นาที)

1. เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนนั่งสมาธิ 5 นาที ให้นักเรียนกำหนดลมหายใจตั้งสติ ให้ออกใจเข้า-ออกให้ลึกและยาวขึ้น หายใจเข้าก็รู้ว่าเข้า หายใจออกก็รู้ว่าออก ถ้าหากจิตฟุ้งซ่านไปที่อื่นให้กำหนดรู้ แล้วกำหนดสติให้กลับมาอยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออก

2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3. ครูแจ้งจุดประสงค์ของการเรียนรู้

4. ครูสนทนากับนักเรียนเล่าถึงประวัติความเป็นมาของพระไตรปิฎก ถึงสมัยพุทธกาล การรวบรวมคำสอนของพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเมื่อครั้งที่นครนถนาฏบุตร ศาสดาของศาสนาเซน สิ้นชีวิตลง และสาวกของท่านไม่ได้เก็บรวบรวมคำสอนไว้ ทำให้เหล่าผู้นับถือศาสนาเซนจึงเกิดการแตกแยก และถกเถียงกันว่าแท้จริงแล้วศาสดาของตนสอนไว้เช่นไร พระจุนทเถระทราบเรื่องจึงนำความขึ้นกราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์จึงได้ตรัสแนะนำให้พระสงฆ์ทั้งปวงร่วมกันทำสังคายนา เพื่อรักษาคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป

เมื่อพระสารีบุตรทราบถึงเรื่องราวปัญหาของศาสนาเซน ก็ได้แสดงวิธีสังคายนาไว้เป็นตัวอย่างต่อหน้าที่ประชุมคณะสงฆ์ โดยรวบรวมข้อธรรมต่างๆ ให้อยู่ตามลำดับหมวด ตั้งแต่หมวดหนึ่งไปจนถึงหมวดสิบ เมื่อพระสารีบุตรแสดงธรรมจบแล้ว พระพุทธเจ้าก็ทรงประทานสาธุการแก่หลักธรรมที่พระสารีบุตรแสดงไว้ทั้งนี้ ในสมัยพุทธกาลยังไม่มีกรรวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นพระไตรปิฎก แต่ก็มีคำเรียกพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า พรหมจรรย์ หรือพรหมจรรย์ และธมมวินัย หรือธรรมวินัย

ขั้นสอน (1 ชั่วโมง 25 นาที)

5. ครูสอนนักเรียนเข้าสู่บทเรียน เรื่องโครงสร้างและสาระโดยสังเขปของพระไตรปิฎก จากหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

6. ครูและนักเรียนร่วมอภิปราย พระไตรปิฎกเป็นหลักฐานที่รวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้เป็นมรดกสืบทอดพระพุทธศาสนาตลอดไป

7. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วศึกษาโครงสร้างและสาระโดยสังเขปของพระไตรปิฎก

8. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันสรุปโดยการอภิปรายในประเด็นโครงสร้างพระไตรปิฎก เป็นหลักฐานอ้างอิงหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและใช้เป็นข้อสรุปข้อยุติเมื่อมีความเห็นขัดแย้งกันในเรื่องหลักธรรม

9. ฝึกทักษะการคิด ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มรับซองกิจกรรมกลุ่มละ 1 ซอง ในซองกิจกรรมมีบัตรคำเป็นบัตรโครงสร้างพระไตรปิฎก คือ บัตรคำพระวินัยปิฎก บัตรคำพระสุตตันตปิฎก บัตรคำพระอภิธรรมปิฎก และบัตรคำหมวดของแต่ละบัตรคำพระวินัยปิฎก บัตรคำพระสุตตันตปิฎก บัตรคำพระอภิธรรมปิฎก กระดาษ A4 จำนวน 3 แผ่น

10. ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันก่อนทำกิจกรรม เป็นเวลา 5 นาที

11. ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันแยกแยะจัดหมวดหมู่พระไตรปิฎก 3 โครงสร้าง คือ พระวินัยพระอภิธรรม พระสุตตันตปิฎก ติดลงในกระดาษ A4 ที่แจกให้ 3 แผ่น ให้ถูกต้องในเวลา 5 นาที

12. ขณะทำกิจกรรมครูคอยสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล และจดบันทึกผลการให้คะแนนไว้

13. ครูเก็บกระดาษที่แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อเปลี่ยนกันตรวจคำตอบกลุ่มใดที่เรียงลำดับได้คะแนนมากที่สุด ครูกล่าวชมเชย

ขั้นสรุป (20 นาที)

14. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหา โดยครูช่วยอธิบายเพิ่มเติมให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

15. ครูบันทึกคะแนนผลการทำกิจกรรมใบงานของนักเรียน

16. นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน

17. ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยคำตอบ

9. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

1. หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
2. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. แบบบันทึกการเรียนรู้
4. ใบงาน

10. การวัดและประเมินผล

10.1 วิธีวัดและประเมินผล

10.1.1 สังเกตพฤติกรรม

10.1.2 ทดสอบย่อยหลังเรียน

10.1.3 ตรวจผลงาน

1. ตรวจรายงาน

2. ตรวจใบงาน

3. ตรวจสอบบันทึก

10.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

10.2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมกรเรียนรายบุคคล

10.2.2 แบบทดสอบย่อยหลังเรียน

10.2.3 แบบบันทึกการตรวจผลงาน

10.3 เกณฑ์การประเมิน ผ่านการประเมินร้อยละ 80

11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

11.1 ผลการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

11.2 ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

11.3 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน

()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

พูน ปรุ ทิโต ชีเว

บัตรคำ

พระวินัย

มหาวิภังค์

ภิกขุณีวิภังค์

มหาวรรค

จุลวรรค

ปริวาร

พหุณฺ ปรณฺ ทิโต ชีเว

พระสุตตันตปิฎก

ทีฆนิกาย

มัชฌิมนิกาย

สังยุตตนิกาย

อังคุตตรนิกาย

ขุททกนิกาย

พระอภิธรรมปิฎก

สังคณี

วิภังค์

ปุคคลบัญญัติ

กถาวัตถุ

ธาตุกถา

ปิฎฐาน

ยมก

แบบทดสอบย่อยหลังเรียน

เรื่อง โครงสร้างและสาระโดยสังเขปของพระไตรปิฎก

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้แล้วเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. คัมภีร์ที่สำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนาคือข้อใด
 1. พระอภิธรรม
 2. ธรรมะปฏิบัติ
 3. พระไตรปิฎก
 4. หน้าทีชาวพุทธ
2. เพราะเหตุใดจึงมีคำกล่าวว่าพระไตรปิฎกเปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญ
 1. เพราะเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา
 2. เพราะใช้ปกครองประเทศไทย
 3. เพราะเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
 4. เพราะมีความสำคัญถือเป็นแม่บทหรือแม่แบบในการพิจารณาตีความ ธรรมข้อใดขัดแย้งกับธรรมในพระไตรปิฎกถือว่าธรรมนั้นใช้ไม่ได้
3. ถ้าต้องการทราบเกี่ยวกับความเป็นมาของภิกษุณีเราควรศึกษาพระไตรปิฎกหมวดใด
 1. พระวินัยปิฎก
 2. พระสุตตันตปิฎก
 3. พระอภิธรรมปิฎก
 4. ไม่มีกล่าวในพระไตรปิฎก
4. ข้อใดจับคู่ระหว่างหมวดหมู่ของพระไตรปิฎกได้ถูกต้อง
 1. พระวินัยปิฎก – หลักคำสอนที่เป็นหลักวิชา
 2. พระสุตตันตปิฎก – พระธรรมเทศนาทั่วไปที่ทรงแสดงไว้ในที่ต่างๆ
 3. พระวินัยปิฎก – กฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆของสามเณร
 4. พระอภิธรรมปิฎก – กฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆของภิกษุณี
5. พระอภิธรรมปิฎกเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในส่วนที่เป็นหลักธรรมล้วนๆ ดังข้อใดต่อไปนี้
 1. พระสูตร
 2. ชาดก
 3. คำประพันธ์ ภาษิต
 4. กุศลธรรม อกุศลธรรม ชั้น 5

6. ชาตกอยู่ในหมวดใดของพระไตรปิฎก

1. พระวินัยปิฎก
2. พระสุตตันตปิฎก
3. พระอภิธรรมปิฎก
4. ไม่มีกล่าวในพระไตรปิฎก

7. เพราะเหตุใดจึงต้องใช้ใบปวารณาถวายพระแทนปัจจัย (เงิน)

1. เพื่อป้องกันการรั้งยอกเงิน
2. เพื่อให้ง่ายต่อการทำบุญชื้อของวัด
3. เพื่อความสะดวกของญาติโยม
4. เพราะมีข้อบัญญัติห้ามพระภิกษุรับเงิน

8. ภาษิตของพระเถระพระเถรีในสมัยพุทธกาลอยู่หมวดใดของพระสุตตันตปิฎก

1. ทีฆนิกาย
2. มัชฌิมนิกาย
3. ขุททกนิกาย
4. สังยุตตนิกาย

9. เพราะเหตุใดการศึกษาพระอภิธรรมปิฎกจึงต้องใช้ปัญญาอย่างมาก

1. เพราะเป็นหมวดที่เหมาะสมสำหรับพระภิกษุสงฆ์
2. เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักการทางวิชาการ
3. เพราะเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจ
4. เพราะเป็นหมวดที่มีแต่ภาษาบาลี

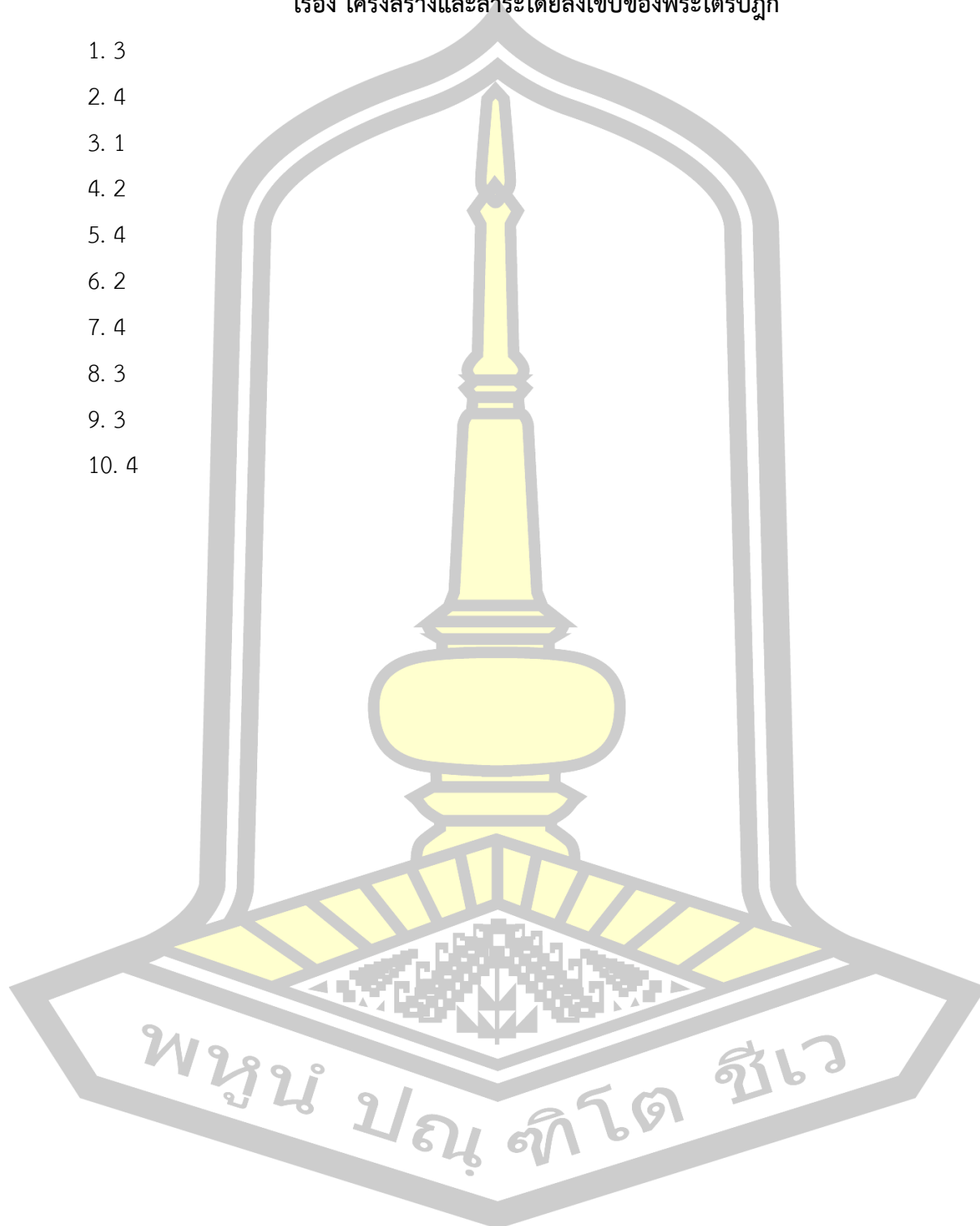
10. ในฐานะที่เราเป็นพุทธศาสนิกชนเราควรปฏิบัติอย่างไรต่อพระไตรปิฎก

1. ไม่ให้ผู้ใดนำออกมาจากที่เก็บ
2. สร้างอาคารหุรุหระไว้สำหรับเก็บ
3. เก็บรักษาไว้ในตู้ที่ประดับอย่างสวยงาม
4. ศึกษาให้รู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งและนำมาปฏิบัติ

พุทธ ปณฺ ทิโต ชฺเว

เฉลยแบบทดสอบย่อยหลังเรียน
เรื่อง โครงสร้างและสารโดยสังเขปของพระไตรปิฎก

1. 3
2. 4
3. 1
4. 2
5. 4
6. 2
7. 4
8. 3
9. 3
10. 4

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ส22101)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระธรรม

จำนวน 16 ชั่วโมง

เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน นางสาว ศศิวิมล อินทปัดถา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1/2560

ครูประจำรายวิชา คุณครูอมสิน ภูผายาง

โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร

สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.2/8 อธิบายธรรมคุณและข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

3. สาระสำคัญ

พระรัตนตรัย หมายถึง แก้วหรือสิ่งมีค่าสูงสุด 3 ประการ ของพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ พระพุทธคือพระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้ธรรมด้วยพระองค์เอง ทรงค้นพบสังขารคือ อริยสัจ 4 หรือความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์(ความทุกข์กาย ทุกข์ใจ) สมุทัย (สาเหตุของทุกข์) นิโรธ(ความดับทุกข์) และมรรค(ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์) เป็นหลักธรรมที่ชาวพุทธควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกในทุกวันนี้

4. สาระการเรียนรู้

1. พระรัตนตรัย ธรรมคุณ 6
2. อริยสัจ 4 ทุกข์(ธรรมที่ควรรู้) สมุทัย(ธรรมที่ควรละ) นิโรธ(ธรรมที่ควรบรรลุ) มรรค (ธรรมที่ควรเจริญ)

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. ใฝ่เรียนรู้

6. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการคิด

- ทักษะการคิดวิเคราะห์

7. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรม หรือหลักธรรมคำสอนที่ศึกษาได้
2. นักเรียนเห็นคุณค่าของหลักธรรมที่ศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. นักเรียนเห็นคุณค่าหลักธรรมที่ศึกษาและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม

8. การจัดการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (15 นาที)

1. เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนสวดมนต์คำบูชาพระรัตนตรัย บทสวดพุทธานุสสติ บทสวดธัมมานุสสติ บทสวดสังฆานุสสติ สำนวณกาย วาจาใจ และนั่งสมาธิ 5 นาที

2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน

3. ครูแจ้งจุดประสงค์ของการเรียนรู้

4. ครูสนทนากับนักเรียนนักเรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย เพื่ออะไร การสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยมีประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างไรบ้าง ครูถามนักเรียนว่ารู้จักหลักธรรมอริยสัจ 4 หรือไม่ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา หมายถึงความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ (อริยะ แปลว่า "ประเสริฐ" สัจจะ แปลว่า "ความจริง") เป็นหลักการสำคัญในการแก้ปัญหาชีวิต มี 4 ประการ คือ 1. ทุกข์ 2. สมุทัย 3. นิโรธ 4. มรรค

ขั้นสอน (1 ชั่วโมง 25 นาที)

5. ครูสอนนักเรียนเข้าสู่บทเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จากหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

6. ครูและนักเรียนร่วมอภิปราย หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระรัตนตรัย อริยสัจ 4 ทุกข์(ธรรมที่ควรรู้) สมุทัย(ธรรมที่ควรละ) นิโรธ(ธรรมที่ควรบรรลุ) มรรค(ธรรมที่ควรเจริญ)

7. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แล้วศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระรัตนตรัย อริยสัจ 4

8. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันสรุปโดยการอภิปรายในประเด็น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อริยสัจ 4 ทุกข์(ธรรมที่ควรรู้) สมุทัย(ธรรมที่ควรละ) นิโรธ(ธรรมที่ควรบรรลุ) มรรค(ธรรมที่ควรเจริญ)

9. ฝึกทักษะการคิดให้นักเรียนตัวแทนแต่ละกลุ่มมารับใบงาน เพื่อทำกิจกรรมช่วยกันคิด เรื่องที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายหรือ นักเรียนสามารถหาเรื่องที่กลุ่มตนเองพึงประสงค์จะ ศึกษาได้

10. ครูนำเสนอกรณีตัวอย่างหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับความสำเร็จของบุคคลในด้านต่างๆ หรือคนดีบุคคลตัวอย่างผู้ทำความดีเป็นต้นแบบของสังคมจากข่าวหนังสือพิมพ์ ให้นักเรียนฝึก วิเคราะห์ข่าวหรือสถานการณ์ที่ต้องเผชิญและตัดสินใจเลือกดำเนินการจากกรณีตัวอย่างที่นำเสนอ ครู และนักเรียนร่วมกันสร้างเกณฑ์เพื่อประเมินและแยกแยะว่าเป็นขั้นตอนใดของหลักธรรมอริยสัจ 4 และวิเคราะห์สรุปร่วมกันในกรอบอริยสัจ 4 ดังนี้

1) ทุกข์ (การศึกษาปัญหา) คือ

.....

.....

.....

2) สมุทัย (การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา) คือ

.....

.....

.....

3) นิโรธ (การสรุปผลและกำหนดแนวทางปฏิบัติ) คือ

.....

.....

.....

4) มรรค(การเลือกแนวทางปฏิบัติเพื่อเกิดผลลัพธ์ที่ดี) คือ

.....

.....

.....

การนำหลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน

.....

.....

.....

11. ขณะทำกิจกรรมครูคอยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล และจดบันทึกผลการให้คะแนนไว้

12. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานการคิดแบบอริยสัจสี่หน้าชั้นเรียน

13. นักเรียนในห้องตั้งใจฟังการรายงานของตัวแทน และเปิดโอกาสให้มีการซักถาม-

ตอบ

ขั้นสรุป (20 นาที)

มากยิ่งขึ้น

14. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหา โดยครูช่วยอธิบายเพิ่มเติมให้เกิดความเข้าใจ

15. ครูบันทึกคะแนนผลการทำกิจกรรมใบงานของนักเรียน

16. นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยหลังเรียน

17. ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยคำตอบ

9. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1. หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
2. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. แบบบันทึกการเรียนรู้
4. ใบงาน

10. การวัดและประเมินผล

- 10.1 วิธีวัดและประเมินผล
 - 10.1.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล
 - 10.1.2 ทดสอบย่อยหลังเรียน
 - 10.1.3 ตรวจสอบผลงาน
 1. ตรวจสอบรายงาน
 2. ตรวจสอบใบงาน
 3. ตรวจสอบสมุดบันทึก
- 10.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล
 - 10.2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล
 - 10.2.2 แบบทดสอบย่อยหลังเรียน
 - 10.2.3 แบบบันทึกการตรวจสอบผลงาน
- 10.3 เกณฑ์การประเมิน ผ่านการประเมินร้อยละ 80

11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

- 11.1 ผลการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

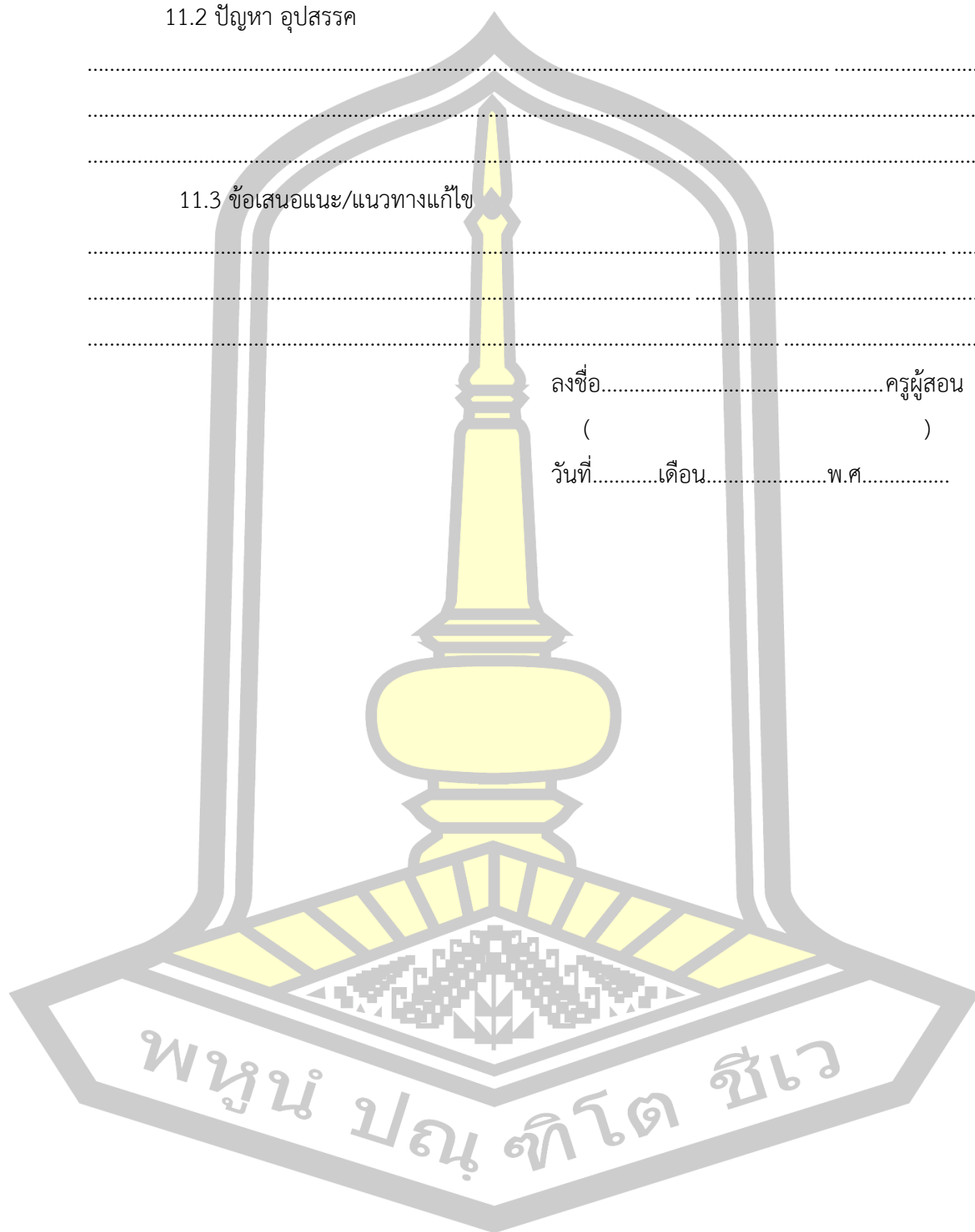
11.2 ปัญหา อุปสรรค

.....
.....
.....

11.3 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน
()
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบทดสอบย่อยหลังเรียน

เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้แล้วเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. สิ่งซึ่งควรเคารพบูชาสูงสุดของชาวพุทธคือข้อใด
 1. พระพุทธ
 2. พระธรรม
 3. พระสงฆ์
 4. พระรัตนตรัย
2. พระรัตนตรัยหมายถึงอะไร และได้แก่อะไรบ้าง
 1. อายตนะ ได้แก่ทางเชื่อมต่อหรือช่องทางแห่งการรับรู้ชั้น 5
 2. แก้วหรือสิ่งมีค่าสูงสุด 3 ประการ ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
 3. แก้วอัญมณีหรือสิ่งมีค่าสูงสุด
 4. ธรรมคุณ ได้แก่ ข้อธรรมที่สำคัญ
3. เหตุผลสำคัญที่ชาวพุทธต้องระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยคือข้อใด
 1. เพื่อให้เกิดความศรัทธาในพระรัตนตรัย
 2. เพื่อรู้จักตนเอง
 3. เพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นพุทธศาสนิกชน
 4. เพื่อให้มีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น
4. ข้อใดระบุความหมายของธรรมคุณ 6 ได้ถูกต้อง
 1. คุณธรรมของพระเจ้า
 2. คุณธรรมของพระพุทธเจ้า
 3. คุณความดีของพระธรรม
 4. บทสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า
5. พระธรรมเป็น “อกาลิโก” หมายความว่าอย่างไร
 1. การทำบุญ นิ่งสมาธิ
 2. พระธรรมต้องปฏิบัติตามให้เป็นกิจวัตร
 3. พระธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา
 4. พระธรรมไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นตามกาลเวลา ไม่จำกัดด้วยกาลเวลา
6. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับคุณของพระธรรมที่ว่า “โอปนยิโก”
 1. ควรศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ
 2. เป็นสิ่งที่ควรรักษาไว้ตราบนานเท่านาน

3. ควรน้อมนำพระธรรมมาประพาศปฏิบัติ
4. พระธรรมเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติสามารถรู้ได้ด้วยตนเอง

7. อกุศลกรรมบถ หมายถึง อะไร

1. ทางแห่งความชั่วหรือทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์
2. การพูดเพ้อเจ้อ
3. การยึดมั่นถือมั่น
4. วิบัติ 4

8. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับอริยสัจ 4

1. หลักกฎแห่งกรรม
2. ธรรมอันนำไปสู่ความสบายกาย
3. ธรรมอันเป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จ
4. ธรรมที่เป็นหลักความจริงที่นำไปสู่การดับทุกข์

9. ทุกข์ในทางพระพุทธศาสนาเกิดจากสิ่งใด

1. ความไม่สบายกาย
2. ความโศกเศร้า
3. การยึดมั่นถือมั่นในขั้น 5
4. ความรู้สึกเฉยๆ

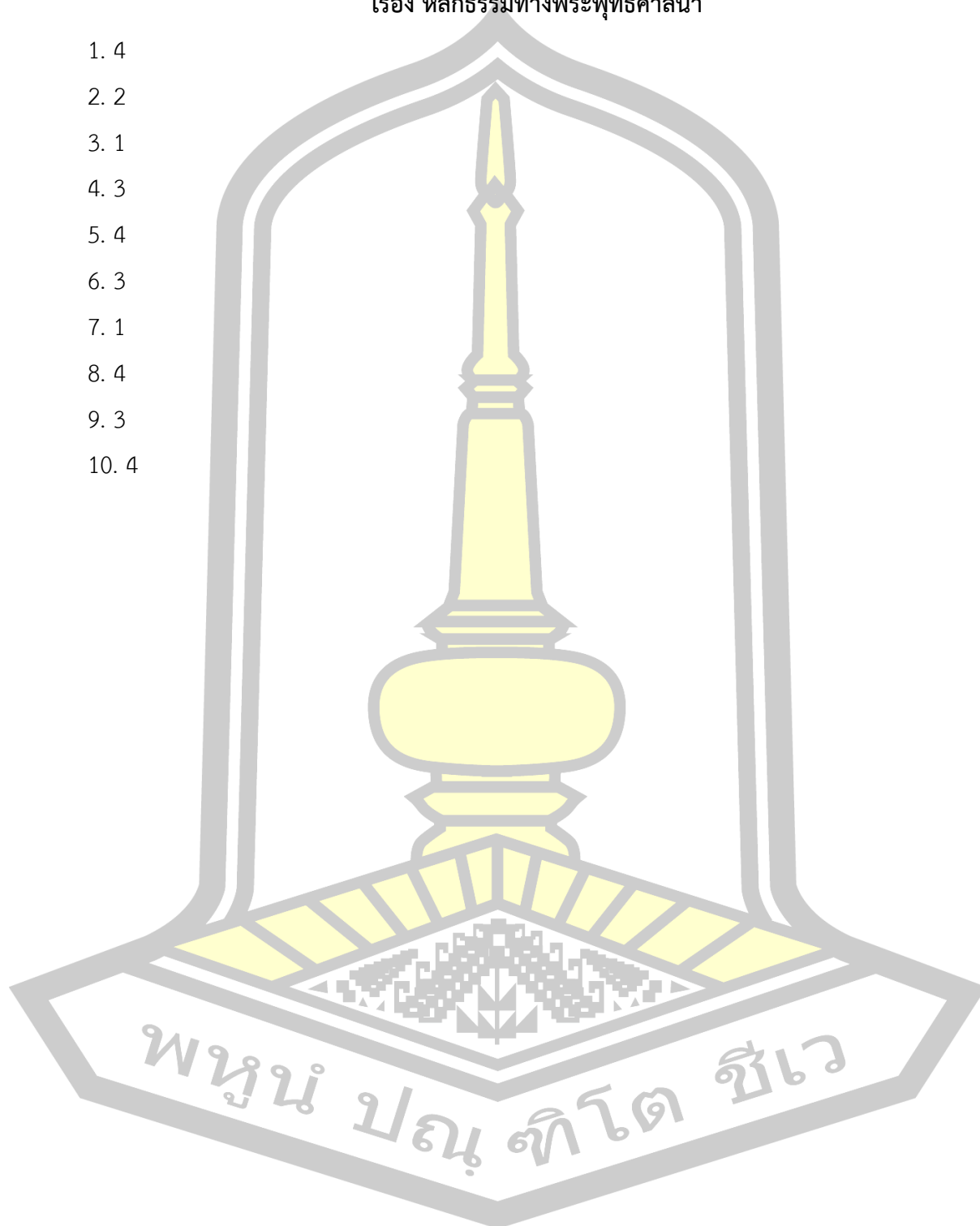
10. เพราะเหตุใดเราจึงต้องฝึกฝนตนเองให้มีกุศลกรรมบถ 10

1. เพื่อให้คนสนใจ
2. ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า
3. ทำให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี
4. ทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

เฉลยแบบทดสอบย่อยหลังเรียน
เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1. 4
2. 2
3. 1
4. 3
5. 4
6. 3
7. 1
8. 4
9. 3
10. 4

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม (ส22101)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พระธรรม

จำนวน 16 ชั่วโมง

เรื่อง พระพุทธศาสนาการพัฒนาชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เวลา 2 ชั่วโมง

ผู้สอน นางสาว ศศิวิมล อินทปัดถา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1/2560

ครูประจำรายวิชา คุณครูอมสิน ภูผายาง

โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร

สอนวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....

1. มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2. ตัวชี้วัด

ส 1.1 ม.2/11 วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

3. สาระสำคัญ

สามารถเรียนรู้หลักธรรมอริยสัจ 4 และ กุศลกรรมบถ 10 และนำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. สาระการเรียนรู้

หลักธรรมอริยสัจ 4 และ กุศลกรรมบถ 10 เพื่อนำมาใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

5. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. ใฝ่เรียนรู้

6. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการคิด

- ทักษะการคิดวิเคราะห์

7. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในชีวิตประจำวัน

2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์และนำหลักธรรมทางศาสนา来解决ปัญหา และพัฒนา เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

8. การจัดการเรียนรู้

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน (10 นาที)

1. เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ ครูสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนนั่งสมาธิ 5 นาที
2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน
3. ครูแจ้งจุดประสงค์ของการเรียนรู้
4. ครูสนทนากับนักเรียน เรื่องบทเรียนด้วยการทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน เกี่ยวกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่นักเรียนได้เรียนไปแล้วในเรื่องของหลักธรรมอริยสัจ 4 สอนทนายนักเรียนว่ามีใครนำหลักธรรมอริยสัจ 4 ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง ประยุกต์ใช้ในเรื่องอะไร ได้ผลอย่างไร สุ่มถามนักเรียนเพื่อให้ตอบเป็นตัวอย่าง

ชั้นสอน (1 ชั่วโมง 30 นาที)

5. ครูสอนเพิ่มเติม เรื่องพระพุทธศาสนาการพัฒนาชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขจากหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
6. ครูอธิบายให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนทำความเข้าใจหลักธรรม และร่วมกันวิเคราะห์
7. ครูทบทวนความรู้ของนักเรียน เกี่ยวกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่นักเรียนได้เรียนแล้วในเรื่อง อริยสัจ 4 ชั้น 5 กุศลจิรัฏฐิติธรรม 4 กุศลกรรมบถ 10 โดยให้ช่วยกันวิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่ 1-4 ตัวอย่าง และครูเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้อง
8. ฝึกทักษะการคิด ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 7 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน แต่ละกลุ่มจะศึกษาหาความรู้เรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข
9. เมื่อนักเรียนแบ่งกลุ่มเสร็จแล้ว ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือเรียนในห้องสมุดและแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ แล้วนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาสนทนาแลกเปลี่ยนกันในหัวข้อต่อไปนี้ 1) ความหมาย และความสำคัญของแต่ละหลักธรรมที่ค้นคว้ามา 2) หลักธรรมดังกล่าวประกอบด้วยหลักธรรมย่อยอะไรบ้าง จงยกตัวอย่างการกระทำที่สอดคล้องกับหลักธรรมนั้นๆ 3) ถ้าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลปฏิบัติตามหลักธรรมจะประสบผลได้อย่างไร จงยกตัวอย่าง
10. นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันหาบุคคลหรือกลุ่มบุคคลตัวอย่างที่มีการกระทำตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และช่วยกันทำใบงานที่ 1.1 เรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีจำนวนข่าวอย่างน้อย 2 ข่าว โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้ 1) ชื่อหัวข้อข่าว 2) สอดคล้องกับหลักธรรมใดบ้าง 3) ตัวอย่างการกระทำ 4) ผลที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างไร 5) นักเรียนสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตนได้อย่างไรบ้าง

11. สุ่มนักเรียนบางกลุ่มรายงานนำเสนอผลงานจากการช่วยกันหาบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ตัวอย่างที่มีการกระทำตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กลุ่มละ 5 นาที

12. ขณะทำกิจกรรมครูคอยสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นรายบุคคล และจดบันทึกผลการให้คะแนนไว้

13. นักเรียนในห้องตั้งใจฟังการนำเสนอผลงาน และเปิดโอกาสให้มีการซักถาม-ตอบ
ขั้นสรุป (20 นาที)

14. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเนื้อหา โดยครูช่วยอธิบายเพิ่มเติมให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

15. ครูบันทึกคะแนนผลการทำกิจกรรมใบงานของนักเรียน

16. นักเรียนทำแบบทดสอบย่อยหลังเรียน

17. ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยคำตอบ

9. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book)
2. หนังสือเรียนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. ข่าวสถานการณ์ตัวอย่าง
4. ใบงานที่ 1.1

10. การวัดและประเมินผล

10.1 วิธีวัดและประเมินผล

- 10.1.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้รายบุคคล
- 10.1.2 ทดสอบย่อยหลังเรียน
- 10.1.3 ตรวจผลงาน

1. ตรวจรายงาน
2. ตรวจใบงาน

3. ตรวจสอบสมุดบันทึก

10.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

- 10.2.1 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้รายบุคคล
- 10.2.2 แบบทดสอบย่อยหลังเรียน
- 10.2.3 แบบบันทึกการตรวจผลงาน

10.3 เกณฑ์การประเมิน ผ่านการประเมินร้อยละ 80

11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

11.1 ผลการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

11.2 ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

.....

11.3 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

.....

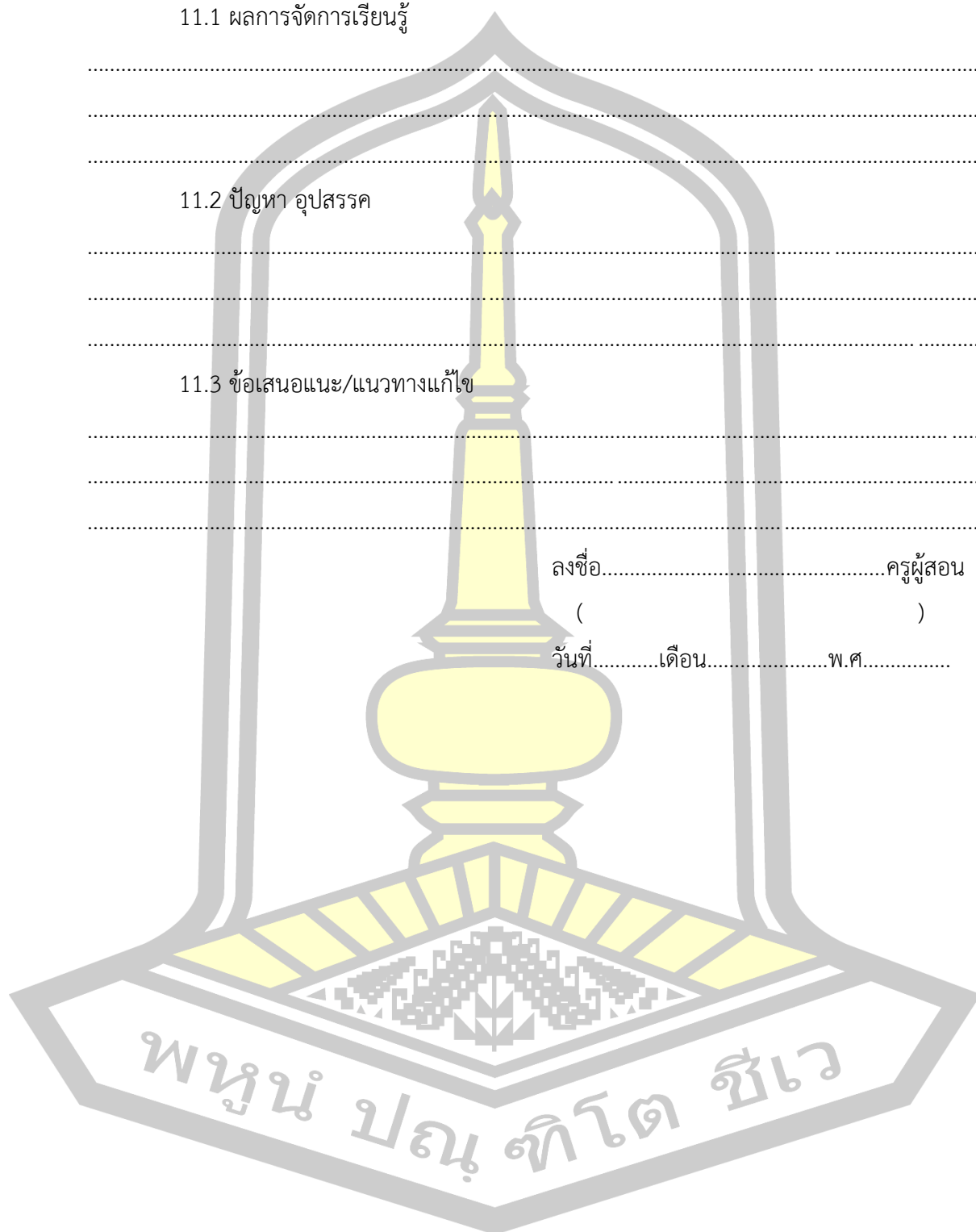
.....

.....

ลงชื่อ.....ครูผู้สอน

()

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กรณีตัวอย่างที่ 1

น้อยกับพลอยเป็นเพื่อนรักกัน และสองคนสัญญาว่าจะเป็นเพื่อนรักกันตลอดไป จนกระทั่งสุพลเข้ามาในชีวิตน้อยสองคนคบกัน พลอยรู้สึกน้อยใจและโกรธกลัวว่าน้อยจะไม่สนใจให้ความใส่ใจตนเองในฐานะเพื่อนรัก และหาเรื่องทะเลาะกับน้อยและบอกเลิกคบกันเป็นเพื่อน พลอยรู้สึกเสียใจมากและล้มป่วย เสียคามมิตรภาพที่เคยมีให้กันระหว่างตนเองกับน้อย อีกฝั่งทางน้อยก็ได้พูดคุยปรึกษากับสุพลเรื่องพลอย และสุพลก็ได้แนะนำให้ น้อยไปขอโทษพลอย น้อยตอบกลับสุพลว่าน้อยไม่ได้เป็นคนผิดทำไมต้องขอโทษก่อน สุพลตอบน้อยว่าถ้าอยาก ให้มิตรภาพกลับมาเหมือนเดิม การขอโทษก่อนไม่จำเป็นว่าเราต้องใช้เมื่อเราทำผิด ถึงเราไม่ได้เป็นฝ่ายผิด เราก็สามารถขอโทษได้ก่อน น้อยก็เริ่มคิดได้บวกกับคิดถึงพลอยเพื่อนที่เคยรัก และฝั่งพลอยก็คิดได้และมาหาน้อยถึง บ้านเพื่อขอโทษก่อนเหมือนกัน และน้อยก็ได้ขอโทษพลอย ต่างคนต่างคิดได้และขอโทษซึ่งกันและกัน สองคนกลับมาเป็นเพื่อนรักและมีมิตรภาพที่ดีให้ซึ่งกันและกันอีกครั้ง สองคนนี้ใช้หลักธรรมใดในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีความสุข

กรณีตัวอย่างที่ 2

โสภากเป็นนางงามประจำจังหวัด ต่อมาเธอประสบอุบัติเหตุรถชน ใบหน้าเสียโฉม เธอกลายเป็นคนพิการใบหน้าไม่สวยเหมือนเดิม เธอเสียใจมาก โสภาคควรจะนำหลักธรรมใดมาเป็นเครื่องเตือนใจ

กรณีตัวอย่างที่ 3

เมื่อโรงเรียนประกาศผลการสอบปลายภาคเรียนที่ 1 ศักดาได้ระดับคะแนน 0 คะแนน จำนวน 4 วิชา ศักดามีความทุกข์อย่างมาก คิณนั้นเขานอนไม่หลับ ถ้านักเรียนเป็นศักดาจะใช้หลักธรรมใด มาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อไม่ให้เกิดความทุกข์

กรณีตัวอย่างที่ 4

พรชัยสอบเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีชื่อเสียง พรชัยมีความเห็นว่าเขาจะต้องเป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียน ดังนั้น เขาจึงตั้งใจเรียน ไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน ถึงแม้ว่าเพื่อนจะชวนไปเที่ยวเตร่ เขาก็ปฏิเสธอย่างนุ่มนวล เมื่อถึงเวลาใกล้สอบ เขาก็มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะต้องอ่านหนังสือให้ทันตามกำหนด แสดงว่าพรชัยปฏิบัติตนตามหลักธรรมใด

เรื่อง การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

คำชี้แจง ให้นักเรียนหาข่าวและนำข่าวของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีการกระทำตามหลักธรรมของพุทธศาสนาในเรื่อง เช่น อริยสัจ 4 ชั้น 5 กุศลจริฎฐิติธรรม 4 และกุศลกรรมบถ 10 มาวิเคราะห์ในหัวข้อที่กำหนด

ข่าวที่ เรื่อง

เนื้อความโดยย่อของข่าว

ที่มาของข่าว

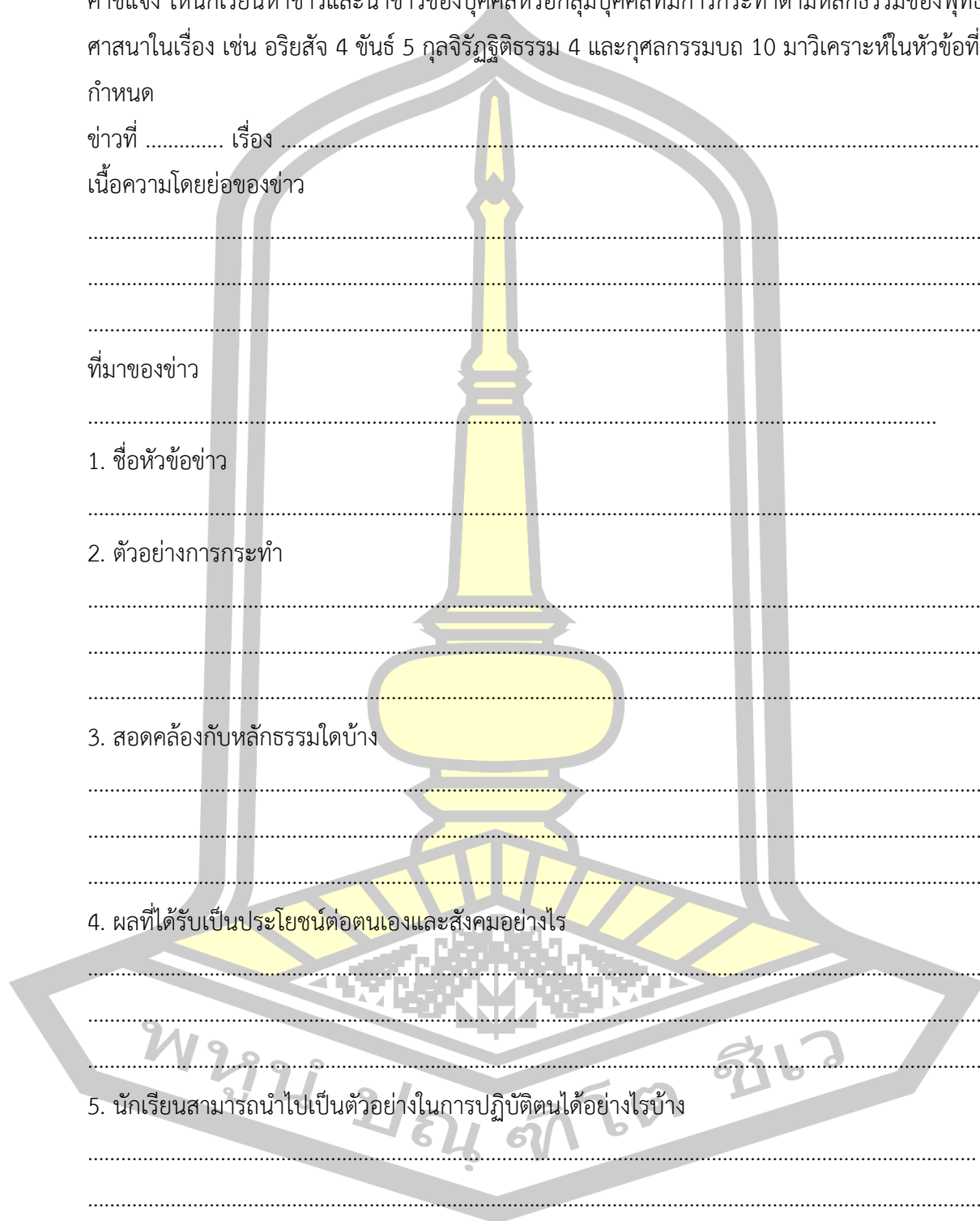
1. ชื่อหัวข้อข่าว

2. ตัวอย่างการกระทำ

3. สอดคล้องกับหลักธรรมใดบ้าง

4. ผลที่ได้รับเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมอย่างไร

5. นักเรียนสามารถนำไปเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตนได้อย่างไรบ้าง

แบบทดสอบย่อยหลังเรียน

เรื่อง พระพุทธศาสนการพัฒนาชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสั่ง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้แล้วเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. เพราะเหตุใดจึงมีคำกล่าวว่าพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของการปฏิบัติ
 1. เน้นการสวดมนต์ นั่งสมาธิ
 2. พุทธศาสนิกชนนิยมการทำบุญให้ทาน
 3. หลักธรรมคำสอนเป็นข้อปฏิบัติที่นำมาใช้ได้ในชีวิตจริง
 4. มีพิธีกรรมแทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ
2. ข้อใดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงของโลก กับผลที่เกิดกับชาวโลก ไม่ถูกต้อง
 1. ความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมก่อให้เกิดภัยธรรมชาติ
 2. ความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจก่อให้เกิดปัญหาความยากจน
 3. ความเจริญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม
 4. ความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติเป็นผลมาจากความเจริญทางอุตสาหกรรม
3. หลักธรรมในข้อใดที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลก
 1. อริยสัจ 4
 2. สังคหัตถ์ 4
 3. ชั้นร 5
 4. ถูกต้องทุกข้อ
4. หลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง สามารถนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาใดได้บ้าง
 1. ปัญหาสังคม
 2. ปัญหาสิ่งแวดล้อม
 3. ปัญหาเศรษฐกิจ
 4. ถูกต้องทุกข้อ
5. ปัจจุบันเกิดภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำ ส่งผลให้ความเป็นอยู่ภายในครอบครัวของสมคิดแย่ง

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใด ที่สมคิด สามารถนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหานี้ได้

 1. สังคหัตถ์ 4
 2. ดรุณธรรม 6
 3. กุศลจรรีฎฐิติธรรม 4
 4. กุศลกรรมบถ 10

6. นิภาพร นำกระเป่าใบเก่ามาดัดแปลง ให้เป็นกระเป่าใบใหม่ที่นำใช้ดีกว่าเดิม นิภาพรใช้หลักคุณธรรม 4 ข้อใด

1. ขงหายของหมด รู้จักหามาทดแทน
2. ขงเก่าชำรุด รู้จักบูรณะ ซ่อมแซม
3. รู้จักประมาณในการกินการใช้
4. ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน

7. บุคคลในข้อใดนำหลักคุณธรรม 4 มาใช้ในการดำเนินชีวิต

1. สุนิย์อยากได้อะไรก็ซื้อเพราะเป็นลูกเศรษฐี
2. สมโภชน์นำของที่ซื้อแล้วไปบริจาคเด็กยากจน
3. สุนันใช้จ่ายซื้ออาหารอย่างพอเหมาะไม่ฟุ่มเฟือยและเลือกรับประทานแต่อาหารที่มีประโยชน์
4. สมรตัดสินใจเลือกสุชาติเป็นสามีเพราะมีความรู้ดี

8. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมีความหมายตรงกับข้อใด

1. การอยู่ในประเทศที่สงบ ร่มเย็น
2. สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามกฎหมาย
3. สมาชิกในสังคมไม่ยุ่งเกี่ยวกันเกินความจำเป็น
4. สมาชิกในสังคมให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

9. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขคือข้อใด

1. ไตรลักษณ์
2. กุศลกรรมบถ 10
3. สังคหวัตถุ 4
4. คุณธรรม 4

10. จากพระดำรัสที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระสงฆ์ข้างล่าง เราจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ควรมีบทบาทอย่างไร

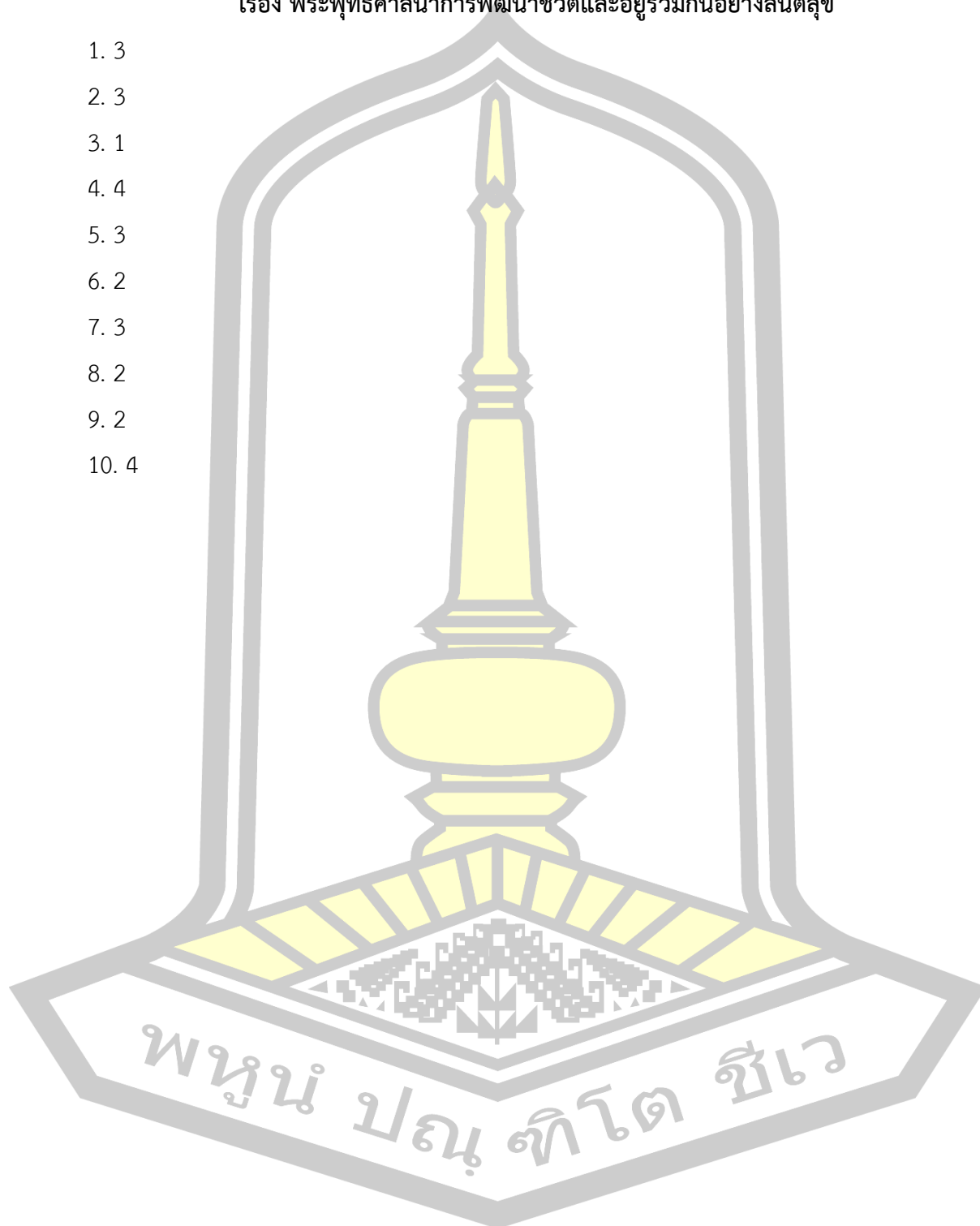
“ภิกษุทั้งหลาย ขอให้พวกเธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่อกุล เพื่อความสุขแก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย และเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก...”

1. ให้ความสุขแก่มนุษย์และเทวดา
2. ให้ตั้งใจศึกษาธรรม
3. ให้ความอนุเคราะห์แก่มนุษย์ทั้งหลาย
4. ช่วยพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

เฉลยแบบทดสอบย่อยหลังเรียน

เรื่อง พระพุทธศาสนากำหนดพัฒนาชีวิตและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

1. 3
2. 3
3. 1
4. 4
5. 3
6. 2
7. 3
8. 2
9. 2
10. 4

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรายบุคคล

เรื่อง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คำชี้แจง ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนรายบุคคลในการทำกิจกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ และให้คะแนนลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียน เกณฑ์การประเมินผู้ที่ผ่านการประเมิน ต้องได้คะแนนรวมร้อยละ 80 ขึ้นไป

เลข ที่	ชื่อ – นามสกุล	ความสนใจ และตั้งใจ ทำงาน	การแสดง ความ คิดเห็น และตอบ คำถาม	การมี ปฏิสัมพันธ์ และให้ความ ร่วมมือกับ ผู้อื่น	รวม	สรุปผลการการ ประเมิน	
		3	3	4		10	ผ่าน
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							

เลข ที่	ชื่อ - นามสกุล	ความสนใจ และตั้งใจ ทำงาน	การแสดงความ ความคิดเห็น และตอบ คำถาม	การมี ปฏิสัมพันธ์ และให้ความ ร่วมมือกับ ผู้อื่น	รวม	สรุปผลการการ ประเมิน	
		3	3	4		10	ผ่าน
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							

ผู้ผ่านเกณฑ์การประเมิน ต้องได้คะแนนตั้งแต่ 8 คะแนนขึ้นไป

ลงชื่อผู้ประเมิน

(.....)

แบบประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมตามใบงาน

เรื่อง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คำชี้แจง ครูประเมินผลงานกลุ่มของนักเรียน และให้คะแนนลงในช่องตามเกณฑ์การประเมิน

เกณฑ์การประเมิน ผู้ผ่านการประเมินต้องได้คะแนนรวมร้อยละ 80 ขึ้นไป

เลข ที่	ชื่อ - นามสกุล	การวางแผน ปฏิบัติงานด้วย ความรับผิดชอบ	การใช้ความรู้ ในบทเรียน ช่วยในการ ทำงาน	ความถูกต้อง ความสำเร็จ และความ น่าสนใจของ งาน	รวม	สรุปผลการการ ประเมิน	
		3	3	4		10	ผ่าน
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							

เลข ที่	ชื่อ - นามสกุล	การวางแผน ปฏิบัติงานด้วย ความรับผิดชอบ	การใช้ความรู้ ในบทเรียน ช่วยในการ ทำงาน	ความถูกต้อง ความสำเร็จ และความ น่าสนใจของ งาน	รวม	สรุปผลการการ ประเมิน	
		3	3	4		10	ผ่าน
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
32							
33							
34							
35							

ผู้ผ่านเกณฑ์การประเมิน ต้องได้คะแนนตั้งแต่ 8 คะแนนขึ้นไป

ลงชื่อผู้ประเมิน

(.....)

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนรายบุคคล
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ประเด็นการ ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4	3	2	1
1. ความสนใจและ ตั้งใจทำงาน		นักเรียนมีความ สนใจ ตั้งใจใฝ่ เรียนรู้ มีความ กระตือรือร้น ใส่ใจ ในการแสดงออก หรือปฏิบัติกิจกรรม ในการเรียนใน ระดับดีหรือดีมาก	นักเรียนมีความ สนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้น ใส่ใจ ในการแสดงออก หรือปฏิบัติ กิจกรรมในการ เรียนในระดับ พอใช้	นักเรียนมีความ สนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้น ใส่ใจ ในการแสดงออก หรือปฏิบัติกิจกรรม ในการเรียนในระดับ น้อย
2. การแสดงความ คิดเห็นและตอบ คำถาม		นักเรียนตอบ คำถาม อธิบาย พูด ในเชิงโต้แย้งหรือ เห็นด้วยในการ เสนอทางเลือก ตัดสินใจ วิพากษ์ อย่างมีเหตุผลใน ระดับที่ดีหรือดีมาก	นักเรียนตอบ คำถาม อธิบาย พูด ในเชิงโต้แย้งหรือ เห็นด้วยในการ เสนอทางเลือก ตัดสินใจ วิพากษ์ อย่างมีเหตุผลใน ระดับที่เหมาะสม พอใช้	นักเรียนไม่ค่อยตอบ คำถาม อธิบาย พูด ในเชิงโต้แย้งหรือ เห็นด้วยในการเสนอ ทางเลือก ตัดสินใจ วิพากษ์อย่างมี เหตุผลน้อยมาก

พหุ ประถมศึกษา

ประเด็นการ ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4	3	2	1
3. การมีปฏิสัมพันธ์ และให้ความร่วมมือ กับผู้อื่น	นักเรียนให้ความ ร่วมมือด้วยความเต็ม ใจ รู้จักแสดงออกและ ตอบสนอง ทั้งทาง กาย วาจาและท่าที ความรู้สึกต่อเพื่อน และครูที่เป็น กัลยาณมิตร และ แสดงความมีน้ำใจกับ ทุกคนในทุกโอกาสที่ดี และเหมาะสมใน ระดับที่ตีมาก	นักเรียนให้ความ ร่วมมือด้วยความ เต็มใจ รู้จัก แสดงออกและ ตอบสนอง ทั้งทาง กาย วาจาและท่าที ความรู้สึกต่อเพื่อน และครูในระดับ ค่อนข้างดี มีน้ำใจ กับทุกคนในบาง โอกาสที่เหมาะสม ในระดับดี	นักเรียนให้ความ ร่วมมือด้วยความ เต็มใจ รู้จัก แสดงออกและ ตอบสนอง ทั้งทาง กาย วาจาและท่าที ความรู้สึกต่อเพื่อน และครูในระดับ ค่อนข้างดี มีน้ำใจ กับทุกคนในบาง โอกาสที่เหมาะสม ในระดับพอใช้	นักเรียนให้ความ ร่วมมือด้วยความ เต็มใจ รู้จัก แสดงออกและ ตอบสนอง ทั้งทาง กาย วาจาและท่าที ความรู้สึกต่อเพื่อน และครูในระดับน้อย มีน้ำใจกับทุกคนใน บางโอกาสที่ เหมาะสม ในระดับ น้อย

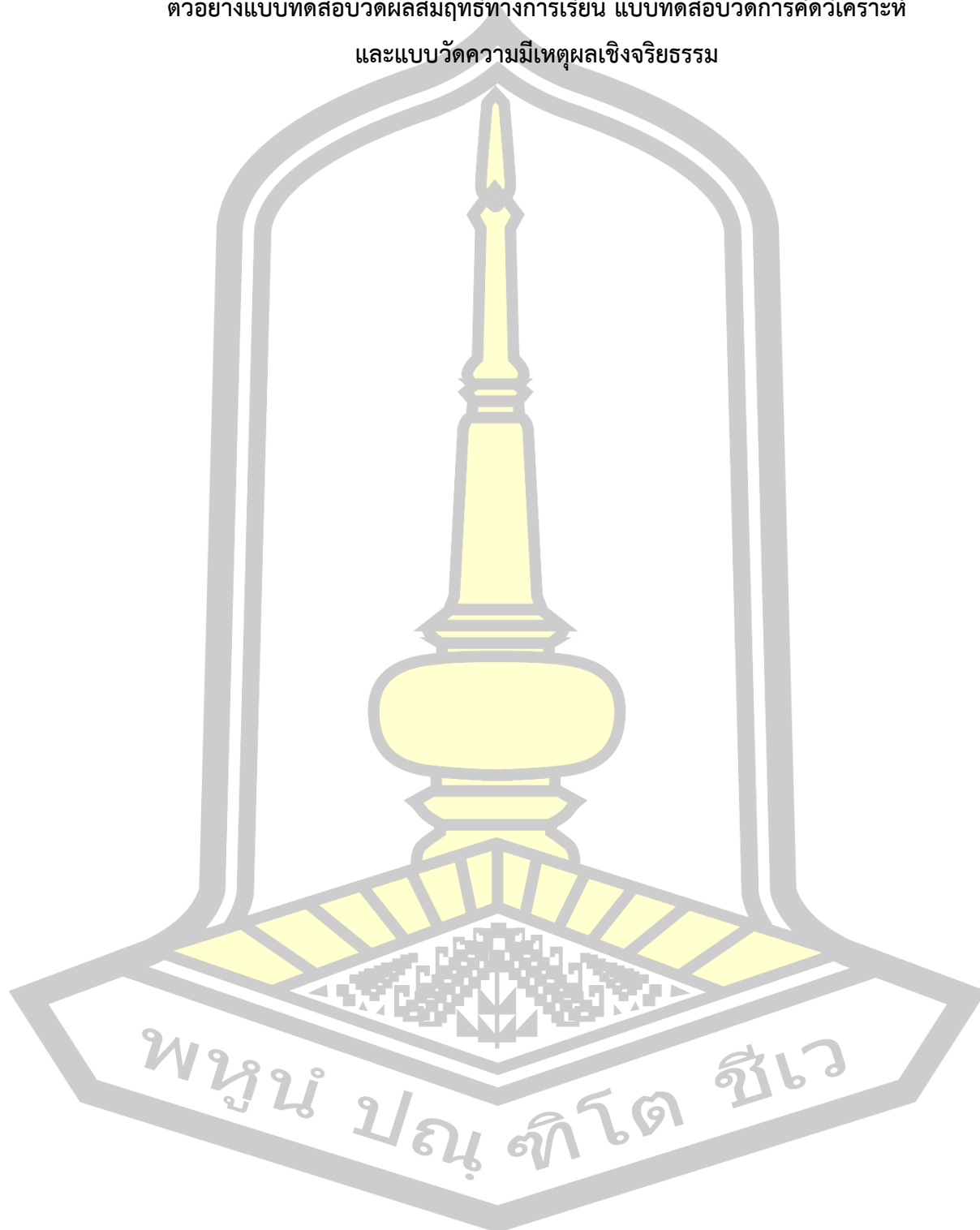
รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินผลงาน
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ประเด็นการประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4	3	2	1
1. การวางแผนปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ		นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องตรงกับเป้าหมายที่ต้องการบรรลุ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องตามหลักการแนวคิดที่ดี มีความเป็นไปได้ และมีคุณภาพด้วยความรับผิดชอบ	นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องตรงกับเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผลระดับปานกลาง โดยใช้เหตุผล หลักการแนวคิดที่เป็นไปได้ และมีคุณภาพด้วยความรับผิดชอบระดับปานกลาง	นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องบางประเด็น ให้สอดคล้องตรงกับเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผลได้ค่อนข้างน้อย ใช้เหตุผลสนับสนุนและความรับผิดชอบน้อยมาก
2. การใช้ความรู้ในบทเรียนช่วยในการทำงาน		นักเรียนนำความรู้ในบทเรียนมาวิเคราะห์เชื่อมโยง ใช้ในการปฏิบัติงานแต่ละครั้งที่ชัดเจน ถูกต้อง เหมาะกับสภาพการทำงานที่ดี ทำให้ได้ผลงานมีความสมบูรณ์	นักเรียนนำความรู้ในบทเรียนมาวิเคราะห์เชื่อมโยง ใช้ในการปฏิบัติงานแต่ละครั้งบางประเด็น ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพการทำงาน ทำให้ได้ผลงานที่ค่อนข้างสมบูรณ์	นักเรียนนำความรู้ในบทเรียนมาวิเคราะห์เชื่อมโยง ใช้ในการปฏิบัติงานแต่ละครั้งน้อยมาก ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพการทำงาน และเป้าหมายน้อยมาก ทำให้ได้ผลงานขาดความสมบูรณ์

ประเด็นการ ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน			
	4	3	2	1
3. ความถูกต้อง ความสำเร็จ และ ความน่าสนใจ ของงาน	ปฏิบัติงานได้ ถูกต้องตามลำดับ ทุกขั้นตอนและ ประสบผลสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมาย อย่างมีคุณภาพ และมีความคิด ริเริ่มที่น่าสนใจ มาก	ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ตามลำดับขั้นตอน บรรลุผลตาม จุดมุ่งหมาย ผลงานมี คุณภาพและมี ความคิดริเริ่มที่ น่าสนใจ ค่อนข้างมาก	ปฏิบัติงานได้ ถูกต้องตามลำดับ บางขั้นตอน บรรลุผลตาม จุดมุ่งหมาย ผลงานมีคุณภาพ และมีความคิด ริเริ่มที่น่าสนใจ ปานกลาง	ปฏิบัติงานได้ ถูกต้องในบาง ขั้นตอน บรรลุผล ตามจุดมุ่งหมาย บางประเด็น ผลงานมีคุณภาพ และมีความคิด ริเริ่มที่น่าสนใจ น้อย

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์
และแบบวัดความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำชี้แจง

1. เป็นข้อสอบเลือกตอบจำนวน 40 ข้อ 40 คะแนน เวลา 60 นาที
2. การตอบให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด จากตัวเลือก 1 - 4 เพียงคำตอบเดียวเท่านั้นแล้ว
ทำเครื่องหมาย X ลงใน () ของกระดาษคำตอบ ให้ตรงกับข้อที่ต้องการ เช่น ถ้าต้องการตอบข้อ 3 ให้
ทำดังนี้

ข้อ 1. 1 2 3 4
() () (X) ()

3. ห้ามขีดเขียนข้อความใด ๆ ลงในแบบทดสอบชุดนี้
4. ให้เขียน ชื่อ - นามสกุล ห้อง เลขที่ของตนเองและเลขที่ของแบบทดสอบชุดนี้ลงใน
กระดาษคำตอบด้วย
5. ถ้านักเรียนมีข้อสงสัยให้ถามคุณครูผู้คุมห้องสอบ
6. ให้ทำทุกข้ออย่างเว้นไว้ เมื่อทำเสร็จแล้วให้ส่งแบบทดสอบชุดนี้คืนคุณครูที่คุมสอบ

1. ดินแดนใดที่พระโสมเระและพระอู่ตรเระเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1. เอเชียกลาง
2. เอเชียตะวันออก
3. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
4. ตะวันออกกลางและยุโรป

2. ประเทศใดที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับประเทศไทย

1. อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน
2. สิงคโปร์ เวียดนาม มาเลเซีย ลาว
3. กัมพูชา พม่า อินโดนีเซีย สิงคโปร์
4. พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม

3. เพราะเหตุใดพระพุทธศาสนาในประเทศพม่าจึงยังคงดำรงอยู่ยาวนานทั้งที่ประเทศพม่าตกอยู่
ภายใต้การปกครองของประเทศอังกฤษถึง 124 ปี

1. ความเลื่อมใสศรัทธา
2. นับถือสืบทอดต่อกันมา
3. รักในพระเจ้าอนุรุทมหหาราช
4. เพราะประเทศอังกฤษบังคับให้นับถือ

4. เพราะเหตุใดพระพุทธศาสนาในประเทศลาวจึงเสื่อมลงและไม่ได้รับการทำนุบำรุง

1. เกิดการแย่งชิงราชสมบัติ

2. ประชาชนนับถือผีสาางเทวดา
 3. ตกอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศฝรั่งเศส
 4. มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์
5. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในข้อใดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
1. อริยสัจ 4
 2. สาราณียธรรม 6
 3. สัพพริสธรรม 7
 4. กุศลกรรมบถ 10
6. ข้อใดกล่าวถึงหลักสำคัญของสังคหัตถ์ 4 ได้ถูกต้อง
1. หลักแห่งการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน
 2. หลักแห่งการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
 3. หลักธรรมที่ช่วยให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน
 4. หลักคำสอนอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน ประรณาดิตต่อกัน
7. ถ้ามีเหตุการณ์ที่ประเทศเพื่อนบ้านประสบภัยแล้วประเทศไทยส่งความช่วยเหลือต่างๆไปช่วยแสดงว่าคนไทยนำหลักสังคหัตถ์ 4 ข้อใดมาใช้ในการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
1. อัถถจริยา
 2. ปิยวาจา
 3. ทาน
 4. สมานัตตตา

จากบทความต่อไปนี้ใช้ตอบคำถามข้อ 8 - 9

ACMECS เป็นข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศลุ่มแม่น้ำอิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Aeyawadee-Chaopraya-Mekong Economic Cooperation) เป็นข้อตกลงความร่วมมือด้านธุรกิจระหว่างประเทศไทย พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ผู้ริเริ่มคือนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เป็นยุทธศาสตร์ความร่วมมือที่สำคัญระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจะมีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของไทย เพราะการที่ไทยจะเป็นศูนย์กลาง (HUB) ของอนุภูมิภาคได้นั้น ขึ้นอยู่กับการยอมรับจากประเทศเพื่อนบ้าน ในการที่จะใช้เส้นทางของไทยหรือจะยอมให้ไทยใช้เส้นทางในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องของการลงตัวทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ภายใต้ความสัมพันธ์และการไม่ระแวงต่อกัน โดยเฉพาะการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจต่อการได้และต่างรับประโยชน์จากการที่ไทยเป็นศูนย์กลางขนส่งของภูมิภาค

8. จากบทความข้างต้นประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านใช้หลักธรรมในข้อใดในการเจรจาผลประโยชน์ร่วมกัน

1. อุตถจริยา
2. สมานัตตตา
3. สาธารณโภคี
4. ทิฏฐิสามัญญตา

9. การเจรจาในครั้งนี้ต้องใช้หลักธรรมในการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านข้อใดมากที่สุด

1. สังคหัตถุ 4
2. ขรവാสธรรม 4
3. สาราณียธรรม 6
4. สปัริสธรรม 7

10. ถึงแม้ว่าในบางประเทศที่พระพุทธศาสนาไม่ใช่ศาสนาประจำชาติแต่ก็ยังคงมีประชากรบางส่วนยังคงนับถือพระพุทธศาสนา เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

1. มีคนไทยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก
2. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความอดทน
3. มีบรรพบุรุษที่นับถือพระพุทธศาสนาสืบทอดต่อลูกหลาน
4. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุและผล และเป็นศาสนาแห่งสันติ

11. ข้อใดต่อไปนี้เป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

1. งานจิตรกรรม
2. ภาษาและวรรณคดี
3. สถาปัตยกรรม
4. ประติมากรรม

12. ประเพณีพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาส่งผลให้คนไทยมีลักษณะเด่นตามข้อใด

1. เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตา
2. เชื้อมั่นในตนเอง
3. มีฝีมือในการสร้างสรรค์ที่ประณีต
4. มีความกล้าหาญ

13. คำว่า “มาร” ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงข้อใด

1. ยักษ์
2. ผู้ให้ตาย
3. ผู้ที่ขัดขวางบุคคลมิให้บรรลุผลสำเร็จอันดีงาม
4. เทวดาจำพวกหนึ่งมีใจบาปคอยกีดกันไม่ให้ทำบุญ

14. เพราะเหตุใดชาวพุทธทุกคนควรศึกษาพุทธประวัติให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง
1. เพื่อให้สามารถเล่าแก่ศาสนิกชนอื่นฟังได้
 2. เพื่อสามารถนำความรู้คำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตประจำวัน
 3. เพื่อเพิ่มความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า
 4. ถูกทั้งข้อ ข และ ค
15. ในการบำเพ็ญเพียรของพระสิทธัตถะ มารที่สำคัญที่สุดที่ท่านผจญคือข้อใด
1. อภิสังขารมาร
 2. ชันธมาร
 3. เทวบุตรมาร
 4. กิเลสมาร
16. การชนะมารของพระสิทธัตถะถือว่าเป็นชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ สิ่งที่พระสิทธัตถะชนะคือสิ่งใด
1. ความสะดวกสบาย
 2. กิเลสที่เกิดขึ้นในใจ
 3. ความไม่รู้
 4. ความกล้าหาญ
17. การค้นพบอริยสัจ 4 ของพระพุทธเจ้ามีประโยชน์ต่อมนุษย์ ยกเว้นข้อใด
1. ช่วยให้เราเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง
 2. ช่วยให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี โดยการยอมจำนนต่อโชคชะตาฟ้าลิขิต
 3. ช่วยให้แก่ปัญหาต่างๆ ได้โดยใช้เหตุผลและปัญญา
 4. ทำให้ไม่ประมาท คอยเตือนสติให้รู้ว่าความทุกข์หรือปัญหาเกิดขึ้นได้เสมอ
18. ข้อใดจับคู่ระหว่างอริยสัจ 4 ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบกับความจริงในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง
1. มรรค- เป้าหมายของเรา นิโรธ - วิธีการไปถึงผลลัพธ์หรือเป้าหมาย
 2. ทุกข์ - ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิต
 3. สมุทัย - ต้นกำเนิดของทุกข์หรือปัญหา
 4. ถูกทั้ง ข และ ค
19. เราสามารถนำอริยสัจ 4 มาใช้ในชีวิตประจำวันได้โดยควรทำสิ่งใดเป็นอันดับแรก
1. รู้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้ชัดเจน
 2. กำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา
 3. หาสิ่งที่ชอบทำเพื่อให้ลืมปัญหา
 4. ต้องปฏิบัติตามแนวทางการแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง

20. เพราะเหตุใดนโยบายในการประกาศพระศาสนาของพระพุทธเจ้าจึงทรงมุ่งไปที่บุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป

1. เพราะสอนให้เข้าใจได้ง่าย
2. เพราะจะได้ไม่ลำบากเรื่องปัจจัย 4
3. เพราะจะได้มีพระสาวกเพิ่มทีละมากๆ
4. เพราะทำให้การประกาศศาสนาสำเร็จเป็นปึกแผ่นได้เร็วขึ้น

21. คุณธรรมของพระสารีบุตรที่นักเรียนควรยึดเป็นแบบอย่างคือข้อใด

1. เป็นผู้มีความกตัญญูทเวทีเป็นเลิศ
2. เป็นผู้มีความใฝ่รู้
3. เป็นผู้มีความอดทน
4. เป็นผู้มีความถ่อมตนยิ่ง

22. นักเรียนควรยึดคุณธรรมของพระโมคคัลลานะในข้อใดเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

1. มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน
2. ฝึกสมาธิเพื่อหวังมีฤทธิ์ ปาฏิหาริย์
3. เป็นผู้มีความอดทน
4. เป็นผู้มีความถ่อมตน

23. เหตุใดพระสารีบุตรจึงได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นเอกทัคคะด้านเป็นผู้มีปัญญาเลิศ

1. สามารถตอบปัญหาธรรมะได้
2. สามารถอธิบายธรรมะได้
3. สามารถทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ดี
4. สามารถเข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างลึกซึ้งและอธิบายให้คนอื่นฟังได้

24. คำกล่าวข้างล่างหมายความว่าอย่างไร

ฝูงโคว่ายน้ำข้ามแม่น้ำ ถ้าจ่าฝูงว่ายน้ำคด ฝูงโคก็ว่ายน้ำคดตามกันไป ถ้าจ่าฝูงโคว่ายน้ำตรง ฝูงโคก็ว่ายน้ำตรงเช่นกัน

1. ฝูงโคจะว่ายน้ำตามจ่าฝูง
2. ผู้นำที่ดีต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
3. ผู้ตามต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำ
4. ถ้าต้องการให้โคว่ายน้ำตรงจ่าฝูงต้องว่ายน้ำตรงก่อน

25. เพราะเหตุใดจึงต้องศึกษาประวัติของพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง

1. เพื่อความบันเทิง
2. เพื่อเป็นความรู้ติดตัวในภพหน้า

3. เพื่อให้ได้แบบอย่างในการดำเนินชีวิต
 4. เพื่อแสดงถึงความเป็นชาวพุทธที่สมบูรณ์
26. เพราะเหตุใดจึงมีคำกล่าวที่ว่าพระไตรปิฎกเปรียบเสมือนรัฐธรรมนูญ
1. เพราะเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา
 2. เพราะใช้ปกครองประเทศไทย
 3. เพราะเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
 4. เพราะมีความสำคัญถือเป็นแม่บทหรือแม่แบบในการพิจารณาตีความ ธรรมข้อใดขัดแย้งกับธรรมในพระไตรปิฎกถือว่าธรรมนั้นใช้ไม่ได้
27. ชาตกอยู่ในหมวดใดของพระไตรปิฎก
1. พระวินัยปิฎก
 2. พระสุตตันตปิฎก
 3. พระอภิธรรมปิฎก
 4. ไม่มีกล่าวในพระไตรปิฎก
28. ในฐานะที่เราเป็นพุทธศาสนิกชนเราควรปฏิบัติอย่างไรต่อพระไตรปิฎก
1. ไม่ให้ผู้ใดนำออกมาจากที่เก็บ
 2. สร้างอาคารหุรหุราไว้สำหรับเก็บ
 3. เก็บรักษาไว้ในตู้ที่ประดับอย่างสวยงาม
 4. ศึกษาให้รู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งและนำมาปฏิบัติ
29. วันมาฆบูชาเป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรมข้อใด
1. ชั้น 5
 2. กฎไตรลักษณ์
 3. โอวาทปาฏิโมกข์
 4. การบำเพ็ญเพียรบารมี 10 ประการ หรือ ทศบารมี
30. โอวาทปาฏิโมกข์ มีสาระสำคัญตามข้อใด
1. การดำรงตนด้วยความไม่ประมาท
 2. การเดินทางสายกลาง
 3. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา
 4. การละเว้นความชั่ว ทำแต่ความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์
31. จากข้อความข้างล่าง วันดังกล่าว คือวันอะไร

เพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงประสูติ ตรัสรู้ เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้มวลมนุษยชาติมีเมตตาธรรม และขันติธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพื่อให้เกิดสันติสุขในสังคม อัน

เป็นแนวทางของสหประชาชาติ ที่ประชุมจึงให้การรับรองโดยฉันทามติว่า วันดังกล่าว เป็นวันที่
สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติ และที่ทำการสมัชชาจะจัดให้มีการรำลึกถึง ตามความเหมาะสม

1. วันมาฆบูชา
2. วันวิสาขบูชา
3. วันอัฐมีบูชา
4. วันอาสาฬหบูชา

32. การเข้าพรรษาแม้จะเป็นเรื่องของพระสงฆ์ แต่ก็มีความสำคัญต่อชาวพุทธที่จะได้มีโอกาสทำความ
ดีเป็นพิเศษ ยกเว้นข้อใด

1. บวช
2. งดเว้นอบายมุข
3. อธิษฐานจิตรักษาศีล 5 ศีล 8
4. ศึกษาพระธรรมวินัย

33. พิธีปวารณาในวันออกพรรษามีความสำคัญอย่างไร

1. พระสงฆ์ทำพิธีอธิษฐานออกพรรษา
2. เป็นการเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ตักเตือนกันได้
3. เป็นวันที่พระสงฆ์สามารถอธิษฐานรับภิน္นาได้
4. เป็นวันที่พระสงฆ์อธิษฐานจะอยู่จำวัด เป็นเวลา 3 เดือน

34. พระรัตนตรัยหมายถึงอะไร และได้แก่อะไรบ้าง

1. อายตนะ ได้แก่ทางเชื่อมต่อหรือช่องทางแห่งการรับรู้ชั้น 5
2. แก้วหรือสิ่งมีค่าสูงสุด 3 ประการ ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
3. แก้วอัญมณีหรือสิ่งมีค่าสูงสุด
4. ธรรมคุณ ได้แก่ ข้อธรรมที่สำคัญ

35. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับอริยสัจ 4

1. หลักกฎแห่งกรรม
2. ธรรมอันนำไปสู่ความสบายกาย
3. ธรรมอันเป็นคุณเครื่องแห่งความสำเร็จ
4. ธรรมที่เป็นหลักความจริงที่นำไปสู่การดับทุกข์

36. บุคคลในข้อใดได้รับความทุกข์ทางใจ

1. นิดคิดหาวิธีช่วยแม่หารายได้พิเศษ
2. หน้อยโกรธเพื่อนที่ไม่ยอมให้ยืมเงิน

3. นุชคิดหาวิธีแก้โจทย์วิชาคณิตศาสตร์
 4. น้อยหาทางช่วยเหลือลูกแมวที่ตกท่อ
37. เพราะเหตุใดเราจึงต้องฝึกฝนตนเองให้มีคุณธรรมบด 10
1. เพื่อให้คนสนใจ
 2. ทำให้มีความเจริญก้าวหน้า
 3. ทำให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี
 4. ทำให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
38. หลักธรรมในข้อใดที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลก
1. อริยสัจ 4
 2. สังคหัตถ์ 4
 3. ชั้น 5
 4. ถูกต้องทุกข้อ
39. หลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง สามารถนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาใดได้บ้าง
1. ปัญหาสังคม
 2. ปัญหาสิ่งแวดล้อม
 3. ปัญหาเศรษฐกิจ
 4. ถูกต้องทุกข้อ
40. จากพระดำรัสที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระสงฆ์ข้างล่าง เราจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ควรมีบทบาทอย่างไร
- “ภิกษุทั้งหลาย ขอให้พวกเธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่อกุล เพื่อความสุขแก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย และเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก...”
1. ให้ความสุขแก่มนุษย์และเทวดา
 2. ให้ตั้งใจศึกษาธรรม
 3. ให้ความอนุเคราะห์แก่มนุษย์ทั้งหลาย
 4. ช่วยพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

พญาน ปณฺ ทิโต ชีเว

เฉลยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			
ข้อ 1	3	ข้อ 21	1
ข้อ 2	4	ข้อ 22	1
ข้อ 3	1	ข้อ 23	4
ข้อ 4	4	ข้อ 24	2
ข้อ 5	2	ข้อ 25	3
ข้อ 6	1	ข้อ 26	4
ข้อ 7	3	ข้อ 27	2
ข้อ 8	3	ข้อ 28	4
ข้อ 9	3	ข้อ 29	3
ข้อ 10	4	ข้อ 30	4
ข้อ 11	2	ข้อ 31	2
ข้อ 12	1	ข้อ 32	4
ข้อ 13	3	ข้อ 33	2
ข้อ 14	4	ข้อ 34	2
ข้อ 15	4	ข้อ 35	4
ข้อ 16	2	ข้อ 36	2
ข้อ 17	2	ข้อ 37	4
ข้อ 18	4	ข้อ 38	1
ข้อ 19	1	ข้อ 39	4
ข้อ 20	4	ข้อ 40	4

พหุ ประถมศึกษา ชีวะ

แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 20 คะแนน เวลา 40 นาที
2. การตอบ ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดจากตัวเลือก 1 – 4 เพียงคำตอบเดียวแล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในช่อง 1 2 3 หรือ 4 ในกระดาษคำตอบ
3. ก่อนลงมือทำข้อสอบให้เขียนชื่อ-สกุล ลงในกระดาษคำตอบให้เรียบร้อย
4. ห้ามขีดเขียน หรือทำสัญลักษณ์ใด ๆ ลงในแบบทดสอบ
5. หากมีข้อสงสัยให้ยกมือถามครูผู้ดูแลห้องสอบ

1. ข้อใดมีความหมายสอดคล้องกับคำว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”

1. ความดีคนดีทำง่าย คนชั่วทำยาก
2. บุคคลหว่านพืชเช่นไร ได้ผลเช่นนั้น
3. เรากระทำอะไรไว้ฟ้าดินย่อมรับรู้
4. ผลของกรรมดีกรรมชั่วเกิดเกิดขึ้นที่ใจใครไม่รู้แต่เรารู้

2. จากสุภาษิตข้างล่างหมายความว่าอย่างไร

สองคนยลตามช่อง	คนหนึ่งมองเห็นโคลนตม
อีกหนึ่งตาแหลมคม	เห็นดวงดาวพร่างพราวพราย
1. ต่างคนต่างชอบ
 2. คนเราทุกคนมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน
 3. คนเราทุกคนมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน
 4. คนเรามองสิ่งเดียวกันอาจมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

3. กาญจนใช้ภาษิต “ดอกบัวเกิดแต่โคลนแต่ไม่ติดโคลน” สอนตนเองเสมอ กาญจนมีความคิดเห็นอย่างไร

1. คนเราเลือกเกิดไม่ได้แต่เลือกที่จะดีได้
2. คนเราเลือกเกิดไม่ได้ต้องยอมรับฟ้าชะตาลิขิต
3. สักวันหนึ่งตนเองจะต้องล้มตาอำปากได้
4. ต้องมีสักวันหนึ่งที่ตนเองจะโผล่พ้นน้ำเหมือนดอกบัว

4. จากสถานการณ์ข้างล่าง ความคิดส่วนตัวของสินีนาฏเป็นหลักการและส่วนใดเป็นจุดมุ่งหมาย

สินีนาฏ ได้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ในสาขาวิชาแพทยศาสตร์ เธอตั้งใจไว้ว่า ถ้าเรียนจบจะกลับไปเป็นแพทย์ในโรงพยาบาลประจำจังหวัดของตนเอง เธอจึงตั้งใจเรียนขวนขวายหาความรู้ และประสบการณ์ให้ได้มากที่สุดทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อเธอจะได้เป็นหมอที่มีความรู้

ความสามารถในการรักษาคนไข้ของเธอ

1. ศึกษาต่อเป็นหลักการ เพื่อแสวงหาความรู้เป็นจุดมุ่งหมาย
2. ตั้งใจเรียนเป็นหลักการ เพื่อแสวงหาความรู้เป็นจุดมุ่งหมาย
3. ศึกษาวิชาแพทย์เป็นหลักการ เป็นหมอที่เก่งเป็นจุดมุ่งหมาย
4. ศึกษาวิชาแพทย์เป็นหลักการ กลับไปเป็นหมอที่บ้านเกิดเป็นจุดมุ่งหมาย

จากสถานการณ์ต่อไปนี้ ให้นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อที่ 5 - 10

สมปองเป็นไข้หวัดใหญ่ ขาดเรียนไป 5 วัน เมื่อมาโรงเรียน สมปองจึงถามอาจารย์ว่าอาจารย์ สุขใจ อาจารย์ที่ปรึกษาได้สอบถามอะไรถึงตนบ้าง อาจารย์จึงบอกไปว่าอาจารย์ให้นำใบรับรองแพทย์ มาแสดงด้วย เนื่องจากขาดเรียนไปนาน มิฉะนั้นจะไม่มีสิทธิ์เข้าสอบ สมปองมีความวิตกกังวลกับเรื่องการขาดเรียนอยู่แล้ว ประกอบกับอาจารย์เป็นเพื่อนนักเรียนที่ไว้วางใจ สมปองจึงรีบกลับบ้านเพื่อให้ผู้ปกครองติดต่อขอใบรับรองแพทย์ แต่ระหว่างเดินทางกลับบ้านสมปองเดินคิดไปด้วยจิตใจที่ล่องลอย วิตกกังวล เพราะไม่คาดคิดมาก่อนว่าอาจารย์จะเข้มงวดขนาดนี้ จึงถูกรถชนบาดเจ็บผู้พบเห็น เหตุการณ์นำส่งโรงพยาบาล ทางโรงพยาบาลได้โทรศัพท์มาที่โรงเรียน อาจารย์สุขใจทราบเรื่องจึงให้น้องชายของสมปอง ที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปตามผู้ปกครองมาดูอาการของสมปอง ส่วนอาจารย์สุขใจฝากชั่วโมงสอนไว้กับอาจารย์วัลย์พรรณแล้วรีบไปเยี่ยมสมปองทันที เมื่ออาจารย์ทราบข่าวร้ายเข้าถึงกับตกใจและกลัวความผิด เพราะตนได้พูดโกหกสมปองในเรื่องใบรับรองแพทย์ ซึ่งในความเป็นจริง อาจารย์สุขใจไม่ได้พูดเช่นนั้นอาจารย์จึงไม่เข้าห้องเรียนและไปหลบอยู่ในห้องสมุดตลอดทั้งวัน

5. เหตุการณ์สำคัญของเรื่องราวทั้งหมดสืบเนื่องมาจากอะไร

1. สมปองถูกรถชน
2. สมปองเป็นไข้หวัด
3. อาจารย์โกหกสมปอง
4. สมปองขาดโรงเรียน

6. เมื่อสมปองถูกรถชน ส่งผลให้เกิดเหตุการณ์ต่อเนื่องตามลำดับในข้อใดต่อไปนี้

1. สมปองต้องเข้าโรงพยาบาล
2. น้องชายต้องไปตามผู้ปกครอง
3. อาจารย์สุขใจไม่ได้สอนหนังสือ
4. น้องไม่ได้เรียนคณิตศาสตร์

1. 1 2 3 4

2. 3 2 1 4

3. 4 2 1 3

4. 1 3 2 4

7. นักเรียนคิดว่าอาณัติจะเป็นอย่างไรตามลำดับต่อไปนี้

1. อาณัติตกใจว่าวุ่นใจ
2. อาณัติเสียการเรียน
3. อาณัติกลัวความผิด
4. อาณัติไปหลบอยู่ในห้องสมุด

1. 1 2 3 4

2. 1 3 4 2

3. 4 3 2 1

4. 3 1 2 4

8. ข้อใดต่อไปนี้เป็นผลเนื่องด้วยจากเหตุที่สมปองถูกรถชน

1. อาณัติตกใจ
2. อาณัติพูดโกหก
3. สมปองกังวลว่าวุ่นใจ
4. สมปองเป็นไข้หวัด

9. ในกรอบร้อยสี่ 4 สมปองเป็นทุกข์เกิดความวิตกกังวล ทุกข์ในที่นี้เกิดจากอะไร

1. การยึดติดใน ชั้น 5
2. การยึดมั่นถือมั่นในชั้น 5 ที่เรียกว่า รูป
3. การยึดมั่นถือมั่นในชั้น 5 ที่เรียกว่า สัญญา
4. การยึดมั่นถือมั่นในชั้น 5 ที่เรียกว่า สังขาร

10. อาณัติพูดโกหกตรงกับข้อใดใน อุกุศลกรรมบถ 10

1. วจีทุจริต 4 ในข้อ มุสาวาท
2. มโนทุจริต 3 ในข้อ อภิขมา
3. มโนทุจริต 3 ในข้อ พยาบาท
4. มโนทุจริต 3 ในข้อ มิจฉาทิฎฐิ

จากตัวอย่างสถานการณ์ต่อไปนี้ ให้นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อที่ 11 - 14

นิภาและกานดาได้พบกันในงานสังสรรค์ศิษย์เก่าของโรงเรียน ต่างคนต่างก็เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของตนที่ผ่านมาให้ซึ่งกันและกันฟัง

นิภา : เมื่อครั้งที่ฉันเรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียน พ่อของฉันมีฐานะร่ำรวยมาก เพราะธุรกิจการค้ามีกำไรสูง แต่เดี๋ยวนี้พ่อฉันต้องเปลี่ยนอาชีพไปขับรถแท็กซี่ เพราะธุรกิจขาดทุนและถูกฟ้องยึดทรัพย์ไปจนหมด แต่พ่อและฉันก็ทำได้ เพราะใช้หลักธรรมมาเตือนใจตนเอง

กานดา : ฉันไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ เพราะฐานะทางบ้านไม่ดี ฉันออกไปเป็นลูกจ้างทำงานที่บริษัทแห่งหนึ่ง หัวหน้างานพอใจการทำงานและความประพฤติของฉัน เขาชมฉันว่าประพฤติดี สุภาพ มีความซื่อสัตย์สุจริตและคอยช่วยเหลือกิจการงานของบริษัทเต็มความสามารถ ฉันคิดว่าการที่ฉันมีรายได้ดีพอเลี้ยงครอบครัวนั้น ก็เพราะเงินเดือนที่ได้รับจากบริษัทนี้

11. เรื่องเล่าชีวิตของนิภา เป็นไปตามหลักธรรมใดของพระพุทธศาสนา

1. สมบัติ 4
2. โลกธรรม 8 มียศเสื่อมยศ มีลาภเสื่อมลาภ
3. ดรุณธรรม 6
4. กุศลจรรยาวัตรธรรม 4

12. กานดามีหลักธรรมใดในการดำเนินชีวิต

1. กุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งความดี
2. สุจริต 3
3. กุศลจรรยาวัตรธรรม 4
4. ถูกทั้งข้อ ก และ ข

13. ข้อคิดจากเรื่องราวชีวิตนิภาเป็นไปตามข้อใดเหมาะสมที่สุด

1. ชีวิตของคนเรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อได้ลาภก็ต้องมีเสื่อมลาภ เมื่อมีความสุขก็อาจต้องพบกับความทุกข์ ฉะนั้นจะต้องไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต
2. ต้องรู้จักทำมาหากินเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง
3. ชีวิตของคนเรามีความแน่นอนเพียงมีหลักธรรมไว้ในการดำเนินชีวิต
4. ชีวิตของคนเรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงใช้ชีวิตตามใจอยากใช้ชีวิตให้สนุกสุดๆไป

เลย

14. ข้อคิดจากเรื่องราวชีวิตของกานดาเป็นไปตามข้อใดเหมาะสมที่สุด

1. เป็นบุคคลตัวอย่างที่มีสติในการดำเนินชีวิต พิจารณาเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง
2. เพราะไม่มีโอกาสได้เรียนต่อเลยจำใจไปเป็นลูกจ้างบริษัท
3. คนเราจะเป็นที่ยอมรับนับถือจากผู้อื่นได้นั้น จะต้องมีความซื่อสัตย์ ประพฤติดีทั้งกาย วาจา ใจ
4. คนเราต้องรู้จักกาลเทศะ รู้ว่าเวลาไหนควรทำหรือไม่ควรทำอะไร

จากสถานการณ์ต่อไปนี้ ให้นักเรียนใช้ตอบคำถามข้อที่ 15 - 19

สุทธิตล มีสภาพครอบครัวที่อบอุ่น พร้อมสมบูรณ์ทุกด้าน ทั้งการเงิน ชื่อเสียง เกียรติยศ การยอมรับในสังคม แต่เมื่อเวลาผ่านไป ความสมบูรณ์นั้นก็เปลี่ยนไปเมื่อ ครอบครัวเขาต้องสูญเสีย บิดาไปในเวลาอันรวดเร็ว ด้วยอุบัติเหตุทางเครื่องบิน สุทธิตลจึงอยู่ในความดูแลของยายและแม่เพียงลำพัง แต่ก็ได้รับการดูแล ทะนุถนอมด้วยดีตลอดมา แม่สนับสนุนให้สุทธิตลได้สมหวังในทางดนตรี ตามที่เขาใฝ่ฝันและเปิดแสดงที่โรงแรมในธุรกิจของแม่ กับเพื่อน ๆ ที่ฝึกซ้อมดนตรีมาด้วยกันเวลาส่วนใหญ่ของสุทธิตลจึงอยู่กับเพื่อน ๆ กับการฝึกซ้อมดนตรี แม้ว่าแม่ลูกคู่นี้ ทำงานในสถานที่เดียวกัน แต่เวลาส่วนหนึ่งของแม่ต้อง ทำงานและแม่กำลังจะแต่งงานใหม่ สุทธิตลเองก็ทราบเรื่องนี้ดีและสนับสนุนให้แม่แต่งงานใหม่ด้วย ทุกอย่างที่สุทธิตลต้องการ แม่จะจัดหามาให้และยอมทุกอย่างสุทธิตลอยากมีโอกาสทางดนตรีมากกว่านี้ แม่จึงติดต่อนักดนตรีจากต่างประเทศมาชมผลงานของสุทธิตล ผลปรากฏว่าเป็นที่ยอมรับและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนในการไปเปิดตัวที่ต่างประเทศและจะส่งเสริมให้มีชื่อเสียงทางดนตรีโลก แต่เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้นเมื่อ สุทธิตลถูกตรวจจับเนื่องจากมียาเสพติดประเภทเฮโรอีนไว้ในครอบครองและอยู่ในอาการติดยาขั้นรุนแรงมากขาดยาไม่ได้นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาสภาพของสุทธิตล ที่กำลังมีชื่อเสียง กำลังจะเป็นดาวก็มีดสนิทด้วยสภาพที่ถูกจับกุมคุมขัง คลั่งยาเสพติด

15. อะไรคือความจริงที่สุทธิตลหลีกเลี่ยงไม่ได้

1. มีชื่อเสียงทางดนตรี
2. การสูญเสียบิดา
3. ติดยาเสพติด
4. ถูกตำรวจจับ

16. แม้ว่าสุทธิตลจะขาดพ่อแต่สุทธิตลก็มีความอบอุ่นในชีวิต ได้ทำในสิ่งที่ตนรักนักเรียนคิดว่าด้วยเหตุปัจจัยใดทำให้สุทธิตลต้องหันไปเสพยาเฮโรอีน

1. ขาดศรัทธา
2. เกิดช่องว่าง
3. สภาพแวดล้อม
4. ขาดความรู้เท่าทัน

17. จากเรื่องราวของสุทธิตลตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งมาติดยาเสพติด ข้อใดแสดงความเป็นจริงของชีวิตให้เห็นอย่างชัดเจน

1. ขาดพ่อ : มีแม่และยาย
2. เล่นดนตรีเก่ง : ติตแม่
3. ครอบครัวอบอุ่น : สุทธิตลประพฤติตัวดี
4. มีชื่อเสียง : เสียชื่อเสียง

18. เมื่อแม่ของสุทธิตลทราบเรื่องทั้งหมดจากตำรวจว่าสุทธิตลติดยาเสพติด แม่ของสุทธิตลควรเลือกวิธีการในข้อใด

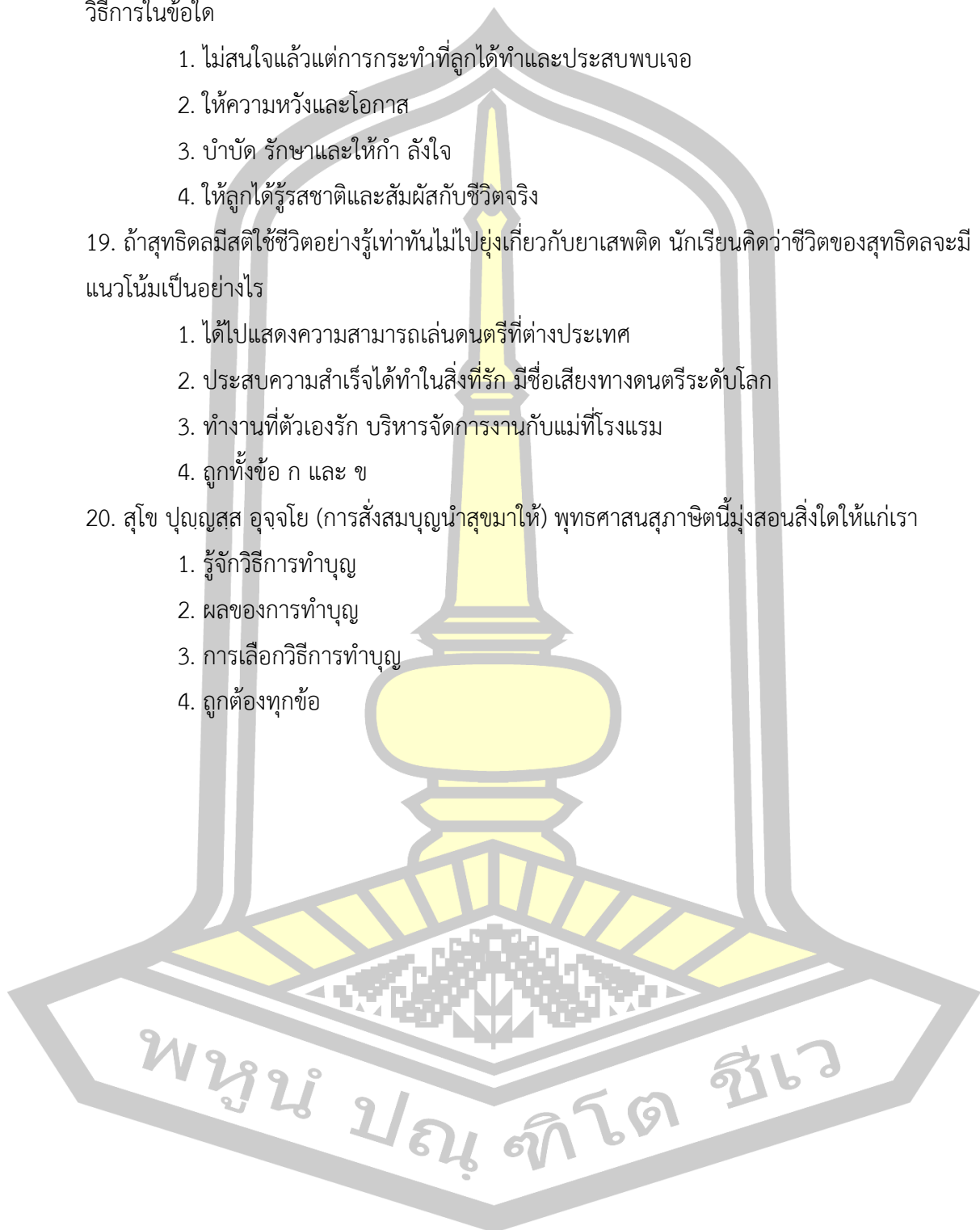
1. ไม่สนใจแล้วแต่การกระทำที่ลูกได้ทำและประสบพบเจอ
2. ให้ความหวังและโอกาส
3. บำบัด รักษาและให้กำลังใจ
4. ให้ลูกได้รู้รสชาติและสัมผัสกับชีวิตจริง

19. ถ้าสุทธิตลมีสติใช้ชีวิตอย่างรู้เท่าทันไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นักเรียนคิดว่าชีวิตของสุทธิตลจะมีแนวโน้มเป็นอย่างไร

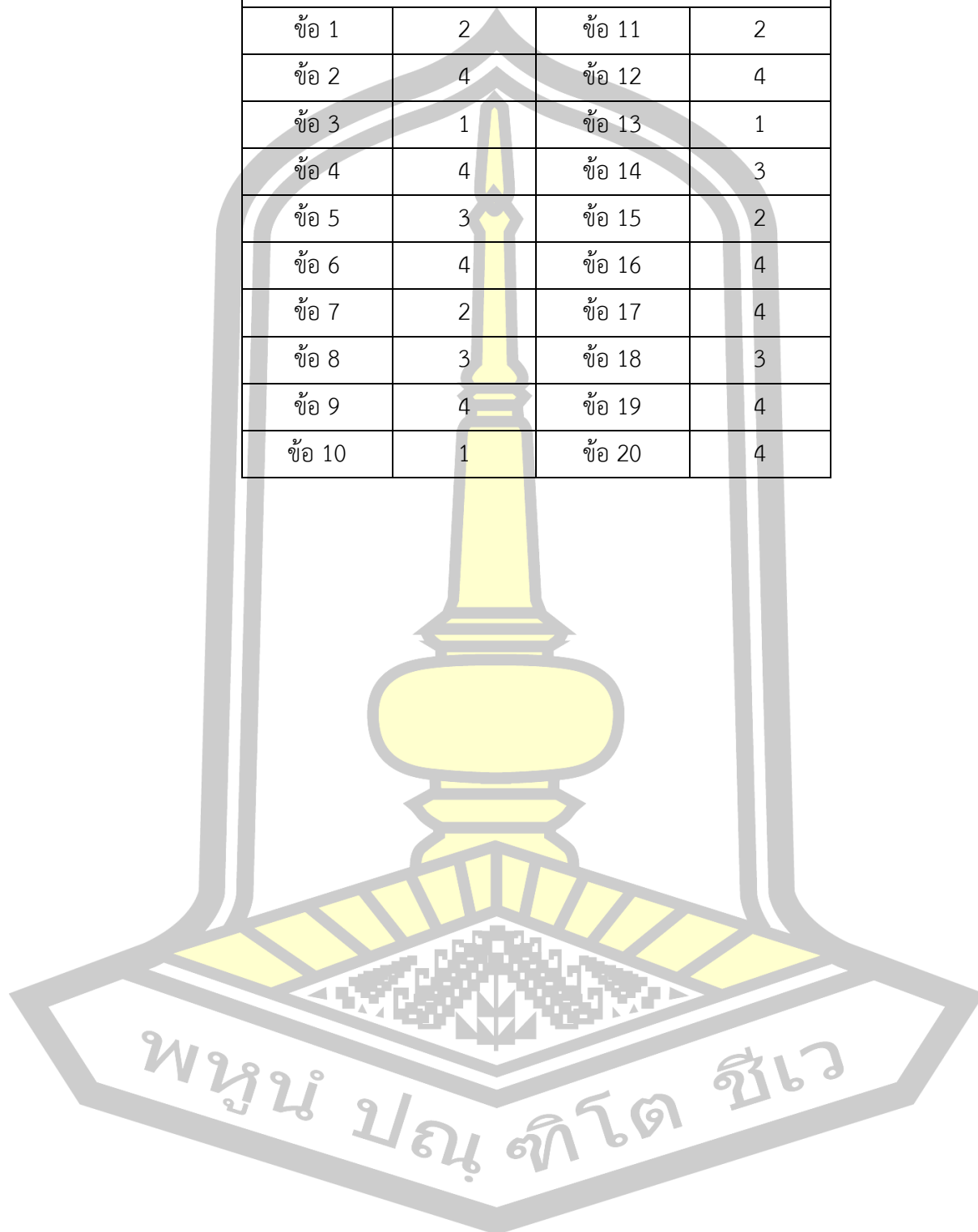
1. ได้ไปแสดงความสามารถเล่นดนตรีที่ต่างประเทศ
2. ประสบความสำเร็จได้ทำในสิ่งที่รัก มีชื่อเสียงทางดนตรีระดับโลก
3. ทำงานที่ตัวเองรัก บริหารจัดการงานกับแม่ที่โรงแรม
4. ถูกทั้งข้อ ก และ ข

20. สุโข ปุณฺณสฺส อจฺจโย (การสั่งสมบุญนำสุขมาให้) พุทธศาสนสุภาษิตนี้มุ่งสอนสิ่งใดให้แก่เรา

1. รู้จักวิธีการทำบุญ
2. ผลของการทำบุญ
3. การเลือกวิธีการทำบุญ
4. ถูกต้องทุกข้อ

เฉลยแบบทดสอบการคิดวิเคราะห์			
ข้อ 1	2	ข้อ 11	2
ข้อ 2	4	ข้อ 12	4
ข้อ 3	1	ข้อ 13	1
ข้อ 4	4	ข้อ 14	3
ข้อ 5	3	ข้อ 15	2
ข้อ 6	4	ข้อ 16	4
ข้อ 7	2	ข้อ 17	4
ข้อ 8	3	ข้อ 18	3
ข้อ 9	4	ข้อ 19	4
ข้อ 10	1	ข้อ 20	4

แบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนใช้ในการตัดสินใจว่า ถ้านักเรียน เป็นบุคคลนั้น นักเรียนจะปฏิบัติเช่นนั้น เพราะเหตุใด เมื่อได้คำตอบแล้วให้นักเรียนเลือกใช้เหตุผลตามคำตอบที่ให้ไว้ 3 ตัวเลือก ที่ตรงกับเหตุผลที่นักเรียนคิดไว้มากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในกระดาษคำตอบเพียงคำตอบเดียว
2. แบบวัดการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ต้องการทราบเพียงว่า หากนักเรียนพบเหตุการณ์ตามเรื่องราวเหล่านั้นแล้ว นักเรียนจะใช้เหตุผลอะไร ดังนั้น เหตุผลของนักเรียนจึงไม่มีโอกาสผิดขอให้นักเรียนตอบตามความรู้สึกที่แท้จริงของนักเรียนให้มากที่สุด
3. คำถามมีทั้งหมด 20 ข้อ 3 ตัวเลือก ให้เวลาทำข้อสอบ 40 นาที
4. ก่อนลงมือทำข้อสอบให้เขียนชื่อ-สกุล ลงในกระดาษคำตอบให้เรียบร้อย
5. ห้ามขีดเขียน หรือทำสัญลักษณ์ใด ๆ ลงในแบบทดสอบ
6. หากมีข้อสงสัยให้นักเรียนถามคุณครู ผู้ควบคุมห้องสอบก่อนลงมือทำ

-
1. โรงเรียนห้ามนักเรียนออกนอกบริเวณโรงเรียนเวลาหยุดพักกลางวัน เพื่อนของสมปองชวนกันออกไปรับประทานอาหารกลางวันข้างนอก แต่สมปองปฏิเสธไม่ออกไป ถ้านักเรียนเป็นสมปอง ก็จะทำปฏิบัติเช่นนั้นเพราะเหตุใด
 1. การฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียนกลัวจะต้องถูกลงโทษ
 2. นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีใครหนีออกนอกบริเวณโรงเรียน
 3. นักเรียนที่ดีต้องทำตามกฎระเบียบของโรงเรียน
 2. ในการสอบเก็บคะแนนครั้งหนึ่ง พิมพ์พร ไม่ได้อ่านหนังสือมาล่วงหน้า ทำให้ทำข้อสอบไม่ได้ เพื่อนที่นั่งใกล้กันส่งกระดาษคำตอบให้ พิมพ์พรไม่รับกระดาษคำตอบแผ่นนั้น ถ้านักเรียนเป็นพิมพ์พร ก็จะทำปฏิบัติเช่นนั้นเพราะ
 1. ต้องการรักษาความถูกต้องตามกฎระเบียบปฏิบัติในการสอบ
 2. นักเรียนส่วนใหญ่เขาก็ไม่ลอกข้อสอบกัน
 3. กลัวครูจับได้ว่าทุจริตแล้วจะปรับให้นักเรียนสอบตก
 3. ในการสอบระหว่างภาคเรียน สุรพล ได้รับการชมเชยจากครูผู้สอนว่าสามารถทำคะแนนได้สูงสุด และครูได้คืนแบบทดสอบมาเพื่อให้นักเรียนทบทวนเนื้อหาเพิ่มเติม แต่เมื่อสุรพลนำคะแนนใหม่อีกครั้ง ปรากฏว่าครูรวมคะแนนเกินมา 5 คะแนน ซึ่งทำให้สุรพลไม่ใช่ผู้ที่ได้คะแนนสูงที่สุด ถ้านักเรียนเป็นสุรพลนักเรียนจะแจ้งให้ครูทราบเพราะเหตุใด
 1. เพราะต้องการทำสิ่งที่ถูกต้องเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนๆ
 2. กลัวว่าถ้าครูทราบภายหลังจะถูกหักคะแนนและถูกตำหนิได้
 3. ยอมรับในความสามารถของตนเอง

4. ครูวางข้อสอบซึ่งจะสอบเก็บคะแนน ในสัปดาห์หน้าไว้บนโต๊ะในห้องพักครู สมจิตร นำสมุดแบบฝึกหัดมาส่งครูจึงพบเข้าโดยบังเอิญ ขณะนั้นไม่มีครูอยู่ในห้องพักครูเลย แต่สมจิตรก็ไม่เปิดดูข้อสอบ ถ้านักเรียนเป็นสมจิตร นักเรียนก็จะปฏิบัติเช่นเดียวกันเพราะ

1. การได้คะแนนมาโดยวิธีนี้เป็นสิ่งที่ไม่น่าภาคภูมิใจ
2. นักเรียนทุกคนได้รับการอบรมเรื่องความซื่อสัตย์อยู่เสมอ
3. กลัวครูทราบว่าจะแอบดูข้อสอบแล้วจะปรับให้สอบตก

5. พงษ์ศักดิ์ ได้รับมอบหมายให้ติดต่อที่พักในการไปทัศนศึกษา โดยมีงบประมาณอยู่ 6000 บาท เพื่อจ่ายค่าเช่าสถานที่ ตามราคาที่เขาของสถานที่คิดค่าเช่าไว้ แต่พงษ์ศักดิ์ได้ต่อรองราคาได้รับส่วนลด 500 บาท ถ้านักเรียนเป็นพงษ์ศักดิ์นักเรียน จะบอกเรื่องราวทั้งหมดให้เพื่อนๆรู้เพราะ

1. ไม่สบายใจที่จะเก็บเงินจำนวนนั้นไว้และควรมีความซื่อสัตย์
2. เพื่อให้เพื่อนๆ เห็นว่าเราเป็นคนที่น่าเชื่อถือ
3. เพื่อนทุกคนก็ต้องการให้พงษ์ศักดิ์นำเงินนั้นมาคืนเช่นกัน

6. เอมิกาได้รับมอบหมายจากครูให้ทำหน้าที่เก็บเงินห้องเพื่อซื้ออุปกรณ์ทำกิจกรรมกลุ่มและต้องนำเงินไปส่งมอบให้ครูในวันพรุ่งนี้ แต่ในช่วงเย็นหลังเลิกเรียน ได้ไปซื้ออุปกรณ์การเรียนและได้ทำกระจกในร้านแตก ต้องชดใช้ค่าเสียหาย แต่เงินของเธอมีไม่พอลงเงินห้อง ไปจ่ายเพิ่มเติมจำนวน 150 บาท ถ้านักเรียนเป็นเอมิกาจะปฏิบัติอย่างไร

1. นำเงินเก็บของตนมาชดใช้จนครบ เพราะเป็นหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ
2. นำเงินของตนมาชดใช้จนครบ เพราะเพื่อนๆในห้องก็ต้องการให้ปฏิบัติเช่นนั้น
3. บอกความจริงให้ครูและเพื่อนๆทราบ เพื่อจะได้รับความคิดเห็นและไม่ต้องชดใช้เงินที่ขาด

หายไป

7. เมื่อสุนีย์ได้รับมอบหมายงานสิ่งใด สุนีย์มักเสียสละเวลาหลังเลิกเรียน โดยทำงานจนกว่างานจะเสร็จ ถ้านักเรียนเป็นสุนีย์จะทำเพราะ

1. เป็นหน้าที่เป็นสิ่งที่สมควรทำอยู่แล้ว
2. เพื่อแลกกับคะแนนของครูตามที่ตกลงกัน
3. นักเรียนส่วนใหญ่ก็กระทำเช่นเดียวกัน

8. ในการจัดกิจกรรมงานปีใหม่ของโรงเรียน ถ้านักเรียนได้รับเลือกให้เป็นผู้แสดงคนหนึ่ง และต้องมาฝึกซ้อมในวันเสาร์ อาทิตย์ นักเรียนจะให้ความร่วมมืออย่างดี เพราะ

1. เพราะเพื่อน ๆ หลายคนก็มาฝึกซ้อมการแสดงด้วย
2. มีความเต็มใจและภูมิใจที่ได้ช่วยเหลืองานโรงเรียน
3. กลัวจะถูกหักคะแนน ถ้าไม่ให้ความร่วมมือ

9. ถึงเวลาพักเที่ยงที่โรงอาหารถ้านักเรียนหิวข้าวมากๆและเห็นเพื่อนๆเข้าคิวต่อแถวกันอย่างยาวเหยียด ขณะนั้นนักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร

1. ขอความเห็นใจเพื่อนๆเพื่อขอลดแซงคิวเพราะรู้สึกหิวข้าวมาก
2. เพื่อนๆคนอื่นเขาก็เข้าคิวต่อแถวกันเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อย
3. เข้าต่อแถวเป็นระเบียบวินัยเพราะเป็นสิ่งที่สมควรปฏิบัติ

10. ในการสอบวิชาสังคมศึกษา สุขเมธ ทำข้อสอบไม่ได้เนื่องจากไม่ได้เตรียมตัวมา แต่สุขเมธก็พยายามที่จะทำข้อสอบนั้นด้วยตัวเอง โดยไม่ลอกคำตอบจากเพื่อน ถ้านักเรียนเป็นสุขเมธก็จะปฏิบัติเช่นนั้นเพราะ

1. ถ้าถูกจับได้ จะถูกครูลงโทษให้สอบตก
2. อยากให้เพื่อนเห็นว่านักเรียนเป็นคนซื่อตรง
3. มีความภาคภูมิใจเท่าที่ทำได้และต้องการรักษาศักดิ์ศรีของตนเอง

11. เมื่อมีคณบดีนักเรียนจากโรงเรียนอื่นมาศึกษาดูงานที่โรงเรียนเรา นักเรียนจะให้ความร่วมมือในการต้อนรับแขก เพราะ

1. เพื่อนๆนักเรียนคนอื่นก็ทำเช่นนี้เหมือนกันทุกคน
2. เป็นมารยาทที่ดี เป็นหน้าที่ของเจ้าของบ้านต้องให้การต้อนรับแขก
3. เพื่อถ้าเราไปเยี่ยมเขา เขาจะได้ต้อนรับเราเช่นเดียวกัน

12. สมปองได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้มีหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน แต่เพื่อนสนิทของสมปองคนหนึ่งหนีโรงเรียนไปเล่นการพนันฟุตบอลและขโมยของ ถ้านักเรียนเป็นสมปองจะปฏิบัติเช่นใด

1. รายงานให้ทางโรงเรียนทราบ เพราะต้องการคะแนนเป็นรางวัลนำจับ
2. รายงานให้ทางโรงเรียนทราบ เพราะเป็นหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียน
3. รายงานให้ทางโรงเรียนทราบ เพราะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบตามหน้าที่เหมือนเพื่อน

คนอื่นๆ

13. ถ้านักเรียนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าห้องเรียน และเป็นผู้ดูแลเก็บรักษาเงินของห้องเรียน นักเรียนจะไม่ทุจริต เพราะ

1. ข้าพเจ้ามีความมุ่งมั่นตั้งใจเป็นหัวหน้าห้องที่ดี
2. เป็นการทำตามหลักการที่ดีของคนทั่วไป หัวหน้าห้องอื่น ๆ ก็ไม่ทุจริตเช่นเดียวกัน
3. กลัวถูกจับได้และเพื่อน ๆ จะกล่าวตำหนินักเรียน

14. ในวันสำคัญต่าง ๆ ของชุมชน ชาวบ้านมักจะชักชวนกันทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ นักเรียนจะเข้าร่วมกิจกรรม ปฏิบัติเช่นกัน เพราะ

1. ร่วมกิจกรรมด้วย เพราะได้สิ่งของตอบแทน
2. ร่วมกิจกรรมด้วย เพราะเห็นคนอื่น ๆ ก็ทำ
3. ร่วมกิจกรรมด้วย เพราะข้าพเจ้าคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี ได้บำเพ็ญประโยชน์ให้แก่ชุมชน

15. อนันต์สอบกลางภาคผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก ๆ แต่เมื่อรู้ว่าตนเองสอบไม่ผ่านจึงพยายามอ่านหนังสือให้มากยิ่งขึ้น การที่อนันต์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่เพราะ

1. เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่ต้องถือปฏิบัติเพื่อจะได้รับคำชมเชยจากครู
2. รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นและแก้ไขเมื่อรู้แล้วจึงตั้งใจอ่านหนังสือเพราะนั่น

จะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น

3. เพื่อน ๆ คนอื่นเขาก็อ่านหนังสือเหมือนกัน ผลการเรียนจะได้ดีขึ้น

16. เมื่อนักเรียนเข้าวัดสิ่งแรกที่ต้องปฏิบัติคือการเป็นผู้สวดมนต์ วาจา และใจ เพราะ

1. กลัวถูกคนอื่นนินทาว่าไม่มีมารยาท
2. เพราะมีความตั้งใจดี เป็นการแสดงออกถึงความนอบน้อมของนักเรียน มีสัมมาคารวะ

เคารพสถานที่

3. เป็นหน้าที่ เพื่อน ๆ ต่างก็ปฏิบัติกันแบบนี้

17. ดวงพรเห็นเพื่อนบ้านทะเลาะกันทุกวัน พุดจาหยาบค้าย แต่ก็ไม่ได้ทำให้ดวงพรต้องมีพฤติกรรมลอกเลียนแบบอย่างเพื่อนบ้าน ถ้าเป็นนักเรียนก็จะไม่ลอกเลียนแบบ เพราะ

1. รู้และเห็นแล้วว่าเป็นตัวอย่างไม่ดีทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนและตนเองเดือดร้อนเราไม่ควรทำ
2. ไม่ควรสนใจเรื่องคนอื่น สนใจเรื่องตัวเราเองจะดีกว่า
3. รู้ว่าเมื่อพุดตาก็ต้องมีคนยกย่องสรรเสริญ

18. สุวนันท์เห็นเพื่อนสอบไม่ผ่านจึงอยากจะให้เพื่อนสอบผ่านจึงอาสาติวข้อสอบหลังเลิกเรียน การที่สุวนันท์ปฏิบัติอย่างนี้เพราะ

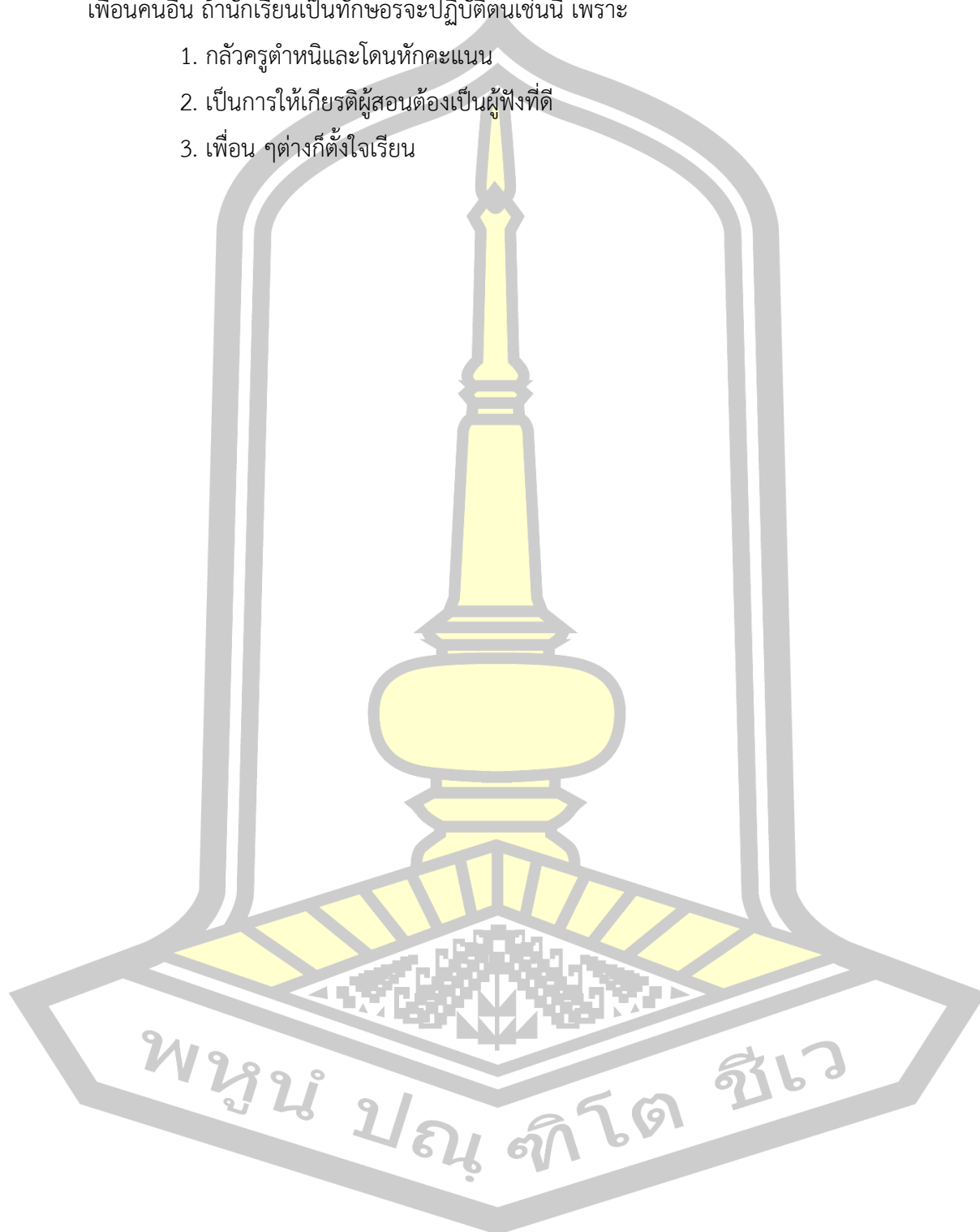
1. เพราะเป็นเพื่อนที่ดีต้องมีน้ำใจช่วยเหลือกัน
2. เพื่อน ๆ จะได้ชมว่าเป็นคนที่มีน้ำใจ
3. เป็นหน้าที่ เพื่อนห้องอื่นเขาช่วยเหลือกันแบบนี้ทุกห้อง

19. ณเดชนั่งสมาธิด้วยใจจดจ่อตั้งลมหายใจเข้าออกว่า พุทโธ พุทโธ การที่ณเดชตั้งใจฝึกสมาธิเพราะ

1. กลัวเพื่อนว่าทำไม่ได้
2. เพื่อนที่มาปฏิบัติธรรมต่างก็ทำได้
3. จิตใจจะได้ไม่ฟุ้งซ่านและเป็นสมาธิมากยิ่งขึ้น

20. ทักษะเป็นคนสุภาพเรียบร้อยอ่อนโยน เวลาที่ครูสอนเขาจะตั้งใจเรียนไม่พูดคุยกุยก้อกับเพื่อนคนอื่น ถ้านักเรียนเป็นทักษะจะปฏิบัติตนเช่นนี้ เพราะ

1. กลัวครูตำหนิและโดนหักคะแนน
2. เป็นการให้เกียรติผู้สอนต้องเป็นผู้ฟังที่ดี
3. เพื่อน ๆ ต่างก็ตั้งใจเรียน

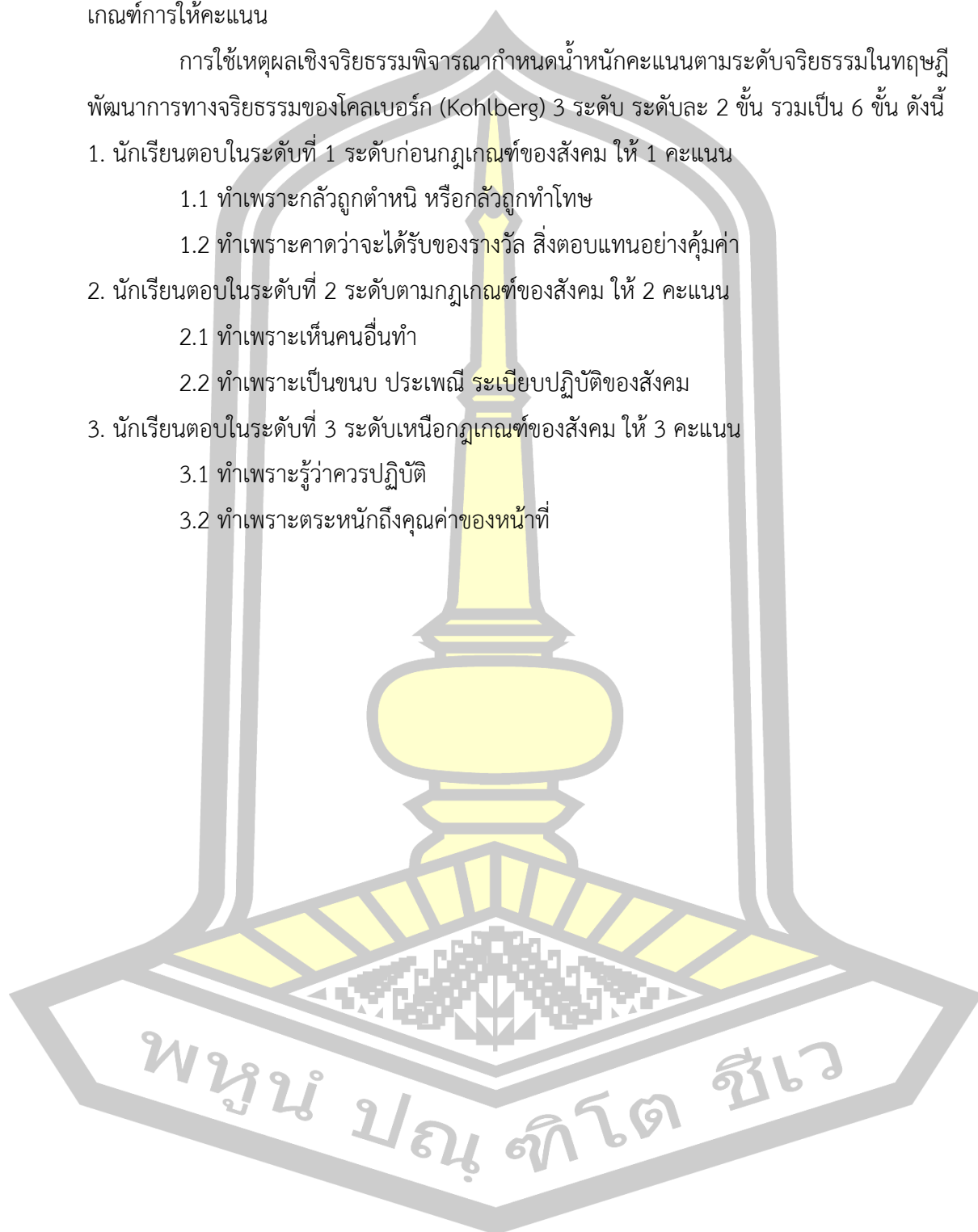

เฉลยแบบทดสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

เกณฑ์การให้คะแนน

การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมพิจารณากำหนดน้ำหนักคะแนนตามระดับจริยธรรมในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (Kohlberg) 3 ระดับ ระดับละ 2 ชั้น รวมเป็น 6 ชั้น ดังนี้

1. นักเรียนตอบในระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ของสังคม ให้ 1 คะแนน
 - 1.1 ทำเพราะกลัวถูกตำหนิ หรือกลัวถูกทำโทษ
 - 1.2 ทำเพราะคาดว่าจะได้รับของรางวัล สิ่งตอบแทนอย่างคุ้มค่า
2. นักเรียนตอบในระดับที่ 2 ระดับตามกฎเกณฑ์ของสังคม ให้ 2 คะแนน
 - 2.1 ทำเพราะเห็นคนอื่นทำ
 - 2.2 ทำเพราะเป็นชนบ ประเพณี ระเบียบปฏิบัติของสังคม
3. นักเรียนตอบในระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ของสังคม ให้ 3 คะแนน
 - 3.1 ทำเพราะรู้ว่าควรปฏิบัติ
 - 3.2 ทำเพราะตระหนักถึงคุณค่าของหน้าที่

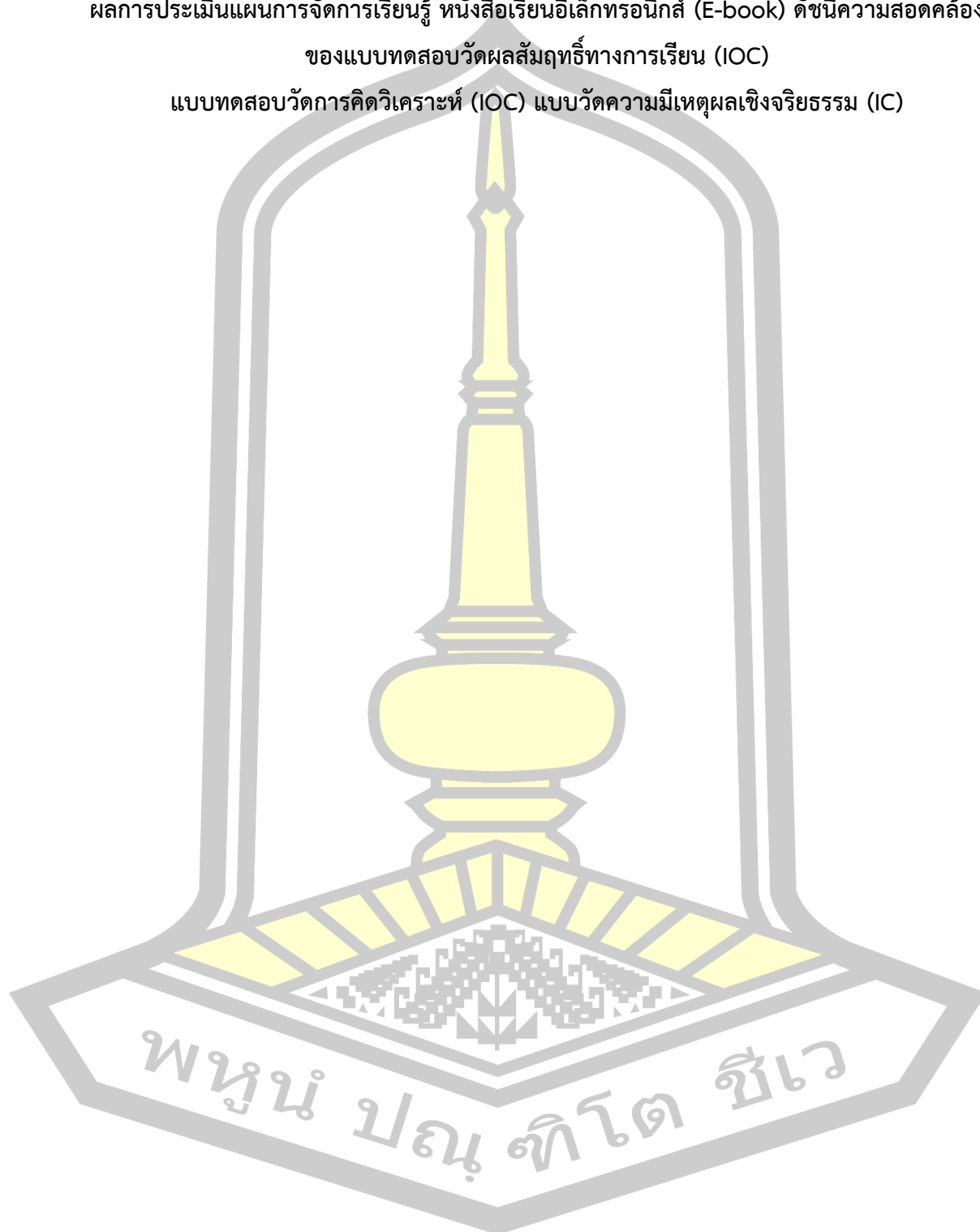

เฉลยแบบทดสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นรายข้อ			
ข้อที่	คะแนน	คะแนน	คะแนน
	1	2	3
1	1	2	3
2	3	2	1
3	3	1	2
4	3	2	1
5	3	1	2
6	3	2	1
7	3	1	2
8	2	3	1
9	1	2	3
10	1	2	3
11	2	3	1
12	1	2	3
13	3	2	1
14	1	2	3
15	1	3	2
16	1	3	2
17	3	2	1
18	3	1	2
19	1	2	3
20	1	3	2

พหุ ประถมศึกษา

ภาคผนวก ค

ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ หนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ต้นใจความสอดคล้อง
ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (IOC)
แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ (IOC) แบบวัดความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม (IC)

ตาราง 19 ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการร่วมกับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ แผนการจัดการเรียนรู้ที่								ค่า เฉลี่ย รวม	สรุป ผล	
	1	2	3	4	5	6	7	8			
1. สารสำคัญ											มาก ที่สุด
1.1 ความถูกต้อง	4.8	4.8	4.8	4.8	4.8	4.6	4.8	4.6	4.75		มากที่สุด
1.2 เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน	4.6	4.4	4.8	4.6	4.4	4.6	4.8	4.8	4.62		มากที่สุด
1.3 มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.6	4.6	4.4	4.4	4.6	4.6	4.8	4.6	4.57		มากที่สุด
2. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง											มาก ที่สุด
2.1 ครอบคลุมพฤติกรรม การเรียนรู้	5	4.8	5	5	4.8	5	4.6	4.6	4.85		มากที่สุด
2.2 ระดับพฤติกรรมที่กำหนด เหมาะสมกับเวลา	4.8	4.8	4.8	4.6	4.8	4.6	4.8	4.8	4.75		มากที่สุด
2.3 ประเมินผลได้	4.6	4.4	4.8	4.6	4.4	4.6	4.8	4.8	4.62		มากที่สุด
3. สารการเรียนรู้											มาก ที่สุด
3.1 มีความถูกต้อง เข้าใจง่าย และ น่าสนใจ	4.8	4.4	4.6	4.4	4.6	4.8	4.6	4.8	4.62		มากที่สุด

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ แผนการจัดการเรียนรู้ที่								ค่า เฉลี่ย รวม	สรุป ผล
	1	2	3	4	5	6	7	8		
3.2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	5	4.8	4.8	4.8	4.8	4.90	มากที่สุด
3.3 เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน	4.6	4.4	4.4	4.6	4.4	4.2	4.2	4.2	4.37	มาก
3.4 ชัดเจน เนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน	4.8	4.6	4.6	4.8	4.4	4.6	4.4	4.2	4.55	มากที่สุด
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้										
4.1 สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	4.6	4.4	4.2	4.4	4.6	4.4	4.4	4.2	4.40	มาก
4.2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	5	4.8	4.8	4.8	4.8	4.90	มากที่สุด
4.3 สอดคล้องกับความต้องการความสามารถและวัยของนักเรียน	4.8	4.6	4.6	4.4	4.2	4.4	4.2	4.2	4.42	มาก
4.4 เหมาะสมกับเวลา วัสดุอุปกรณ์สภาพแวดล้อมของห้องเรียนและโรงเรียน	4.4	4.4	4.2	4.2	4.2	4.0	4.0	4.0	4.17	มาก
5. สื่อและแหล่งเรียนรู้										
5.1 สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	4.6	4.6	4.4	4.4	4.2	4.4	4.2	4.2	4.37	มาก

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ แผนการจัดการเรียนรู้ที่								ค่าเฉลี่ยรวม	สรุปผล
	1	2	3	4	5	6	7	8		
5.2 สอนจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	5	5	5	5	4.8	4.97	มากที่สุด
5.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนรู้	4.8	4.8	4.5	4.6	4.4	4.6	4.6	4.6	4.61	มากที่สุด
5.4 ช่วยประหยัดเวลาในการสอน	4.6	4.6	4.4	4.4	4.4	4.2	4.2	4.2	4.37	มาก
6. การวัดและประเมินผล	4.8	4.8	4.8	4.8	4.4	4.6	4.6	4.4	4.65	มากที่สุด
6.1 สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้										
6.2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.8	4.8	4.8	4.8	4.8	4.6	4.6	4.6	4.72	มากที่สุด
6.3 ใช้เครื่องมือวัดผลได้เหมาะสม	4.8	4.6	4.6	4.4	4.6	4.6	4.6	4.4	4.57	มากที่สุด
โดยรวม	4.75	4.66	4.65	4.62	4.55	4.57	4.56	4.50	4.61	มากที่สุด

ตาราง 20 ผลการประเมินคุณภาพหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายการประเมิน	คะแนนจาก					\bar{X}	S.D.	สรุปผลการประเมิน
	ผู้เชี่ยวชาญคนที่							
	5	4	3	2	1			
1. ลักษณะของรูปเล่ม								
1.1 ขนาด	4	4	5	4	4	4.20	0.45	มาก
1.2 ปก สี และออกแบบของรูปเล่ม	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
1.3 ขนาดตัวอักษร	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
1.4 รูปแบบของการจัดหน้า	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
2. เนื้อหาสาระ								
2.1 สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน	4	5	4	4	4	4.20	0.45	มาก
2.2 นำเสนอเป็นไปตามขั้นตอน	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
2.3 ความยากง่ายเหมาะกับวัยระดับชั้น ของผู้เรียน	4	3	4	3	5	3.80	0.84	มาก
2.4 ความสอดคล้องถูกต้องกับเหตุการณ์	4	4	5	4	4	4.20	0.45	มาก
2.5 เนื้อหาเหมาะสมกับระดับชั้นของ ผู้เรียน	3	4	4	4	5	4.00	0.71	มาก
2.6 เหมาะที่จะนำมาใช้เป็นหนังสือเรียน อิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน	5	5	3	4	4	4.20	0.84	มาก
3. การใช้ภาษาและภาพประกอบ								
3.1 ภาษามีความเหมาะสมกับผู้เรียน	4	4	4	4	5	4.20	0.45	มาก
3.2 ใช้ภาษาถูกต้อง สื่อความหมาย ชัดเจน	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
3.3 ภาษาที่ใช้สละสลวยเหมาะสมกับ เนื้อหา	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
3.4 ภาพประกอบสวยงาม สื่อ ความหมายชัดเจน	5	4	3	4	4	4.00	0.71	มาก

ตาราง 20 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนจาก ผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{X}	S.D.	สรุปผลการ ประเมิน
	5	4	3	2	1			
3.5 ภาพประกอบมีชีวิตชีวา	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
3.6 ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหา สื่อความเข้าใจในเนื้อหาชัดเจน	5	4	3	4	4	4.00	0.71	มาก
4. ความสอดคล้องกับหลักสูตร								
4.1 สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้และ บทเรียน	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
4.2 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
4.3 เนื้อหาสาระสอดคล้องกับหลักสูตร	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
4.4 ส่งเสริมพัฒนาทักษะของผู้เรียน	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
4.5 ช่วยประหยัดเวลาในการสอน	5	5	3	4	4	4.20	0.83	มาก
5. คุณค่าของหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์								
5.1 เสริมความรู้ ความเข้าใจ นอกเหนือจากหนังสือเรียน	5	5	3	4	4	4.20	0.83	มาก
5.2 สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมที่ดี งาม	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
5.3 เสริมสร้างทักษะการอ่าน	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก
5.4 ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและเจตคติ ที่ดี	5	4	4	4	4	4.20	0.45	มาก

พหุบัณฑิต ชีวะ

ตาราง 20 (ต่อ)

รายการประเมิน	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญคนที่					\bar{X}	S.D.	สรุปผลการประเมิน
	5	4	3	2	1			
6. การนำไปใช้								
6.1 นำไปใช้ให้นักเรียน อ่านได้สะดวก	5	4	3	4	4	4.00	0.71	มาก
6.2 นำไปใช้อย่างประหยัด และคุ้มค่าคงทน	5	4	4	4	3	4.00	0.71	มาก
รวม	4.74	4.11	3.85	3.96	4.07	4.15	0.55	มาก

ตาราง 21 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IOC) ข้อที่ใช้ได้ระหว่างข้อคำถามกับผลจุดประสงค์การเรียนรู้ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	คะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 21 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผล การ ประเมิน
	1	2	3	4	5			
14	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
24	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
33	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
34	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
35	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	ใช้ได้
36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 21 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผล การ ประเมิน
	1	2	3	4	5			
38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
40	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 22 ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (B) และค่าความเชื่อมั่น (r_{cc}) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อที่	P	B	ข้อที่	P	B
1	0.73	0.42	21	0.58	0.62
2	0.64	0.47	22	0.63	0.25
3	0.81	0.61	23	0.56	0.48
4	0.65	0.59	24	0.59	0.45
5	0.73	0.65	25	0.72	0.51
6	0.72	0.72	26	0.62	0.65
7	0.64	0.40	27	0.70	0.41
8	0.67	0.58	28	0.68	0.56
9	0.61	0.64	29	0.59	0.55
10	0.63	0.32	30	0.68	0.26
11	0.63	0.26	31	0.58	0.44
12	0.54	0.55	32	0.63	0.21
13	0.58	0.67	33	0.56	0.63
14	0.72	0.73	34	0.54	0.71
15	0.56	0.73	35	0.78	0.42
16	0.61	0.43	36	0.61	0.74

ตาราง 22 (ต่อ)

ข้อที่	P	B	ข้อที่	P	B
17	0.70	0.34	37	0.72	0.88
18	0.68	0.47	38	0.68	0.69
19	0.59	0.79	39	0.51	0.36
20	0.68	0.84	40	0.68	0.80

ค่าความเชื่อมั่น (Γ_{CC}) ทั้งฉบับของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าเท่ากับ 0.89

ตาราง 23 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์กับจุดประสงค์การคิดวิเคราะห์

ข้อที่	คะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 23 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 24 ค่าความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ข้อที่ใช้ได้ ค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อที่	p	R	ข้อที่	p	R
1	0.53	0.53	11	0.53	0.62
2	0.67	0.52	12	0.31	0.36
3	0.33	0.41	13	0.47	0.42
4	0.31	0.36	14	0.50	0.57
5	0.32	0.52	15	0.39	0.28
6	0.39	0.39	16	0.47	0.31
7	0.47	0.42	17	0.56	0.54
8	0.44	0.38	18	0.39	0.39
9	0.26	0.25	19	0.45	0.73
10	0.59	0.53	20	0.64	0.63

ค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ เท่ากับ 0.87

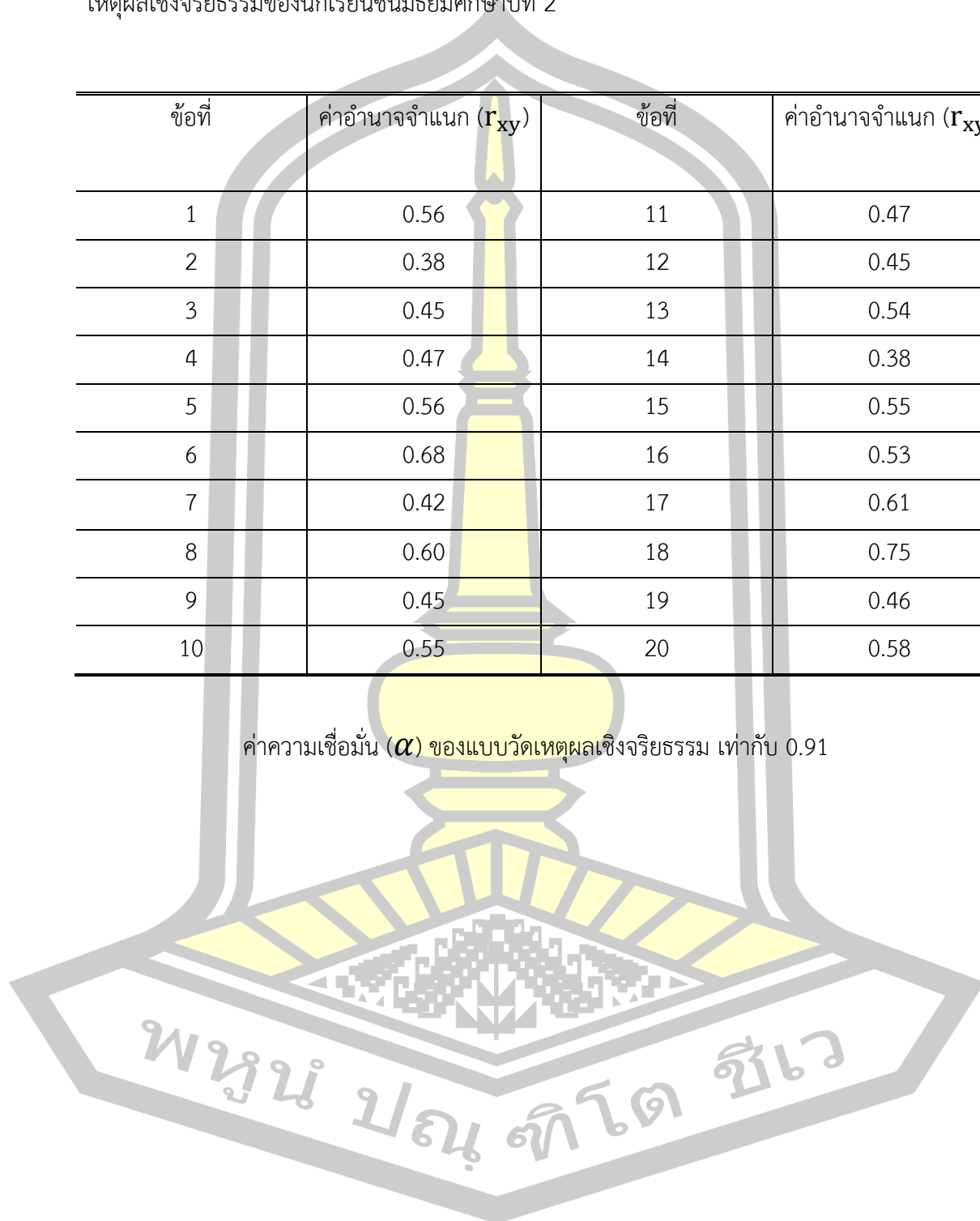
ตาราง 25 ผลการประเมินความสอดคล้อง (IC) ข้อที่ใช้ได้ ของข้อคำถามกับพฤติกรรมชีวิตเหตุผลเชิง
จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อที่	คะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IC	สรุปผล การ ประเมิน
	1	2	3	4	5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	0	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	0	+1	4	0.80	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	0	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	0	4	0.80	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	4	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 26 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) ข้อที่ใช้ได้ และค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัด เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r_{xy})	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r_{xy})
1	0.56	11	0.47
2	0.38	12	0.45
3	0.45	13	0.54
4	0.47	14	0.38
5	0.56	15	0.55
6	0.68	16	0.53
7	0.42	17	0.61
8	0.60	18	0.75
9	0.45	19	0.46
10	0.55	20	0.58

ค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม เท่ากับ 0.91

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวศศิวิมล อินทปัดถา
วันเกิด	วันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2533
สถานที่เกิด	กาฬสินธุ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 71 หมู่ที่ 3 ตำบลอิติ้อ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ รหัสไปรษณีย์ 46120
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2549 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2552 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2555 ปริญญารัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) วิชาเอกความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2561 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาหลักสูตรและ การสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูนัน ปณุกิตโต ชีวะ